

ספר
שמונת

עם

תרגום אונקלוס. פירוש רש"י. בעל המורים. עיקר
שפתי חכמים. תולדות אהרן ומנין תרי"ג מצות להרמב"ם ז"ל.

מעלה גדולה וטובה נמצאה בו

כי המלות המובאות בפירוש רש"י ז"ל בלע"ז מתורגם ללשון אשכנז.

סדר התפלות ליום השבת

נס

חצרות לארבע פרשיות ולשבת הגדול. לוח המולדות
ולוח התקופות

לכל חלק וחלק מיוחד סדר התפלות בפני עצמו.

בהוצאת בית מסחר הספרים של ר' אברהם כהנא
בווארשא ברחוב נאלעווקי. № 39.

ווארשא

שנת תרפ"ג לפ"ק

וַתִּגְיֹתָ פֹּעֶה׃ מִי וְאָמַר
כֹּד תִּהְיוּ מוֹלְדֵי יֵת
יְהוּדִיתָ וְתַחֲזִין עַל
מִתְכַּבֵּר אִם כֹּד הוּא
תִּקְמָלֵן יֵתָּה וְאִם בְּרֵתָּ
הִיא וְתִקְמָנָה׃ יְיָ וְחִלָּא
חֵתָּא מִן קָדָם׃ יְיָ
עֲבָדָא כְּמָא דְּמַלִּיל עֲמֵהֶן
מִכְּלָא דְּמַצְרִים וְקִמָּא יֵת
בְּנוֹי׃ יְיָ וְקָרָא מִכְּלָא
וְמַצְרִים לְחֵתָּא וְאָמַר
לָהֶן מַה דִּין עֲבַדְתִּין יֵת
פִּתְנָמָא דְּדִין וְקִימְתִּין יֵת
בְּנוֹי׃ יְיָ וְאָמַר חֵתָּא
לְפָרְעָה אֲרִי לֹא כִנְשִׂיא
מַצְרִיתָּ יְהוּדִיתָּ אֲרִי
חֲפִימָן אֲנִין עַד לֹא עֲלֵת
לְוִתְהֶן חֵתָּא וְיִלְדִין׃
כֹּד וְאִמְיִב יְיָ לְחֵתָּא וְסִגִּי
עֲמָא וְתִקְיִפִּי לְחֵתָּא׃
כֹּד וְהוּהִפֵּד דְּחִילוֹ חֵתָּא

(טו) על האבנים . ב' במס' ור"תן על
האבנים וארד בית הויור וזהו הוא עופה
מלאכה על האבנים כדאי בפ"ק דטוטה סי'
וסדן באמצע חף אשה ירד מכאן וירד מכאן
ועד דבר אילין . ג' שחנן : (יח) עשיתן .
וי גי עריות דכתיב כי כל פוענות החל :
לכם מים ומוון .

[illegible]

(יז) בילדכן . כמו בהולדכן : על האבנים .
מושב האשה הולדת ובעמקס אחר קוראו משר .
בשמה עשה מלאכה על האבנים . מושב כלי אמונת
יוצר כלי חרס : אם בן הוא וגוי' . לא היה מקפיד
אלא על הזכרים רש שמרו לו אשננניו שעתיד להוליד
בן המושיע אותם : וזוהי . ש ותחית : (יז) ורהיין
את הילדים . מספקות להם מים וזוהי את תרגום הראשון
קיוונא ושהני קיוימתו לפי לשון עבר לנקבות רבות
תיבה זו וכיוצא . משמשת לשון פעלו ו' פעלת .
בכון ותאמרה איש מזרי לשון עבר כמו ויזמירו לזכרים .
ותבדנה בפיסם ל' בדרתם כמו ותבדלו לזכרים . וכן
ותחללנה אותי אל עמי לשון עבר תחללם . כמו ותחללו
לזכרים : (יט) בי חיות הזה . בקיאות במילדות . תרגום
מילדות חיות . ורבותיו רדשו היו כן משולות לחיות
בזה א שאין לריכות מילדות . והיכן משולות לחיות .
עיקר ש

לפני שם שפרס זו יוספד האם. ומרים ברה בקדאח בשם פועה: ר' דא"ל בשביל כי רב ועסוק הוא אזה להמית את הנולדים
ה"ל להמית ג"כ הנקבות. ועוד הא נתפסוה בגניבת שרי מסים אלא שאמרו וכו': ש כוונתו דזה וחסה לשון תוקפה כי עממו
מגיל על ח"ת פירוש ומה". ועוד כוונתו ש"י מספר אותו להבא: ת מדרתיו ולא עבו כאשר דרכך שלא הכתירו א"כ
פ"ה וי ותחיון אלא בשפיקס וכו': א כי לפי פירוש הראשון קשה שאילו מילדות לריכה למילדת אחרת: ב כנסת ישראל
בש"ס

מן קדם יי ועבד צהון
 בתין: כד ופקיד פרעה
 לכה עמה למימר כל ברא
 ויתיליד ליהודאי בנהרא
 תרמנה וכל ברתא
 תקימון: * ואזל גברא
 מדבית צוי וגסיב ית בת
 צוי: ב ועדיאת אתתא
 וילידת ברוחת יתה ארי
 שב הוא וא ממרתה
 תלתא ירחין: ג ולא
 יכלת עוד לאטמרותה
 וגסיבת לה תבותא
 דגומא וחפתה בחמרא
 ובזפתא ושואת בה ית
 דביא ושיותה פיערא על
 פיה נהרא: ד ואחעתדת
 אחתה מרחיק למידעמה
 יתעבד לה: ה ונחתת בת

[illegible][illegible]

הוא הפכה להיות ח נערה. ובת ק"ל שנה היתה שגולה
בבבל למצרים בין החומות. ומאחרי אשר נסתהו סס.
שגאלו היה משה בן שמונים שנה. אם לן בשנת תרצה
ומנו היתה בן משה ושלמי וקורא חותה בת לוי: כי
שוב הוא. כשנולדת ממלא הבית כלו מ אורה: (ג) ולא
כלה עוד הצפוני. שמונה המצרים מיום שהחזירה
הוא יולדת לששה חשים וחס א' שהולדת לשבעה יולדת
מקוטעין וחס ב' דקוק אחריו לסוף ע'. גמא. גמי
לקון משה ובעל"ו ויו"קו ודבר כך הוא ועומד סמי
ו צפני קשה: בחמור ובזפת. ופת מבחון וטיט
בצמרים כדי קשה יריח חורו לרקוב רח רע על זפת:
תשם בסוף. הוא לקון אס רשע"ל בצע"ו ודומה נו
נה וסוף קמלו: (ה) הרחץ על היאור. סרס המקרא
המים

(כא) ויעש להם בתים. ה' בתי כהונה ולויה ומלכות
 שקרויה בתים. ויבן ר'ת ביה' ואת בית המלך כהונה
 ולויה מיוכבד. ומלכות מזרים כדליתא שבתא סוטה:
 (כב) לבל עמו. אף עליה גזר ר' יוס' מכלת משה
 אמרו לו אלעגנינא היום נולד מושיען ואין אנו יודעים
 אם ממזרים אם משראל ורואין אנו ססופו לקנות במים
 לביקר גזר אותו ביה' אף על המזרים שנאמר כל הכן
 הילול ולא נאמר הילול לעכרים והם כל היו יודעים
 ססופו לקנות על מי מריבה: (כג) ויקח את בת ר'וי.
 פרוה היה מנעם מפני גזירת פרעה והוצר לשלם וזהו
 ויולד שבה' כענין בתי שאמרו לו גזר פקדך שמהל פרעה
 אם פ'רעה גזר על הזכרים ואתה גם כן על הנקבות.
 ב'ש' י'סן' והחזירה ו' ועשה בה לקוחין שנים. ויבן

[illegible]

הִלַכְתָּ עַל־יַד הַיָּאֵר וַתֵּרָא אֶת־
הַתְּבֵה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת־
אַמְתָּה וַתִּקְחָהּ: וַתִּפְתַּח וַתֵּרָאֶהוּ
אֶת־הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחֲמֵל
עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִי הָעֶבְרִים זֶה:
וַתֹּאמֶר אֶחָתוֹ אֶל־בֶּת־פְּרָעָה
הָאֵלֶךְ וַקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקָת מֶן
הָעֶבְרִית וַתִּינַק לָךְ אֶת־הַיֶּלֶד:
וַתֹּאמֶר לָהּ בֶּת־פְּרָעָה לִכְי וַתִּלָּךְ:
הָעֹלָמָה וַתִּקְרָא אֶת־אִם הַיֶּלֶד:
וַתֹּאמֶר לָהּ בֶּת־פְּרָעָה הִילִיכָאֵת
הַיֶּלֶד הַזֶּה וַחֲנִיקָהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֵּן
אֶת־שִׁבְרָךְ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד
וַתְּנִיקָהוּ: וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתִּבְאֶהוּ
לְבֶת־פְּרָעָה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא
שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמִּים
מָשִׁיתִהוּ: וַיְהִי וּבְיָמִים הָהֵם

פרעה למסחי על נהרא
ועלימתהא מהלכן על
פיה נהרא וחות ית
תבואתא פגו יעלא
ואושמת ית אמתה
ונסבתה: ויפתחת וחות
ית רביא והא עולימא
ככי וחסת עלוהי ואמרת
מפני יהודאי הוא דין:
ואמרת אחתה לבת
פרעה מאינול ואקרי לך
אתהא מינקתא מן
יהודיתא ותוניק לך ית
רביא: ואמרת לה בת
פרעה אינולי ואנולת
עלימתא וקרת ית אמה
דרכיא: ואמרת לה בת
פרעה אוכלי ית רביא
הדן ואונקיתו לי ואנא
אמן ית אנך ונסיבת
אתהא ית רביא
ואונקתה: ורביא רביא
ואיתתה לבת פרעה
ובה לה לבר וקרת
שמה משה ואמרת ארי
מן מני שחלתי: ויהנה
תנא וסבת טיפס טס: וסבת
טס: וסבת ית טס:

בעל המורים

והנה שכינה את דקס ויהי עשרותיו שכל
כמלאך וסבתו לפי שמעוה לכתב הכהן ולכתב
החלן ב' בשם הכהן וחלון הכהן

נפשות אחרים: (1) והנה נער צדיק וסבתו שכל הכהן כהן: (2) והנה נער צדיק וסבתו שכל הכהן כהן: (3) והנה נער צדיק וסבתו שכל הכהן כהן:

שכינה: והנה נער בוכה קולו ע כנער: (1) מן
העבריות, שהחיותו על מזריות הרבה לניק ולא ינק
לפי שהיה עתיד לדכרשם השכינה: (2) ותלך העלמה
הלכה בזריות ועלמות כלם: (3) דוליכי, כתבא
ולא ידעה מה כתבא פ כי שכיני: (4) משיחהו
כחגומו שכלתיו הוא לשון הולא כל' ארמי כמשהל
בניתא צ מחלל, וכל' עברי משיחהו לשון הסירות
כמו לא ימוש לא משי, כך חזרו מנחם, ואלי אומ:
שאינו ממחברת מש ויומש אלא ממחברת משה ולשון הולא:
הוא כמו יושני ממוים רבים, שזילו היה ממחברת מ

ופרשהו ותרך בת פרעה על היאר לרחוק זו: על יד
היאור, אלא היאר כמו ראו חלקת יואב על ידי והוא
לשון יד ממש שיר האדם סמוכה לו, ור"ד הולכות לשון
מיתה כמו הנה אכני הילך למות, הולכות למות לפי
שמיחל לה והכתוב מסייע כי למה לנו לכתוב וערותיה
הולכות: את אמתה, את מ שפחתה, ורבותינו דרשו
לשון יד אכל לפי דקדוק לשון הקודש היה לו להגיד
אמתה מ"ס, דגושה, והם דרשו את אמתה את ידה
שנשתרבה נ אמתה אמות הרבה: (1) ותפתח ותראהו,
את מי ראתה הילד זהו פשוטו, ומדרשו שראתה ע עמו

עיקר שפתי חכמים

ל השפחות מיחו בנת פרעה שלא לכלול את משה: מ ואל' ה' פרש' הולכות לשון מיתה שכינה את השפחות, מיחלו
בגמרא שסאור לה שפחה אחת בשביל כבוד מלכות וחות שלה ל: ב מדלא כתיב את שפחתה וצולא כתיב ג"י ידה
דרשו שסחרכב הינה אמות: מ מושם, שכיניו ומוחיו ותכארו מיתר דא כתיב אח"כ את הילד לכן דרשו על השכינה:
ע דקל' הלא מתתם קרלו ילד לנ"ס ק לו כנער: פ מדלא כתיב ה' לך לכן פירשם ה' מה שזכר כי לך הוא: צ כחולת

וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל־אָחָיו וַיֵּרָא
בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה
אִישׁ־עִבְרִי מֵאָחָיו: י וַיִּפֶּן כֹּה וְכֹה
וַיֵּרָא כִּי־אֵין אִישׁ וַיֵּךְ אֶת־הַמִּצְרִי
וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל: י וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי
וַהֲנֵה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עֹבְרִים נָצִים
וַיֹּאמֶר לְרִשָּׁע לָמָּה תִּכָּה רַעְךָ:
וַיֹּאמֶר מִי־שָׁמַד לְאִישׁ שָׂר וְשַׁפְטָ
עָלֵינוּ הִלְהַרְגֵנִי אֲתָה אָמַר כִּי־אֲשֶׁר
הָרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה
וַיֹּאמֶר אֲכֵן נֹדַע הַדָּבָר: טו וַיִּשְׁמַע
פְּרָעָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ
לְהַרְגוֹ אֶת־מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי

כִּי־יָמִיא הָאֱנָוִן וַיִּרְבָּא מֹשֶׁה
וַיִּפְקֹ לָוֶת אָחָיו וַחֲזָא
בְּפִלְחָנְהוֹן וַחֲזָא זָבֵר
מִצְרֵי מַחִי לְגִבֵּר יְהוּדִי
מֵאָחָיו: י וַתִּתְּנֵנִי לְכָא
וְלָכָא וַחֲזָא אֲרִי לֵית
זָבֵרָא וּמַחֲא יֵת מִצְרָאָה
וּמִמֶּרָה בַּחֲלָא: יי וַיִּפְקֹ
כִּי־יָמִיא תִּנְיָא וְהָא תְרִין
זָבֵרִין יְהוּדָאִין נִצְוֹן נֹאמֶר
לְחִיבָא לָמָּה אֲתָּ מַחִי
לְחִבְרָךְ: יי וַאֲמַר מִן
שְׁנֵי לְגִבֵּר רַב וְדֵן
עָלֵנָא הַמִּקְטָלִי אֲמַר
כִּמְאֻד קִמְלֵת יֵת מִצְרָאָה
וְדִ חֵיל מֹשֶׁה וַאֲמַר
בְּקוֹשְׁמָא אֲתִידַע
פְּתִנְמָא: טו וַיִּשְׁמַע פְּרָעָה
יֵת פְּתִנְמָא הַדִּין וַיִּבְעָא
תֵּירָא וַיִּכּוֹן כֹּה וְכֹה סִבְרֵין נַח: יא
מִדִּין סָד: וַיִּזְחֹר סִבְרֵין
סָד: וַיִּזְחֹר מִסָּד עֲקִידָה שְׁמֵר לָכֵן:
בַּעַל הַשּׁוּרִים

הספיקו בלשונם בני דור ואחר כך חזקו
פלפול לומר שדברי משה ידועים כדברי
אחרים ותוסים שדברים נכונים על

רש"י
אחיו מלרי שהרגים בדבר היה מכהו ורודוה כל היום:
(יב) ויפן כה וכה. ראה מה עשה לו בזית ומה עשה
לו בשדה. ולפי שפשוט כמשמנו: וירא כי אין איש.
עתיד לאלת ממנו שיתגיייר: (יג) שני אנשים עברים.
דמן ואפירס הס נ שהותירו מן המן: נצים. מריבים:
למה תכה. אע"פ שלא הכהו נקרא רשע ד בהרנות
יד: רעד. רשע ה כמותך: (יד) מי שמך דלעושה
והרי עודך נער: הלהרגני אתה אמר. מכאן חנו
למדים שהרגו ד בשם המפורש: וירא משה. כפשוטו.
ומדרשו דאן לו. על שראל בישראל רשעים גלשוהו ו
אמר מעתה שמה חיים ראויין להכל: אכן נודע הרבר.
כמשמעו. ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה
הטאו ישראל מכל עי אומות להיות נרדסים בעבודת ח
פרך. אבל רואה אני שהם ראויים לכך: (טו) וישמע
פרעה. הס ט הלטינו עליו: ויבקש להרג את משה.

לא יתכן לומר משתייה אלא המשותיהו כאשר יאמר
מן קס הקומותיו ומן שם השמותיו ומן בא הביאותיו או
משתייה כמו ומשתי את עון הארץ. אבל משתי אינו
אלא מגזרת תיבה שפעל שלה מיוסד בה"א בסוף התיבה.
כיון משה בנה עשה לזה פנה כשיבא לומר בהם פעלתי
ותבה היו"ד במקום ה"א כמו עשיתי בניתי פיתתי לוית:
(יז) ויברל משה. והלא כבר כתב ויגדל הילד. א"ר
יהודה ב"ר הראשון לקומה והסני לגדולה שמינהו פרעה
על ביתו: וירא בסבלותם. נתן עיהו ולבו להיות
מירר עליהם: איש מצרי. נוגש היה ק ממונה על
שטרי ישראל ויהי מעמיד מקרות הגבר ד למלכתם:
מכה איש עברי. מלקשו ש רודוהו ובעלה של שלומית
בת דברי היה ד ומן עיניו בה ובלילה העמידו והגילו
מביתו והוא חזר ונכנס לבית ובה על אשתו א כסבורה
שהוא בעלה ומור האים לביתו והרגים בדבר וכשראה
עיקר שפתי הכמים

ספר מן החלג. כן מדמך וירא בסבלותם. מכה איש פניו
סקרין ויכרנוהו היו לריון לעמוד למלכתם: ש הא דלא פירש"י
כי אין איש טוב עתיד לאלת ממנו ולמה היה לריון זאת.
כאן כהוב נפש כתיב נפש תחת נפש. אלא שאלקו
פ"כ לריון כי אין איש טוב עתיד לאלת ממנו ולא קשה
לריון כי אין איש טוב עתיד לאלת ממנו היה דן אותו
דכתיב ישראל ואלא כדן בן נח: ח דלקח מירש
שהכתוב מירסמה שלא היה וזה בלשון עכ"ל שאלת היה
עלמה: א וכוה מתוך ג"כ קושיה דלעיל למה הרבו. כיון
שכא על אשתו דגבי בני נח כתיב ודבק באשתו ולא באשת
חבירו וחייב מיתה ע"ז כי הוא משכע מלות בני נח: ב דק"ל
למה כתיב וירא כי אין איש ולא כתיב אדם אלא כוונתו איש
דקין שעתיד להגיייר: ג דכתיב כהא שני אנשים וכתוב
התם סודו לא מעל אלהי האנשים ב"פ קרת: ד כי חכה הוא
העתיד ופירשו למה אתה תחלה להכות רעך: ה דקראו רעך
כחוות: ו מדכתיב הלהרגני אתה אומר משמע באחיהו הרבו: ז פ'
מלכים: ח דלע"ג דכבר נגזרה ועבדו ועשו אותם מ"ט הא
ס"י לאברהם. שם אר בניו. ושד עבודת סד לא נגזרה: ט
דמן ואפירס דמשמע פ"ע דנדרים מפסוק כי מוח כל
אנשים וכו'

וַיֹּאמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה
וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל־הָאֱלֹהִים
מִן־הָעֲבֹדָה׃ כד וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־
נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ
אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב׃
כה וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּדַע אֱלֹהִים׃ רביעי ס ג וּמֹשֶׁה הָיָה
רֹעֶה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֹתֵן מֹדִיָּן
וַיִּנְהַג אֶת־הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא
אֶל־הָר הָאֱלֹהִים חֲרִיבָה׃ ד וַיֵּרָא
מֶלֶאכִי יְהוָה אֵלָיו בְּלִבַּת אֲשֶׁמְתוֹךְ
הַסִּנֶּה וַיֵּרָא וַהֲנִיחָהּ הַסִּנֶּה בְּעֵר בְּאֵשׁ
וְהַסִּנֶּה אֵינֶנּוּ אֲפֹל׃ ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמְּרָאָה
הַגָּדֹל הַזֶּה מִדֹּעַ לֹא־יָבֹעַר הַסִּנֶּה׃
ו וַיֵּרָא יְהוָה כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא
אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסִּנֶּה וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנְנִי׃ ז וַיֹּאמֶר
אֶל־תִּקְרַב הָלֵם שֶׁל־נַעֲלֶיךָ מֵעַל

סג יא אֵל הַאֲנֹן וּמִת
מִלְכָּא דְמַצְרַיִם וְאַתְנַח
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן פִּלְתָּנָא
דְּהִי קְשִׁיעֲהוֹן וְזִעְקוּ
וּפְלִיקַת קִבְלָתְהוֹן קִדְם
י מן פִּלְתָּנָא׃ כד וַיִּשְׁמַע
קִדְם י יֵת קִבְלָתְהוֹן
וַדְּכִיר י יֵת קִבְלָתְהוֹן דְּעַם
אַבְרָהָם דְּעַם יִצְחָק דְּעַם
יַעֲקֹב׃ כה וַיֵּרָא קִדְם י
שְׁעִבְדָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִמְרָה בְּמִי מִרְה
לְמִפְרָקְהוֹן י׃ א וּמֹשֶׁה
הָיָה רֹעֵי יֵת עֲנָא דִּיתְרוֹ
חֲמוֹרִי וְכַפָּא דְּמִדְּוָן וַדְּבִר
יֵת עֲנָא לְכַתֵּר שְׁפֵר רֵעִיא
לְמִדְּבָרָא וְאַתָּא לְמִדְּבָרָא
דְּאַתְגִּיל עֲזֹרָתִי וְקִרָא דִּי
לְחֹרֵב׃ ב וְאַתְגִּיל מִלְכָּא
דִּי לָהּ בְּשַׁלְחָהּ בִּית
אֲשֶׁתָּא מִנּוּ אֲמִנָא וְחֹוּא
וְחֹא אֲמִנָא בְּעֵר בְּאֲשֶׁתָּא
וְאֲמִנָא לִיתְוִהִי מִתְּאֲכִיל׃
ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶתְפְּנִי כְּעַן
וְאַחֲוִיתִי הַחֹנָא רִכְבָּא חֲרִין
מֵאֲדִין לְאַמְתּוֹקֵד אֲמִנָא׃
ד וְחֹוּא י אֲרִי אֶתְפְּנִי
לְכַתְּוִי וְקִרָא לָהּ י מִנּוּ
אֲמִנָא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה
וַיֹּאמֶר הֵא אֲנָא׃ ה וַיֹּאמֶר
לֹא תִקְרַב הָלֵם שְׁרִי
בעל המורים

תנ"א וירא מלאך שנת מן בלכת אש בלח קמא ס ויאמר משה אסורה נא שנת מן עקידה בער מן
וירא ס כי סר שנת ס משה משה כפר הוסיף נדבש דברים ויאמר אל תחיצ הלם שנת ס
בזאת קי דברים קי ס על שגלך נדבש ס
רש"י
נאמר מ' עשן שכן כתיב עשן כומר ל'א
מאמר ויבא מן נדבש מן משה ודכיו ח"ל
כן משה היה חלף שמונין כקליל במקלול

נאמר נ ויהיה שוה תיגות ישראל ורוחן בדמס
(כד) נאקתם. נעקתם, וכן מעיר מתיס-יגאקו: את
בריתו את אברהם, עס אברהם: (כה) וידע אלהים.
כח עליהם לב ולא העלים עיניו: (א) אחר המדבר.
להתרחק מן הגול שלא ירעו כבודות אחרים: אל הר
האלהים. על שס העמיד: (ב) בלבת אש. כסלהכת
עיקר שפתי חבבינו
כעיקר משה שובא בתו והאיר נדמו כפסוק אלא ודאי ויאלץ להם שובא ויא אחת מכם וכי ועוד שלבו למה זה עונת
מחמת קן: ב דלי פירוש שמת למס ועקו אפשר שאלך החדש ייעיב עמכם לכ"פ בלעקט וחשוב כמת:
דק"ל

רמב"ם

עיקר שפתי הכמים

פי

וַאֲלֵהִי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה־שְׁמִי
לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר׃ חֲמִישִׁי
מִן אֲזִיל וְתַכְנוּשׁ יֵת מִבֵּי
יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָא לְהוֹן יִי
לְהָא דִּאֲבִהֲתִכּוֹן אֲתַגְלִי
לִי אֵלֵהּ דִּאֲבִרְתֶּם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב לְמִימְרָא מְדַבֵּר
דְּכִרְנָא יִתְכּוֹן וְיֵת
דִּאֲתַעֲבֹד לְכּוֹן בְּמַצְרַיִם׃
יִי נִאֲמַרִית אֲמִיק יִתְכּוֹן
מִשְׁעֲבוֹד מִצְרָאִי לְאַרְעֵ
בְּנִעֲנָאִי וְחֲתָאִי נִאֲמַרִאִי
וּפְרִזָּאִי וְחֲוָאִי וַיְבֹסֵאִי
לְאַרְעָא עֲבָדָא חֲלָב
וְדִבְשׁ׃ יִי וַיִּקְבְּלוּן
לְמִימְרָא וְתִיתִי אֲתִי וּמִבֵּי
יִשְׂרָאֵל פְּלוֹת מִצְרָא
דְּמַצְרַיִם וְתִימְרוּן לֵהּ יִי
לְהָא דִּיהֲוֵדָאִי אֲתַקְרִי
עֲלֵנָא וּבְעֵן גִּזִּיל בְּעֵן
מִהֲלָךְ תִּפְלָתָא יוֹמִין
בְּמִדְבָּרָא וַיִּדְבַּח קֹדֶם יִי
אֵלֵהּ׃ יִי וַיִּקְדַּם לְגַלְיָא אֲרִי
לֹא יִשְׁבּוֹק יִתְכּוֹן מִלְּפָא

רמ"א ז' שמי לעולם שמי שליחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור חמישי מן אזיל ותכנוש ית מבי ישראל ותמרוא להון יי להא דאביתכון אתגלי לי אלה דאברתם יצחק ויעקב למימרא מדבר דכרנא יתכון וית דאתעבד לכוון במצרים יי נאמרית אמיק יתכון משעבוד מצראי לארע בנענאי וחתאי נאמראי ופרזאי וחואי ויבסאי לארעא עבדא חלב ודבש יי ויקבלון למימרא ותייתי אתי ומבי ישראל פלות מצרא דמצרים ותימרון לה יי להא דיהודאי אתקרי עלנא ובען גזיל בען מהלך תפלתא יומין במדברא וידבח קדם יי אלהא יי ויקדם לגלגא ארי לא ישבוק יתכון מלפא

רמ"א ז' שמי לעולם שמי שליחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור חמישי מן אזיל ותכנוש ית מבי ישראל ותמרוא להון יי להא דאביתכון אתגלי לי אלה דאברתם יצחק ויעקב למימרא מדבר דכרנא יתכון וית דאתעבד לכוון במצרים יי נאמרית אמיק יתכון משעבוד מצראי לארע בנענאי וחתאי נאמראי ופרזאי וחואי ויבסאי לארעא עבדא חלב ודבש יי ויקבלון למימרא ותייתי אתי ומבי ישראל פלות מצרא דמצרים ותימרון לה יי להא דיהודאי אתקרי עלנא ובען גזיל בען מהלך תפלתא יומין במדברא וידבח קדם יי אלהא יי ויקדם לגלגא ארי לא ישבוק יתכון מלפא

סומן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שגלגון זה הם נגאלים ב יעקב אמר להם פקוד ופקוד אחכם ג יוסף אמר להם פקוד ופקוד אלתיס אתכם (אלהי העבריים) יוד יתירה רמז ל' מכות ברש"י יסן) נקרה עלינו. לשון מקרה וכן ויקר אלהים. ואנכי אקרה כה. אהא נקרה מאחוד הלוס: (יט) לא יתן אתכם מולך מצרים להלך. אס אין אני מרעה לא ידי החוקה כלומר כל עוד שאין אני מודיעו ידי החוקה לא יתן אתכם להלך: לא יתן. לא ישבוק. כמו על כן לא תחתיך. לא נתנו

וַאֲלֵהִי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה־שְׁמִי
לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר׃ חֲמִישִׁי
מִן אֲזִיל וְתַכְנוּשׁ יֵת מִבֵּי
יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָא לְהוֹן יִי
לְהָא דִּאֲבִהֲתִכּוֹן אֲתַגְלִי
לִי אֵלֵהּ דִּאֲבִרְתֶּם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב לְמִימְרָא מְדַבֵּר
דְּכִרְנָא יִתְכּוֹן וְיֵת
דִּאֲתַעֲבֹד לְכּוֹן בְּמַצְרַיִם׃
יִי נִאֲמַרִית אֲמִיק יִתְכּוֹן
מִשְׁעֲבוֹד מִצְרָאִי לְאַרְעֵ
בְּנִעֲנָאִי וְחֲתָאִי נִאֲמַרִאִי
וּפְרִזָּאִי וְחֲוָאִי וַיְבֹסֵאִי
לְאַרְעָא עֲבָדָא חֲלָב
וְדִבְשׁ׃ יִי וַיִּקְבְּלוּן
לְמִימְרָא וְתִיתִי אֲתִי וּמִבֵּי
יִשְׂרָאֵל פְּלוֹת מִצְרָא
דְּמַצְרַיִם וְתִימְרוּן לֵהּ יִי
לְהָא דִּיהֲוֵדָאִי אֲתַקְרִי
עֲלֵנָא וּבְעֵן גִּזִּיל בְּעֵן
מִהֲלָךְ תִּפְלָתָא יוֹמִין
בְּמִדְבָּרָא וַיִּדְבַּח קֹדֶם יִי
אֵלֵהּ׃ יִי וַיִּקְדַּם לְגַלְיָא אֲרִי
לֹא יִשְׁבּוֹק יִתְכּוֹן מִלְּפָא

ואזיל כן הוסיף לשליחני שמי שליחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור חמישי מן אזיל ותכנוש ית מבי ישראל ותמרוא להון יי להא דאביתכון אתגלי לי אלה דאברתם יצחק ויעקב למימרא מדבר דכרנא יתכון וית דאתעבד לכוון במצרים יי נאמרית אמיק יתכון משעבוד מצראי לארע בנענאי וחתאי נאמראי ופרזאי וחואי ויבסאי לארעא עבדא חלב ודבש יי ויקבלון למימרא ותייתי אתי ומבי ישראל פלות מצרא דמצרים ותימרון לה יי להא דיהודאי אתקרי עלנא ובען גזיל בען מהלך תפלתא יומין במדברא וידבח קדם יי אלהא יי ויקדם לגלגא ארי לא ישבוק יתכון מלפא

לישראל וזהו יפה אמרת שם דעתי מתחלה כך היתה שלא תיחד לבני ישראל כדברים האלה אלא כה תאמר לבני ישראל אלה פסע אחת וכן משמע ברבקה ודו"ק: (עו) זה שמי לעולם. חסר וי"ו לומר העלימיהו שלא יקרא ככתבו: וזה וברי. למדו הלאך נקרא וכן דוד הוא אומר ה' שמך לעולם ה' זכרך לדור ודור: (עו) את וקני ישראל. מיוחדים לשיבה ה' זכרך וקניס פסע הלאך אפשר לו לאסוף וקניס של ס' רבוא: (יח) ושמועו לקולך. מאליהם מכיוון שהאמר להם לשון זה ישמעו לקולך שכבר עיקר שפתי הכבדים

לכניא רחיים שהקניס תולה הכטחתו בהכטחה אחת חס"פ שם הוא עדין אינה נעשית כמו שמלנו בפסלת סנהדרים שהביא מזה אות על הכטחה אחת אכול הכפיתים: ב ומהס ה' כן י"ב שנה בעת שגרת מומרים וסס לא מסור זה הסיומן אלא לגדולים: א ג"ע דהכתוב הזה כתיב גבי יוסף שם מדכתיב גבי יוסף ב' פסוקים הללו בודאי אחד שם מועק אציו ואמר שמנו: ד הכוונה שהם נקרה אליו כמו ויקר אלהים אל כלם. ופירוש כה כמו לא בשעת עד כה

בָּבֶעוּ יי לֹא נָבֵר דְּמִפּוֹר
אֵנָּה אֵף מִתְמַלֵּי אֵף
מִדְּקַדְמוֹהִי אֵף מַעֲדָן
מִלְּפִתָּא עִם עֲבָדָה אֲרִי
בְּקִיר מִמֶּלֶךְ וְעִמִּיק לִישָׁן
אֵנָּה : יי וְאָמַר יי לֹה מִן
שְׁנֵי פּוֹמָא לֹאנְשָׁא אוּ מִן
שְׁנֵי אֲלֵמָא אוּ חֲרָשָׁא אוּ
פִקְחָא אוּ עוֹרָא הִלָּא
אֵנָּה יי : יי וְכַעַן אֲזִיל
וְיִמְרִי יְהֵא עִם פּוֹמָה
וְאֶלְפִקְדֵי תִמְלִל : יי וְאָמַר
בָּבֶעוּ יי שְׁלַח בְּעַן בִּיד
מִן דְּכִשֵּׁר דְּתִשְׁלַח :
וְתִקִּיף רִיגּוֹזָא דִּי
בְּמִשְׁחָא וְאָמַר הִלָּא אֲחֵרָן
אֲחִידָא לְוָאִי גִלִּי קְדָמִי
אֲרִי מִלְּפִתָּא הוּא וְאֵף
הָא הוּא נִפְק לְקַדְמוֹתָהּ
וְיִחְוֹדָה וְיִחְדִּי בְּלִבָּה :
יְי וְתִמְלִל עֲמָה וְתִשׁוּי יֵת
בְּעַל הַטּוֹרִים

בעל המורים

בני דוד ואחיה וגו' כפי הדומה בחיבור
הנכס בחיבור כמו בלק משה בלעם כד דוד
לקח בלעם כמו שרבו מ' ו' אשכנזי ו' הרשעים
יורא ו' מ' פ' אדם ו' מ' אדם אדם אדם
נאמר אלא אדם לעמיד חלומה שפתי
הקד' ליום הדין אלא יחליו מעשה (כ) ויבדוקין.
תקין ע' אלא לומר ויבדוקין על פי חמשה ה'
גמיו: ע' אלא 'בצמח' חסד ו' קללתו ו' ח' כפי

תו"א ויחד אף זמנים קצ: הלא אהרן אחיו הלוי שם: וראך ושמת שבת קלס:

[illegible]

רענ"י

יְהוָה דָּם עַד שִׁבְיוֹ בִּיבֶשֶׁת: (י) גַם מִתְמַלּוֹ וְגו'.

לִמְדוּ שֶׁכָּל שִׁבְעָה יָמִים הִיא הַקִּבְיָה מִפְתָּה אֶת מִשָּׁה
סִפָּה לֵיכָּךְ בְּשִׁלְיוֹתָ. מִתְמַלּוֹ שְׁמֹסֹם מֵאוֹ דְּבָרֵךְ הָרִי
שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה גִמְיִן בְּרִיּוּן הֵס הָרִי שֶׁהוּא הֵס עוֹמֵד
בְּיוֹם הוּא כְּשֶׁמֶלֶךְ לוֹ זֹאת עוֹד שֶׁלֹּא כֵּן בִּיד תִּשְׁלַח עוֹד
שֶׁמֶרֶה בּוֹ וְקִבֵּל עָלָיו. וְכֵן זֶה שֶׁלֹּא הִיא וְזֶה לִיטוֹל גְּדוּלָּה
כֵּן אֲהָרֹן אֲחִיו שִׁבְיָה גְדוֹל הַיָּמָנוּ וְנִבְיָא הֵי אֵי שֶׁנֶּאֱמָר
הֲלֹא אֲהָרֹן אֲחִיךָ אֲמָר לוֹ וְגו' עוֹד מִלְּפָנֶיךָ (כֵּהָ) הִגְדֵּל
נִגְלִיתִי אֶל בֵּית אֲבִיךָ בְּהוֹתָם בְּמִגְרִים הוּא אֲהָרֹן. וְכֵן
אוֹדַע לְהֵס בְּהָרֵךְ מִזְרִים וְגו' וְאוֹמֵר אֲלֵיהֶם אִישׁ שְׁקוּלִי
עֵינָיו שֶׁלֹּס וְאוֹתָהּ נִבְרָא אֲהָרֹן כְּמִגְרָה: (כב) פֶּה.
בְּכִיבּוּדוֹת אֵי מִדְּבַר וְנִלְשׁוֹן לְעֵץ מִלְּבָבִי: (א) מִי שֶׁ
פֶּה וְגו'. מִי לִמְדָךְ לְדַבֵּר כְּשֶׁהֵייתִי נִדּוֹן לִפְנֵי פִרְעָה עַל
הַיִּגְרִי: אִי מִי יוֹשֹׁם אֲלֵם, מִי עֲשֵׂה פִרְעָה אֵלֶם
שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּךְ בְּמִלּוֹת הָרִיגְתָךְ וְאֵת מִשְׁתַּחֲוִי שֶׁהָרִים שֶׁלֹּא
עֵינֶיךָ שֶׁנֶּאֱמָר

השם הראש בפניהם מ"כ ואמרו יותר ולא ראה הקב"ה במעו וראה בפניהם אותות הראשונים דמצי' אס' ה' עינש' על אשר חטא' הרי קבל עינשו . ואס' לא מחמת חטא' למה ישעיה הנס' : מ' והיו' דלכת' בתחלת הפסוק אורחא דקרא' הוה' : י' וקראה ראש' בתלם בפניהם עשה אס' להם ליהר' נשמות מחתיו חרבים וסוסים . ויחזק' כהנידיו לו כבדת' מן' הבימה אחר כמשה ואהרן כבוד' יחזק' ליה' יסמחתיו לדרוק' אחרי' . ועשוי' משבתיו חרבים וסוסים . וכדלכא' בלה' אביביו לו תנאק' פדעה לטלות עוד לטלות עוד

ק'ש"ס

בְּלִי-הַמִּפְתִּים אֲשֶׁר-שָׁמְתִי בִידְךָ
וַעֲשִׂיתָם לִפְנֵי פָרְעָה וְאֲנִי אֲחֻזֵּק
אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת-הָעָם:
כִּי וְאָמַרְתָּ אֶל-פָּרְעֶה כֹּה אָמַר יְהוָה
בְּנִי בְּכָרִי יִשְׂרָאֵל: כִּי וְאָמַר אֵלֶיךָ
שְׁלַח אֶת-בְּנִי וַיַּעֲבֹדֵנִי וְהִתְמַאֵן
לְשַׁלְּחֹו הִנֵּה אֲנֹכִי הֵרָג אֶת-בְּנֶךָ
בְּכַרְךָ: כִּי וַיְהִי בִדְרֹךְ בַּמִּלּוֹן
וַיִּפְגְּשׁוּ יְהוָה וַיִּבְקֹשׁ הַמִּיתֹו:
כִּי וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת-
עֶרְלַת בְּנֶהּ וַתִּנְגַּע לְרַגְלָיו וְהָאָמֶר כִּי
חָתַן דְּמִים אֶתָּה לִי: כִּי וַיִּרְפָּמֶנּוּ אִזּוֹ
אָמְרָה חָתַן דְּמִים לְמוֹלֶת: פִּי כִי וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן לֵךְ לְקַרְאֵת מִשֶּׁה

בְּמַחְבֶּךָ לְמַתּוֹב לְמַצְרַיִם
חַוִּי כֹל מוֹפְתֵי דְשִׁוְיָתִי
בִידְךָ וְתַעֲבֹדֵנּוּן קִדְם
פָּרְעָה וְאֲנִי אֲחֻזֵּק יָת
לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח יָת עַמָּא:
כִּי וַתִּימַר לְפָנֶי פָּרְעֶה כִּדְבָרֵן
אָמַר יי בְּרִי בִיכְרִי
יִשְׂרָאֵל: כִּי וְאָמְרִית לְךָ
שְׁלַח יָת בְּרִי וַיַּעֲבֹד
הַדְמִי וְאִם סְרִיב אֶת
לְשַׁלְּחָתָהּ הָאֲנִי אֲמַל
יָת בְּרֹךְ בּוֹכְרָךְ: כִּי וַהֲוָה
בְּאַרְחָא בְּבֵית מִכְתָּא
וַעֲרַע בָּהּ מִלְּאָבָא דִּי
וּבְצֵא לְמַקְמָלָהּ:
כִּי וְהִסְבִּית צִפּוֹרָה מִנְּרָא
וַנְּגַרַת יָת עֶרְלַת בְּרָהּ
וְקִרְיַת לְקַדְמוֹתֵי וְאָמַרְתָּ
אֲרִי בְּדִמָּא דְמַהֲלָתָא
הַדִּין אֲתִיב חָתָנָא לְנָא:
כִּי וַנֵּה כִינָה בְּכֹן אָמַרְתָּ
אֲרִי דִמָּא דְמַהֲלָתָא
הַדִּין אֲתִיב חָתָנָא
קְמוּ: כִּי וַיֹּאמֶר יי לְאַהֲרֹן
אֲוִיל לְקַדְכּוֹת מִשֶּׁה

ת"ר בני כבורי ישראל שנת לא כסדריו מה פ"ב ט : הכה אולי כסדריו מה : ויהי בדרך נדרים לב
ויפגשו ה' שם לא : ותקח צפורה שם לב פ"ב ט : כי חתן דמים נדרים שם : וירפם ממנו שם

בעל המזרים

(כ) ויפגשו ה' ב' כספי דין ואידך ויפגשו כסר האלוים נומר כעשה עתהשל משה מן המילה כלו אף וחמרי רש"י

לפיכך הוא מורה ומתרה במהיון ע משה : וירר את אליעזר בנו וי

תלך שתהא נבזר בשליחותי לעשות כל מופתי לפני פרעה ולא תירא ממנו : אשר שמתי בידך. לא על שלשה אזהרות האמורות למעלה שהרי לא לפני פרעה אזה לעשותם אלא לפני ישראל שיאמינו לו ולא מלינו שעשאים לשניו אלא מופתים שאני עתיד לשום בידך כמצינים כמו כי ידבר אליכם פרעה וגו' ואל תתמה על אשר כתבי אשר שמתי שכן משמעו כשחזר עמו כבר שמתי בידך : (כז) ואמרת אל פרעה. כשתשע שלכו חוק וימאן ללית חמר וגו' כן : בני כבורי. לשון גדולה כמו אף אני כבור אחנהו זהו פשוטו. ומדרשו כאן חתם הקב"ה על מכירת הכנורא של אף ועקב משעו : (כח) ואומר אליך. בשליחותי של מוקס : שלח את בני וגו'. הנה אנכי הרג וגו' : היא מכה אחרונה ובה תהרהר תחלה משני שהיא קשה. וזה הוא שנאמר כחיוב הן אל ישיגו בכחו לפיכך מי כמוהו מורה. כשר וסם המבקש להנקם מחבירו מעלים את דבריו שלא יבקש הלאה אבל הקב"ה ישיגו בכחו ואין יכולת להמלט מידו כי אם בשבוע אליו עיקר שם

לפיכך הוא מורה ומתרה במהיון ע משה : וירר את אליעזר בנו וי אמר רבי יוסי סכנה היא ימים רבים לפני עיניו עו מראשו ועד ירכיו וחזרו וכולעו מקום הבינה פורה צ' שבשכל המילה יתגע לרגליו. השליכותו לפני רגליו של ר. על כנה : כי חתן דמים אתה ל. ורס להיות החתן שלי נראה עליך. הורג (כז) וירפ. המלך ממנו : אז. הבינה ק נא להורגו : אמרה חתן דמים למולת. נראה על דבר המילה. (שינה רש"י בלשנו אתה היית גורם. דקש' לרש"י מה זה אז דמים והלא גם לעיל אמרה חתן דמים. אלא

ו דמלון של משה ה' ריב למאדים ונדקן קר ל' נראה משמע דעד עכשו לא סכינה : ק ראה"ס הניח

במדון וה"ל לכתוב תחלה ע מלך פיה לתי פגם פ"ב פיה לא יסיה סכנה ונקו : צ ע"כ הבינה נפרה של המילה ה"י ויח 2 ב

הַמִּדְבָּרָה וַיִּלְךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּחַר
הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁקְדְּלוּ : כֹּה וַיִּגַּד מֹשֶׁה
לְאַהֲרֹן אֵת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר
שָׁלַח וְאֵת כָּל־הָאֲתָת אֲשֶׁר עָשָׂהוּ :
כֹּס וַיִּלְךְ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאסְפוּ אֶת־
כָּל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל : לֵיּוֹדֵבֵר אַהֲרֹן
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה וַיַּעַשׂהָ אֲתָת לְעֵינֵי הָעָם :
וַיֹּאמְרוּ הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־פָקֵד יְהוָה
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֲתָת־עֲנִים
וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ (שְׁבִיעִי) ה' וְאַחֲרַי בָּאוּ
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרַעֲהֲכָה
אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת־
עַמִּי וַיַּחֲנוּ לִי בַּמִּדְבָּר : וַיֹּאמֶר
פְּרַעֲהֲמִי יְהוָה אֲשֶׁר אֲשַׁמְעַ בְּקִלּוֹ
לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא־יָדַעְתִּי אֶת־
יְהוָה יָגִם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח :
וַיֹּאמְרוּ יָאֵהִי הָעֶבְרִים נִקְרָא
עָלֵינוּ נִלְכָּה נָא דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
בַּמִּדְבָּר וְנִזְבַּחַהּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ פֶּן־

רש"י

מתחלה סברה דזה וזה גורם הטא המילה וחסא אחר
אח"כ כשראחא וירק לגמרי אז הכינה דעל דבר המילה
לכד בא וזזה מתוך גם כן סינוי לשון בחרגוס אונקלוס
בחתן דמים ודו"ק כנ"ל : על דבר המולות
שם דבר הוא והלמ"ד משמשת כלשון על כמו ואמר פרעה
עיקר שפתי חכמים

סמך כל"ע דלעיל פירש מדבנע וכו' הכינה : וכל פירש מן וירק הכינה : ר' ופרש"י דמים לשון ראייה הוא : ש' הרא"ה הקשה
דשא כתיב וגש משה לכדו וכו' אהרן וכו' ואזכר מה חסא : י"ל הכי רש"י פירש אתה מחילה לעלמן ואהרן לעלמן : וזכ"ר
סו ביהודא קטס ולא ה"ל להם מחילה כפ"ע : וזכו מפני הפירעון : דל"כ

למדברא ואזל וערעה
במירא דאתגלי ערוה
יקרא ד"י וגשק לה :
כח וחוי משה לאהרן ית
כל פתגמא ד"י די שלחה
ות כל אתיא די פקדה :
כס ואזל משה ואהרן
וכנשו ית כל סבי בני
ישראל : ו מ"ס
אהרן ית כל פתגמא
די מ"ס י עם משה
נעבד אתיא לעיני עמא :
לא וחימן עמא וישמעו ארי
דכיר י ית בני ישראל
נארי גלי קדמוהי ית
שעבדוהו ווכרעו וסגידו :
" ובתר כן עלו משה
ואהרן ואמרו לפרעה
כדנן אמר י אלהא
דישראל שלח ית עמי
ויחגו קדמי במדברא :
ב ואמר פרעה שמא ד"י
לא אתגלי י די אקבל
לממרה לשלחא ית
ישראל לא אתגלי לשמא
ד"י ואפ ית ישראל לא
אשלח : ב ואמרו אלהא
דיהודאי אתגלי עלנא
ת"א ויהלן קטס שבת ז : ויהיו חנינים :
מ"ס אשכר אשמע בקול חלנין פס
ימים כז :

בעל הטורים

לכס עד טא אהרן וסיפוי שני ויפסדו ככר
אח"כ וכו' וכו' : (א) ואהרן ב' נכס'
והאן קטס ויהלן אכס כדור : שני פסוקים
שזכר עמדו להם לפרש משה ודוד משה
אזכר עמי כל דוד משה וכו' לא ידע כי ואלה
כאלן מה שבו שני פסוקים : ויהיו חנינים כיו וכו'
האמנו כסס : (א) קדולא : (ב) א"ה כנ"ל

יפגענו בדבר או בחרב: ויאמר
אלהם מלך מצרים למה משה
ואהרן תפריעו את העם ממעשיו
לכו לסבלתיכם: ויאמר פרעה הן
רבים עתה עם הארץ והשבתם
אתם מסבלתם: ויִצְאוּ פֶרְעֶה בַּיּוֹם
ההוא את־הַנְּגִשִּׁים בָּעַם וְאֶת־
שֹׁטְרָיו לֵאמֹר: וְלֹא תֵאֱסָפוּן לִתֵּת
תֶּבֶן לָעַם לִלְבֵּן הַלִּבָּנִים כִּתְמוּל
שְׁלֹשָׁה הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תֶּבֶן:
חַוֹּאת־מִתְכַּנֶּת הַלִּבָּנִים אֲשֶׁר הֵם
עֹשִׂים תְּמוּל שְׁלֹשָׁה תִּשְׁמְוּ עֲלֵיהֶם
לֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ כִּי־נִרְפִּים הֵם עַל־
כֵּן הֵם צֹעְקִים לֵאמֹר נִלְכָּה נִזְבַּחַה
לֵאֱהִינוּ: ־ תִּכְבֵּד הָעֶבֶדָה עַל־
הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ־בָהּ וְאֶל־יִשְׁעוּ

צִוִּיָּה פֶּעַן מִהֲרָה תִּלְחָא
יֻמִּין בְּמִדְבָּרָא וְנִדְבַח
קִדְם יי אֱלֹהֵינָא דְלִמָּא
יַעֲרֵעֲנָא בְּמִוְתָּא או
בְּקִטּוֹל: ־ וְאָמַר דְּהוּן
מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם לִמָּא
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן תִּבְטְלוּן יֵת
עֲמָא מִעֻבְדֵּיהוּן אֲנִילוּ
לְפִלְתִּנְכוּן: וְאָמַר פֶּרְעֶה
הָא סְגִיִּיאִין כִּעֵן עֲמָא
דְּאַרְעָא וְתִבְטְלוּן יֵתֵהוּן
מִפִּלְתִּנְהוּן: וּפְקִיד פֶּרְעֶה
בַּיּוֹמָא הַהוּא יֵת שְׁטִינִין
דְּעֲמָא וְיֵת סִרְכּוֹ הִי
לְמִימֵר: ־ לֹא תוֹסִפּוּן
לְמִיתָן תִּבְנֵא לְעֲמָא
לְמִרְמֵי לְבָנִין בְּמִתְמַלִּי
וּמִדְּקֻמְהִי אֲנִין יִהְיוּ
וְנִגְבּוּן דְּהוּן תִּבְנֵא:
ה וְיֵת סְכּוּם לְבִנְיָא דִּי
אֲנִין עֲבָדִין מִתְמַלִּי
וּמִדְּקֻמְהִי תִמְנֵן עֲלֵיהוּן
לֹא תִמְנְעוּן מִגֵּה אֲרִי
בְּטַלְטִין אֲנִין עַל כֵּן אֲנִין
צִוִּיָּה לְמִימֵר צִוִּיָּה נִדְבַח
קִדְם אֱלֹהֵינָא: ־ תִּתְקַף
בְּעַל הַטּוֹרִים

דמו לו עשר מכות וכו' כי כנסת: (ח) הלכנו. ג' במסורה ללבוש הלכנו מקצות הלכנו וקטרים על הלכנו פי' אוהו שלא מעל הלכנו דהיינו מוכה היה מקטר למי' כדאיתא במדרש שלא שיהי' מחזה הלכנו: (ח) תמול שלשום. ג' במס' הכא וזכר אלעזר אשר לא ידעו תמול שלשום ודקדקו ועבדו כנס' וסליכו בניהם ויאוור לך יא' מהם ששה שהכרזתם בעבר מכות לא קח ממונ' שיהא' ויחל' כלו' אל מרים אשר לא ידעו תמול שלשום ודקדקו ועבדו כנס' וסליכו בניהם ויאוור לך יא' מהם ששה שהכרזתם בעבר מכות ול קח ממונ' ויחל' וקטרים: ג' במס' הכא ויזכר נפרה כדאיתא שחבר להם פירש מה שחבר להם מקצות הלכנו תקצבו עומדים בביתן וכו' ודקדקו אלי מן הכהנים: (ט) חכד. ג' במס' חכד העבודה. כי ויחל' חכד על ידך מלמד שהכבד עליהם כיום וגיליה: ויעשו. ג' במס' הכא ויזכר ויזכרו ויעשו. ויעשו כי שיהא' אל הכנס. בעבר וזה העבודה וכו' לשות משין ולקדקו קרנו: ויעשו. ג' במס' רה. ואל יעשו כדברי שקר. יעשו ואין מושג. חלום שחין מכוונים ויעשו כי שיהא' אל הכנס.

אשטו'כלא היו נזבלין אותו עם הטיע: לבנים. טיוו'לש בלע' ששוסים מטיע ומויבשין אותן בחמה ויש ששורפין אותן בכבשן: בתמול שלשם. כאשר הייתם עושים א עד הנה: וקששו. ולקטו: (ח) ואת מתכבתת הלכנים. סכום חשבון הלכנים שהיה כל אחד עושה ליום כשהיה התבן נתן להם אותו סכום תשימו עליהם גם עתה למען תכבד העבודה עליהם: כי נרפים. מן העבודה הם לכך לבס פונה אל הבטלה וזעקים לאמר נלכא וגו': מתכבתת. ותכן לבנים. ולו נתכמו עלילות. את הכסף המתוכן. כולן לשון חשבון הם: נרפים. המלאכה רפויה בידם ועוזבה מהם והם נרפים ממנה רערי'ים בלע' : (ט) ואל יעשו בדברי שקר. ואל יבגו וידברו תמיד כדברי רוח לאמר נלכא נזבחה. ודומה לו ואשכח בחקך עיקר שפתי רבמים

יפגענו. פן יפגעו היו נרכים לומר אלף שחלקו כבוד למלכות פנימה זו לשון חקרה מות הוא: (ד) תפריעו את העם ממעשיו. תכדילו ותרחקו אותם ממלאכתם ששומעים לבס וסבורים ללוח מן המלאכה. וכן פרעהו אל תעברו רהקו. וכן ותפרכו כל עמתי. כי פרוע הוא נרחה ונתעב: לכו לסבלותיכם. לכו למלאכתכם שיש להם לעשות בנתיכם. אל מלאכת עבדו מזרים לא היתה על שבעו של לוי ותדע לך שחרי משה ואהרן יולאים ונאים בלז בשרות. (ה) רבים עתה עם הארץ. שהעבודה מוטלת עליהם ואלם משכיתים אותם מסבלותם הפסד גדול הוא זה: (ו) הנוגשים. מזריים היו והסוברים היו ישראלים ת הנוגס ממונה על כמה שוטרים וסוברים ממונה לרדות בשוים המלאכה: (ז) תבן. עיקר שפתי רבמים

ית דלית למה היו השוערים עוקים ולמה היו השוערים מוכים ולא הנוגשים: א ופי' תמול כל זמן הפכר כעת תמול אחרת ולא

בְּדַבְרֵי־שֹׁקֶר : י וַיֵּצְאוּ נְגִשֵׁי הָעָם
 וַשְׁטֵרֵיו וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָעָם לֵאמֹר כֹּה
 אָמַר פֶּרְעָה אֵינֶנִּי נֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן :
 י אַתֶּם לָכוּ קָחוּ לָכֶם תֶּבֶן מֵאִשֶּׁר
 תִּמְצְאוּ כִּי אֵין נִגְרַע מֵעֲבֹדְתְכֶם
 דָּבָר : י וַיִּפְּץ הָעָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
 לְקַשְׁשׁ לַתֶּבֶן : י וַהֲנַגְּשִׁים אֲצִים
 לֵאמֹר כִּלּוּ מַעֲשֵׂי כֶסֶם דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ
 כֹּאֲשֶׁר בַּהֲיוֹת הַתֶּבֶן : י וַיָּכּוּ שְׁטֵרֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שְׁמוֹ עֲלֵהֶם נְגִשֵׁי
 פֶּרְעָה לֵאמֹר מִדּוֹעַ לֹא כִלְיֹתֶם
 חֲקֶכֶם לִלְבָן כִּתְמוּל שְׁלֵשִׁים גִּם--
 עֲלִיהֶוּן שְׁלֻמוֹנִי פֶּרְעָה לְמִימֶר מֵאֵדִין לֹא אֶשְׁלַמְתֶּן גִּזְרֵתְכוֹן לְמַרְמֵי (לָבָנִין) כִּמְאֵת מְלִי

בעל הטורים

בפסוק וישעו דברי שקר שאינם מכוונים כלום מה שהם מולאים מזהים עליהם ואמר ישעו ואין מושיע אצל הכתובים כלום מה שהלויים נביאים פליטים ואמר או תקראו וי' יענה השם ויאמר כי זה שאמר דוד הלויים הנתי' בלא ששני מרמז אומניו שפלו כשראו בלא ששני מרמז הכהנים בלא ויאמר דבר שאינו מכוון כלום ויב' ויבן ג' במהו' ויבן השם ויבן ה' אהם ויבן השם מעלינו גבי שאלו אלו שפלו לבין לבנים ואמר הכהנים שאלו על שני הלכנים שאמר הכס ולכנס לבנים וכו' שאלוהם נפלו כהנא' כוונתם ועלכזה כך הגדולה שפלו השם מעל שאלו רש' לו שיהיה להקריב שפלוה קודם שאל שפלוה וז' היום סבה ראשונה לנישול מלכות שאלו : ויד' גם תפול גם היום : ז' הכה ויחיד מדוע לא כת' כי ישי' גם תפול גם היום שפלוה מלכוד כאלו כלו חקם לשפלוה הלכנים נחללו כדי שאל יוכו בדרך מרמזת ויד' :

רשימי

קש' לשון לקוט על שם שדבר המתפור הוא ונרדף לקוטש
 קרוי קש בשאר מקומות : (יג) אצנים . ד דוחקים : דבר
 יום ביומו . חשבון של כל יום כלו ביומו כאשר עשיתם
 בהיות התבן מוכן : (יד) ויבן שטרי בני ישראל .
 השטרי' ישראלים היו וחסים על החרשים מלחמקסו כשהיו
 משלימים הלכנים לנוגשים שהם מזריים והיה חסר מן
 הסכום היו מלקין אותם על שלא דחקו את עושי המלאכה .
 לפיכך זכו אותם שטרים להיות סנהדרין ונאלץ מן הרוח
 אשר על משה והוסם עליהם שאלמר אספה לי שבעים
 איש מוקני ישראל מאותן שידעת הטובה שעשו במצרים
 כי הם וקני השם ושטרי' : ויבן שטרי בני ישראל .
 אשר שמו נגשי פרעה אותם לשטרים עליהם ה' לאמר
 מדוע וגו' . למה ויבן שהיו אומרים להם ו' מדוע לא
 כליתם גם תמוול גם היום חק הקצוב עליכם ללבוך כחמול
 השלישי שהוא יום שלפני תמוול והוא היה בהיות התבן

תמיד . למשל ולשיניה מתרגמינן לשועין ויספר ואשתעי
 וא"ל לומר ואל ישעו לי' וישע ה' אל הכל וגו' ואל קין
 ואל מנחתו לא שעה ב' ולפרש אל ישעו אל יפנו שא"כ
 היה לו לכתוב ואל ישעו אל דברי שקר או לדברי שקר
 כי כן גזרת כלם . שעה האדם על עושהו . ולא שער אל
 קדוש ישראל . ולא שעה רל המזבחות . ולא מלאכי שמום
 של ציית סמוכה לאתריהם אבל אחר לבון דבור כמתעסק
 לדבר דבר נופל לשון שמום ציית כגון הגדברים כך .
 ותדבר מרים ואהרן במשה . המלך הדובר כי' לדבר
 גם . ואדברה בעדותיך . אף כאן אל ישעו דברי שקר
 אל יהיו דברים דברי שוא והבאי' : (יא) אהם לכו
 קחו לכם תבן . ותרזים אתם לילך בזריות ג' כי אין
 נגרע דבר מכל סכום לבנים בהיותם עושים ליום בהיות
 התבן נתן לכם מומן מבית המלך : (יב) לקשש קש
 לתבן . לאסוף אסיפה ללקוט לקט לעורך תבן הטיט :

עיקר שפתי חכמים

אלא מדע ולא כי' צ"ל שאלום אלא אורחא דקרא הוא : ב ובפ' כראית הכה' ראי' מכלל שפירש יעק בודאי' לשון ויבן .
 שאינו אל ישעו ים מזהרים לשון אל יפנו : ג דכי אין נגרע דכתיב אחריו לא שייך לנתינת טעם למעלה . לכ"ס הפס'
 ורזין וכו' כי אין נגרע חסדס וכו' כאשר בהיות התבן יבן : ד שלא תפסם לשון מסיבות : ה שלא יעשי' לפים לשון כחשוב כהפוך
 שטרי בני ישראל שמו עליהם נוגשי פרעה : ו שכל לאמר אהר' דיטור הוא ביאור דבור סכללי על הפרשי' או לאמר לאמרם .
 וכו' לא שייך הכא ע"ז פי' למה ויבן שהיו אומרים וכו' :

מים בפירים שמים הניח לארץ ביד : ברגלים תרכסנה עמרת גאות שפורי אפרים :
והיתה ציצת נבל צבי תפארתו אשר על ראש גיא שמים ככבורה בטרם קיץ אשר
יראה הראה אותה בעורה בכפו יבלענה : ביום ההוא יהיה יהוה צבאות לעמרת
צב ולצפירת תפארת לשאר עמו : ולרות משפט ליושב על המשפט ולנבולה משיבי
מלחמה שערה : וגם אלה פיו שגו ובשכר תעו בהן ונביא שגו בשכר נבלעומו
היו תעו מן השכר שגו בראה פקו פליה : כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי
מקום : אתמי יורה דעה ואיתי יבין שמועה גמולי מחלב עתקי משדים : כי צו
לצו צו לצו קו לקו קו ועיר שם ועיר שם : כי בלעני שפה ובלשון אחרת
ידבר אל העם הזה : אשר אמר אליהם זאת המנוחה הניחו לעוף וזאת המרגעה
ולא אביא שמוע : והיה להם דברייה צו לצו צו לצו קו לקו ועיר שם ועיר
שם למען ילכו וכשלו אחור ונשפרו ונקשו ונלכדו : לכן כה אמר יהוה אל בית יעקב
אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחרו : כי בראתו ילדיו
מעשה ידו בקרבנות ישו שמי ונקד ישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעניצו :

הפטרת שמות כמנהג הספרדים (בירמיה סימן א')

דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענות בארץ בנימין : אשר היה דבר
יהוה אליו בימי יאשיהו בן אחזן מלך יהודה בשרש עשרה שנה למלכו : ויהי
בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה עדיהם עשרת עשרה שנה לצדקיהו בן
יאשיהו מלך יהודה עדיהם ירושלם בחדש החמישי : ויהי דברייהו אלי כאמר :
בטרם אצורך בבטן יד עתיד ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיה ואמר
אחה ארני יהוה הגה לא ידעתי דבר כי נער אנכי : ויאמר יהוה אלי אל תאמר נער
אנכי כי על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצור תדבר : אל תרא מפניהם
כי יאתקו אני להצילך נאם יהוה : וישלח יהוה את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה אלי
הנה נתתי דברי בפה : ראה הפקדתיך היום הזה על הגוים ועל הממלכות לנתוש
ולרתוע ולחאבד ולחרום לבנות ולנמוע : ויהי דברייהו אלי לאמר מה אמה ראה
ירמיהו ואמר מלך ש קד אני ראה : ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שרד אני
על דברי לעשות : ויהי דברייהו אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפתי
אני ראה ופניו מפני צפונה : ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על פלי ישיבי
הארץ : כי והנני קרא לכל משפחות מלכות צפונה נאמיהוה וכו' ונתנו איש
בסאו פתח ישרי ירושלם ועל כל חומתיה סביב ועל כל ערי יהודה : ודברתי
משפתי אותם על כל רעתם אשר עובדני ונקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי
ידיהם : ואתה האזר מתנה וקמתי ודברתי אליהם את כל אשר אנכי אצור אל
החת מפניהם פן אחתה לפניהם : ואני הגה נתתיה היום לעיר מבצור ועמוד ברז
ולחמות נחשת על כל הארץ לכל בני יהודה לשריה לבניה ולעם הארץ : וגלחתי
אלהי ואלהי וכו' כי פיראתה אני נאמיהוה להצילך : ויהי דברייהו אלי לאמר :
הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעוריה אהבת
פלולתיך לבתך אחרי במדבר בארץ לא זרעה : קדש ישראל ליהוה באשית
תבואתה כל אכלו יאשמו רעה תבא אליהם נאמיהוה :

סאנדר קיי

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־לֵוִי לְתַדְרָתָם
 גִּרְשֹׁן וְקַהַת וּמֵרָרִי וּשְׁנִי חִיֵּי לֵוִי
 שִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: י בְּנֵי
 גִרְשֹׁן לְבָנִי וּשְׁמַעִי לְמִשְׁפַּחְתָּם:
 יב וּבְנֵי קַהַת עֶמְרָם וַיֵּצֵאֵהוּ וַחֲבֵרֹן
 וְעִזִּיאֵל וּשְׁנִי חִיֵּי קַהַת שְׁלֹשׁ
 וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: יג וּבְנֵי מֵרָרִי
 מַחֲלִי וּמֹוֹשִׁי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַלֵּוִי
 לְתַדְרָתָם: יד וַיִּקַּח עֶמְרָם אֶת־יֹוכָבֵד
 דָּתוּלָה לְאִשְׁהוּתְלָדָהּ לֹאֶת־אֶהֱרֹן
 וְאֶת־מֹוֹשֶׁה וּשְׁנֵי חִיֵּי עֶמְרָם שִׁבְעָה
 וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: טו וּבְנֵי יֵצְהָר
 קָרַח וְנֹפֶג וְזִכְרִי: טז וּבְנֵי עִזִּיאֵל
 מִישָׁאֵל וְאַלְצָפָן וְסַתְרִי: כג וַיִּקַּח
 אֶהֱרֹן אֶת־אֵלִישְׁבַּע בֵּת־עַמִּינָדָב
 אֲחֻת־נַחֲשֹׁן לֹאֶת־אִשְׁהוּתְלָדָהּ לֹאֶת־
 נֹדִב וְאֶת־אֲבִיהָ וְאֶת־אֵלְעִזְרוּתָהּ
 אֵיתָמָר: כד וּבְנֵי קָרַח אֶסִּיר וְאַלְקָנָה
 וְאַבְיָאסָף אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִּי:

שְׁמֵעוֹן: טז וְאֵלֶּיךָ שְׁמֵהָת
 בְּנֵי לֵוִי לְתַדְרָתָהוּ
 גִרְשֹׁן וְקַהַת וּמֵרָרִי וּשְׁנִי
 חִיֵּי לֵוִי מֵאֵה וְתַלְתִּין
 וּשְׁבַע שָׁנִין: יז בְּנֵי גִרְשֹׁן
 לְבָנִי וּשְׁמַעִי לְוָרְעִיתָהוּ:
 יח וּבְנֵי קַהַת עֶמְרָם וַיֵּצֵאֵהוּ
 וַחֲבֵרֹן וְעִזִּיאֵל וּשְׁנֵי חִיֵּי
 קַהַת מֵאֵה וְתַלְתִּין וְתַלְתִּי
 שָׁנִין: יט וּבְנֵי מֵרָרִי מַחֲלִי
 וּמֹוֹשִׁי אֵלֶּיךָ וְוָרְעִית לֵוִי
 לְתַדְרָתָהוּ: כ וְנָסִיב
 עֶמְרָם יֵת יֹוכָבֵד אֲחֵת
 אֲבֹהֵי לָהּ לְאִנְתּוֹ וַיֵּלֶידָתָהּ
 לָהּ יֵת אֶהֱרֹן וְיֵת מֹוֹשֶׁה
 וּשְׁנֵי חִיֵּי עֶמְרָם מֵאֵה
 וְתַלְתִּין וּשְׁבַע שָׁנִין:
 כא וּבְנֵי יֵצְהָר קָרַח וְנֹפֶג
 וְזִכְרִי: כב וּבְנֵי עִזִּיאֵל
 מִישָׁאֵל וְאַלְצָפָן וְסַתְרִי:
 כג וְנָסִיב אֶהֱרֹן יֵת
 אֵלִישְׁבַּע בֵּת עַמִּינָדָב
 אֲחֵתָהּ דִּנְחָשֹׁן לָהּ
 לְאִנְתּוֹ וַיֵּלֶידָתָהּ יֵת־נֹדִב
 וְיֵת אֲבִיהָ וְיֵת אֵלְעִזֵּר
 וְיֵת אֵיתָמָר: כד וּבְנֵי קָרַח
 אֶסִּיר וְאַלְקָנָה וְאַבְיָאסָף
 אֵלֶּיךָ וְוָרְעִית קָרַח:
 הוּא יֵת עַמִּי סִיבְרִין נח: וְשְׁנֵי
 חִיֵּי עֶמְרָם שִׁבְעָה מִנְיָה יא: וַיִּקַּח
 אֶהֱרֹן בְּתָרָא קי:
 בַּעַל הַמִּזְבֵּיחַ

וַיִּקַּח עַמִּי סִיבְרִין נח: וְשְׁנֵי
 חִיֵּי עֶמְרָם שִׁבְעָה מִנְיָה יא: וַיִּקַּח
 אֶהֱרֹן בְּתָרָא קי:

בעל המזבחים
 המלה אף כלל לזה משל לזה וכן משל
 ומשכיות חיים (כ) אסיר כ. אסיר ואלו
 לטווא ממסר אסיר וכו' אסיר על בני קרח
 שם יוסף ונחלם לכה בנימין וכו' לטווא ממסר

רשי

על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב של
 בארץ מצרים לבדה היו אלף מיום שנולד יצחק. שהרי
 קהת מיוורדי מצרים היה שבו כל שנותיו ושנות עמרם
 וסיונים של משה לא תמצאם ד' מאות שנה והרבה שנים
 נכלעים לבנים בשני האבות: (כ) יוכבד דדתו. אחת
 אבויא א בת לוי אחות קהת: (כג) אחות נחשון.
 מכאן למדנו הנשוא אשה לריך לבדוק ב בתיא:

עיקר שפתי חכמים

רחוק כבוד ליתום אע"פ שמהם הם מלוי: ת ויהי שבעים ק"ו שנים כי לוי ה' בן מ"ג שנים בעת כניסתו למצרים ויהי
 שם ל"ד ושאר מלדו' שנים שם ק"ו שנים: א שלא תפסד כמו דודיך הלאחר בערות אשת דודו דלא היתה אחות אביו קהת:
 ב אלל בני לכן דרשו לכגיד שכתה דלא סירי בכך בלכן ועוד דלא הלל אביו ומקמה דכמה בלחם ולא סירי העטם דכדפס
 בלחם

כה ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות
פוטאל לו לאשה ותלד לו את
פינחס אלה ראשי אבות הלוים
למשפחתם: כי הוא אהרן ומשה
אשר אמר יהוה להם הוציאו את
בני ישראל מארץ מצרים על
צבאתם: כי הם המדברים אל
פרעה מלך מצרים להוציא את
בני ישראל ממצרים הוא משה
ואהרן: כי ויהי ביום דבר יהוה אל
משה בארץ מצרים: של שבטני דבר
יהוה אל משה לאמר אני יהוה
דבר אל פרעה מלך מצרים את
כל אשר אני דבר אליך: ויאמר
משה לפני יהוה הן אני ערל שפתים
ואיך ישמע אלי פרעה: פז ויאמר
יהוה אל משה ראה נתתיך לאהים

הוא"ל בן אהרן לקח לו מבנות
פוטאל קט: הוא פוטאל והבן
משה יא:
בעל המרים
אמר: (ז) בן אהרן ד' נשים: הוא ואהרן
בן אהרן נולד, בן אהרן נולד לו, ואל
אמר המרים בן אהרן נולד, בן אהרן
בן אהרן נולד, בן אהרן נולד, בן אהרן
לאל בלו"ל אל תחוש לעולם שפיר כי אהרן
עם פיר ודבור וכן ואל ואמר המרים בן
אלי ען יבש אל ואמר בלו"ל מי ילד לו את אלה
בזמן יבש כשם שים בידו ללכת אל המרים

רש"י

ואהרן. הם בשליחותם ונלקחם מתחלה ועד סוף:
(כח) ויהי ביום דבר וגו'. מחובר ו למקרא שלשהו:
(כט) וידבר ה'. הוא הדבור עמו האומר למעלה כל
דבר אל פרעה מלך מצרים אלא מתוך שהפסיק הענין
כדי ליחס מור הענין עליו להתחיל בו: אני ה'. כדי
אני לכלך ולקיים דברי שליחותי: (ל) ויאמר משה
לפני ה'. הוא האמירה שאמר למעלה בן בני ישראל לא
שמעו אלי ו זשנה הכתוב כאן כיון שהפסיק הענין וכך
היא השעה כלדס האומר נחזור על הראשונות: (ח) נתתיך

(כה) מבנות פוטאל. מורע יתרו שפטם עגלום גלע"ה.
ומורע יוסף ד שפטם ביטרו: (כו) הוא אהרן ומשה.
אלו שהוכרו למעלה שילד ויכבד לעמרם. הוא אהרן
ומשה אשר אמר ה' יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש
מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך שקולין כאחד:
על צבאותם. בצבאותם ה כל צבאם לשבטיהם: יש
על שאינו אלא במקום אות אחת ועל הרבה תחיה כמו
בחרבך. עמדתם על חרבכם כמו בחרבכם: (כז) הם
המדברים וגו'. הם נלשנו הם שסימנו: הוא משה

עיקר שפתי חכמים

פאבים ובמקומם ועד דלמה לא ביקר אהרן באהים בלבד דהא שם
אחד מהם ה' משכנו של יוסף ו' מורע יתרו ודיק מדכתיב פוטאל נולד ועד מדכתיב מבנות לו רבים בני יחוסים ורואים שכל
הכתוב ליחס דכתיב ויקח אהרן את אלושבע וכו'. עיין כסית דף מ"ב ע"ש: ד י"מ שמד. וי"מ: בלול: אלא שכל חפס על
לכאום לבד ללכות. א"ל שוליו את ללכותם מתחלה: ו דל"כ מלי ויהי ביום דובר וכו' מה ה' ו דל"כ מלי דכתיב
דש' בפסוקה ביום נשית אלי על שפתי הנכתב בראשונה אחר ולא כמו חלי. וע"ל דכתיב דש' נשית כל הפסוק
לראשונה. דקבה למע סיפך הכתוב בשני וקדים תחלה אלי על שפתי המזמר בפסוקה בראשונה. אלא שכן בני ישראל
משפחתם

לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך:
 ב אתה תדבר את כל אשר אצוך
 ואהרן אחיך ידבר אל פרעה וישלח
 את בני ישראל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאֲנִי
 אֶקְשֶׁה אֶת־לֵב פֶּרַעַה וְהִרְבֵּיתִי
 אֶת־אֲתָתִי וְאֶת־מוֹפְתִי בָּאָרֶץ
 מִצְרַיִם: וְלֹא־יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פֶּרַעַה
 וְנָתַתִּי אֶת־יָדִי בַּמִּצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי
 אֶת־עַבְדִּי אֶת־עַמִּי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשַׁפְטִים גְּדֹלִים:
 הִידְעֵנִי מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּנִגְמָתִי
 אֶת־יָדִי עַל־מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן כְּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתָם בֶּן
 עֲשׂוֹ: וַיְמַשֶּׁה בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה
 וְאַהֲרֹן בֶּן־שְׁלֹשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה
 בְּדַבָּרָם אֶל־פֶּרַעַה: פֶּרַעַח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 וְאַ־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פֶּרַעַה לֵאמֹר תִּנּוּ

לפרעה ואהרן אחיך יהי
 מתרגמןך: ב את תמנך
 ית כל די אפקדנך ואהרן
 אחיך ימנך עם פרעה
 וישלח ית בני ישראל
 מארעה: ג ואנא אקשי
 ית לבא דפרעה ואמנתי
 ית אתותי וית מופתי
 בארעה דמצרים: ד ולא
 יקבל מנכון פרעה ואמן
 ית מחת גברתי במצרים
 ואפיק ית חילי ית עמי
 בני ישראל מארעה
 דמצרים פדין נברין:
 ה וידעון מצרים ארי אנא
 יי פד ארים ית מחת
 גברתי על מצרים ואפיק
 ית בני ישראל מביניהון:
 ו נעבד משה ואהרן כמא
 דפקיד יי ויתחון פן עבדו:
 ז ומשה בר תמן שגין
 ואהרן בר תמן ותלת
 שגין במלכותהון עם
 פרעה: ח ואמר יי למשה
 ולאהרן למייד: ט ארי
 תו אונקלוס: אק נבואה שמוטס לה:
 בעל הטורים
 וילדה טו: (ג) ואל אקשה. ועלוי נאמר עס

רש"י

אלהים לפרעה. שפט ורודה לרדותו מככות ויסורין:
 יהיה נביאך. כהרגומו יהי מתרגמןך. וכן כל לשון
 נבואה אדם ומכרו ושמע לעס דברי תוכחות וכו'
 מגזרת ניב שפתיים. ניב חכמה. ויכל מהתנבאות דשמואל
 ובלעז קוראין לו פרעדייגר: (ג) אתה תדבר. פסם
 אחת ט כל שלחות ושליחות כפי ששעת מפי ואהרן אחיך
 ימליצו ויטימינו באזני פרעה: (ג) ואני אקשה. מאחר
 שהרשע והטריס כנגדי ונלוי לפני שאין נחת רוח באומות
 עובדי כוכבים לתת לב שלם לשוב טוב לי שיתקשה לבו
 עיקר שפתי חכמים

שלכותם הי' לא שטעו מחמת שאני על שפתיים כו' וזה קצו הנכתב בפ' א': ט ר'ל אתה הדבר פסם א' ואהרן אחיך ימליצו
 כמה פעמים: י וכן דרך של הקד' לעשות כן שיעבור על ר'וי טו' גלוי לפני שאם לא אקשה את לבו אז ישוב בלא לב שלם
 וכבאבא פורטניות עליו אז יאמרו הכריות שבאוי פורטניות פל בעל תשובה וחס לא יודעים שבי' בלא לב שלם לכר אקשה
 תה' לבו ואזי אביא עליו מורטניות כפרכוס: ב ועד' אני אקשה את אותותי כשכיל שיכירו ישראל את גבורתי: ל וילא לזרסם
 כבשעו

לְכֶם מוֹפֶת וְאָמַרְתָּ אֶל־אֲהֶרֶן קַח
אֶת־מִטָּה וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פָרְעָה יְהִי
לְתַנּוּן יִיבֹא מֹשֶׁה וְאֲהֶרֶן אֶל־
פָּרְעָה וַיַּעֲשׂוּ כֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
וַיִּשְׁלַךְ אֲהֶרֶן אֶת־מִטָּהוּ לִפְנֵי פָרְעָה
וּלְפָנֵי עַבְדּוֹ וַיְהִי לְתַנּוּן יֵי וַיִּקְרָא
גַם־פָּרְעָה לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים
וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵם חֲרָמִי מִצְרַיִם
בְּלַהֲמִיתָהֶם כֵּן יִי וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ
מִטָּהוּ וַיְהִיו לְתַנּוּנִם וַיִּבְלַע מִטָּה
אֲהֶרֶן אֶת־מִטָּתָם יִי וַיַּחְזֹק לִב פָּרְעָה
וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
ס יִי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּבֹד לִב
פָּרְעָה מֵאֵן לִשְׁלַח הָעַם יֵי לֹךְ אֶל־
פָּרְעָה בַּבֹּקֶר הִנֵּה יֵצֵא הַמִּיֶּמֶה
וְנִצַּבְתָּ לִּקְרֹאתוֹ עַל־שַׁפַּת הַיָּאֵר
וְהַמִּטָּה אֲשֶׁר־נִהַפְּךָ לְנַחֵשׁ תִּקַּח
בְּיָדְךָ יֵי וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי
הָעֲבָרִים שְׁלַח־נִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח
אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי בַּמִּדְבָּר וְהִנֵּה

יִמְלֵךְ לְתַנּוּן פָּרְעָה
לְמִמָּר הָבִי לְכֹון אֲתָא
וְתִמָּר לְאֲהֶרֶן סָב יֵי
חִיטָּה וְרָמִי קִדְם פָּרְעָה
יְהִי לְתַנּוּן יֵי וְעַל מֹשֶׁה
וְאֲהֶרֶן לְתַנּוּן פָּרְעָה וְעַבְדּוֹ
כֵן כְּמָא דְפָקֵד יֵי וְרָמִי
אֲהֶרֶן יֵי חִיטָּה קִדְם
פָּרְעָה וְקִדְם עַבְדּוֹ
וְהוּא לְתַנּוּן יֵי וְקִרָא
אֶף פָּרְעָה לְחֲכָמִים
וְלְחֲרָשִׁים וְעַבְדּוֹ אֶף אֲנָן
חֲרָשִׁי מִצְרַיִם בְּלַחֲשִׁיהוֹן
כֵּן יֵי וְרָמִי גִבֵּר חִיטָּה
וְהוּא לְתַנּוּן יֵי וְבִלַּע
חִיטָּה דְאֲהֶרֶן יֵי
חִיטָּהוֹן יֵי וְאֶתְקַף לְפָא
דְּפָרְעָה וְלֹא קִבֵּל מִנְהוֹן
כְּמָא דְמִלֵּי יֵי יֵי וְאִמָּר
יֵי לְמֹשֶׁה אֲתִקֵּר (לְפָרְשִׁי)
יִקִּיר לְפָא דְפָרְעָה סָרִיב
לְשִׁלְחָא עָמָא יֵי אֲנִיל
לְתַנּוּן פָּרְעָה בְּצִפְרָא
הָא וְכִיף לְמִיָּא וְתַתְּעַד
לְקִדְמוּתָהּ עַל כִּיף נִהַרָא
וְחִיטָּה דְאֲתִקֵּף לְחִיטָּה
הַסָּב בְּיָדְךָ יֵי וְתִמָּר לָהּ

תנ"א בלשנים כסדריון כס ויבלע מטה
שם לו ופית לרמיה על נחשיו קס

בעל המורים

מקם החפץ עמם בני מלך מלכים (ט) והשליך
לפני פרעה וכו' לתנן. ולא חמד וכו' חלף
א' א' שגלילי חלף חמור למטה ימי חמור וכו'
שמשע כעס שט"פ דבור ויחור חמור וכו'
לחמור לפי שדעס חמור על עמלו חמור כדור
כדורין כדור ויחוריו וכו' לו כסא שם הוא חמור
וחור לכוז עז יבס כן ויחור פרעה לכוז
עמד ריבס וחלוש (כ) שטוס. כ' הנה
והידד ופוסס חמור כדור שטוס חלף שטוס
שם כעס קרן על שם חמור וכו' לא חלף
כסא ויחור או חור וכו' כס חלף כ' כ' כ' וכו' כן

פרת וכו' כסב ויחור וכו' כל המטות חזר לפי ששטוס (ט) והנה לא שמשע עד כס

להכות בהם: (ט) מופת. אמת מ להודיע שיש לזרז נ
חרוך) כמי ששולח אתכם: (י) לתנן. ס נחש: מטה פ בלע את כלן: (יד) כבד. תרגומו יקיר ולא
(יא) בלהמיהם. בלשניהם ואין לו דמיון במקרא ויש
לדמות לו להט החרב המתהפכת דומה שהיא מתהפכת ע
עיקר שפתי חכמים

דשטוס כה' מכות שנתחזק מעליו: מ לא כמו שפי' כס' ואחמק מופתים מכות מופלאות חלף פי' אמת ר"ל שוכת ומשפלה
כמי' ששולח אתכם: נ כמו שכתוב ויבחו לשדים לא חלום ומתרגמין דלות כהון לזרז: ס שם תנן כיכבה נחש וכמס' דג: ע חזר
מתהפכת מחליו ודומה כליו ע"י לחש וא"כ פי' נחש לחש: ס מדמני' מטה חמור וכו' נס כחור נס:

"אֵלֶּה דִּיהוּדָאֵי שְׁלַחְנִי
 לְרִתְּךָ לְמִימְרֵי שְׁלַח יְתִי
 עִמִּי וַיִּפְלְחוּן קִדְמִי
 בְּמַדְבָּרָא וְהָאֵלֶּה
 קִבְּלִיתָא עַד כְּעַן: "וּכְדָּנָן
 אֶכְר " בְּדָא תְּדַע אֲרִי
 אֲנָא " הָא אֲנָא מִחֵי
 בְּחֻטְרָא דִּי בִידִי עַל מִיָּא
 דִּי בְּנִהְרָא וַיִּתְּפֻכּוּן
 לְדִמָּא: "וְנוֹגֵי דִּי בְּנִהְרָא
 תַּמּוּת וְסָרִי נִהְרָא וַיִּלְאוּן
 מִצְרָאֵי לְמִשְׁתֵּי מִיָּא מִן
 נִהְרָא: "וַיֹּאמֶר " לְמֹשֶׁה
 אָמַר לְאַחֲרֵן מֹדֵר חֲטִירָךְ
 וְאֲרִים יָדְךָ עַל מִיָּא
 דְּמִצְרִים עַל נִהְרֵיהוֹן עַל
 אֲרִיתֵיהוֹן וְעַל אֲנָמִיהוֹן
 וְעַל כָּל בֵּית כְּנִישֵׁי
 מִמִּיָּהוֹן וַיִּהְיוּ דְּמָא
 וַיְהִי דְּמָא בְּכָל אֲרַעֲאֵי דְּמִצְרִים
 וּבְמִנֵּי אֲעִי וּבְמִנֵּי אֲבָנָא:
 כֹּ וַעֲבָדוּ כֵּן מֹשֶׁה וְאַחֲרֵן
 כְּמָא דְּפִקִּיד " וְאֲרִים
 בְּחֻטְרָא וּמַחַא יְתֵי מִיָּא
 דִּי בְּנִהְרָא לְעִנֵּי פִרְעָה
 וְלְעִנֵּי עַבְדֵּי הָיִ
 וַיִּתְּפֻכּוּ כָּל מִיָּא דִּי
 בְּנִהְרָא לְדִמָּא: כֹּ וְנוֹגֵי
 דִּי בְּנִהְרָא מִיתֵי וְסָרִי

מלה ר"מ כלל מכות לך במצרים מ' ועל הים ר'
 יסודותיו לולא חשש עד חלקם במינוח כה וחסו
 שאלו לך חס ופני יערים כמנון לך לך: (יז) על
 כמים. ה' במס' דין ויחיד ויחיד שם על המים.
 כדם אלפסו הכתיב על המים היים. והבאם וזה
 המים הדומים כדם שיהא נראה צמים אדום כדם

[illegible]

הַיָּאֹר עַל מִשֶּׁה כַּשֶּׁנֶּחַד נִתְּחַב לִפְיָךְ לֹא-לֶקֶה עַל יְדֵי
לֹא כִדּוּם וְלֹא בַּפְרָדֵּיטִים וְלֶקֶה עַל יְדֵי אֲהָרֹן: נִהְרָתָם.
הֵם נִהְרֹת הַמוֹסֵפִים כַּעֲשֵׂי הַנְּהֹרֹת שֶׁלֹּו: אִירָהֶם. הֵם
נִיבֹרֹת נִגְרִים הַעֲשׂוֹת בְּיַד אִדָּם מִשְׁפַּת הַנֶּהַר לְדוֹת
וְהַלּוּם מִיָּמֵינוּ מִתְּכַרְכְּרִים וְעוֹלֵה דָרָךְ הַבְּאִירִים וְהַמִּשְׁקָה-לְדוֹת:
אֲגוּמִיבִהֶם. קְדוֹת־מִים שֶׁאֵינָם מִכַּעֲשֵׂי וְאֵינָם מוֹסְכִין אֶלֶף עוֹמְדִין
בְּמִקְוֵה אֶחָד וְקוֹרִין לֹא-מִשְׁכִּיָּם: כִּכֵּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. אֶף
נִחְרָתָם עַל וְכַלְמַעֲשׂוֹת שֶׁכִּבְּדוּם: וְכַעֲשֵׂים. וְכַבִּיבִים.
עֵינֵי הַשָּׁפֵן

עיקר שפתי חכמים

ק נבי האר מיות לא כתיב דק בהתראה. ונמכות בכורים במכה גופה כתיב דה אמר ס' ו

בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: יִי וַיַּעֲשׂוּ־כֵן
הַחֲרָטִמִּים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת־
הַבָּנִים וְלֹא יִכְלֹוּת הִיכָּנָם בְּאָדָם
וּבְבַהֲמָה: וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטִמִּים אֶל־
פַּרְעֹה אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הוּא וַיַּחֲזֹק
לִב־פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֱלֹהִים כֹּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה: ס וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה הִשָּׁכֶם בְּבֶקֶר וְהִתִּיצַב לִפְנֵי
פַּרְעֹה הַנֶּה יוֹצֵא הַמִּימָה וְאָמַרְתָּ
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁלַח עָמִי
וַיַּעֲבֹדְנִי: יי כִּי אִם־אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת־
עָמִי הַנִּנְי מִשְׁלִיחַ בָּךְ וּבַעֲבֹדֶיךָ
וּבַעֲמֶיךָ וּבְבִתֶּיךָ אֶת־הָעֶרְבִים וּמִלֹּאֵי
בְתִימָצְרִים אֶת־הָעֶרְבִים בְּוָגֶם הָאָדָמָה
אֲשֶׁר־הֵם עֲלֶיהָ: יי וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם
הַהוּא אֶת־אֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר עָמִי עֹמֵד
עֲלֶיהָ לְבִלְתִּי הִיּוֹת־שָׁם עֶרֶב לְמַעַן
תִּדַּע כִּי אֲנִי יְהוָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

בעל השוטים

פנניהם (לפנין לך) הם כננים (יח) ולא יבולו. ג' כנס' דין ואידך ויחסיי האנשים להשיב אל הכננים ולא יבולו. וירא משה כי חזקו עליו כנניהם
ג' לכננים אל מלך חזק ולא יבולו. פלגד בלך חס חס טרמיה אל חס פנני כננים גם כיו בלם ונחמיהם עכסם:

רשי

הרחוקה פדוליה אל בלע"ו: (יד) להוציא את
הבנים לבראותם (כ"א ולהוציאם מן המקום אחר):
ולא יכלו. שאין השד בולט על בריה פחותה מכשעורה:
(טו) אצבע אלהים הוא. מכה זו אינה ע"י כפסים
מאת המקום היא: כאשר דבר ה'. ולא ישמע אליכם
פרעה: (יז) מושליח בך. מגרה בך. וכן וכן בהמות
אשלה גם לשון שמוי חילוני"ר בלע"ו: את הערב.
כל מיני חיות רעות ונחשים ושקרכים בערכוביא והיו

עיקר שפתי חכמים

ס לאו להסירם מעליהם דכתיב ויפסו כן החרטומים כמו ששבו משה והרגו: • מכות דכ ופירשטו כיו כלי להלקות ילאתם
וגי'ם

שמי יט וישמתי פדת בין עמי ובין
עמך למחר יהיה האת הזה :
כ ויעש יהוה כן ויבא ערב כבד
ביתה פרעה ובית עבדיו ובכל
ארץ מצרים תשחת הארץ מפני
הערב : כא ויקרא פרעה אל משה
ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאהיכם
בארץ : כב ויאמר משה לא נכון
לעשות כן כיתועבת מצרים נזבח
ליהוה אלהינו הן נזבח את תועבת
מצרים לעיניהם ולא יסקלנו :
כג דרך שלשת ימים נלך במדבר
וזבחנו ליהוה אלהינו כאשר יאמר
אלינו : כד ויאמר פרעה אנכי אשלח
אתכם וזבחתם ליהוה אלהיכם
במדבר רק הרתק לא תרחיקו
ללכת העתירו בעדי : כה ויאמר
משה הנה אנכי יוצא מעמך
והעתרתי אל יי יהוה וסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק

שמי פגו ארעא :
יט ואשוי פורקן לעמי ועל
עמך איתי מחא למחר
יהא אתא הדין : כ ועבד
בן ואתא ערובא תקף
לכית פרעה ולכית
עבדוהי ובכל ארעא
דמצרים אתחבלת ארעא
מן קדם ערובא : כא וקרא
פרעה למשה ולאהרן
ונאמר אזילו דבחו קדם
אהבון בארעא : כב ויאמר
משה לא תקון למעבד כן
ארי בעירא דמצראי
דחלון לה מיה אנחנו
נמכין לדבחא קדם :
כג ויאמר משה לא
נזבחא הא נדבח ית
בעירא דמצראי דחלון
לה ואנון יהון חון הלא
ימרון למרגמא :
כד ויאמר משה לא
נזבחא במדברא ונדבח
קדם : כה ויאמר משה
לא נזבחא : כו ויאמר
משה לא נזבחא
ותדבחנו קדם : כא
במדברא לחוד ארחקא
לא תרחקון למיזל צלו
אף עמי : כה ויאמר
משה לא נזבחא
נאצלי קדם : ויעדי
ערובא מפרעה
מעבדוהי ומעמה מחר
לחוד לא יוסף פרעה

בעל המורים (יט) דם . ג' במסרה דין חסד וצ' פלגים . פדות שלח לעמו . וכרבה כמו פדות . יט לא יכס פדות שלי

רשמי

הארץ . אע"פ שכינתי בשמים גזרתי מתקיימת בזה חתומים : במדבר : (כב) תועבת מצרים . ירדת מצרים כח
ויט) ושמתי פדת . שידליל בין עמי ובין עמך : ולמלכם תועבת בני עמון ואלל ישראל קורא אותה ס
(כ) תשחת הארץ . נשתתה הארץ ב אתחבלת ארעה : תועבה . ועוד יש לומר כלי אחר תועבת מצרים דבר
(כא) וזבחו לאלהיכם בארץ . במקומכם ל ולא תלכו שגאוי הוא למצרים ג וזבחה שאלו וזבחים שבהי ידלחתם
עיקר שפתי חכמים

ובנים כדי להראות שאין יכולת להרעותים לסולאין ומ"מ על הערוב לכ"כ יש טעם וס' : כ כינא ראיה מהתרגום אתחבלים
לרעה לשון עכר ו' כינא לא לשון עזר : ל דק"ל ובי בשמס יוצא ולא תלכו במדבר כמו שאמא אומרת לזכות שס
ס לישאל ס' אומר כן : ג תועבה פ' שגאוי ולפ"ו מליה למימר למצרים שאלו וזבחים שבהי אומר כן :

אֶל־יִסְכָּף פֶּרַעַה הִתְלַל לְבִלְתִּי שַׁלַּח
 אֶת־הָעַם לְזִבְחַ לַיהוָה: כו וַיֵּצֵא
 מֹשֶׁה מֵעַם פֶּרַעַה וַיַּעֲתֵר אֶל־יְהוָה:
 כז וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדִבְרֵי מֹשֶׁה וַיֹּסֶר
 הָעֶרֶב מִפֶּרַעַה מֵעֲבָדָיו וּמֵעַמּוֹ לֹא
 נִשְׁאָר אֶחָד: כח וַיִּכְבַּד פֶּרַעַה אֶת־
 לְבוֹנָם בַּפֶּעַם הַזֹּאת וְלֹא שַׁלַּח אֶת־
 הָעַם: פ ט"א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 בֹּא אֶל־פֶּרַעַה וּדְבַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־
 אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעֶבְרִים שַׁלַּח
 אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי: כ בִּי אִם־מֵאֵן
 אַתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדֶךָ מַחְזִיק בָּם:
 ג הִנֵּה יַד־יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר
 בַּשָּׂדֶה בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגִּמְלִים
 בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:
 ד וְהִפְלָה יְהוָה בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל
 וּבֵין מִקְנֶה מִצְרַיִם וְלֹא יָמוּת מִכֹּל־
 לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל דָּבָר: ה וַיֵּשֶׁם יְהוָה
 מוֹעֵד לֵאמֹר מָחָר יַעֲשֶׂה יְהוָה
 הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ: ו וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶת־
 הַדָּבָר הַזֶּה מִמָּחָרָת וַיָּמָת כָּל־מִקְנֶה

לִשְׁכָּף פֶּרַעַה בְּדִיל דְּלֹא
 לְשַׁלַּח אֶת עַמּוֹ לְדַבְחָא
 קִדְּם: כו וַיִּנְפֹק מֹשֶׁה מִן
 קִדְּם פֶּרַעַה וְצִי קִדְּמֵי:
 כז וַעֲבַד " כְּפִתְגָמָא
 דְּמֹשֶׁה וְאַעֲדִי עֲרֹבָא
 מִפֶּרַעַה מֵעֲבָדֵיהּ
 וּמֵעַמּוֹ לֹא אִשְׁתָּאר חַד:
 כח וַיִּקַּר פֶּרַעַה יָת לְבָנָה
 אֵף בְּזִמְנָא הַדֵּא וְלֹא
 שַׁלַּח יָת עַמּוֹ: " וַאֲמַר "
 דְּמֹשֶׁה עוֹל לֹת פֶּרַעַה
 וְתִמְלַל עִמָּה כְּדִנּוֹן אִמְרֵי:
 אֱלֹהֵי דִיהֲדֵאֵי שַׁלַּח יָת
 עַמִּי וַיַּפְלְחוּן קִדְּמֵי: כ בִּי
 אִם סָרִיב אֶת לְשַׁלַּח
 וְעַד כְּעֵן אֶת־מִתְקֵף בְּהוֹן:
 ג הָא מִחָא מִן קִדְּם:
 ד הוּא בְּכַעֲרִיךָ דְּכִחְקֵלָא
 בַּסּוּסֵיכָא בַּחֲמֵרֵי בַּגִּמְלֵי
 בַּתּוֹרֵי וּבַעֲנָא מוֹתָא
 מִקֵּיף לַחֲדָא: ד וַאֲפֹרִישׁ
 " בֵּין בְּעִירָא דִּישְׂרָאֵל
 וּבֵין בְּעִירָא דְּמִצְרַיִם וְלֹא
 יָמוּת מִכֹּל לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל
 מִדְּעַם: ה וַיֵּשֶׁן " וְזִמְנָא
 דְּמִימְרֵי מָחָר יַעֲבַד "
 פִּתְגָמָא חֲדָן בְּאַרְעָא:
 ו וַעֲבַד " יָת פִּתְגָמָא חֲדָן
 בִּיּוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וּמִית
 וְכָל בְּעִירָא דְּמִצְרַיִם
 בַּעַל הַתּוֹרִים

אלא עמי סבורים אכל לעבוד הרים עמו
 פרום יסכף נחלה שלום: (ד) וסכלא: כ'
 נפסוק: כח ואלך וסכלא כ' אף מכות
 לומר פה סכס מכס כעוף אף ככל מכס כעוף
 ולסכ כעוף ככל כ"א נלחם כ' מכות לקי
 כעוף כעוף " סכס מכס שעות וכסס כעוף
 כעוף " לעד שפולס כעוויס קורא וילקס
 שסס מכסא דמי' סלס וססס און מכוון כו

רשי

הנאה בעורות: (כח) גם בפעם הזאת.
 אע"פ שאמר אנכי אשלח אתכם לא קיים הבטחתו:
 (כ) מחזיק בם. אומן כס כמו והחזיקה בתכשוי:
 (ג) הנה יד ה' הויה. לשון הוה כי כן יאמר בלשון
 נקבה על שעבר היתה ועל העתיד תהיה ועל העומד
 הויה כמו עושה רוצה רועה: (ד) והפלה, והכדיל:
 מלל

אנו וזכרים: ולא יסקלנו. בתמיה: (כה) התל.
 כמו לסתל: (כו) ויעתר אל ה'. נתחנן
 בתפלה. וכן אס כס לומר ויעתיר היה יכול לומר
 נחשט וירצה בתפלה. עכשיו כשהוא אומר כל
 יפעל רשע וירצה להתפלל: (כז) ויסר הערב.
 עלא מתו כמו שמתו הנפרדעים שאס מתו יהיה להס

ומבעירא דבני ישראל
לא מית חד: וישלח
פרעה והוא לא מית
מבעירא דישראל עד חד
ואתיקר לבא דפרעה
ולא שלח ית עמא:
וואמר יי למשה ולאהרן
סיבו לבון מלי חפניכון
פיחא דאתונא ויזרקנה
משה לצית שמא לעיני
פרעה: ויהי לאבקא
על כל ארעא דמצרים
ויהי על אנשא ועל
בעירא לשיתנא סגי
אבעפין בכל ארעא
דמצרים: ונסבו ית
פיחא דאתונא וקמו קדם
פרעה וזרק יתה משה
לצית שמא והיה שיתנא
אבעפין סגי באנשא
ובבעירא: ולא יכילו
חרשיא למיקמדם משה
מן קדם שיתנא ארי הוה
שיתנא בחרשיא ובכל
מצראי: יד ותקיף ית
לבא דפרעה ולא קביל
מנהון פמא דמליל יי עם
משה: ויאמר יי למשה
רביא ויהי שחין אבעפית ביק פ כבודות א:

מצרים וממקנה בני ישראל לא
מת אחד: וישלח פרעה והנה לא
מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד
לב פרעה ולא שלח את העם:
פ ויאמר יהוה אל משה ואל
אהרן קחו לכם מלא חפניכם פיה
בבשן וזרקו משה השמימה לעיני
פרעה: והיה לאבק על כל ארץ
מצרים והיה על האדם ועל
הבהמה לשחין פרח אבעפית
בכל ארץ מצרים: ויקחו את פיה
הבשן ועמדו לפני פרעה ויזרק
אתו משה השמימה ויהי שחין
אבעפית פרח באדם ובבהמה:
ולא יכלו החרטמים לעמד לפני
משה מפני השחין כיהיה השחין
בחרטום ובכל מצרים: יד ויחזק
יהוה את לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר
יהוה אל משה: ס ייאמר יהוה אל משה השכם

רשי

(ח) מלא חפניכם. ילווייניש בלעז: פיה בבשן. דבר הנפה מן הנהלים עמומים הנשרפים בכבשן ובלעז
אולכש. פיה לשון הפהה שהרוח מפיו ומפריחו:
ודקו משה. וכל דבר הנורק ככה אינו נורק אלא ביד
אחת ע הרי נסים הרבה. אחד שהחוק קומלו של משה

עיקר שפתי חכמים

ו פדחנא הסמימה ולא כתיב על השמים כחו דכתיב גבי כרד ומדבני קרא בודאי סירובו שהגביס עד לשמים. ופי'ל
מדכתיב וזקו כל דבר הנורק סיני ככה גדול וכידו אחת ופיין בכיר פ' ונוקרא ככה פ'ז: פ אין הכוונה להכנס ס'
שהלך למרחוק. דלא ס' כנס ויחד גדול אס וזקו כתיב ידיו ושלח ככת. אלא סנס ס' שוקמן א' הספיק להחפסע על פל
ארץ מלרים ועוד דכתבו לעיל דרש' דיק מלל השמימה שזקו ככת א'כ בודאי וזקו ביד אחת שלא סמך על כנס
צ רש' פ' שחין לבן חממות כי מחמת חממות סירו האכבעפות:

בְּבַקְרוֹתַי צָב לִפְנֵי פְרַעֲהוּ וְאָמַרְתָּ
אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הָעֲבָרִים
שְׁלַח אֶת־עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי יי כִּי
בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שְׁלַח אֶת־כָּל־
מִנְפְּתֵי אֶל־לִבְךָ וּבַעֲבֹדֶיךָ וּבַעֲמֶךָ
בַּעֲבוּר תִּדְעַ כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל־
הָאָרֶץ: ^מ כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת־יָדֵי
וְאֶךְ־אוֹתְךָ וְאֶת־עַמְּךָ בְּדַבְרוֹת כְּחֹד
מִן־הָאָרֶץ: ^מ וְאִלֵּם בַּעֲבוּר זֹאת
הָעֲמֻדָתִיךָ בַּעֲבוּר הָרֵאשִׁית אֶת־
כַּחַי וְלִמְעַן סֵפֶר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ:
^ש שְׁבִיעִי עוֹדֶךָ מִסֵּתוֹלֵל בַּעֲמִי לְבִלְתִּי
שְׁלָחֵם: ^י הִנְנִי מִמְטִיר כָּעֵת מָחָר
בָּרֶד כָּבֵד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָמוֹהוּ
בַּמִּצְרַיִם לָמֶן־הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד־
עָתָה: ^י וְעָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת־מִקְנֶךָ

אָקדָם בַּצִּפְרָא וְאַתְעֵתָא
קָדָם פֶּרַעַה וְחִימָר זָה
כִּדְנָן אָמַר יי אֱלֹהָא
דִּיהֻדָּאִי שְׁלַח יָת עַמִּי
יִפְלָחוּן קָדְמִי: יי אָרִי
בְּזִמְנָא הָדָא אָנָּא שְׁלַחִית
כִּלְמַחְתִּי לְלִבְךָ וּבַעֲבָדִיךָ
וּבַעֲמֻךְ בְּדִיר דְּתַנֵּעַ אָרִי
לֵית דְּכֹתִי שְׁלִיט בְּכָל
אַרְעָא: יי אָרִי כַּעַן קָרִיב
קָדְמִי דְאַשְׁרַח פּוֹן יָת
מַחַת גְּבֻרְתִּי וְאַמְחִי יִתְדִּי
וְיָת עַמְּךָ בְּמִזְתָּא
וְשִׁיזְיַאת מִן אַרְעָא:
יי וּבְכֻרֵם בְּדִיר דָּא קִימִיתְךָ
בְּדִיר זְאֵחִי וְיִתְדִי יָת חִילִי
וּבְדִיל דִּיהוֹן מִשְׁתַּעַן
גְּבוּרַת שְׁמִי בְּכָל אַרְעָא:
יי עַד כַּעַן אַתְּ כְּבִישַׁת בֵּיה
בְּעַמִּי בְּדִיר דָּא
לְשִׁלְחוֹתֶהוּן: יי הָא אָנָּא
מַחִית מִמָּרָא בְּעֵדְנָא
הָדִין מַחֵר בְּרָדָא פִּקִּיף
לְחֻדָּאִי דָּא הוּא דְכֹתֵמָה
בְּמַצְרִים לְמִן יוֹמָא
דְאַשְׁתַּכְּלַלַת וְעַד כַּעַן:
יי וְכַעַן שְׁלַח כְּנוּשֵׁי יָת

בעל הטורים

דגל מזה שלוש ימים בלא הכרזת : (ט) סגר צ' בסמוך דין ואודי הוצרכו ובספי יהי כפר אחלהמן חלק. כהקצ"ה משה דין ברעשים שבו מתפלל
שם בעולם יהי סגר שמי בכל הארץ שמו מתפלל כך : (יו) עודד מחולל עצמי לבחן . ר"ה בטעם שעל ידו אינך ממלט דג' היו באומה עול :

בבואה ובלעז קלוי"ר. וכבר פירשתי בסוף ויהי מקץ
כל חיבה שחללה יסודה סמ"ך והיא באה לדבר בלשון
המחפסל ונותן ההיזיון של שמוש באמצע אחרות של עיקר
הבנין זו וכונן ויסתכל ההצג מגזרת סבל. כי תשתרר
ולעזנו מנצחת שר וגניד. ומכן תפסלה היות: (כ) כעת
המחבר. כעת הזאת למחר ש שרע לו גרשיה בנותל
למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הכרד: הווסדה. שתיסדה
ובכל חיבה שחללה יסודה וי"ד כנון יסד ילד ידע יסר
בבששהיה מופעלת תבא הויו"ר במקום הויו"ד כמו הווסדה.
הוזה. ויולד ליוסף. כדברים לא יוסר עבד:
(ו) שלח העזר תתקנום שלם כגוש. וכן יוסר העינים

הלא כבר נאמר וימת כל מקנה מצרים הלא לא נגזרה ולא על אותן שבשדות בלבד שנאמר במקדך אשר בשדה והירא את דבר ה' היום את מקומו אל הבתים: (דברים ל"ד) שווה במכילתא אלף ויקח שם מאות רכב בבור: (דברים ל"ד) את כל מגפתו למדנו מכאן שמתקן שם בבורות (דברים ל"ד) שקולו כנגד כל המכות: (שמות כ"ב) עתה שלחתי את ידי וגו'. כי חילו רציתי כשהיתה ידי במקדך שיתמים בדבר שלחתי והכיתי אותך ואת עמך ורעם המהמות: (דברים ל"ד) עורר מן הארץ. אבל בעבור זאת נקרא המהמות וגו': (דברים ל"ד) עורר מן הארץ. כתרנונו כדכשת ביה בעמי והוא נגזרת מלה מחרטנוני אורח

עיקר עיפתי חכמים

ק אף לפרט מכות בכורים משם דא"כ מאי בא להשמיענו כאן. אלא פ"י דת' מאורעיונות כי הו"ת נקראת
התק"ו ויפסדו כדגם בכורות פ' מלואן בכורים כי הכרז' לא לקח אלא התואלה שבערו ובעלה ל' זככה כדכתיב כי הבערה
הזאת ופסחה בעולם כדכור' פ' שבערו ואל"פ פ' שמות ואל"פ פ' נפשות אולי אולי נזכר בכרז' בכורות קדש מלואן.
ו"ל דודאי בעיני פרעה היה קשה מכות בכורות. אבל בעיני העם היה קשה מכת כרד שלא היה להם לנאכל. ועוד י"ל מכת
כרד היה קשה יותר ממכות שבערו אבל המכה האחרונה היו קשים יותר: ר' עו"י ואך אותה וגם אותה ועמל': ש ר"י
ד"ה

בְּעִירָךְ וַיֵּת כָּל דִּי קָדֶה
בְּחִקְלָא כָּל אֲנִישָׁא
וּבְעִירָא דְאִשְׁתִּכַּח
בְּחִקְלָא וְלֹא יִתְכַנַּשׁ
לְבִיתָא וַיַּחֲזִית עֲלֵיהוֹן
בְּרָדָא וַיִּמְוֹתוּן: כִּדְחִיל
מִפְתָּנְמָא דִּי מַעֲבְדִּי
פְּרַעָה כְּנִשׁ יֵת עֲבֹדוּהִי
וַיֵּת גִּיתוּהִי לְבִיתָא:
כִּד וְדִי לֹא שְׂוִי לְבִיה
לְפִתְנָמָא דִּי שִׁבְקִי יֵת
עֲבֹדוּהִי וַיֵּת גִּיתוּהִי
בְּחִקְלָא: כִּד נֹאמַר יֵי
לְמִשְׁחָה אֲרִים יֵת יִדְךָ עַל
צִית שְׁמִיָּא וַיְהִי בְּרָדָא
בְּכָל אֲרַעָא דְמִצְרָאִי עַל
אֲנִישָׁא וְעַל בְּעִירָא וְעַל
כָּל עַסְכָּא דְחִקְלָא
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם:
כִּד נֹאמְרִים מִשֶּׁה יֵת חֲמִרָה
עַל צִית שְׁמִיָּא וַיִּי יִתְב
קֶלֶן וּבְרָדָא וּמִלְכָּא
אֲשִׁתָּא עַל אֲרַעָא וְאִמְמַר
יֵי בְּרָדָא עַל אֲרַעָא
דְמִצְרַיִם: כִּד וַיְהִי בְּרָדָא
וְאֲשִׁתָּא מִשְׁתַּלְחַת בְּגוּ
בְּרָדָא פִקְוִי לְחִדָּא דִּי
לֹא הָיָה דְכֻתָּה בְּכָל
אַרְעָא דְמִצְרַיִם מַעֲדָן
דְּחִתָּה לָעַם: כִּד וּמִחָא

בעל המזרים

(יט) ולא יאסף, ב' במס' ולא יאסף בניו.
שני יסב ולא יאסף. שני שביע עשר
וכיון לו מקום רב לפי שם שבע ולא יאסף
שכחו הכר: (כ) הילא. ב' בשם דין ואיך
הילא וכן הלכך. מה חסם שרף מעבירה
שדיון קף הכה נמי כיון יראים מעבירות
שדיון מלאן אמרו טוב שחזורים הרוג שפרי
כחיו הילא חס דבר כ' וסמך ליה וידע עליהם
הכרד ומחו: (כג) וימטר. ב' במס' דין ואיך
וימטר עליהם נספר שאר בני עלו נגדו ששלו

וְאֵת כָּל־אִשְׁרֵי־לֶךְ בַּשָּׂדֶה כָּל־הָאָדָם
וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמְצָא בַּשָּׂדֶה וְלֹא
יֵאָסֶף הַבֵּיתָה וַיֵּרֶד עֲלֵיהֶם הַבָּרָד
וּמָתוּ: כִּי־יִרְאֶה אֶת־דְּבַר־יְהוָה מִעֲבָדִי
פְּרַעָה הַנִּים אֶת־עַבְדָּיו וְאֶת־
מִקְנֵהוּ אֶל־הַבָּתִּים: כִּי וְאִשְׁרֵי לֹא־
שָׁם לָבוּ אֶל־דְּבַר־יְהוָה וַיַּעֲזֹב אֶת־
עַבְדָּיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ בַּשָּׂדֶה: פ
כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מִשְׁחָה נִמְשָׁה אֶת־
יִדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי בָרָד בְּכָל־
אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־הָאָדָם וְעַל־
הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: כִּי וַיֵּט מִשְׁחָה אֶת־
מִשְׁחָהוּ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי נָתַן קֶלֶת
וּבָרָד וְתַהֲלֹךְ־אִשׁ אֲרַעָה וַיִּמְמַר
יְהוָה בָּרָד עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: כִּי וַיְהִי
בָרָד וְאִשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד
כְּבֹד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כִּמְהוּ
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאִזְהִיתָה לְגוּי:
כִּי וַיֵּךְ הַבָּרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת
כָּל־אִשְׁרֵי בַּשָּׂדֶה מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה

פוס יורד כח ופוס להשטם כדוך שהכרד פוס כמלוי: (כד) ולא מתלקחת. ב' במס' דין ואיך ולא מתלקחת. רש"י

הטיוו. העיוו בני בנימן. ולא יאסף הביתה. ל' הכנסה. ללד השמים ומדרש אגדה הגביוו הקב"ה למשה למעלה ת
הוא: (כ) הננים. הכרית ל' וינס: (כב) על השמים. מן השמים: (כד) מתלקחת בתוך הברד. נס בתוך

עיקר שפתי חכמים

דייק מדכתיב כאן כעת מחל. וכמכות דכר לא כתב כעת רק. מחל לכד משום דכאן שרע וכו' אבל כדכר שהיו על הכהנא
כשהיו על בני הכהן לא היו ניגר הית לפדעה ומה הים חולעת בכריתה לכו אחז מחל חסם: ת ר"ל מעתה יסוף על ממשלת

וְאֵת כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הַכֹּהֵן הַבֶּרֶד
וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שֹׁבֵר : כִּי־רָק
בְּאֶרֶץ גִּשְׁן אֲשֶׁר־שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא הָיָה בָרֶד : כִּי וַיִּשְׁלַח פָּרְעֹה
וַיִּקְרָא לְמִשֶּׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרָא־לָהֶם
חֲטֹאתִי הַפֶּעַם יְהוָה הַצְדִּיק וְאֲנִי
וְעַמִּי הָרָשָׁעִים : כִּי־הִעֲתִירוּ אֵלַי יְהוָה
וְרַב מַהִּית קָלַת אֱלֹהִים וּבָרֶד
וְאֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְלֹא תִסְפּוּ לָעֶמֶד :
כֹּס וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִשֶּׁה בְּצֹאתִי אֶת־
הָעִיר אֶפְרַיִם אֶת־כַּפִּי אֵלַי יְהוָה
הַקָּלֹת יַחְדָּלוּן וְהַבָּרֶד לֹא יִהְיֶה־
עוֹד לְמַעַן תִּדַּע כִּי לִיהוָה הָאָרֶץ :
י וְאֵתָה וְעַבְדֶּיךָ יָדַעְתִּי כִּי מָרָם
תִּירְאוּן מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים :
לא וְהַפִּשְׁתָּה וְהַשְׁעֵרָה נִכְתָּה כִּי
הַשְׁעֵרָה אֲבִיב וְהַפִּשְׁתָּה גִבְעֹל :
לב וְהַחֲטָה וְהַכִּסְמַת לֹא נָפוּ כִּי
אֶפִּילַת הֵנָּה : מִפְּטִירָא וַיֵּצֵא מִשֶּׁה מֵעַם

בְּרָדָא בְּכָל אֶרְעָא
דְּמַצְרַיִם יִתְּכִלְדִּי בְּחֻקְלָא
מֵאֲנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא וְיָת
כָּל עֲקֵבָא דְּחֻקְלָא מֵחָא
בְּרָדָא וְיָת כָּל אֶרֶץ
דְּבְּחֻקְלָא תִּכְרֵב : כִּי לְחֹד
בְּאַרְעָא דְּגִשְׁן דִּי מִמֶּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה בְּרָדָא :
כִּי וַיִּשְׁלַח פָּרְעֹה וַיִּקְרָא
לְמִשֶּׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרָא
לְהוֹן חֲבִית זִמְנָא חֲדָא יִי
זַכָּאָה וְאַנָּא וְעַמִּי חֲבִינִי :
כֹּס צִלּוּ קָדָם יִי וְסָגִי
קְדַמּוּתִי רִנַּח דְּלֹא הָיוּ
עֲלֵנָא קִלְיָן דְּלִנְט בְּאֶרֶץ
כִּי קָדָם יִי וּבְרָדָא וְאֲשַׁלַּח
יִתְכוּן וְלֹא תוֹסְפִין
לְאַתְעֲבָבָא : כֹּס וַיֹּאמֶר לֵה
מִשֶּׁה בְּמַפְקִי כִּי קִרְתָּא
אֶפְרַיִם יְדִי בְּצִלּוּ קָדָם יִי
קִלְיָא יִתְמַנְעוּן וּבְרָדָא
לֹא יִהְיֶה עוֹד בְּדִיל דְּתִדַּע
אַרִי דִּי אֶרְעָא : י וְאֵת
וְעַבְדֶּיךָ יָדַעְנָא אַרִי עַד
כִּעַן לֹא אֶתְכַנְעִתוּן מִן
קָדָם יִי אֱלֹהִים : לא וְכִתְנָא
וְסַעֲרִי לָקוּ אַרִי סַעֲרִינָא
אֶבִּיבִין וְכִתְנָא גִבְעוֹלִין :
לב וְהַחֲטָה וְכִנְפִּיָא לֹא לָקוּ
אַרִי אֶפִּילַתָּא אֲנִין :
אֵל וְנִפְק מִשֶּׁה מִלְּוֹת
דְּוִיָּא יִי הַלִּיק דִּידִּי מִלְּוֹת מִנְחָם סָח וְעַד :

בעל דשירים

סיה האש יוצא ממנו נולדות ומצויות וכו' וסנה לו סביב: (כט) כלל וכו' ויבשר לא יכיר עוד. אבל לא אמר כל הקולות שלא יהיו עוד כי יכיר
במחן הוסי. (ל) מיראון. כי בשם" דין ואור לא מעלין ולא יוראון שיהיה להם משה ידעני כי עד שסוכר הכמה מיראון אבל כשיכיר הכוזה לא
רש"י

עם א האש והכרד מעורבין והכרד מים הוא ולעשות
לרין קוים עשו שלום ביניהם : (כז) ורב. די לו במה
שהוריד בכר : (כט) בצאתי את העיר. מן העיר אבל
במחן העיר לא התפללתי שהיתה מלאה גלולים : (ל) מרם
תיראון. ועדיין לא תיראון. וכן כל ערס שבמקרא עדיין
לא הוא ואינו לשון קורס. כמו ערס ישכבו עד לא
שכבו. ערס ימנח עד לא נמח אף זה כן הוא ידעתי
כי עדיין אינכם יוראים. ומשתחיה הרוקה תעמוד בקלוקלם:
עיקר שפתי חכמים
אם בשם ס כתנו לו מכם מנחמים: א אין לפרש דכס"א היה מה שירדה האש למטה ודרכה לעלות מעלה. דכס"א עדיין

פָּרַעַה אֶת־הָעִיר וַיִּפְרֹשׁ בִּפְּנֵי אֱלֹהֵי יְהוָה וַיַּחֲדִלּוּ הַקִּלּוֹת וַהֲבָרַד וּמָטָר לֹא־נָתַךְ אֶרְצָהּ: לִי וַיִּרְא פָּרַעַה כִּי־חָדַל הַמָּטָר וַהֲבָרַד וְהַקִּלּוֹת וַיִּסָּף לַחֲמָא וַיִּכְבַּד לָבוּ הוּא וַעֲבָדָיו: לֵה וַיַּחֲזֹק לָב פָּרַעַה וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: פ פ פ

פרעה ית קרפא ופרש ידוהי בצצו קדם יי ויתמנעון קליא וברדא ומטרא דהוה נחית לא מטא על ארעה: לי וירא פרעה אריאתמע ממרא וברדא וקליא ואוסף למחמי ויקרה לפרעה הוא ועבדוהי: לה ואתקף לבא דפרעה ולא שלח את בני ישראל במא די מצרי יי בידא דמשה: פ פ פ

בעל הטורים

תפילין ולא תיראון: (ג) ויחדלו ב' כפסוק ויחדלו הקולות ויחדלו לבטל בעיר מלמד בעשבים העומדים בקלחם הראויים ללקות כבדד ומדרש רבי תנחומא יש מוכותינו שחלקן על זאת ודרשו כי אפילו פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו: (ג) לא נתן.

קריא. גיבסול סימן. יעאל סימן. ומפסירין כה אמר סי' ביחזקאל סימן כח:

שם כדור הפלגה הממס הבס בקולות וטרכס עד שחדלו לבטל וגם ככלן חדלו לבטל פי' הקולות שילאו אותם סבלות פלרים: תמר. ג' לא נתן אלהי פד תוך מים פליהם בני בני שאלו הכושים. כאשר נתן לפי וחסתי על יושבי ירושלים. לומר שחנות הירדקים משלחת המטר כמו הכה בני משה ותפלת פלדקים מוריד אוהו כמו בני דור עשס דין בני בני שאלו וההפול אל הבס וכפר להם וכן יכפר סי' לירושלים על ידי פלגת הירדקים דכסיו וכפר ארמנו עמו.

רשי

היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה. ואע"פ שגא' ואת כל עשב השדה הכה הכדד יש לפרש פשוטו של מקרא בעשבים העומדים בקלחם הראויים ללקות כבדד ומדרש רבי תנחומא יש מוכותינו שחלקן על זאת ודרשו כי אפילו פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו: (ג) לא נתן. חסלת פרשת וארא עיקר שפתי חכמים

לא נאמר הפסוק ותהיך אש ארצה אבל כפל הכס הים כי האש והכדד עשו שלום והתעברו יחד ושניהם ביחד דלקו: ג ר"ל באתו חלק היינו ביסוד וכסורם של כהתוך כסף (מכתיבת יד מהר"ן ז"ל): חסלת פרשת וארא

הפטרות וארא ביחזקאל סימן כח בט

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה בְּקִבְצִי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן־הַעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצְצוּ בָם וּנְקַדְשֵׁתִי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וַיֵּשְׁבוּ עַל־אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לַעֲקֹב: וַיֵּשְׁבוּ עַל־יָדָם לְבַטֵּחַ וּבְנֵי בָתִּים וְנִמְעוּ כְרָמִים וַיֵּשְׁבוּ לְבַטֵּחַ בַּעֲשׂוֹתֵי שִׁפְמִים בְּכָל הַשָּׂאֲמִים אֲתָם מַסְבִּיבָתָם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: בַּשָּׁנָה הַעֲשִׂרִית בַּעֲשָׂרֵי בָשָׁנִים עֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בְּנֹאֲדָם שִׁים בְּנִיָּה עַל־פָּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַהֲנָבֵא עָלָיו וְעַל־מִצְרַיִם כֻּלָּהּ: דָּבָר וְאִמְרַת כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִנְנִי עֹרֶךְ פָּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם הַתֵּינִים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בַּתּוֹךְ יֹאֲרִי אֲשֶׁר אָמַר לִי יֹאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: וְנָתַתִּי חַחִים בְּלִחְיָהּ וְהִדְפַקְתִּי דְגַת־יָאֲרֹךְ בְּקִשְׁקִשְׁתִּיהָ וְהַעֲלִיתִי מִתּוֹךְ יֹאֲרֹךְ וְאֵת כָּל־דְּגַת יֹאֲרֹךְ בְּקִשְׁקִשְׁתִּיהָ תִּדְבֹּק: וְנִמְשַׁתִּיהָ מִדְּבָרָה אוֹתָהּ וְאֵת כָּל־דְּגַת יֹאֲרֹךְ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא תֵאָסֵף וְלֹא תִקָּבֵץ לְחֵית הָאָרֶץ וְלַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם נָתַתִּיהָ לְאֹכְלָהּ: וַיִּדְעוּ כָּל־יֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יְעַן הָיִיתָם מַשְׁעֵנֶת כְּנֶה לְבֵית יִשְׂרָאֵל: בַּחֲפֹשֶׁם בָּךְ בַּכֶּפֶץ תִּרְוֹץ וּבִקְצֵת לָתֵם כָּל־כִּתְּךָ וּבַהֲשָׁעֲנִם עָלֶיךָ תִּשְׁבֹּר וְהַעֲמַדְתָּ לָתֵם כָּל־שָׂתִינִים: לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הִנְנִי מְבִיא עָלֶיךָ חֶרֶב וְהִכַּרְתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבַחֲכִיָּה: נָתַתִּיהָ אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְחִרְבָּה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יְעַן אָמַר יֹאֲרִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: לָכֵן הִנְנִי אֵלַיָּהּ וְאֶל־יֹאֲרֹךְ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְחֶרְבוֹת חֶרֶב שִׁמְמָה מִמֶּנֶּדֶל

סוגה

סחחים קרי סכנה קרי

מנה ועד-גבול פוש : לא תעבר-בה רגל אדם ורגל בהמה לא תעבר-בה ולא תשב
 ארבעים שנה : ונתתי את-ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועליה בתוך
 ערים מחרבות תדוין שממה ארבעים שנה והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות :
 כי כה אמר אדני יהוה מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן-העמים אשר-
 נפצו שמה : ושכתי את-שבות מצרים והשבתי אתם ארץ פתוח על-ארץ מכורתם
 והיו שם ממלכה שפלה : מן-הממלכות תהיה שפלה ולא-תתנשא עוד על-הגוים
 והמעטמים לבדתי רדות בגוים : ולא יהיה עוד לבית ישראל למכמח מזכיר עון
 בפנותם אחריהם וידעו כי אני אדני יהוה : ויהי בעשרים ושבע שנה בראשון
 באחד לחדש היה דברי-יהוה אלי לאמר : בן-אדם נבוכדראצר מלך-בבל העביר
 את-חילו עברה גדלה אל-צור כל-ראש מקלח וכל-פתח מרומה ושכר לא היה
 לו ורחילו מצר על-העבדה אשר-עבד עליה : לכן כה אמר אדני יהוה הנני נתן
 לנבוכדראצר מלך-בבל את-ארץ מצרים ונשא המנה ושלא שפלה ובזו בזה
 והיתה שכר לחילו : פעלתו אשר-עבד בה נתתי לו את-ארץ מצרים אשר עשו
 לי נאם אדני יהוה : ביום ההוא אצמים קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון-פה
 בתוכם וידעו כי-אני יהוה :

שמות י בא

אונקרוס

י א ויאמר יהוה אל-משה בא אל-
 פרעה כי-אני הכבדתי את-
 לבו ואת-לב עבדיו למען שתי
 אתי אלה בקרבן : וילמען תספר
 באזני בנה ובן-בנה את אשר
 התעללתי במצרים ואת-אתתי
 אשר-שמתים בהם וידעתם כי-אני
 יהוה : י ויבא משה ואהרן אל-
 פרעה ויאמרו אליו כה-אמר יהוה
 אלהי העברים עד-מתי מאנת

נאמר י למשה עול
 לית פרעה ארי
 אנה יקרית ית לבה וית
 לפא דעבדוהי בדיל
 פשוואה אתי אלוניו ויהוין
 ובריל דתשתעי קדם
 ברה ובר ברה ית נסו די
 עבדית במצרים וית
 אתוהי די שויתי בהון
 ותדעון ארי אנה י
 ונאתא משה ואהרן לות
 פרעה נאמרו לה כדנן
 אמר י אלה דיהודאי עד

בעל המורים

(א) בא אל כרעס . כרעס חומר לו גלגל
 נתינת הים חומר לו פל וסכסוכ
 חומר לו נדך חלוי הכרעס הים חומר לו נד
 כח . פולס בנימ' ג' רפח לו ג' מכות עיבת
 עוד ענינו חזי . ג' נכסור' כחל וחומר שוין
 כלל אל . שתי נדך למסל . פלגש שאמ'ס
 שאל הסרה זו כשירוש עורפיה חזק רפח לו ג' חומר
 שישאלו מהס לניסם לעשילנו . שתי נכס' חומר

רשי

(א) ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה . א והתורה זו : שתי . שמי ב שאזית אני : (ב) התעללתי .
 עיקר שפתי חכמים

א מרכיב כי אני ככדתי וכו' וכל כי הוא נתינת טעם למעלה . לנס' להתנות זו . וה'ק הקב'ס למס' שאמ'ס שפרעה
 כורס ואמר תפאחי ספסס ואמ'ס לא שלח את בני ישראל ואמ'ס לא תועיל ההתרחס וע'ו עתן טעם כי אני ככדתי
 את לבו ואת לב עבדיו רל' לנצור הסתרחס מבוט עבדיו דעד עכשיו כתיב הירא את דבר ה' וכו' וולא סהכניד נס את לב
 עבדיו סין מפנין כי לנחות את בני ישראל לסיכר סכניד נס את לב עבדיו לחסן שוין אוחוין . ואמ'ג סחמרו שלח את
 מלכיהם וכו' לא סל סתס סחכוכס שלימס כמו סחמר פרעס לבו כל הנכד'ס : ב סלח תפרס שתי מלשון סככות יסכסון ו' מל'
 מלחסס

אונקל'ס

לַעֲנֹת מִפְּנֵי שַׁלַּח עָמִי וַיַּעֲבֹדֵנִי׃
 י כִּי אִם־מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח אֶת־עָמִי
 הֲנִי מֵבִיא מֶחֱרָר אֲרֻבָּה בְּגִבְלֶךָ׃
 וּכְסֶפֶה אֶת־עֵינַי הָאָרֶץ וְלֹא יִיכַל
 לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ וְאֶכְלֹא אֶת־יִתְרֵהָ
 הַפְּלִטָּה הַנִּשְׁאָרֶת לָכֶם מִן־הַבָּרָד
 וְאֶכְלֹא אֶת־כָּל־הָעֵץ הַצֹּמַח לָכֶם מִן־
 הַשָּׂדֶה׃ י וּמִלֹּאן בְּתִיךָ וּבֵתִי כָל־
 עַבְדֶּיךָ וּבֵתִי כָל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר־לֹא־
 רָאוּ אֶבְתִּיךָ וְאֶבּוֹת אֶבְתִּיךָ מִיּוֹם
 הַיּוֹתֵם עַל־הָאָדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה
 וַיִּפֹּן וַיֵּצֵא מֵעַם פָּרְעֹה׃ י וַיֹּאמְרוּ
 עַבְדֵי פָרְעֹה אֵלָיו עַד־מָתִי יִהְיֶה
 זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ שַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים
 וַיַּעֲבֹדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַיָּמָּה
 תִּדַּע כִּי אֲבָדָה מִצְרַיִם׃ י וַיֹּשֶׁב
 אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן אֶל־פָּרְעֹה
 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לָכוּ עֲבֹדוּ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם מִי וּמִי הַהֵלָכִים׃ י וַיֹּאמְרוּ
 מֹשֶׁה בְנֵי עֲרֵינוּ וּבְזִקְנֵינוּ נִלְלָךְ בְּבָנֵינוּ

אִמְתִּי מִסֵּר בְּאֵת
לְאֶתְנָנֶעָא מִן קֳדָמִי עֲרַח
עִמִּי וּפְלָחוּן קֳדָמִי יֵאָרִי
אִם סָרִיב אֶת לְשׁוֹנָא יֵת
עִמִּי הָא אֲנָא מִיֵּיתִי מִחֵד
נִבְכָא בְּתַחוּמָךְ הֵי וְחָפָא
יֵת עֵין שְׂמִישָׁא דְאַרְעָא
וְלֹא יִבּוֹל לְמַחֲוִי יֵת אַרְעָא
וְיִבּוֹל יֵת שְׂאֵר שׁוֹבְכָא
דְּאַשְׁתָּאֵר לָכוֹן מִן בְּרָדָא
וְיִבּוֹל יֵת בְּרָא אֵילָנָא
דְּאַצְמַח לָכוֹן מִן חֲקָלָא:
וְיִמְלֹחַן בְּתֵיד וּבְתִי כֹל
עֲבָדֶיךָ וּבְתִי כֹל מַצְרִים
וְיֵי לֹא חֲזוּ אֲבָתְתָךְ
וְאֲבָתְתָ אֲבָתְתָךְ מִיּוֹמָא
דְּמַתְוִיחוּן עַל אַרְעָא עַד
יּוֹמָא דְהִין וְאַתְּפִי וְנִפְקִי
מִן קֳדָם פְּרָעָה: וְיִאֲמְרוּ
עֲבָדִי פְּרָעָה לֵה עַד
אִמְתִּי יְהִי דִין לָנָא
לְתַקְלָא שְׁלַח יֵת גִּבְרִיָּא
וּפְלָחוּן קֳדָם יי אֵל הַחַיִּין
הַעַד בְּעֵין לֹא יֵדַעַת אֲרִי
אֲבָדַת מַצְרִים: וְיִאֲתוּב
יֵת מֹשֶׁה וְיֵת אַהֲרֹן לֹת
פְּרָעָה וְאָמַר לְהוֹן אֵילָוִי
פְּלָחוּ קֳדָם יי אֵלְכֹון מִן
יּוֹמָא דְאַלְוִי: וְיִאֲמַר מֹשֶׁה

בעל המירים

נד. שער כלן רחמי האל על הכן
 נגד ג' דורות שבו במלכים: (י) עד מצי
 יצא לו לנו למוקם. זה היינו משה דכר
 זו משה האל: שאלת כל האנשים. הכתוב
 כתיב בדבור י: קטנס: (ח) ומי הכתוב
 אשר פרעה נבזה מה האל מנקטם כל כך
 ללח ומי האל סבורים ינוסו ללח ומי
 הכתוב ינונם ללח כי כולם ינוסו במהר
 מן הידוע וכלן. ומי הכתוב נעמסו

מלכ וכן נון . השיבו משה בעריו ובזקניו לך כי לא נגזרה גזירה לא על פחות מנך

רש"י

שִׁחֲתִי כִּמוּ כִי הִתְעַלַּת בִּי. הֲלֹא כֹאשֶׁר הִתְעוּלָה בָּהֶם
הַחֲמוּר בְּמִצְרַיִם וְחִינּוֹ ל' פֹּטֵל וּמַעֲלִילִים שֹׁאֵפִים הָיָה לוֹ
לְכַהֵב עוֹלָתוֹ כִּמוּ וְעוֹלָל לָמוּ כֹאשֶׁר עוֹלָתָ לִי. אֲשֶׁר
עוֹלָל לִי: (ג) לַעֲנֹת. כְּתוּבָמוּ לֹא תִכְנַעֲנָה ג' וְהָיָה מִצְוֹתָ
עֵינֶיךָ שִׁפְתֵי הַכְּהִימִים

מלחמה שזו שבו הפערה אלא שפי' מלבון שומה. ואפי' שפי' נקוד חזקת ותסר ויד אפי' פי' שבו מלבון שומה: שכל חסד' מעטן שבו כבוד כמו והטעם תחת ידיו: ד עין הלבד זו וזת השם אבר על ידו אברו כדאם וזת השם אז יכלו לראות: ה דעסם לבן עדיין לא כמ' כס' כדאבות. ותדע הוא' לא עבר אכל לא אברם ערם לבון קודם ותדע לבון עתיד: עכ"ל

וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם: הַיּוֹמָת כָּל־בְּכוֹר
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פֶּרֶעָה הַיּוֹשֵׁב
 עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׂפָחָה אֲשֶׁר
 אַחֲרֵי הָרִחִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה:
 וְהָיְתָה צִעְקָה גְדֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ
 מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמָהוּ לֹא נָהִיתָה
 וּכְמָהוּ לֹא־תִסָּף: וְיֹדְכָל וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לֹא־יִחְרָץ כָּל־בֶּלֶב לִשְׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד־
 בְּהֵמָה לְמַעַן תִּדְרֹעוּן אֲשֶׁר יִפְלָה
 יִחְוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:
 וְיִרְדּוּ כָל־עַבְדֶּיךָ אֵלֶיךָ אֵלֶי
 וְהִשְׁתַּחֲוּוּ־לִי לֵאמֹר צֵא אֶתָּה וְכָל־
 הָעָם אֲשֶׁר־בְּרִגְלֶיךָ וְאַחֲרֵיכֶן אֵצֵא
 וַיֵּצֵא מֵעַם־פֶּרֶעָה בַּחֲרִי־אָף:
 וַיֹּאמְרוּ יְהוָה אֱלֹהֵי־מֹשֶׁה לֹא־יִשְׁמַע
 אֲלֵיכֶם פֶּרֶעָה לְמַעַן רַבּוֹת מוֹפְתֵי
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ

וַיִּפְלְגוּת צִיָּא אָנָּה
 מִן־גִּלְיָ בְּגוֹ מִצְרַיִם:
 הַ יִּמּוֹת כָּל בּוֹכְרָא
 בְּאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם
 מִבְּכוֹרָא דְּפֶרֶעָה דְּעִתִּיד
 לְמִתָּב עַד בְּרָמִי מִלְּכוּתָהּ
 עַד בּוֹכְרָא דְּאַמְתָּא דִּי
 בְּתֵר יִחְיָא וְכָל בּוֹכְרָא
 דְּבִעִירָא: וְיִהְיִי צוֹחָתָא
 רַבָּא בְּכָל־אַרְעָא דְּמִצְרַיִם
 דְּכוּחָה לֹא חֵת וְדִכּוּחָה
 לֹא תוֹסֵף: וְיֹדְכָל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנָּק כָּל־בֶּלֶב
 בְּרִי שְׁנָה לְמַנְפָּח
 לְמֵאִישָׁא וְעַד בְּעִירָא
 בְּדִיל דְּתִדְרֹעוּן דִּיפִּרְיֵשׁ
 בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:
 וְיִחְתּוּן כָּל עַבְדֶּיךָ אֵלֶיךָ
 לִנְתִי וְיִבְעִזוּ מִנִּי לְמִימֵר
 פּוֹקֵאִתְּכֶם עִמָּא דִּי עִמָּךְ
 וּבְתֵר בֵּן אֲפֹק וּנְפִק
 מִלְּיִת־פֶּרֶעָה בְּתַקְוָה־רַבָּא:
 וַיֹּאמְרוּ לְמֹשֶׁה לֹא
 יִשְׁמַע מִנְּכֹחַ פֶּרֶעָה בְּדִיל
 לְאַסְנָתָא מוֹפְתֵי בְּאַרְעָא
 דְּמִצְרַיִם: וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 תִּרְאִי וְכָל בְּנֵי בְּרִיחֵי מִן: וְיִרְדּוּ כָל־זָרִים
 קִם תִּחְוִיתֵם לִי: וְיֹאמְרוּ מַעַם וְחִיִּים קִם:
 בַּעַל הַמִּירִים

פִּתְּ הַסֵּם בְּכֹךְ מִשֶּׁה כְּחֹזֶת דְּמִשְׁמַע סוּמֹךְ לוֹ אִו
 (ה) וְחַת כָּל בְּכוֹר: גִּלְיָ בְּכוֹר בְּפִסְקוֹס חוּץ
 פִּסְכֵּנָה פֶּרֶעָה כְּנֶגֶד בְּכוֹר לְאִישׁ וּבְכוֹר לְכַסֵּמָה

חַת לִשְׁנוֹ לֹא בִּנְן. אִז תִּחְרֹךְ תִּשְׁתַּקֵּן. לְמוֹרָג חֲרוֹץ שְׁנוֹ.
 מִשְׁכּוֹתֵי חֲרוֹץ אֲדָם חֲרוֹץ וְשִׁטָּן וְיֵד חֲרוֹזִים תִּשְׁתַּקֵּן חֲרוֹזִים
 סוֹחֲרִים שְׁנוֹתִים: אֲשֶׁר יִפְלָה. יִבְדִּיל: (ה) וְיִרְדּוּ כָל
 עַבְדֶּיךָ. חֵלֶק כְּבוֹד לְמַלְכוּת שְׁחִירֵי־כֶסֶף וְיֵד פֶּרֶעָה בְּעִלְמוֹ
 אֵלֶיךָ בְּלִילָה וְיֹאמְרוּ קוֹמוּ אֵלָּא מִתּוֹךְ עַמִּי וְלֹא אֲמַר לוֹ מִשֶּׁה
 מִתְחַלֵּה וְיִרְדּוּת אֵלֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לִי: אֲשֶׁר בְּרִגְלֶיךָ. הַסּוֹלֵס
 אֲחֵר עֲלֶיךָ וְהַסּוֹלֵס: וְאַחֲרֵי כֵן אֵצֵא. עַס כָּל הָעַם
 מֵאַרְצֶיךָ: וַיֵּצֵא מֵעַם־פֶּרֶעָה. כְּשֶׁנֶּגֶד דְּכָרִיּוּ בִּי וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו:
 בְּחִירָאִף. עַל שֶׁאֲמַר לוֹ תוֹסֵף רַחוּם גִּי פִנִי: (ט) לְמַעַן
 רַבּוֹת מוֹפְתֵי. מוֹפְתֵי שְׁנִים רַבּוֹת שְׁלֹשָׁה מִכַּת כְּבוֹדוֹת
 וְקוֹרִיעַת יָם סוּף וְלִעֲדָד חַת מִלְרִים: (י) וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 עָשׂוּ וַיִּגְוִי. כְּכֹר כְּהֵב לָנוּ זֹאת כָּל־הַמּוֹפְתִים וְלֹא שְׁמֵאֵל
 עֵינֵיךָ יִשְׁפָּחִי חֲכָמִים

חַת כִּי פִתְּ בְּקֹרָא לֹא חֲכָמִי בְּכוֹר הַשְּׁנִי כִּקְ בְּכִיִּי הַשְּׁפָחָה וְרִקְבִּי מִכָּה (לִקְוִי יִבְ כִּט) כְּחֹזֶת מִכְּבוֹר פֶּרֶעָה הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ מִד
 בְּכוֹר הַשְּׁנִי אֲנִי כֹהֵן הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ הַשְּׁנִי הַעוֹבֵד עוֹבֵד הַחֲכָמִים כְּשִׁנִּי:
 וְלֹא יֵלֵךְ מִלְּפָנָיו עַד שֶׁנֶּגֶד כָּל הַשְּׁפָחָה חֲכָמִי וְכִי: גִּלְיָ: אֲדָרְכָה מִשֶּׁה סִיל לְקִטְמָה מִשֶּׁה דְּכָר אֵלֶיךָ קִשּׁוֹת לְכָל־בֶּלֶב: דִּקְל
 דְּכִתִּי

הַשָּׁה: ה' שָׁה תָּמִים זָכָר בֶּן-שָׁנָה
יְהִי לָכֶם מִן-הַכִּבְשִׁים וּמִן-הָעוֹיִם
תִּקְחוּ: וַיְהִי לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד
אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה
וַיִּשְׁחָטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַד־תִּישָׁאֵל
בֵּין הָעֲרָבִים: וַיִּלְקְחוּ מִן-הַיָּדִים וַיִּתְּנוּ
עַל-שְׁתֵּי הַמּוֹזוֹת וְעַל-הַמִּשְׁקוֹף עַל
הַבָּתִּים אֲשֶׁר-יָאֲכָלוּ אֹתוֹ בָּהֶם:
וַיִּאֲכָלוּ אֶת-הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה
צָלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מִרְרִים
יֹאכְלֶהוּ: אֵל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא
וּבְשַׁל מִבְּשָׂל בָּמִים כִּי אִם-צָלִי-אֵשׁ

זָכָר לְפָנֶיךָ מִכָּל־הַתַּחֲמוֹנוֹ
עַל אֲמָרָא: ה' אָמַר שְׁלִים
דָּבָר בְּרַשְׁתָּהּ יְהִי לָכֶן
מִן אֲמָרָא וּמִן עֵינֵי
הַסִּבּוֹן: י וַיְהִי לָכֶן
לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעַת
עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא דְחֵד
וַיִּכְסֹּן יְתֵה בַּל קָהָלָא
כְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל בֵּין
שְׁמִינֵי: וַיִּסְבּוּ מִן דְּמָא
וַיִּתְּנוּ עַל תְּרִין סְפָיא וְעַל
שְׁקָפָא עַל בָּתֵּי דִיכְלָן
יְתֵה בָּהוֹן: ה' וַיִּכְלֹן יְת
בְּסָרָא בַּל־יֵאֵר הַהוּא מְוִי
נֹר וּפְמִיר עַל מִרְרִין
יִכְלֶנָה: ה' לֹא תִיכְלֹן מִגֵּה
בְּד' חִי וְאַף לֹא בִשְׂרָא
מִבְּשָׂל בָּמֵי אֲלֵהוּ מְוִי
בַּעַל הַתִּירִים

תִּיאַ שֶׁ מִשְׁמִים זָכִים ל: יְהִי לָכֶן רָשָׁה: וַיִּשְׁחָטוּ אֹתוֹ בְּחִים דֶּה: בֵּין הָעֲרָבִים עַד שֶׁ שֶׁ
זָכִים עַד: וַיִּכְלֹן אֶת כָּרֹת שֶׁ מֵא: וְכָל מִבְּשָׂל שֶׁ: לֹא אֵם שֶׁ עַד:

(ה) ו' פְּמִירִים שֶׁ בְּסָרָא כְּנִשְׁתָּא עַמִּים
וְכָל הַכְּבָשִׁים דְּרַח שְׁלֵן פּוֹתֵהִים מִשְׁמִים בְּחִים
מִיִּרְחָא: (ח) וַיִּכְלֹן אֶת הָרִבִּי: הַסִּבּוֹן
מִכָּל הַכְּבָשִׁים וּמִכָּל הָעוֹיִם עַל מִרְרִים
וַיִּכְלֹנוּ דְּרַח שְׁלֵן שְׁתֵּי אֲלֵהוּ אֵלֶּם פֶּסֶח
וַיִּכְלֹן הַנִּיחָה: וַיִּכְלֹן: וּכְמִיר לֹא שֶׁ
הַחֲלִיל לֹמֵר שֶׁאֲכָלוּ דְּקָא לָכֶם פֶּסֶח לֹא
תִּיאַ שֶׁ מִשְׁמִים זָכִים לֹא הָיָה בָּהּ נִמִּי זָכִיחַ לֹא מֵאֵלָּה אֵם מִי
פֶּסֶח וְכָל שֶׁ מִשְׁמִים זָכִים לֹא הָיָה בָּהּ נִמִּי זָכִיחַ לֹא מֵאֵלָּה אֵם מִי
(ט) מִבְּשָׂל: ב' בָּמִים וְכָל מִבְּשָׂל: וְלֹא אֲפָק מִכָּל

רִשִׁי

תִּבְסוּ. כ תתמונו: (ה) תמים. כלל מוט: בן שנה.
כל שנתו קרוי בן שנה ל כלומר שגולד כשנה זו: מן
הכבשאים ומן העוים. או מזה או מזה שאלו עז קרוי
שה נחלמר וזה עוים: (ו) ויהיה לכם למשמרת. וזה
לשון בקור שטעון בקור ממוס ארבעה ימים קודם שחיטה
וזמני מה הקדים לקחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה
שלא לזה בן כפסח דורות היה ר' מתאי בן חרש אומר
היה ר' אומר שאלו שגולד עליך וזה עתה עתה דרשים
הגישה שבועה ששבעתי לאברהם שאגלה את בניו ולא היו
יודים מלות להתעסק בהם כדי שגאלו שנחמר ואת ערום
וערירי ונתן להם שתי מלות דם פסח ודם מילה שגלו
בזאת הלילה שנחמר מתבוססת בדמיון שני דמים ואומר
גם את בדם ברייתך שלחתי אסיריך מבו: אין מים בו מ
וזהו שטוים בעבודת כוכבים אמר להם משכו וקחו
לכם. משכו וירכסו מעבודת כוכבים וקחו לכם אלא של
מולו: וישחטו אותו וגו'. וכי כל שחטין אלא מכאן
ששלוהו של אדם כמותו: קהל עדרת ישראל. קהל ועדה
וישראל. מכאן אמרו פסחי צבור ששחטין בשלשה כתות
זו אחר זו כנכסה כת ראשונה נענלו דלתות העזרה וכו'
כדאיתא בפסחים: בין הערבים. משש שעות ולמעלה

קרוי בין הערבים שהשם נוטה לבית מבואו לערוב
ולשון בין הערבים נראה צעירי אותן שעות שזין עריבת
היום לעריבת הלילה עריבת אותן בתחלת שבע שעות מני
יגשו ללוי ערב ועריבת הלילה בתחלת הלילה. ערב לשון
נשך ונשך כמו ערבה כל שמה: (ז) ולקחו מן הדם.
זו קבלת נ הדם ויכול ביד ת"ל אשר בסף: המוונות.
הם הזקופות אחת מכאן לפתח ואחת מכאן: הבישוקף.
הוא העליון שהלכת שוקף עליו כשנענן אותו ליגול
בלע"ז. ולשון שקופה הכטה כמו קול עליה נדף. ערפא
דשקף. חבורה מקופי: על הברית אשר יאכלו
ארו בהם. על מל משקוף ומוונות שצבית התבן וצבית
הבקר ש אף דרין כחוק: (ח) את הבשר. ולא גידים
ועצמות: על מררים. כל עשב מר כקרא מרור וזיוס
לאכול מרור וזכר לוומררו את חייכם: (ט) אל תאכלו
בובנו נא. שאינו ללוי כל רכבו קוראו נא בלשון ערבי:
ובשל מבושל. כל זה באושרת ללוי תאכלו: בבמים.
מניין לשאר משקין תיל ובשל מבושל מכל מקום: כי אם
צלי אש. למעלה נזר עליו במנות עשה ואלו הוסף
עליו לא חשבה לל תאכלו ממנו כי אף צלי אש ראשו
על ברעיו. ואלו כלו כאלה פ עס רשאו ועס כרעיו

עיקר שפתי חכמים

כ שלא תאמר תיני את אחרים לבס תתמונו ע"י אחרים. ועי' שלא תפסד תכנס תשחטו. כמו שתינוט על לא תשחטו:
ל ר"ל לא תרשע שבתו פסול הוא: בו ועוד טעם אחר שזין שטוים וכו': כל דהוי לו לומר ונתנו ע"י דם. וכו' ויכין ולקחו.
בין ממש זה: אלא שם שאלו לזר שם אש' אכלו כנס נותני שם ע"י דמיון וכו' דם כל לאות על הכתובים
אשר אחת בס: פ שלא תפסד דגוף הכנס ללוא לזר ורשאו ורעיו וקרינו לבדם לבס טלו כאלה. כל הכנס בגלגל:

מצרים: יִהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם
לְזִכָּרוֹן וּחֲגֻלָּתָם אֶתוֹ חֹג לַיהוָה
לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תַּחֲנִנְהוּ:
שִׁשְׁבַּעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכְלוּ אֶךְ
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר
מִבְּתִיכֶם כִּי אֶל־אֲבִלְחַמְיִן וּנְכֻרְתָּה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן
עַד־יוֹם הַשְּׁבִיעִי: שִׁשְׁבַּעַת יָמִים הָרִאשׁוֹן
מִקְרָא קֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָה
לֹא־יַעֲשֶׂה בָהֶם אֶךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל
לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לָבְדוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם:
יִשְׁמְרֶתֶם אֶת־הַמַּצּוֹת כִּי בַעֲצֵם
הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־עַבְדְּאֹתֵיכֶם

על בפני די אמתון ממן
ואתו ית דמא ואיתום
עליכון ורא יהי בכון
מותא לתכלא במקמלי
בארעא דמצרים: י יהי
יומא חדן לכון לדיקרנא
ותחננו יתה חנא קדם יי
לדריכון קם עלם
תחננה: שו שבעת יומין
פטיר תיכלון פרם ביומא
קדמא תבטלון תמע
מבתיכון ארי פל דיכול
תמע וישתצי אנשא
ההוא מישראל מוומא
קדמא עד יומא
שבועא: שו וביומא
קדמא מערב קדיש
וביומא שבועא מערב
קדיש יהי לכון פל
עיבדא לא יתעבד בהון
פרם די מתאכל לאכל
נפש הוא כל חודוהי
יתעבד לכון: י ותמרון
ית פטירא ארי בכון

הו"א שבעת ימים פסחים לח: כי כל חגל פסחים פג: מיום הראשון ערבו ית:
בעל המרים

לכס בנימסריא הנילה שחלוני לילה פלו: לאס, כמכ חסר וי' לומר ששנייה אכרסם עד מילת מרים היו ת"א פסח: (טו) אך ביום הראשון חשבינו.
רש"י

נגף אכל הוזה במצרי שבחכוס. הרי שהיה ישראל
בביתו של מצרי שומע אני ילקה כמותו ת"ל ולא יהיה
בכס נגף: (דף) לזכרון. ג לדורות: וחגתם אהו.
יום שהוא לך לזכרון אחת חוגנו ועדיין לא שמענו אי
זמו יום הזכרון ד ת"ל זכור את היום הזה אשר יצאתם
למדתו שיום היליאה הוא יום של זכרון ואיזה יום יצאו
ת"ל ממחרת הפסח יצאו היו אומר יום ט"ו בניסן הוא
של י"ט שהרי ליל ט"ו אכלו את הפסח ולבקר יצאו
(מכילתא): לדורותיכם וגו'. שומע אני מעוט דורות
שנים ת"ל חקת עולם ותחנהו (מכילתא): (טו) שבעת
ימים. שטיינאל של ימים: שבעת ימים מצות תאכלו.
ובמקום אחר הוא אומר ששת ימים תאכל מצות. למד
פל שבני של פסח שאינו חובה לאכול מצה ובלבד שלא
יאכל חמץ מניין אף ששה רשות ת"ל ששת ימים זו מדה
צחורה דבר שהיה בכלל ה ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד
פל עלמנו בלבד יאל אלא ללמד על הכלל כלו יאל מה
עיקר שפתי חכמים

צמחו: ג שלית מדכתיב לכס הוא דוקא לדור כזה לבי' לדורות: ד שהרי כתוב יום החדש בעשור ואכרסם עשר: ה פ'
דכ"ס פסחים (דף ק"ב) דשבעה בכל שבעת ימים תאכלו מצות ויאל מן הכלל דכתב וכיום חשבינו ערבת ולא כתב תאכל מצות
ללמד לגמרי שהוא רשות ומן המדה הווא למדנו על הכלל כולו שהוא רשות: ח פ' במזיד: ח פ' קריאת קם ע"י כסות אילס
וכסות: ט טאס דמונינו עליך:

בְּדָם אֲשֶׁר--בַּסֶּף וְהִנֵּעְתֶם אֶל--
הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל--שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן-
הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ
אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד-בֹּקֶר: כִּי וְעָבַר
יְהוָה לַלָּנָף אֶת-מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת-
הַדָּם עַל--הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי
הַמְּזוּזֹת וּפָסַח יְהוָה עַל-הַפֶּתַח וְלֹא
יָתֵן הַמִּשְׁחָת לָבֹא אֶל-בְּתִיכֶם
לַלָּנָף: כִּי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה
לְחֻק־לֵךְ וּלְבִנְיָה עַד-עוֹלָם: כֹּה יְהִי
כִּי תֵבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה
לָכֶם כִּבְּאֶשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת--
הָעֲבֹדָה הַזֹּאת: כִּי וְהָיָה כִּי--יֹאמְרוּ
אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת
לָכֶם: כִּי וְאָמַרְתֶּם זִבְחַ-פֶּסַח הוּא
לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל-בְּתֵי בְנֵי-
יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרִים בְּנִגְפוֹ אֶת-מִצְרַיִם
וְאֶת--בְּתֵינֵנו הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם
וַיִּשְׁתַּחֲווּ: כִּי וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּדָמָא דְבִמְנָא וְתִרְוִן
שִׁקְפָא וְלִרְוִין סְפִיא מִן
דְּמָא דְבִמְנָא וְאַתֵּן לָא
תִּסְקִין אִנְשׁ מִתְּרַע בֵּיתָה
עַד צִפְרָא: כִּי וְאַתְּגַלִּי יִי
לְמַמְחֵי יַת מִצְרַיִם וְיַחֲוִי
יַת דְּמָא עַל שִׁקְפָא וְעַל
תְּרִין סְפִיא וְיַחֲוִם יִי עַל
תְּרַעָא וְלֹא יִשְׁבֹּק
לְחַבְלָא לְמִיעַל לְתִיכֹן
לְמַמְחֵי: כִּי וְתִסְרוֹן יַת
פִּתְגָמָא דִּדְוִין לְקִים לְקִי
וְלִבְנִיָה עַד עֲלָם: כֹּה וְיְהִי
אֲרִי תַעֲלוֹן לְאַרְעָא דִּיהוֹן
יִי לָכוֹן כְּמָא דִּי מִצְרַיִם
וְתִסְרוֹן יַת פִּתְגָמָא דִּדְוִין:
כִּי וְיְהִי אֲרִי יִימְרוֹן לָכוֹן
בְּנִיכֹן מָה פִּתְגָמָא דִּדְוִין
לָכוֹן: כִּי וְתִימְרוֹן דְּבַח
חַיִּים הוּא קָדֶם יִי דִּי חַיִּים
עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בַּמִּצְרַיִם כִּד יְהוָה כְּחִי יַת
מִצְרַיִם וְיַת פִּתְגָמָא שְׁוִיב
וְכִרַע עֲמָא וּסְגִידוֹ:
כִּי וְאַתְּלוּ וְעָבְדוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְּפִקִּיד יִי יַת
תִּיבָא דְּמִשְׁקוֹף מִחֻת לֹא וְאַתֵּן לֹא בִּלְקִי
ע: וְאַתְּרִים זִבְחַת פֶּסַח כֹּכ:

בעל המורים

שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת: וְנִמְכִּינָה בְּתֵיב וְנִמְכִּינָה עַל שְׁתֵּי
הַמְּזוּזֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף הַקִּדְּמִים מִזִּמְנֵה לְמִשְׁקוֹף
טִמְרָא שֶׁלֹּא שֶׁלֹּא הַסֶּפֶר יֵלֵךְ: מִן הַסֶּפֶר בְּנֵי
דְּמִי מִלֵּה: (כג) וְלֹא יִתֵּן: ג' בְּסִפִּי הַכֹּהֵן
וְאִדֹּר: וְלֹא יִתֵּן עֲלֵיהֶם לְכוֹס בְּנֵי הַטָּהוֹר שְׂמֹנוֹת
הַקֹּדֶשֶׁת לֹא וְאִדֹּר בְּנֵי טֹהַר וְלֹא יִתֵּן עֲלֵיהֶם
לְכוֹס שְׂמֹנוֹת: בְּנֵי טֹהַר יִתֵּן לֹא מִשַּׁח וְכֹחַ
שֶׁל עֲשֵׂה מַעֲשִׂים לֹא יִתְּרֵד קִרְבָּנָה:
(כד) וַיַּעֲשׂוּ: כִּי עָשׂוּ: שְׁתֵּי שְׂמֹנוֹת אֵלֶם לְפָסַח

רש"י

לֵבָא כִּמּוּ וְלֹא נִתְּנוּ אֱלֹהִים לְהַרְעַ עַמּוּדִי: (כה) וְהוּא כִּי
הַבָּאִי: תִּלְהֵב הַכְּתוּב מִנּוֹה וְזִבְחֵיכֶם לֵאמֹר וְלֹא נִתְּחִיבוּ
בְּמִדְבָּר אֵלֶם פֶּסַח אֶחָד שְׂעָשׂוּ בְּשָׁנָה שְׁנִית עַל פִּי הַדְּבֹר:
כִּבְּאֶשֶׁר דִּבֶּר: וְהִכֵּן דִּבֶּר וְהִבְחִי אֶתְכֶם אֵל הָאָרֶץ נְוִי:
(כו) וַיִּקַּד הָעָם: עַל כְּשׁוֹרֵת הַנֶּאֱוָלָה וְזִבְחֵת הָאָרֶץ וְכְשׁוֹרֵת
הַבָּנִים שִׁיבוּ לֵהֶם: (כז) וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְכִי כִבֶּר עָשׂוּ וְהֵלֵךְ מִרְאֵשׁ חוֹדֶשׁ נֶאֱמַר לֵהֶם אֵלֶם מִכִּיּוֹן
שִׁקְלוּ עֲלֵיהֶם מַעֲלָה עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב כִּלְיוֹ עָשׂוּ (מְכִילֵת):
וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ: אֶף הַלֵּכִיכָה מִנֵּה הַכְּתוּב לִיתֵן שֶׁכֶר לְהִיכִסָּה

עיקר שפתי חכמים

מִשְׁמֹנוֹתֵיכֶם: פ' אֵלֶם לֹא כ' קִלְחִים וְעִינִן בְּתֵיב סִכָּה יִצ: צ פ' מִשְׁחֹת סִכָּה בְּכָל לֵינָה אִינוּ מִכִּיּוֹן

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
בֶּן עֲשׂוֹ: שְׂשִׁי בְּמִי וְיִהְיֶה בַּחֲצִי הַלֵּילָה
יְהוָה הַהֵבֶה כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבְּכֹר פֶּרֶעָה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד
בְּכוֹר הַשֹּׂבֵא אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל
בְּכוֹר בַּהֲמָה: וַיָּקָם פֶּרֶעָה לַיְלָה
הוּא וְכָל־עַבְדָּיו וְכָל־מִצְרַיִם וְהָתִי
צִעְקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם כִּי־אֵין בֵּית
אֲשֶׁר אֵין־שֵׁם מֵת: וַיֹּאקְרָא לְמֹשֶׁה
וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ
מִתּוֹךְ עַמִּי גַם־אַתֶּם גַּם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת־יְהוָה כְּדִבְרֵכֶם:
לֹא גַם־צִאֲנֶכֶם גַּם־בְּקִרְכֶם קָחוּ
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וּלְכוּ וּבִרְכַּתֶּם גַּם־
אֹתִי: יִי וְהִתְחַזַּק מִצְרַיִם עַל־הָעַם
לְמַהֲרָ לְשַׁלְּתֶם מִן־הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עֲבָדָיו:
כֹּס וְהָיָה בַּפִּלָּגוֹת לִי־יֵא
וַיִּי קִשְׁלָה בְּכֹרָה
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבְּכֹרָה דְּפֶרֶעָה דְּעִתִּיד
לְמַתְבָּעַל בְּרָסִי מַלְכוּתָהּ
עַד בּוֹכְרָה דְּשִׁבְיָא דִּי
בְּבֵית אֲסִירִי וְכָל בּוֹכְרָה
דְּבַעֲרָא: ל וְקָם פֶּרֶעָה
לַיְלָה הוּא וְכָל עַבְדָּוָהּ
וְכָל מִצְרַיִם וְהָתִי צִוָּהָ
רַבְתָּא בְּמִצְרַיִם אֲרִי לִית
בֵּיתָא דִּי לִית הֵנָּה בַּה
תַּמָּן מֵתָא: לֹא וְקָרָא
לְמֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן
וַאֲמַר קוּמוּ פּוֹקוּ מִגִּדְּעִי
גַּם אֲתִינוּ אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִזְלוּ פִלְחֵי קִדְּשִׁי כְּמָא
דְּחִנּוּתִין אֲמַרְיִן: לֹא אַף
עֲנִיכוּן אַף תּוֹרְכוּן דְּבָרוּ
כְּמָא דִּי מַלְלָתִין וְאִזְלוּ
וְצִלוּ אַף עַל: ל וְהִתְקַפַּת
מִצְרַיִם עַל עַמָּא לְאוֹהֲלָהּ
לְשַׁלְּחֵיהוֹן מִן אֶרֶץ
אֲרִי אֲמַרוּ כְּלִנָּא מִיתִין:

ר"ל ייחי בתי הלילה ימות עבד
בעל השורים

ואתם למי: (רס) בתי הלילה. ג' כס'
הא ויחיד ויחי בתי הלילה ויחיד היום לומר
ס' (לוקים בתי הלילה: (א) קומו ואלו
(ג) נסח. ג' כס' הכא ויחיד ונכנסם על

שם כאלו חדרו חדר גדול ואיך גבי שמעון ויזק כחלי הלילה בעשרה דמים לומר לך שחוקי עשרה
ג' כס' דין ויחיד קומו ואלו מן המקום הזה גבי לוט מה הם הולכים המלאכים בעל כרחם אף כאן:

רש"י

עבדיו ומעמדין: כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שֵׁם מֵת.
יֵשׁ שֵׁם כְּבוֹד מֵת אֵין שֵׁם כְּבוֹד גְּדוֹל שְׂבִיבִית קְרוֹי כְּבוֹר
שְׂמִינִר אֵף אֵין כְּבוֹר אֲחִנּוּ. דְּבַר אַחֵר מִצְרַיִם מִזְנוֹת
תַּחַת צְבָלִיָּהּ וְיוֹלָדוֹת מְרוֹקִים פְּטוּיִם שֶׁהָיוּ לִסֵּס בְּכוֹרוֹת
הַרְבֵּה פְּטוּיִם חֲמֵשֶׁה לְאַשֶׁה אֲחַת כָּל אֶחָד כְּבוֹר לְאִבּוֹ:
(ג) וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וְלְאַהֲרֹן לַיְלָה. מִגִּיד שֶׁהָיוּ
עַל פִּתְחֵי הָעִיר וְזִעְקָה הֵיכָן מִשֶּׁה שְׂרִיֹת הֵיכָן אֲחֵר
קְרוֹי: גַּם אֲתָם. הַנִּבְרָסִים: גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הִסָּף:
וְלָכוּ עִבְדוּ וְגוֹ' כְּדִבְרֵכֶם. הַכֹּל כְּמוֹ שְׂמִינִר וְלֹא
כְּשִׁמְרֵתִי אֵין בְּעַל לֹא אֲשֶׁלָּה בְּעַל מִי מוֹי הַלּוֹכִים. בְּעַל
רַק אֲכַנֵּס וּבְקִרְכִּי יֵאֵן: (ג) גַּם צִאֲנֶכֶם גַּם בְּקִרְכֶם
קְרוֹי. מִהוּ כֹּאֶשֶׁר דִּבַּרְתֶּם גַּם אֲחֵה תַתָּן דִּידֵינוּ וְזִכְרִים
וְעִלּוֹת: וּבִרְכַּתֶּם גַּם אוֹתִי. תַּפְלִלָּה עַל־יֵשׁ שֵׁם אֲמוֹת א
שְׂאֵי כְבוֹר: (ג) כָּלָנוּ מֵתִים. אֲמַרוּ לֹא כְנוֹת מִשֶּׁה
עִיָּקָר שְׂפָתֵי חֲבִיבִים

ושכר לעשיה: כאשר צוה ה' את משה ואהרן.
להגיד שבתן של ישראל שלא הפילו דבר ק מכל מלות
משה ואהרן ומהו כן עשו אף משה ואהרן ר כן עשו:
(כס) וה'. כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו שהיו'
לשון תוספת הוא כמו פלוני ופלוני: הבה כל בכור.
אף של אומה אחת והוא במצרים: מבכור פרעה, אף
פרעה בכור היה ונשתיר מן הבכורות ועליו הוא אומר
בעבור זאת העמדתך בעבור הראותך את כחי בים סוף:
עד בכור השבי. שהיו שמהין לאדם של ישראל. ועוד
כל ואמרו יראתנו הביאה הפורענות ובכור השפחה בכלל
היה שהרי מנה מן החשוב שכלן עד הפחות ובכור
השפחה חשוב מבכור השבי: (ג) ויקם פרעה. ממתנו:
לילה. ולא כדרך המלכים בשלש שעות ביום: הוא.
תחלה ואחר כך עבדיו מלמד שהיה הוא מחזר על בתי

ק אש"ש שהיה כסכה לזנות חושבתם לעשיה: ר דייק דין עשו מיותר דהא כתיב וילכי ויעשו ללפס דקאי אמשא והאנש: פניס
פ"י על דיוק: ת דייק מדרשת ויקרא למשה ולא כתיב אל משה. לכן פירש ויקרא למשה בעבור משה: א דלג"כ ונכנסם
הוא

וארבע מאות שנה: מא ויהי מקץ
שלשים שנה וארבע מאות שנה
ויהי בעצם היום הזה יצאו כל-
עבאות יהודה מארץ מצרים: מב ליל
שמרים הוא ליהוה להוציאם
מארץ מצרים הוא היללה הוה
ליהוה שמרים לכל-בני ישראל
לדרתם: פמנניאמר יהוה אל-משה
ואהרן זאת חקת הפסח כל-בן-
נכר לא יאכל בו: מד וכדעבד איש
מקנת-כסף ומלתה אתו אז יאכל
בו: מה תושב ושכיר לא יאכל בו:
מו בבית אחד יאכל לא-תוציא מן-
הבית מן הבשר חוצה ועצם לא

מא ויהי מסוף ארבע
מאה ותלתין שנין ותה
בכבן יומא מדון נפקו
כל חיליא דיי מארעא
דמצרים: מב לילי נמיר
הוא קדם י לאפקיתתון
מארעא דמצרים הוא
ליליא מדון קדם י
נמירין לכל בני ישראל
לדרתהון: מג נאמר י
למשה ולאהרן דאגזירת
פסחא כל בר ישראל
דישתמד לא יבול ביה:
מד וכד עבד גבר זבני
בספא ותגור יתה כבן
יבול ביה: מה תותבא
נאגריא לא יבול ביה:
מו בבכורא חדא יתאכל
תו"א ליל שמורים ר"ה יא: זאת פסחים
פ"א: ל בן נכר שנת פ"א ומלתה חותו פסחים
זא ימנעו פ"א: חשב וזכר פסחים זא: בבית
האחד פסחים זא: לא תוציא מן פסחים פ"א:
ועצם לא פסחים כג:

בעל המזרים
פסחים יעקב ואלו פסחים: (פ"א) שמורים
כ" חס"ל פסחים שמורים לכל בני ישראל
פסחים הק"ל ליל י"א לילי פסחים חותו וזאת
פסחים חותו חס"ל פסחים לילי פסחים לילי פסחים
פ"א חותו פסחים לילי פסחים לילי פסחים

(יב) חותו ג' . מן הבשר חוצה . בן ארבלים יעקב חותו . כי מנחות וכן לילי פסחים חותו .

רש"י

היו ארבע מאות שנה משהיה לו זרע לאברהם נתקיים
כי גר יהיה זרעך ושלשים שנה היו משגורה גזרת בין
הבשרים ח עד שנולד יצחק. ואי אפשר לוומר בלחך מזרים
לכדה שהרי קחת מן הבשרים עם יעקב היה לא והשג
כל שנותיו וכל שנות עמרם בנו ושנים של משה לא
תמנעם כל כך ועל כרחך הרבה שנים היו לקחת עד שלא
יורד למצרים והרבה משנות עמרם נכלעים בשנות קחת
והרבה משמונים של משה נכלעים בשנות עמרם הרי שלא
תמלא ארבע מאות לביאת מצרים והווקעת לומר על כרחך
שפך שאר היציבות נקראו גרות ואפי' בחברון כענין
שנאמר אשר גר שם אברהם ויצחק ואומר את ארץ מגוריהם
אשר גרו בה לפיכך אחת נר"ח לוומר כי גר יהיה זרעך
משהיה לו זרע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק
תמלא מביאתו למצרים עד יצאתו ר"י שנה וזה אקד מן
הדברים שגינו לתלמי המלך: (מא) ויהי מקץ שלשים
שנה וגו' ויהי בעצם היום הזה. מגיד שנין שהגיע
הקץ לא עכבן המקום כהרף עין בט"ו בניסן בל"א
השאל ארבע מאות למצרים. בהשגחה עשר בניסן נולד יצחק
ובט"ו בניסן נגזרה גזרת בין הבשרים (מכילתא): (מב) ליל
שמרים. שהיה הקב"ה שומר ומנעם לו לקיים הבטחתו
עיקר שפתי חכמים

היו ארבע מאות שנה משהיה לו זרע לאברהם נתקיים
כי גר יהיה זרעך ושלשים שנה היו משגורה גזרת בין
הבשרים ח עד שנולד יצחק. ואי אפשר לוומר בלחך מזרים
לכדה שהרי קחת מן הבשרים עם יעקב היה לא והשג
כל שנותיו וכל שנות עמרם בנו ושנים של משה לא
תמנעם כל כך ועל כרחך הרבה שנים היו לקחת עד שלא
יורד למצרים והרבה משנות עמרם נכלעים בשנות קחת
והרבה משמונים של משה נכלעים בשנות עמרם הרי שלא
תמלא ארבע מאות לביאת מצרים והווקעת לוומר על כרחך
שפך שאר היציבות נקראו גרות ואפי' בחברון כענין
שנאמר אשר גר שם אברהם ויצחק ואומר את ארץ מגוריהם
אשר גרו בה לפיכך אחת נר"ח לוומר כי גר יהיה זרעך
משהיה לו זרע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משנולד יצחק
תמלא מביאתו למצרים עד יצאתו ר"י שנה וזה אקד מן
הדברים שגינו לתלמי המלך: (מא) ויהי מקץ שלשים
שנה וגו' ויהי בעצם היום הזה. מגיד שנין שהגיע
הקץ לא עכבן המקום כהרף עין בט"ו בניסן בל"א
השאל ארבע מאות למצרים. בהשגחה עשר בניסן נולד יצחק
ובט"ו בניסן נגזרה גזרת בין הבשרים (מכילתא): (מב) ליל
שמרים. שהיה הקב"ה שומר ומנעם לו לקיים הבטחתו
עיקר שפתי חכמים

נקרא קבלה: ח ועל פ' לך נך שאברהם כ"י בן שנים בברית ב"ה: ט פ"א לילה ש"ס בכל שנה לדורות יח' משומר מן
פסחים: י' דלי ב"ה ל' לכותבה פסחה זו לשל כל' החדש היום.

לה' המול ע"ז ס : המול לו כל יצמות
עא : ואלו שם : וכל עדל פסחים נ :
קדש לי מנחות לד : כל בכור בכורות

: פער כל דתס שס יט : ויאמר משה שבת עו , ולא יאכל פסחים . כא : כיזס אהס שס לו :

הדבור כמדיניותם של כל נעקרי המלך חלש ביותר לא נתן ההסתמכות ללא עליון כל לה חזיתו. הכשר חוזה בלא ללא כחוק: (פרח וכו') ד' כסל' וכו' וקודם לעשרתו. וכו' חסיד. וכו' ידעו את עונם, וכו' חיל. מלך. ככל לרשם של יושלים. כל ידעו. חסידים לקבוע קרבן זה ידעו ויבטל. וכן זה חסידים מלך של לרשם.

בו. הראוי לאכילה כגון שיש עליו כוית בשר יש בו
מסוס שבירת עטס אין עליו כוית בשר או מוח אין בו
מסוס שבירת עטס: (מו) כל עדת ישראל יעשו אותה.
למה נאמר לפי שהוא אומר בפסח מזרים שה לבית אבות
שנאמנו עשאו למשפחות יכול אף פסח דורות כן ת"ל כל
עדת ישראל יעשו אותו: (מו) ועשה פסח. יכול
כל המתגיר יעשה פסח מיד ת"ל והיה לאזהרה הארץ.
עיקר שפתי דברים
ב. פי' אפי' מנפחת מערבית: ל' דק"ל וקלל כל העולם שבו ל'ס' נפלי קנינים הוא קדוש בעצמו וגו' אף אתה קדש לי
כל

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד-
בְּכֹור בְּהֵמָה עַל-בֶּן אִמִּי זִבְחַ לַיהוָה
כָּל-פֶּטֶר רֶחֶם הַזְכָּרִים וְכָל-בְּכֹור
בְּנֵי אִפְדָּה: 1 וְהָיָה לְאוֹת עַל-יָדָהּ
וּלְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיהָ כִּי בְּחֹק יָד
הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם: ס ס ס

ק"ס. ימ"ה סימן. ומפטרין סדכר אשר דכר ה' בירמיה סימן מ"ו:

חז"ל ונטיטט סכדכרין ד:

בעל רמזירים

(טו) וביס לזוט על ידכס. ס' חנון על הכ"ה כנגד ס' פוקים עד הפק סמיתין זו חפלין: ולמספח בין עיניך. כניס' חלו ארבעה כסוס:

רש"י

זאת. זה תינוק טעם שאינו יודע להעמיק שאלתו וסותם
ושאל מה זאת ובמקום אחר הוא חומר מה העדות והקוס
והמספחים וגו' הרי זאת שאלת בן חכם. דברה חורה
כנגד ארבעה בנים. תם רשע ושאנו יודע לשאל. והכח
דרך חכמה: (טו) ולמוטפות בין עיניך. תפלין ועל

עיקר שפתי חכמים

ש פ' כחצי הוא כס מרוס. ואפיקו ג"כ כס מרוס: הסלת פרשת בא

הפברת בא (בירמיה סימן מ"ו)

וַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא לֵבֹא נְבוּכַדְרָאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַפּוֹת אֶת-
אֶרֶץ מִצְרַיִם: 1 הַגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וּבְשִׁמְעוֹן בְּמִגְדָּל וּבְשִׁמְעוֹן בֶּן־נֶפֶשׁ
אֲמָרוּ הַתַּנְצֵב וְהַכֵּן לָךְ פִּירָאֲכָלָה חֶרֶב סְבִיבָה: 2 מִדּוֹעַ נִסְתַּף אֶפְרָיִם לֹא עָמַד כִּי
יְהוָה הִדְּפוֹ: 3 הֶרְבֵּה בּוֹשֵׁל גִּם-נִפְלֵא אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנִשְׁכַּח אֶל-עַמָּנוּ
וְאֶל-אֶרֶץ מוֹלַדְתָּנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה: 4 קִרְאוּ שֵׁם פֶּרַעַה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם שְׁאוֹן הַעֲבִיר
הַפּוֹעֵד: 5 חִירָאִי נֹאם-הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ כִּי כְּתוּב בְּהַרִים וּבְכָרְמֵל בְּיָם יָבוֹא:
כָּל גּוֹלָה עָשִׂי לָךְ יוֹשֶׁבֶת בְּתִּמְצָרִים פִּינֵף לְשִׁמְיָה תְּהִיָּה וְנִצַּחַת מֵאֵן יוֹשֵׁב: 6 עֲגֹלָה
יִפְהֶיָּה מִצְרַיִם קֶרֶן מִצְפּוֹן בָּא בָּא: 7 גִּם-שִׁכְרִיָּה בְּקֶרֶבָה כַּעֲגֹלִי מִרְבָּקִי-גִם-הַחֶמֶת
הַפְּנֵי נָסִי וַחֲדָיו לֹא עָמְדוּ כִּי יוֹם אִידָם בָּא עֲלֵיהֶם עַת פָּקְדָתָם: 8 קוֹלָה כְּנָחַשׁ יֵלֶךְ
כִּי-יִבְחֹק יֵלְכוּ וּבְקֶרֶדְמוֹת בָּא לָהּ כְּחֻמֵּי עֲצִים: 9 פָּרְתִי יַעֲרֶה נֹאם-יְהוָה כִּי לֹא יִתֶּן קֶרֶן
כִּי רַבּוֹ מֵאַרְבֶּה וְאֵין לָהֶם מִסְפָּר: 10 הִבִּישָׁה בְּתִּמְצָרִים נִתְּנָה בִּיד עַם-צִפּוֹן: 11 אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶל-אֲמוֹן מִנְּאֻעַ-פֶּרַעַה וְעַל-מִצְרַיִם וְעַל-
אֲרָחָה וְעַל-כָּל-כֹּלֶה וְעַל-פֶּרַעַה וְעַל הַבְּשָׁתִים בּוֹ: 12 וְנִתְּתִים בִּיד מִבְּקָשִׁי נִפְשָׁם וּבִיד
נְבוּכַדְרָאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבִיד עַבְדּוֹ וְאַחֲרֵי-כֵן תִּשְׁכַּן כִּימֵי קֶדֶם נֹאם-יְהוָה: 13 וְאַתָּה
אֶל-תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאֶל-תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשֵׁעַ מִרְדּוּק וְאַתָּה-וְעַתָּה
מֵאֶרֶץ שָׁבוּם וְשָׁב יַעֲקֹב מֵאֵל וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנוּ וְאֵין מַחְרִיד: 14 אַתָּה אֶל-תִּירָא
עַבְדִּי יַעֲקֹב נֹאם-יְהוָה כִּי אַתָּה אֲנִי כִּי אַעֲשֶׂה כָלָה בְּכָל-הַגּוֹיִם: 15 אֲשֶׁר
הִתְחַתֵּךְ שָׁמָ וְאַתָּה לֹא-אַעֲשֶׂה כָלָה וְיִסְרִיתִךְ לְמִשְׁפָּח וְגַם לֹא אֶנְקָה:

י ויהי בשלח פרעה י ויהי בשלח פרעה
 ית עמא ורא ית עמא ורא
 דברינן י ארע ארעא
 פלשתא ארץ קריבא הוא
 ארץ אמר י דלמא זועון
 עמא במחורון קרבא
 ויתבון למצרים :
 י ואסתר יית עמא ארע
 מד בר א ימא דסוף
 ומחורין סליקו בני ישראל
 מארעא למצרים :
 י ואסיק משה ית גרמי
 יוסף עמא ארץ אומא
 אומי ית בני ישראל
 למימר מדבר דכיר י
 יתבון ותסקון ית גרמי
 מבא עמכון : ד ונמלו
 מסכות ושרו באתם
 בסמר מדברא : כא ווי
 מדבר קדמיהון בימא
 בעמא דענא
 הווי ויהי בכלל פטלה לא ויקח משה
 פטחים ט : וי' סוף קדושן לה :
 בעל המורים

י ויהי בשלח פרעה את העם
 ולא נתתם להם דרך ארץ
 פלשתים כי קרוב הוא כי אמר
 להם פן ינתחם העם בראתם
 מלחמה וישבו מצרימה : י ויסב
 להם את העם דרך המדבר ים
 סוף וחמשים עלו בני ישראל
 מארץ מצרים : י ויקח משה את
 עצמות יוסף עמו כי השבעה שביע
 את בני ישראל לאמר פקד יפקד
 להם אתכם והעליתם את
 עצמתי מזה אתכם : י ויסעו מספת
 ויחנו באתם בקצה המדבר :
 כא ויהי ה' אלף לפניהם יומם סבב עמוד

י ויהי בשלח פרעה את העם
 ולא נתתם להם דרך ארץ
 פלשתים כי קרוב הוא כי אמר
 להם פן ינתחם העם בראתם
 מלחמה וישבו מצרימה : י ויסב
 להם את העם דרך המדבר ים
 סוף וחמשים עלו בני ישראל
 מארץ מצרים : י ויקח משה את
 עצמות יוסף עמו כי השבעה שביע
 את בני ישראל לאמר פקד יפקד
 להם אתכם והעליתם את
 עצמתי מזה אתכם : י ויסעו מספת
 ויחנו באתם בקצה המדבר :
 כא ויהי ה' אלף לפניהם יומם סבב עמוד

י ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם
 א בל כשהוא פורש למדבר צריך לומר כל הצורך וכתוב זה
 לא נחם כי אם לשבד את הארון. שלא תאמר במלחמת
 עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי
 זיון שהיו ישראל חרבו. כש"י יסון וכן הוא אומר
 ואתם תעבדו המושבים. וכן תרגם אונקלוס מורזין כמו
 וירק את חזיקיו ומורזין. דבר אחר חמושים אחד מחמשה
 יאלו וארבעה חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 השביע. השביעו חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 לא השביע לבדו שיאזרו לארץ כענין מיד ז כמו שהשביע
 יעקב. אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק
 ביד לעשות חלקים לאנייהם מצרים לעשות לכן השביע
 לנביאיו ואלו משם שיאזרו : והעליתם את עצמתי
 מזה אתכם. לאחר השביע כן ח למדנו שאף עצמות
 כל השבטים העלו עממן שאל' אתכם : (כ) ויסעו מסכות.

י ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם
 א בל כשהוא פורש למדבר צריך לומר כל הצורך וכתוב זה
 לא נחם כי אם לשבד את הארון. שלא תאמר במלחמת
 עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי
 זיון שהיו ישראל חרבו. כש"י יסון וכן הוא אומר
 ואתם תעבדו המושבים. וכן תרגם אונקלוס מורזין כמו
 וירק את חזיקיו ומורזין. דבר אחר חמושים אחד מחמשה
 יאלו וארבעה חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 השביע. השביעו חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 לא השביע לבדו שיאזרו לארץ כענין מיד ז כמו שהשביע
 יעקב. אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק
 ביד לעשות חלקים לאנייהם מצרים לעשות לכן השביע
 לנביאיו ואלו משם שיאזרו : והעליתם את עצמתי
 מזה אתכם. לאחר השביע כן ח למדנו שאף עצמות
 כל השבטים העלו עממן שאל' אתכם : (כ) ויסעו מסכות.

י ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם
 א בל כשהוא פורש למדבר צריך לומר כל הצורך וכתוב זה
 לא נחם כי אם לשבד את הארון. שלא תאמר במלחמת
 עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי
 זיון שהיו ישראל חרבו. כש"י יסון וכן הוא אומר
 ואתם תעבדו המושבים. וכן תרגם אונקלוס מורזין כמו
 וירק את חזיקיו ומורזין. דבר אחר חמושים אחד מחמשה
 יאלו וארבעה חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 השביע. השביעו חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 לא השביע לבדו שיאזרו לארץ כענין מיד ז כמו שהשביע
 יעקב. אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק
 ביד לעשות חלקים לאנייהם מצרים לעשות לכן השביע
 לנביאיו ואלו משם שיאזרו : והעליתם את עצמתי
 מזה אתכם. לאחר השביע כן ח למדנו שאף עצמות
 כל השבטים העלו עממן שאל' אתכם : (כ) ויסעו מסכות.

י ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם
 א בל כשהוא פורש למדבר צריך לומר כל הצורך וכתוב זה
 לא נחם כי אם לשבד את הארון. שלא תאמר במלחמת
 עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי
 זיון שהיו ישראל חרבו. כש"י יסון וכן הוא אומר
 ואתם תעבדו המושבים. וכן תרגם אונקלוס מורזין כמו
 וירק את חזיקיו ומורזין. דבר אחר חמושים אחד מחמשה
 יאלו וארבעה חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 השביע. השביעו חלקים מתו בשלש ימי אפילה : (ע) השבע
 לא השביע לבדו שיאזרו לארץ כענין מיד ז כמו שהשביע
 יעקב. אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה סיפק
 ביד לעשות חלקים לאנייהם מצרים לעשות לכן השביע
 לנביאיו ואלו משם שיאזרו : והעליתם את עצמתי
 מזה אתכם. לאחר השביע כן ח למדנו שאף עצמות
 כל השבטים העלו עממן שאל' אתכם : (כ) ויסעו מסכות.

ויעשו כן: ה' ויגד למלך מצרים כי
ברח העם ויהפך לבב פרעה
ועבדיו אל-העם ויאמרו מה-זאת
עשינו כי--שלחנו את-ישראל
מעבדנו: ויאסר את-רכבו ואת-
עמו לקח עמו: ויפק שש-מאות
רכב בחור וכל-רכב מצרים ושלשם
על-כף: ויחזק יהוה את-לב
פרעה מלך מצרים וירדה אחרי
בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד
רמה: וירדו ממצרים אחריהם
ויעשו אותם חנים על-הים כל-סוס
רכב פרעה ופרשיו וחילו על-פי
החירת לפני בעל צפן: ופרעה
הקרים וישאו בני-ישראל את-

וידעו מצראי ארי אנא
ועבדו כן: ה' ואתחנא
למצראי דמצרים ארי אנא
עמא ואתהפך לבא
דפרעה ועבדו לעמא
ואמרו מה דא עבדנא
ארי שלחנו ית ישראל
מפלחננא: ו וטקיס ית
רתבה וית עמה דבר
עמה: ו ודבר שת מאה
רתבין פתיו וכל רתבי
מצראי וגברין ממנן על
פלחון: ה וטקיו ית
לבא דפרעה מלכא
דמצרים ורדה פתר בגי
ישראל ובגי ישראל נפקו
בריש גפי: ו ורדה
מצראי ברתיו ונא דכ
יתחון בד שרן על ימא
סיסות רתבי פרעה
ופרשוהי ופרשיתיה על
פוס חירתא קדם בעי
צפון: ו ופרעה קריב
הוא

בעל המורים

מן העולם: (ה' ויפד: ב' כהא וליד ויהפך
לבס לארץ מפרעה וכל לבס לארץ: (ח' ביד
דמא: ב' כהא וליד דמא עמא דמא דמא דמא
פסל ופרעה הקריב ופרעה חולס: כהא ככדו
התם מלכין ופרעה וגי

קודמין לו במלחמה ואני אקדים לפניכם שנאמר ופרעה
הקריב הקריב עצמו ומוהר לפני היללותיו: דרך שאר
מלכים לטוב ביום דראש כמו שיבחר: אני אשוב עמכם
ברק שנאמר אהלך שלל: (ו) בחור: נבחרים ק בחור
לשון יחיד כל רכב ורכב שבמנין זה היה בחור: וכל
רכב מצרים: ושמע כל שאר הרכב ר ומהינן היו
הבמות הללו א"ח משל מצרים הרי נאמר וימת כל מקנה
מצרים: וא"ת משל ישראל והלא נאמר וגם מקננו ילך
עמנו: משל מי היו מהירא את דבר ה' מכאן היה רבי
שמעון אומר: כשר שבמלכים הרוב טוב שבמלכים ראו
את מוהר: ושלשים על כל: כשרי זבאות כתרנומו:
(ח) ויחזק ה' את לב פרעה: שהיה מולא אס לרדוף
אס לאו וזקא את לבו לרדוף: ביד רמה: בגבורה גבורה
ומפורסמת: (י) ופרעה הקריב: היה לו לכתוב ופרעה
עיקר שפתי רבבים
ואיכא ויפסדו שפתי רבבים: ודק' לאה פרעה שלח אותם מדבריו ויעשו מלכין ומסורו ויגד לכ"ס אקטורין וכו':
ע כד'ס'ס כח'ס'ס: ו דמכ'ס' פ' שלח דיכראל אמרו שירה בשמיני של פסח: במאגדות תלוקות הן: ועוד יל דכס'ס קאי השבון
מיוס'ס מיוס'ס מיוס'ס הפסח ולשון קדש'ס מיוס'ס הלוה את היום דלפניו ונחש'ס יוס'ס ע"פ עס לילו דלחמיו כיוס'סלס ויוס'ס: הוי
יוס'ס שמיני מיוס'ס יוס'ס: ויחזק קאמר יוס'ס של רב הפסח ממש: פ דק'ל בשלחא פרעה דק'ל אחרים דלמר כי שלחו את ישראל
מעבדיו וסולא לא רבס בלחם גס בתחילת אכל ע"ד פרעה אמרו בתחילת עד מתי יהיה זה לנו למנוקש שלח וכו' ועכשיו אמרו
למה שפתי וגו' אלא ודאי שסס אמרו נכשיל מנוקש: ק כי בחור כל לא בל אפוקין וקן רק מוסרלת בחינה: ר דק'ל מתחלת

עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרִים וְנִסְעֵהֶם אַחֲרֵיהֶם
 וַיֵּרְאוּ מֵאֲדָרְוֵי צַעֲקוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
 יְהוָה׃ יֵא וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה הַמִּבְלִי
 אֵין־קִבְרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ
 לָמוֹת בַּמִּדְבָּר מִה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ
 לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם׃ יֵי הֲלֹא־זֶה
 הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם
 לֵאמֹר חָדַל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת־
 מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת־מִצְרַיִם
 מִמָּתָנוּ בַּמִּדְבָּר׃ יֵו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
 הָעָם אֶל־תִּירְאוּ הִתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת־
 יְשׁוּעַת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם הַיּוֹם
 כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם
 לֹא תִסְפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד־עוֹלָם׃
 יֵי הִנֵּה יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּ׃
 פִּשְׁלִישִׁי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מִה־
 תִּצַּעַק אֵלַי דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּקְרָא בְנֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה
 עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרִים וְנִסְעֵהֶם אַחֲרֵיהֶם
 בְּתִרְהוֹן וְדִחְלוֹן וְדִחְלוֹן
 וְדִחְלוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם
 יְהוָה׃ יֵא וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
 הַמִּבְלִי קִבְרִים בְּמִצְרַיִם
 לְקַחְתָּנוּ לָמוֹת בַּמִּדְבָּר
 מִה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ
 לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם׃ יֵי
 הֲלֹא־זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר
 דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם
 לֵאמֹר חָדַל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדָה
 אֶת־מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ
 עֲבֹד אֶת־מִצְרַיִם מִמָּתָנוּ
 בַּמִּדְבָּר׃ יֵו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל־הָעָם אֶל־תִּירְאוּ
 הִתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת־יְשׁוּעַת
 יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם
 הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם
 אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא
 תִסְפוּ לִרְאֹתָם עוֹד
 עַד־עוֹלָם׃ יֵי הִנֵּה
 יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּ׃
 פִּשְׁלִישִׁי וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה מִה־תִּצַּעַק
 אֵלַי דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בעל המורים

לא זכר לוה הוסיפו וזכרם הקריב להלחם עם
 ויבדלו ע"כ המושלל כס: הקריב: כ"י כס:
 ויפדוהו הקריב הקריב חזר קריב: כ"י שם לני
 בעל: וזמן הקריב קריב לו: וזכר מלחם טעם
 אחריהם: זה עושה שר של מלחם ולכר חסד
 ענין ומצד זה עמד כנגד שר של מלחם:
 נלחם לם ואין לם לשוק אלא תחריבין וספי
 על ישראל וס' טיבות של החורבן
 מרים אל כל רפא נא לה כי עת לקצר ועת להחריב אל עת להפיל כל אלא דבר אל בני ישראל ויספו

רשי

לכצלי דקדוק שקראו חולס מלפוס ועיין לקמן פרשת
 יתרו בשר' יפסוקין יפרון' היה נבחר ממינתנו. טעמו
 שנקוד בשורק נבחר מלפוס ומוח. וכן מי יתן מוחנו
 שגמות וכן מי יתן מוחי דלכשלוש שגמות. כמו ליוס קומי
 לעד. עד יוס שובי בשלוש שגמות שגמו: (וב) כי אשר
 ראיתם את מצרים וגו'. מה שראיתם אותם אינו אלא
 היום הוא שראיתם אותם ולא תופיעו עוד: (וב) ילחם
 לכם. בשבילכם. וכן כי ה' נלחם לכם. וכן אם לא
 תריבון. וכן ואשר דבר לי. וכן הלחם תריבון לכצלי:
 (עו) מה תצעק אלי. למוני שהיה מהם. ומה ומחשלת
 אמר לו הקב"ה לא עת עתה להחריב. ופלה שישראל

קרב מהו הקריב הקריב עצמו ונתאמץ לקדם לפניהם
 כמו שהתנה עמהם: נסע אחריהם. כלל אחד כאיש
 אחד. ד"ה והנה מלרים נוסע אחריהם ראו שר של מלרים ש
 נוסע מן השמים לעזור למלרים. (תנחומא): ויצעקו.
 תפשו אומנות אבותם. באברהם הוא אומר אל המקום
 אשר עמד סם. ביצחק לשוח בשדה. ביעקב ויפגע במקום.
 (וא) המבלי אין קברים. וכי מחמת חסרון קברים
 שאין קברים במלרים ליקבר שם לקחתנו משם: שיפ"ר
 פלינלס"א דיונ' פוש"ש: (וב) אשר דברנו אליך
 במצרים. והיכן דברוא יראה ה' עליכם ויפסעו: ממתנו.
 מאשר נמות ואם היה נקוד מלפוס (ר"ל) חולס כנודע

עיקר שפתי חכמים

פתיב שש מלות רכב ואח"כ כתיב וכל רכב מלרים ע"כ פי' דהעיקר היו השש מלות ופסוק וכו' דלאותן שש מלות היו ענדים:
 ש וזכר של מלרים הוא שמו מלרים וזהו כונת הכתוב וזהו מלרים זה שמו: א והס' עכשוו אחריו ר"ל כי מלרים סיו

וַיִּסְעוּ: טו וְאַתָּה הָרַם אֶת־מִשְׁכָּן
וְנִסַּח אֶת־יִדְדֶיךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהּ
וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם
בִּיבֹשָׁה: י"ו וְאֲנִי הִנְנִי מַחֲזִק אֶת־לֵב
מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבְּדָה
בַּפָּרֹעַ וּבְכָל־חֵילוֹ בָּרַכְבוֹ
וּבַפְּרָשָׁיו: יז וַיֵּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי
יְחֹזֶק בְּהַכְבְּדִי בַּפָּרֹעַ בָּרַכְבוֹ
וּבַפְּרָשָׁיו: יח וַיִּסַּע מֶלֶךְ הָאֱלֹהִים
הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ
מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עֲמֹד הָעֲנָן
מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם: י"ט וַיָּבֹא
בֵּין אֶמְחֵנָה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה
יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֲנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֲרֶאֱתֵה
הַדְּלִילָה וְלֹא־קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־
הַדְּלִילָה: כ"ו וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־

תו"א ואמרו הם שם; ויבאו בני ברכות נד' וגו' קרב זה פניכם י:
בעל המורים

לְמִשְׁהָ קַבְלִית צְלוֹתְךָ
מִלֵּוֹ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיִטְלֹקוּ: שׁוּ וְאַתָּה מוֹלֵ יֵת
חֶמְדְּךָ וְאֲרִים יֵת יִדְךָ עַל
יָמָא וּבִזְעוּחֵי וְיַעֲזֹן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּגֹז יָמָא
בִּיבִשְׁתָּא: " וְאַנָּה
הֵא אָנָּה מִתְקָה
יֵת לְפָא דְמִצְרָאִי
וְיַעֲזֹן בְּתַרְיָהוֹן וְאַתְקִר
בְּפִרְעָה וּבְכָל מִשְׁרֵיתָהּ
בְּרַתְפוּתֵי וּבְפִרְשׁוּתֵי:
" וְיַדְעוּן מִצְרָאִי אֲרֵי
אָנָּה " בְּאַתְקִרְוֹתֵי
בְּפִרְעָה בְּרַתְפוּתֵי
וּבְפִרְשׁוּתֵי: יֵשׁ וְנִטְלָה
מִלְּאָכָא דִּין דְּמִדְבַּר
קִדְּם מִשְׁרֵיתָא דִּישְׂרָאֵל
וְאַתָּא מִבְּתַרְיָהוֹן וְנִטְלָה
עֲמוּדָא דְעֻנָּא מִן
קִדְּמֵיהוֹן וְיִשְׂרָאֵל
מִבְּתַרְיָהוֹן: כ' וְעַל בֵּין
מִשְׁרֵיתָא דְּמִצְרָאִי וּבֵין
מִשְׁרֵיתָא דִּישְׂרָאֵל נִתְּהָ
עֻנָּא וּקְבֻלָּא לְמִצְרָאִי
וְלִישְׂרָאֵל נִהָר כָּל לֵי לֵי
וְלֹא אֶתְקִרְבוּ דִּין לֵי
דִּין כָּל לֵי לֵי: כ"א וְאֲרִים

[illegible]

והשלים עמוד הענן את המהנה לעמוד האש לא נסתלק
הענן כמו שהיה רגיל להסתלק ערבית לגמרי אלא נסע
והלך לו מאחריהם להחשיך למזרים: (כ) ויבא בין
מחנה מצרים. מכל למהך בדרך ובנו מהלך לפניו
באז אסמין לשבטות נטלו מלפניו ותמו לאחוריו. בא וזא
מאחוריו נסע לפניו. באז אסמין לפניו וזאמין מאחוריו
נתנו על זרועו ונלחם בהם. כז ואנכי תרגלתי לאפריס
קדם על זרועותיו ויהי קונו והחשיך. למזרים: ויאר.
עמוד האש ה את הליילה לישראל והלך לפנייהם כדרך
ללכת כל הליילה. והחשיך של ערפל ללד מזרים: ולא
יו חכמים

נחזינו בצרה. ד"א מה תצטעק אלי עלי ב הדבר תלוי ולא
עליך כמ"ס להלן על בני ועל פועל ידי תצטעק: דבר אל
בני ישראל ויסעו. אין להם הלא יסעו שאין
הים עומד וצפניהם כדאי ימות צבותיהם וסו והאמונה
שהאמונה בני וישראל לקרוע להם שמים ויך מאחריהם.
הכדיל בני מהמה מזרים ובין מהה ישרא ולקבל חיים
ובליסטראות ד של מזרים. בכל מקום הוא אומר מלאך
ה' ובאן מלאך האלהים אין אלהים בכל מקום אלא דין
מומלך שהיו ישראל נחזינו בדין בזהה שעה אם להגל
אם להאכז עס מזרים: ויסע עמוד הענן. כשחשה
עיקר שפ

דברינו אז ביותר טוב היה לנו עבוד את מזרים מומתנו במדבר: ב'פ' כי הניינה שחתה תלפן הוא עטפה והבורות שאני
ספור למחל אלי לומר דלמי פ' עלי הדבר תלוי: ג' פ' מה תלפן מה תועיל תפלה כי דלמי וזמ וכו' והמנוח וכו' וזה
תועיל להם: ד' פ' בסמיכה המאלף היה מיד כפשוטו מזרים עושים כדי להפיל עליו מחנה מזרים וזהו המלך והוא לקבל תלים
וכן העמוד ענין זה היתה המלצה: ה' פ' ויחר המלך בשרו כענין עמוד האש והוא המלך המצרי

[illegible]

כדו' להשקיע למאמץ חבל לישאלל קיום אור
 שורה ואלו קריים ממוי ידו וטובתו בים
 חלום אים, ויוון קריים שמרנו נבי חלום
 חלום בכל, ואידך נבי שארית הטלה (לחד חשיבו)
 בכל ואידך ביות קריים חשבד איוס חרש
 חסוקר נבי שחלל להטחטום עם חלמי נבל
 ששש נדוט צלם ונפתיס קד דוטו נבל
 נדן חרוב חמל למך: ויכס: צ' נבס' דן
 נפיתו וכו' טלפי פוסקס משהטום קן חס
 חלם חלם חלם:

וְאֶסְתֵּר אֲף הוּא לֵאמֹן הַנֶּעֱשֶׂה כִּמוֹ שְׁדֵה אֲדֹמִים חָקֵל סִכּוּתָהּ
בְּעִמּוּד אִישׁ וְעַיִן. עִמּוּד עֵץ יוֹדֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּסִי
וְעִמּוּד אֵל מִתְּהִיב וְעַלְפִי סוֹסִיטָה מִשְׁתַּמְטוֹת : וְיֵהֵם.
לֵאמֹן מִזְוֹתָה אֲשֶׁר־וֹרֵן "יִטּוֹן בְּלֵעִ" עֲרַבְשׁ וְעַל סִנְיֹתָ ב'
לֵהֵם. וְשִׁנְיֹת בְּרַקִּי ר' אֲלֵינֵי בְּנֵי בִּר' וְסִי הַנֶּלְלָה
כָּל מִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמָר בִּי מִזְוֹתָה הַרְשַׁעַת קוֹל הוּא לֵאמֹן
לְכֹל וְיִרְעֵם ה' בְּקוֹל גְּדוֹל וְגו' עַל פִּלְשְׁתִּים וְיִהוּסִם :
(כִּס) וְיִסֵּר אֶת אֲדֹמִים מִבְּרַכְתּוֹ. מִכָּה הֵאָם נִסְרָם
הַגְּלִילִים וְהַמִּכְרֹכֹת נִגְרָתוֹ וְיִוֹשְׁבֵי נֵס וְאֲבִירֵי
מִתְּפַרְקִין : וְיִנְחֲגוּ בִּבְחֹד. בִּהְיֹנֵם שֶׁהֵאָם כִּדְה
וְקֵס־הֵם כִּדְה שֶׁמִּדְּרֹ וְיִכְדֵּל לְבֹ הוּא וְעִבְדֵּיו אֲף כִּי
וְיִנְחֲגוּ בִּכְדוֹת : נִלְחֵם לֵהֵם בְּמִצְרִים. בְּמִצְרִים.
וְיִכְדֵּם

קרב זה אל זה. מחנה אל מחנה: (כא) ברוח קדים
עוזה. ברוח קדים שהיא עוז שברוחות הוא הרוח שהקב"ה
נפרע בה מן הרשעים שנאמר ברוח קדים אפלים יבא
קדים רוח ה'. רוח הרשעים שדרך כלל ימים הגו ברוחו
הקדים ביום קדים: (יב) ויבקעו המים. מים ושבט
(יג) כל קדים פריעה. ובי סוס אחד היה זמיר שאין
כולם חשבו לנפלי המים אלא כסוס אחד: (כד) באשמורת
הער: יקר. גלגל חלקי הלילה קריון אשמורת וזוהי אפני
ההר קודם אשמורת. מובקר. ואומר אני לפי שהיה
הלוק למשמרות שיר של מלך השרת את אחר כת לבשה
מלקים לך קריו אשמורת וזה שתרנים חוקלוק חמרת:
ויושק. ויבט כלומר פנה אליהם מ להשקיהם. ותרגומם
עושר שש

[illegible]

יֵדְךָ עַל־הַיָּם וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם עַל־
מִצְרַיִם עַל־רֶכְבּוֹ וְעַל־פָּרָשָׁיו: כִּי וַיֵּט
מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיֵּשֶׁב הַיָּם
לִפְנוֹת בִּקְרֹל לְאַיְתָנוּ וּמִצְרַיִם נָסִים
לִקְרֹאתוֹ וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם
בְּתוֹךְ הַיָּם: כִּי וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ
אֶת־הָרֶכֶב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכֹל־חֵיל
פְּרֹעֶה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיּוֹם לֹא־
נִשְׁאַר בָּהֶם עַד־אַחַד: כִּי וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בִּיבֶשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם
וְהַמַּיִם לָהֶם חֲמָה מִימִינֵם
וּמִשְׁמָאלֵם: וַיִּוָּשַׁע יְהוָה בַּיּוֹם
הַהוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם
וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־מִצְרַיִם מֵת עַל־
שַׁפַּת הַיָּם: לֹא וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת־יְהוָה
וַיֹּאמְרוּ בִּיהוָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדָנוּ: פ

לְמֹשֶׁה אֲרִים יְתִידָךְ עַל־
יָמָא וַיַּתְּוֹבֵן מֵיָא עַל־
מִצְרָאֵי עַל־רַתְּבִיהוֹן וְעַל־
פָּרָשִׁיהוֹן: כִּי וַיֹּאֲרִים מֹשֶׁה
יְתִידָהּ עַל־יָמָא וַתֵּב יָמָא
לְעֵדֵן צִפְרָא לְתַקְפָּהּ
וּמִצְרָאֵי עֲרָקוֹן לִקְדָּמֹתָהּ
וַיִּשְׁנִיךְ יְתִיד מִצְרָאֵי בְּגוֹ
יָמָא: כִּי וַתֵּבֻן מֵיָא וַתִּפְּלִי
יְתִיד רַתְּבִיָּא וַיִּתְּ פָּרָשִׁיָא
לְכָל־מִשְׁרֵית פְּרֹעֶה דְּעָלִי
בְּתַר־יְהוֹן בִּימָא לֹא־
אַשְׁתָּאַר בְּהוֹן עַד־חַד:
כִּי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלִיכוּ
בִּיבֶשֶׁתָא בְּגוֹ יָמָא וַיִּמָּא
לְהוֹן שׁוֹרֵין מִימִינֵיהוֹן
וּמִשְׁמָאלֵיהוֹן: ל וּפְרָק יְתִיד
בִּיּוֹמָא הַהוּא יְתִיד יִשְׂרָאֵל
מִיָּדָא דְּמִצְרָאֵי וַתִּחַז
יִשְׂרָאֵל יְתִיד מִצְרָאֵי מִתִּין
עַל־כִּיף יָמָא: לֹא וַתִּחַז
יִשְׂרָאֵל יְתִיד גְּבוּרְתָא יְדָא
רַתְּבִיָּא עֲבָד יְתִיד בְּמִצְרַיִם
וַתִּחַלֵּל עָמָא מִן־קִדְּם יְתִיד
וְהַמִּינֵי בְּמִימְרָא דִּי
וּבְנִיבִיָּאֵת מֹשֶׁה עֲבָדָה:

תריא וייראו העם את יהוה ויאמרו ביהוה ובמשה עבדנו: פ
כ' את סנדריון ד' : ובעם להם
ימא: ה' ויירא ויגדל ברכות כט:

בעל המורים
(פ) לפנות בוקר, ז' הלא ואיך יעשה אלוים
לפנות בוקר ששורם אלוים לפנות בוקר: ללחשת,
אוחות לחלוץ סמכות ק"ל עס סיס במשע
בדלות שובע לפני ישראל: (כט) חתם מימין
ומשמאל, חתם כתיב חתם שיק"ל נחל
עליהם חתם על כפי מים שער שחם כס
לחצי ניוס בלחשים כדלחש במדרש שלא כבא כסם עד ארץ ששאל ארץ וואו שרעם שכלן יענינו ומלך עס וחוץ וואמיני חבני נטום בלחשים חכר לפס שרלס
במדרש ועל סיס: ובעם, ז' ובעם עבדו, וידבר העם בלחשים ובעם, וישיב יד החזק על רכו מחולק על הסביוה והמאמץ נדבדו חכמים כמאמץ בסביוה:

ד"א במזרים, בחרץ מזרים, שכסם שאלו לוקים על הים
כך לוקים אותם שגמלו במזרים: (כו) וישובו המים,
שזקוקים ועומדים כחומה ל ושובו למקומם ויכבו על
מזרים: (כו) לפנות בוקר, לעת שהבוקר פונה לבא:
לאיתנו, לתקופה הראשון: נכסים לקראתו, שהיו מהומות
ומשורפים ורצין לקראת המים: וינער ה', כאלם שגמער
את הקדירה והופך העליון למטה והתחתון למעלה כך
היו עולין ויורדין ומשתבזין בים ונתן הקב"ה בהם חיות
לקבל היסורין: וינער, וניקו וואו ל' ערוף בלשון ארמי

והרכבה יש במדרש אגדה: (כח) ויכסו את הרכב וגו'
לכל חיל פרעה, כך דרך המקראות לכתוב למד יתירה
כמו לכל כליו תעשה נחשת, וכן לכל כלי המשכן לכל
עבודתו ויתדותם ומיתריהם לכל כלים ואינו אלא תקון
לשון: (ל) וירא ישראל, את מצרים מת, שכלטן
הים על שפתו מ כדי שלא יאמרו ישראל כסם שאנו
עולים מלך זה כך הם עולין מלך אחר רחוק ממנו וירדפי
אחריו: (לא) את הים הגדלה, את הגבורה הגדולה
שעשתה ידו של הקב"ה, והרכבה לשונות נופלין על לשון
עיקר שפתי חכמים

והרכבה יש במדרש אגדה: (כח) ויכסו את הרכב וגו'
לכל חיל פרעה, כך דרך המקראות לכתוב למד יתירה
כמו לכל כליו תעשה נחשת, וכן לכל כלי המשכן לכל
עבודתו ויתדותם ומיתריהם לכל כלים ואינו אלא תקון
לשון: (ל) וירא ישראל, את מצרים מת, שכלטן
הים על שפתו מ כדי שלא יאמרו ישראל כסם שאנו
עולים מלך זה כך הם עולין מלך אחר רחוק ממנו וירדפי
אחריו: (לא) את הים הגדלה, את הגבורה הגדולה
שעשתה ידו של הקב"ה, והרכבה לשונות נופלין על לשון
עיקר שפתי חכמים

ל דקל כי ישובו משם מתחלה היו על מזרים ועתה ושיבו שנית על רכב ופרשו ובאמת עדיין לא כסם עליהם אלא יתפרש
ישובו כי היו זקוקים עד שנסה ידו על הים לג'ם וישובו למקום: מ דקל מ' מ' וירא ה' ונעזבו בים:
דקל

174
1438

נצבו כמון־נר נזלים קפאו תהמת
 בלב־ים: אמר אויב ארדה אשני
 אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק
 חרבי תורישמו ידי: נשפת ברוחה
 בפסמו ים צללו בעופרת במים
 אדירים: מי־כמכה באלם יהוה
 מי כמכה נאדר בקדש נורא
 תהלת עשה־פלא: יִנְמִית יְמִינָהּ
 תבלעמו ארץ: יִנְחִית בְּחֶסֶדָהּ
 עֲסִיזוּ נֶאֱלֶת נֶהֱלֶת בְּעֶזֶה אֱלֹנֶה
 קד־שד: יִי שִׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל

ה'א' ללו עשרות מנחות: מי כמכה באלים ר'א: אל נור קדש כ"ב כט:

בעל השרים

רשע וברות בער: שברות ממים הרשעים ומכשעים. ואיך וברות פיו כל נזלים שאלו הוא מבער ברות ואילו בורא ברותו: בלם ים: ב' דין ויחיד
 דרך אים כנס ים פ' ויחיד בלם ים כדך יסרה וסולה כדך האלים כלם ים כדכתיב דרך לעבור באלים אכל ממים כלם מפורשים בלם דרך וסיו
 כשוכב בלם ים: (י) ללו. ב' הכא ויחיד קלל ללו שפתי. ויסי בלשך ללו שפתי ויבטלים. לומר שבידו על מים קלות ויחיד קלות דכתיב לקול וללו
 ויחיד פה ללו דכתיב ויחיד אש חסד יד בלם בלם אף כהא קלות וחבר: (יא) בלם כי במסורה מי מוכה בלם. הומלים בלם. דכתיב על
 הפלא ששום אדם חתם החלונות כמו חתם המלך ונעלים נעמות אשר שם לה כל יום השמור שם להם שפתי ואין כלם ללו ים כלם ללו
 ואין כל פירות אכל כקד' ללו נחם ופירותיו תחוקים יום ללו ופירות דכתיב בלם חמדה. ויחידו ויחידו חמדה לחתי: (יג) כתיב. ב' מסור. נחם חסדך
 נחם כללן עמך. מה הרעה מרעה האל כל אשר לפי מרעם הדין לו כך השם מנהא אחס כל אשר לפי מרעם הגדול לפי גדלו וחסדו לפי קטנו וזם הורו
 רש"י

ערימות ולשון נחות המקרא כמו ערמת חטים וללו
 כמו דל יוכיח: בערמו מים. ממוקד רוח שיא מאפק
 יבשו המים והם נעשו כמין גלים וכריות של ערמה שהם
 גבוהים: כמו נר. כתרומתו כשור כחומה: נר. לשון
 צבור וכטום כמו דל קיר ביום נהלם כונם כדל לא כתב
 כונם כנאל אלא כדל ואילו היה כדל כמו כנאל וכונם
 לשון הכנסה היה לו לכתוב מכנים כנאל מי הים אלא
 כונם לשון אוסף ולומר הוא קמו דל אחר ויעמוד נד
 אחר ואין ל' קימהועמידה כנאלות אלא בחומות וצבורים
 ולא מנינו נאל נקוד אלא כנאלאפוס כמו שומה דמתי
 כנאלך. את נאל החלב: קפאו. כמו וכנבינה תקפאני
 שהקוץ נעשו כבנים והמים וזרקים את הנזרים על
 האבן כזח ונלחמים בם בכל מיני קושי: בלב ים.
 בחוק הים ודרך המקראות לדבר כן. עד לב השמים.
 כלל האלה. לשון עקרו ותקפו של דבר: (ט) אמר
 אויב. לעמו כשפיתם כדברים ארדוק ואניסם ואחלק שלל
 שם שרי וענדי: תמלאמו. תמלא מים: נפשי. רוחי
 ונפשי ואל תתמה על תיבה המדברת בשמים. תמלאמו
 ש תמלא ז מים. ים הרבה כלשון הוה כי ארץ הגגב נחתני
 כמו נחת לי. ולא יכלו דברו לשלום כמו דבר עמו. בני
 ילאוני כמו ילאו ממני. מוספר כעדי אירדנו כמו אנד
 לו. אף כאן תמלאמו תמלא נפשי מים: אריק חרבי.
 אשקוף ועל שם שהוה מריק את התער בשליפתו ושאר
 עיקר שפתי חבמים

ו י ציגי הון שייך ל' מלא כמו למלאה רלון ארץ ששמים: ודחת תיבה כמו ב' תיבות: ח הוא לשון הוה ואלו לשון עתיד: ט שששכנו אומן
 כ"ב

חכמי מיא קמו כשור
 אזליא קפי תהומין בלכא
 דמא: דנהו אמר סנאה
 ארדוף אדפק אפלג
 בותא תשבע מנהון נפשי
 אשקוף חרבי תשיגון
 ידי: אמרת במימך
 חפא עליהון ימא
 אשתקעו פאכרא במון
 תקפין: י צית בר מנה
 דאתהוא לאה י צית בר
 מנה לאה את אדיר
 בקדש דחל תשבחון
 עבד פרישן: י אמרת
 ימינה בלעתגון ארעא:
 י דברתי בטכות עמא
 דנן דפרקת סוברתי
 בתקפך לדיאדקדשך:
 י שמי עממא וועי

אֶחָז יִשְׁבִּי פִלְעֶשֶׁת׃ מִי אֲזַנְבְּהֶלֹ
 אֶלֹפִי אֲדֹם אֵילִי מִזֶּאֱב יֶאֱחִימוּ
 רָעַד נִמְנֹנִי כִל יִשְׁבִּי כְנַעַן׃ מִי תִפֹּל
 עֲלֵיהֶם אִמְתָּה וּפָחַד בְּגִדֶל זְרוּעָה
 יִדְמוּכָא בְּעַד־יַעֲבֹר עֲמָה יְהוֹה עַד־
 יַעֲבֹר עִם־זִיקְנִית׃ יִתְבַּאמוּ וְתַטְעִמוּ
 בְּהַר נִחְלָתָה מִכּוֹן לְשִׁבְתָּהּ פְּעֻלָּתָה
 יְהוֹה מִקְדָּשׁ אֲדָנִי כֹונֵנוּ יִדִּיד׃
 יִי יְהוֹה וַיִּמְלֹךְ לְעֵלָם וְעַד׃ יֵשׁ כִּי בֹא
 סוֹם פִּרְעֹה בִּרְכִבּוֹ וּבְפִרְשָׁיו בָּיִם
 וַיִּשָּׁב יְהוֹה עֲלֵיהֶם אֶת־מִי הִים וּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֻשָּׁה בְּתוֹךְ הִים׃
 פִּינֹתָקָה מְרִים הִנְבִּיאָה אֲחֹות
 אֶהֱרָן אֶת־הַתָּף בִּידָה וְתִצָּאן כֹּל־

דחלא אחדתננו דהו
 יתבין בפלעשת׃ מי בנ
 אתהיליו ברכבי אדום
 תקפי מואב אחדתננו
 רתיתא אתברו כל דהו
 יתבין בכנען׃ מי תפיל
 עליהון אימתא ודחלפא
 בסגי תקפך ישתקון
 פאכנא עד דיעבר עמך
 יית ארננא עד דיעבר
 עמא דנו די פרקתא ית
 ירדנא׃ יי תעלגון
 ותשרגון בטורא
 דארסנתך אתר מתקן
 לבית שבתך אתקנתא
 מקדשא׃ אתקנתי
 ידיך׃ יי מלכותה קאם
 לעלם ויעלמי עלמאי
 יש ארי עליו סוסות פרעה
 בך תפתי וקפרשוני
 בימא נאיתי בן עליהון
 מימא ובני ישראל הליכו
 ביבשתיא בנו ימא׃
 כ ונסבת מרים נביאתא
 אחתה דאהרן ית תפא

הויא תליל פלעס מוטע לי׃ עד יעבור כרית ד׃ עס וי קית פכתיס וי׃ תביאנו כה כות סכ׃ פלעס
 סוכרין לז׃ מקדש ה׃ כרית לז׃ ה׃ ימלך שיריון כד׃ וקח מרים מגילת יד׃
 בעל המורים

מדיק האן זלתיס יכס סכר ושמך דך היו מוקפס כעניס שאל יכס סכר ושמך׃ עס וי׃ ג׃ ויין ולידך פס וי קית פס וי קית כשאלת
 אוסם וכלא יתכס או כרית חדש׃ (ד) אח׃ ב׃ כמסר דין ולידך אח׃ כקרות המכח מלמד שאליו חיל ורסדס וכולך לחתום כקרות כמנע ויעוד חד
 תלשנא חריתא שאל כעשום וכל אח׃ (ו) לשכר׃ ג׃ כמס׃ הכה ולידך כנה כמתי בית זכור לך מכן לשכר עולמים וחכיוו כרה׃ וס שאלח׃ ל׃ כה שאלמס
 פשוט כנגד בים כמלשנא מכן לשכר פלח׃ כ׃ כנה כמתי בית זכור לך מכן לשכר כנגדו׃ (שכר) כעני׃ יוסלס יוין׃ וידך׃ יו׃ יתכר כשאל ב׃ כסוס
 ששטו כמקדס וכשכל׃ קדושות כמקדסס הארץ׃ (יח) כ׃ ימלך פסוק לומר לך כשיבוא הכס שאלמס כ׃ מלך ה׃ מלך כ׃ ימלך לשלם ועד אז

רשיי

בדברי הימים והרנוס אנשי גת׃ (טו) אלופי אדום אילי
 מואב׃ והלא לא היה להם לירא כלום שהרי לא עליהם
 הולכים׃ אלא מפני איגיות שהיו מתאוננים ומנערים ב
 טל כדורס וכל ישראל׃ כמנונו׃ נמסו כמו בדרכים תמוננה׃
 אמרו עלינוסם בליס כללותינו ולירש את ארלטנו׃ (טז) תפול
 עליהם אימתה׃ על הרריוס׃ על פחדה׃ על הרקובס ל
 כענין שנאמר כי שמענו אח אשר הוביש וגו׃ עד יעבר
 עד יעבר׃ כתרנומו׃ קנית׃ חכמת משאר אומות מ
 כהנך הקניו כדמוס יקריס כשכזכל האדם׃ (יז) תבאמו׃
 תנבא שמה שאל יכנס לארץ לכך לא חזמת כביטנו׃ כרהס
 שאל שאל יכנסו לארץ וכי׃ ויכני איתא כקדיא פרק יס
 נוחליו דק קריט וכמכילתא הכניס יכנסו ולא האבות אף
 עיקר שפתי חכמים

יון הכתרים שהי׃ לי שנה קודם שולך יתקן׃ רל כי נלעוו אל תלך ואל תהגר כס מלחמה׃ כ ויתיראלו כיון
 ככדורס מתנגד כח יעשו עמיה מריבס על ריב שבין רועי אנרסה וכבין ועקב ועשו׃ ל דייק מרקאמר רחמי אומתה
 ושמך׃ מ קרל והלא כל העלם כלול שלו הוא שאלמר קונה במיס וארץ׃ ב מללא כתיב מקוס׃ וספי׃ תביאו ותשעמו כסר
 מלחך וסר כ מכן לשכר מכוון לשכר אשר פעלת לכסא של מעלה ונגד אותו הכר מכוון זה המקדש אשר כוננו ידך׃
 ס כגול חתח עינין של ועד ככסי׃ נקיש פתח קטן׃ ע רל העינין הוא כלרס כ׃ ביקסן׃ ע רל כאשר כא כוס

שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְהַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהָאֻנָּת
לְמִצּוֹתָיו וְשִׁמְרָתָ כָּל־חֻקָּיו כָּל־
הַמִּחְלָה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בַּמִּצְרִים לֹא־
אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רַפְּאֶךָ׃
ס חמישיכו וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשֵׁם שְׁתֵּי
עֶשְׂרֵה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים
וַיַּחֲנוּ־שָׁם עַל־הַמַּיִם׃ מו * יִסְעוּ
מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
אֶל־מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילָם וּבֵין
סִינִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ שְׁנֵי
לָצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם׃ ז וַיֵּלֶכְנוּ
כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־
מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר׃ ז וַיֹּאמְרוּ
אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִיֵּיתָן מוֹתָנוּ
בְּיַד־יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתָּנוּ
עַל־סִיר הַבָּשָׂר בְּאֶכְלָנוּ לֶחֶם לִשְׁבַע
כִּי־הוֹצֵאתָם אֶת־נוֹאֲלֵהֶם מִדְּבַר הַזֶּה

תקבל למימרא דיי אלהך
ודכשר קדמוהי תעבד
ותצית לפקדוהי ותמר
כל קדמוהי כל מרעיו די
שנתי במצרים לא
אשונן עליך ארי אנה י
אסה: כי ואתו לאילם
ותמן תרי עשר מפועין
דמון ושבעין דקלון ושר
תמן על מים: * ונמלך
מאילם ואתו כל פנישא
דבני ישראל למדברא
דסין די בין אילם ובין
סיני בחמשת עשר יומא
לירתא תנינא למפקהון
מארעא דמצרים:
ז ואתרעמו כל פנישא
דבני ישראל על משה
ועל אהרן במדברא:
ז ויאמרו לחון בני ישראל
לוי דמיתנא קדם
בארעא דמצרים כד
הוניה יתין על דדי
בסרא כד הוניה אכלין
תניא כל מהלה סוכדדון לאילתא וימותו יג
בעל המורים

(ט) מחל. ארמית הולם ואתחית הולם
לומר די שמועס גי' מני חלום מיום דברס
יפת שריות דלית ויתון של מים מבעלתן ולכן סתם
לו טעות מים: דפאר. כדילא פוים דכדפרא
שדיר שמים כלה כשמי ובעדוי חסם כל כדכוי
ועל כן רופא כפרתא מכשמים וגם: (א) סין.
גמל: רסס וקפא סין כ"ש וי"ד וכדוד כהנא
ז: (ג) לביע. יד כדסורס דין ואחר דלילת
לשופ. ואלתלס לחסם לביע. דלס שול
לסם לשופ. מלמד שם כדלסם וינן וסח
סק"ה כפיקסס כמו שדדשו ח"ל כדסס אסר

רשי

עשרה עינות מים. כנגד י"ב שבטים נודדו להם ג' ע' תמרים כנגד שבטים זקנים: (א) בחמשה עשר יום נתפרס היום של חנייה זו לפי שבו כיום כלתה החררה שהוציאו ממזרים והוצרכו למון למדנו שאלו משירי הענק או משירי המלח שמים ולחם. פשוטות ד וירד להם מן כט"ו באייר ויום א' בשבת היה ה כדליתא במסכת שבת: (ב) וירלונו. לפי שכלה הלחם: (ג) מי יתן מותנו. שנמות ואינו שם דבר כמו מותנו (במלח) אלא כמו עשותנו

כל חקוי. דברים שאינן אלא נזירת מלך בלא שום טעם ויזהר מקנהר עליהם מה איסור באלו למה נאסרו כגון לביעס כלאים ואכילת חזיר ופרס הדומה וכיוצא בהם: לא אשים עליך. ואם אשים הרי הוא כלא הושמה א כי הני ה' רופאך וזו מרשם. ולפי שזעו כי הני ה' רופאך מלמד תורה ומצוות למען תגלל מהם כרופא הוה האומר להם אל תאכל דברים שמחזירים אותך לידי חולי וזהו ליוון מצלות וכן הוא אומר ב רפאות התי לשרך: (כו) שתיים

עיקר שפתי חכמים

וסר"י במרה. ודיני סס חק וגם וסר"י אשיםוכו וספ"י חס שמוע וכו' לא אשים אבל חס לא תשמע ת"וכי חין דקיק וכו' או אשים עליך אבל חס וכו': בשהתורם הוא רופאך ופשיטא שמונעת לבא: ג ר"ל במלואו אבל ככר נכדלו כי חין כל חדש וגו': ד ואע"פ שאכלו ט"ו ימים מניסן וע"ו מאייר ויסי' ס"ס ס"ב פסודות ויל פסודת ראשונה אכלו במזרים כינוי ליל ט"ו וכשמרת יאלו: ה מדכתי שבת ימס' תלמודא

לַחֲמָא וּשְׁבַעִין אָרִי
 אֶפְקִיתוּ יִתְנָא לְמַדְבָּרָא
 הָדִין לְקַמְלָא יֵת כָּל
 קְהֵלָא הָדִין בְּכַפְּתָא :
 וְנֹאמְרֵי לְמִשְׁהָא אָנָּה
 מַחִית לְכוּן לַחֲמָא מִן
 שְׁמִיָּא וְיַפְקִין עֲמָא
 וְיִלְקֻמוּן פִּתְנָם יוֹם בְּיוֹמָה
 בְּדִיל דְּאִנְשֵׁנוּן מִיִּתְכוּן
 בְּאוֹרֵיתִי אִם לָא : ה' וְיְהִי
 בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה וְיִתְקַנּוּ
 יֵת דְּיִתְּנוּ וְיְהִי עַל חַד
 תְּרִיז עַל דִּילְקֻמוּן יוֹסִים :
 וְנֹאמְרֵי מִשְׁהָ וְאַחֲרֵן לְכָל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרַמְשָׁא
 וְתַדְעוּ אֲרִיִּי אֶפְיִיתְכוּן
 מֵאַרְעָא דְּמַצְרַיִם :
 וְיִבְצֻרָא וְתַחֲזִין יֵת
 יִקְרָא דִּי בְּד שְׁמִיעַ
 (קְדָמוֹת) יֵת תַּרְעֻמוּתְכוּן
 עַל מִימְרָא דִּי וְנִתְנָא מַה
 אֲרִי אֶתְרַעַמְתוּן עֲלֵנָּה :
 ה' נֹאמְרֵי מִשְׁהָ בְּדִיתִי יִי

לְהַמִּית אֶת־כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה בְּרַעַב׃
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנְנִי
 מִמַּטִּיר לָכֶם לֶחֶם מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא
 הָעָם וַלְקָטוּ דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן
 אֲנִסְנוּ הַיִּלּוֹךְ בְּתוֹרַתִּי אִם־לֹא׃
 וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וַהֲכִינוּ אֶת־
 אֲשֶׁר־יֵבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל־אֲשֶׁר־
 יִלְקָטוּ יוֹם וָיוֹם׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
 אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲרֹב וַיַּדְעֹתָם
 כִּי יְהוָה הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם׃ וַיִּבְקֹר וַרְאִיתָם אֶת־כְּבוֹד
 יְהוָה בַּשָּׁמַעוּ אֶת־הַלִּנֹּתִיכֶם עַל־
 יְהוָה וְנִחַנּוּ מִהַכֹּת לָנוּ תִּלְינוּ קִעְלֵינוּ׃
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בַּתַּת יְהוָה לָכֶם

תו"א : בני מעטיר חטיות ט : לחם יומא עה : וילא דעם בש : וסיה ביום שבת קין : ובקר ורואהם שבת
פז : בבת ר' לשם יומא עה : ובחט מה הלוי עט :

[illegible]

הותנו בזכנו. לעשות אהנו לחנות אהנו למות אהנו. וחרגומו לוי דמיתא. לומתנו. הלואי ויינו מתי: (ד) דבר להם בינו. אורח אכילת יום ו ילקטן בינום ולא ילקטו היום לעצור מהר: למען אכנו הילך בתורתו. ויטמרו תלות הללויות בן בלא ויתירו ממנו ולא יאס בשבת ללקוט: (ה) והיה משנה. ליום ולמחרת: מושגה. על שהיו רגילים ללקוט יום ויום של ארץ ימות השבעה. ואמר אי אסר יצאו והיה משנה לאסר שיצאו ומלאו משנה במדידה על אסר ילקטו וימדו יום יום וזנו ולקטו לחם משנה בלקיטתו היה נחל לחם משנה. והזהר בן הוא נותן לכם ביום הששי יומים נותן לכם ברכה (פ) (שן) בבית מלכות העומר פעמים חללי יומים: (ו) ערב. כמו לערב: וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים. לפי שאמרתם לנו כי הולאתם אותנו הדנו כי לא אהנו המולאים אלא ה' הוליא אתכם שיצו

הקטיון וזיוס השביעי לחדתו שנת הוא ולא יהיה בו : ו פ' הלאו והיו מרים כמו בתרגום על לו מתנו : ז כי דבר יוס
תתפרס לורך אכלת היום ויתית בומו דבור למח ולקטו ביומו : ח למחן אכסנו קרף על לתח מן השמים כנלות התלויות בו
בל ילקטו לורך מחר ובמחרת שנת : ט ולא נזכר מן הכתוב מכה מן כל השבע וזה י"ד עומדים : י נזכרין כמו שבער כמו
שבער שנת ה' לשם שבער : כ כעבוד ה' נראה כחיות יוס ולא כעבוד לעהרתו : ל כעבד הוא המהירות לא מהכרחות

והא על אפי מדברא
 דעדק מקלך דעדק בגי
 כגידא על ארעא :
 טו ונחזו בני ישראל נאמרו
 גבר לאחיה מנא הוא
 ארי לא ידעו מה הוא
 ואמר משה להון הוא
 לחמא דיהב יי לכוון
 למיכל : טו דין פתגמאדי
 פקיד יי לקוטו מנה גבר
 לפום מיכלה עמרא
 לגלגלתא מנן נפשתיכון
 גבר לדי במשכנה
 תסבון : יי ועבדו כן בגי
 ישראל ולקטו דאסגי
 ודאזער : יי וכלו בעמרא
 ולא אותר דאסגי
 ודאזער לא חסיר גבר
 לפום מיכלה לקטו :
 יט ואמר משה להון אנש
 לא ישאר מנה עד צפרא :
 כ ולא קבילו מן משה
 ואשאריו גברא מנה עד
 צפרא ורחשי רחש ואסרי
 ורגו עליהון משה :

ת"א דק מחספס שס : אס אל יצר
 מירבון סס : ויחזירו סס :

בעל המורים

(יד) מחספס : בגי מולד רס ס שביס הכון נלפ
 כמ"ח ליכוס : (ט) זס כדנר אסר לוס ס
 כוס הכסוק על ס אלפ"א יחא לומר כל
 הפקיס את הכוסה עושין לו ס פתנסו כלל

סחא כחולס הפן : (כ) ויחזירו ככל . וואדן ויחזירו כדנר ס . הכס שטחוריו כדנר ס נסתלה כו כרסס וסכא עשברו על דבר ס ויחזירו
 מלה כו קללס : וירס . ג' דן וואדן וירס כד ס' . וירס לכס . זס גסות הכוח ולקט נסתלקס שביס שאלמר וירס כדור ס מכל הכור : דלמרקס כדק
 קסא דסותס כל מי שיש כן גסות הכוח כאלו דחוק רגלי כפטיס ושוד וירס לכס שסס רס לכסו שיש כן גסות הכוח וירס כולעיס חס עשברו שאלר שאלר שאלר

רשי

ירעו מה הוא . סיקראוהו בשמו : (טז) עומר . שס
 מדה : מספר נפשתיכון . כפי מינן נפשות שיש לאיש
 כהלו תקחו עומר לכל גולגולת : (יז) ה-ר-ב-ה
 והממעיש . יס שלקטו הרבה ויש כל קוט מעט וסכסלו
 לביתס מדדו עשומר איש איש מה שלקטו ומאלו סהמרה
 ללקוט לא העדיק על עשומר לגולגולת אסר כהלו והמעיש
 ללקוט לא מלס חסר מעומר לגולגולת וזה כס גדול שנעשה
 כו : (כ) ויחזירו אנשים . דתן ק ואכירס : וירס
 תולעים . לשון ר רמה : ויבאש . ס' מקרא הפוך
 שבהלה הכאש ולספוק התלעס כענין סגל' ולא הכאש
 ורמה לא היתה כו וכן דרך כל המתלעיס :

עיקר שפתי חכמים

ע מיני נדות : א לא שדומס ממש לגיר סגיר הוא שחור והמן הוא לכן : צ לא ששברו וסברו והמעישו סהרי כתיב ויעשו ס
 ק כל מקום שאלמר אנשים סס דתן ואכירס : ר כאלו כתיב והתלעשו תולעים :

אונקלום

וַיֹּאמֶר לָהוֹן מִשָּׁה מַה
אֲתוֹן נָצַן עִמִּי מִה מְנַסֵּן
אֲתוֹן קִדְּמִי: ו יִצְחָק תִּמְן
עִמָּא לְמִיָּא וְאַתְרָעֵם עִמָּא
עַל מִשָּׁה וַיֹּאמֶר לְמָא דָּנָן
אֶסְקִתְנָא מִמְּצָרִים
לְקַמְלָא יְתִי וְיִת בְּנֵי וְיִת
בְּעִירִי בְּצֻחֹתָא: ו יִצְחָק
מִשָּׁה קִדְּם יי לְמִיָּמֶר מַה
אֲעֵבֵד לְעִמָּא הָדִין עוֹד
זְעִיר הוּן וְיִרְגְּמֵנִי: וַיֹּאמֶר
יי לְמִשָּׁה עֵבֶר קִדְּם עִמָּא
וְדַבֵּר עִמָּה מִסְבִּי יִשְׂרָאֵל
וְחִמְרָהּ דִּי מַחֲיָתָא בְּהָ יִת
נִתְרָא סָב בִּידָהּ וְתִזְיִל:
י הָא אֲנָא קָאֵם קִדְּמָה
תִּמְן עַל מְנָרָא בְּחוּרָב
וְתַמְחִי בְּמִנְרָא וְיִפְקוֹן
מִנָּה מִיָּא וְיִשְׁתִּי עִמָּא
וְעֵבֵד בְּנֵן מִשָּׁה לְעֵינֵי סְבִי
יִשְׂרָאֵל: ו וְקִרָא שְׁמָא
דְּאַתְרָא נְסִיתָא וּמְצוּתָא
עַל דְּנָצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל
דְּנִסְיָאוּ קִדְּם יי לְמִיָּמֶר
הָאִית שְׂכֻנָּתָא דִּיִּי בִּינְנָא
אִם לָא: ו וְאַתָּא עֲמֻלָּךְ
וְאַנְחָ קִרְבָּא עִם יִשְׂרָאֵל
בְּרִפְיָדִם: ו וַיֹּאמֶר מִשָּׁה
בְּעַל הַמּוֹרִים

בעל המורים

[illegible]

אֶת־יְהוָה: וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמַּיִם
וַיִּלֶן הָעָם עַל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה
הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי
וְאֶת־בְּנֵי וְאֶת־מִקְנֵי בְצָמָא: וַיִּצַּעַק
מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר מָה אֲעֲשֶׂה
לָעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וּסְקֵלֵנִי: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח
אֹתָם מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּה אֲשֶׁר
הִכִּיתָ בּוֹ אֶת־הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ
וְהִלַּכְתָּ: וַיַּהֲנִי עֲמֹד לִפְנֵיךָ שָׁם וְעַל־
הַצּוּר בַּחֲרַב וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וַיִּצְאוּ
מִמֶּנּוּ מַיִם וּשְׁתֵּה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן
מֹשֶׁה לְעֵינָי וּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרָא
שָׁם הַמָּקוֹם מַסֶּה וּמְרִיבָה עַל־רִיב
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַפְתָּם אֶת־יְהוָה
לֵאמֹר הִישָׁה יְהוָה בְּקֶרְבָּנוּ אִם־אֵין:
פִּי יָבֹא עֲמֹלֶק וּלְחָם עַם־יִשְׂרָאֵל
בְּרִפְיָדָם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה שְׁעַ

הו"א ומסד אשר פנהדרין נס: רנני עומד כ"פ פו: והכית בלור גס: וינא פמלק גס פית:

[illegible]

972

מים בארץ יניה: (ד) עוד מעט. אם אמתין עוד מעט וסבולני: (ה) עבור לפני העם. וראה אם יסקלוך למה הולאת לנו על בני: וקח אהך מוקני ישראל לעדות שאלה שני ירך המים יואחז מן הבור ולא יאמר מעות היו שם ממי קדם: ומשך אשר הבית בו את היאור. מה תלמוד לומר אשר הבית בו את היאור אלא שהיו ישראל תומרים על המטה שאינו מוכן אלא לפרועות בן לוקה פסעה ומארים כמה מכות במצרים ועל הים לבד גמרא אלא הבית בו את היאור יראו עתה שאף לעובדי

הוא מוכן: (ו) והבית בצור. על הבור לא נאמר אלא בצור מכאן שהמטה היה של מין דבר חזק ושמו סנפיריון והיו נקבע ומצויו: (ח) ויבא עמלק וגו'. סמך פש' זו ולקחה לא לומר תמיד אלא בייבוס מכלל כל צרכיו ואחם תומרים הו' אף בקרבנו את און. מומינס שהכלב בא ונושך אתכם ואחם נועקים לי ונתעו הכין אני. משל לאדם שהרכיב בו על כפחו ויפא לדרך היה אותו הכין רואה חפץ ואומר אלא שאל חפץ זה אתן לו והוא נותן לו וכן שנייה וכן שלישיה פגשו בדםם אלא חמר לו אור

בְּחַר־לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הַלָּחֶם
בְּעַמְלֶק מִחֵר אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־רֹאשׁ
הַגְּבֻעָה וּמִטַּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי׃ וַיַּעַשׂ
יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר־לוֹ מֹשֶׁה
לְהִלָּחֶם בְּעַמְלֶק וּמִשֶּׁה אֶהְרֶן וְחֹזֶר
עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבֻעָה׃ י׃ וְהָיָה כְּאֲשֶׁר
יֵרִים מִשֶּׁה יְדֹוּ וְגִבְרִי שְׂרָאֵל וְכְאֲשֶׁר
יִנִּיחַ יְדֹוּ וְגִבְרַת עַמְלֶק׃ י׃ וַיְדִי מִשֶּׁה
בְּבָדִים וַיִּקְחוּ־אֶבֶן וַיִּשְׁלֹמוּ תַּחְתֵּי
וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאֶהְרֶן וְחֹזֶר תִּמְכּוּ בְּיָדֵי
מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדֵי
אֶמֻנָה עַד־בֹּא הַשָּׁמֶשׁ׃ י׃ וַיַּחֲלֵשׁ
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־עַמְלֶק וְאֶת־עַמּוֹ לְפִי־
חֶרֶב׃ פ מַפְטִיר יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכְרוֹן בַּסֵּפֶר וּשְׁמִים

לַיהוֹשֻׁעַ פָּתַח לְאַנְחִיבְרִיא
 וּפָקַח אֶנְחִיכְרִבְא בְּעַמְלִק
 מִחֵר אֲנִי קָאם עַל רִישׁ
 רְמָתָא וְחִמְרָא
 דְּאַתְעִבִּידוּ בֵּה נָטִין מִן
 קֶדָם יִי פִידִי : יַעֲבֹד
 יְהוֹשֻׁעַ כְּמֵא דְאֵמַר לֵה
 מִשָּׁה לְאַנְחֵא קְרִבְא
 בְּעַמְלִק מִשָּׁה אֶחְרֹן וְחֹר
 סִלְקִיו לְרִישׁ רְמָתָא :
 יִי וְהוּי פֶד יִרִים מִשָּׁה
 יְדוּהִי וּמִתְנַבְּרִין דְּבִית
 יִשְׂרָאֵל וְכַד מִנָּה יְדוּהִי
 וּמִתְנַבְּרִין דְּבִית עַמְלִק :
 יִי וְיִדִי מִשָּׁה יִקְרֹן יִגְסִיבוּ
 אֲבָנָא וְשִׁיאוּ תַּחְתּוֹתַי
 וְיִתֵּב עֲלַי וְאַחֲרֹן וְחֹר
 סִעֲדֹן בִּידוּתִי מְכָא חַד
 וּמְכָא חַד וְהוּהוּ יְדוּהִי
 פְרִיסִן בְּצִלוֹ עַד דְּעַל
 שְׂמֵשָׁא : יִי וְתִכְר יְהוֹשֻׁעַ
 יִת עַמְלִק וְיִת עֲמָה
 לְפִתְגָמִי חֲרִב : יִי וְאֵמַר יִי
 חֲרִי :

עֲתִלָּת מַחֲרִי וְיִמָּא : 35 : וְכִסֵּי כִּלְשָׁךְ
 רִישׁ מִן : וְיִדִי : מִסֵּס כְּרֹסֹת דִּי : וְיִתְלֵב
 יִי וְיִשְׁעֵי וְכִסֵּי חֲרִי : כְּתִיב וְיִתְלֵב עֲלֵיכֶם :

וְכִסֵּי חֲרִי :

הוא יתן לנו את כל אשר נבקש. וזהו שכתוב: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת מֹשֶׁה וְאֵת הָאֹהֲנִים לֵאמֹר מַה עָשִׂיתָ לָנוּ" (שמות 17: 7). וזהו שכתוב: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת מֹשֶׁה וְאֵת הָאֹהֲנִים לֵאמֹר מַה עָשִׂיתָ לָנוּ" (שמות 17: 7).

רש"י

נוטות היו המלחמה וכו' כדאיתא ב"ר"ה: (יב) וירדו
מישה כבדים. שביכול וסחור בצלמה ומה אחר חתמו
ותקצרו ידיו: ויחזרו. מהן וסחור: אבן וישמיו חתחתי.
נל יסעו לו על כר וכסת אחר ישראל שריון בעזר אף אני
אסיה עמסה בעזר: וירדו ירדו אמונה. ויהי משה ב
ידיו בצלמה פרוסת המומם כתפלה לחמלה לו: וכוננו:
עזר בא השמש. שהיו עמלקים מחבצין את השמות
בצ"טו"לונ"ה: כליו שעה הם נוטות וועמדו להם
משה חמה עורבצ את השמות: (יג) ויחלש יהושע
כלן רגלי גבוריו ולף השאר אלף חלשים שבהם ולא
הרם כח מן מחלו אלו למדים ששמו על פי הדבור של
שפינה: (יד) כתב זאת וברון. שכל עמלק להודונו
לישאר קודם לכל האמות: ושום באוני יהושע.
המכנים את ישראל לחרץ שיווא את ישראל על שם לו את
גמולו כאן רמזו לו להשא שיתבוע מכנים את ישראל לחרץ:

הבן ראתה את אבא אמר לו אביו אינך יודע היכן אני
השליכו ממנו ובה הכלב נשען: (ט) בחר לנו. יי וְלִךְ
אֲהָרֹן וְלִמְנָחָם אֲמָרוּ חֲכָמִים יְהִי כְבוֹד תְּלִמְדֵיךָ חֲבִיב
עֲלֶיךָ שְׂכָלְךָ. וְכַבֹּד חֲבֵרְךָ כְּמוֹתֵךְ רֵכֶךְ מִינֵךְ שְׂכָלְךָ וְיֹאמְרוּ
אֲהָרֹן אֶל מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי וְהִלָּא אֲהָרֹן גְּדוֹל מֵאֲחָיו הִיא
וְעוֹשֶׂה אֶת מַחֲשֵׁבֵי כִרְבּוֹ. וְיֹאמְרוּ רֵכֶךְ כְּמוֹתֵךְ שְׂמִים מִינֵךְ
שְׂכָמֹתֵךְ אֲדֹנִי מִשֶּׁה כֵּלָם כֵּלָם מִן הַעוֹלָם חֲיִיבֵיךָ הֵם כְּלִיֵּיהֶם
וְהַמְּוִרִים בָּךְ כִּלְיוֹנוֹ מְרַם בְּדִקְוָה: (י) אֵלֶּיךָ הִלָּחֵם, אֵל
מִן הַעַן וְהִלָּחֵם בּוֹ: מִחֵר. בַּעַת הַמַּלְחָמָה הִיא אֵיכֵי נֶלֶכְ:
בְּחַר לָנוּ אֲנִישִׁים. בְּזָרוִים וְיֹאמְרוּ חֲמֵץ שְׂתֵּה אֲהָרֹן וְזִמְתּוֹ
מִיִּסְתִּיתָ: דִּלְךָ בַּחַר לָנוּ אֲנִישִׁים שְׂוֹעֲתִים לְבָבָם כְּפִסֵּה
לְפִי שְׂבִעִי עֲמִלָּה מְכַפֶּסֶת הַיּוֹ: (י) וְמוֹשֶׁה אֲהָרֹן וְחֹזֵר .
מֵחֵץ לַחֲמַנְתִּי מִזִּרְכֵּיהֶם ג' לְעֹבֵד לְפָנֵי הַיְהוּדִים שְׂתֵּה שְׂתֵּה
לְפִי שְׂרוֹי: חוֹר. בִּנֵּה שֶׁל מֵרִים הִיא וְכֻלָּה בַּעַל:
(י) בְּאֶשֶׁר יָרִים מוֹשֶׁה יָדוֹ. וְיֹאמְרוּ שֶׁל מֹשֶׁה

עיקר שפתי חבמים

[illegible]

בְּאֶזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹחַ אֶמְחָה אֶת־
זָכֹר עַמְּלֹק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם׃ וַיִּבֶן
מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה וַנְּסִי׃
וַיֹּאמֶר כִּי־יֵד עַל־כֶּסֶף יְהִמְלֹחַמָה
לַיהוָה בַּעֲמַלְק מִדֶּר דֶּר׃ פ פ פ

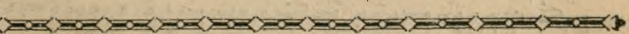
ק"י. י"ד אֲזַנֵּיהָ ס"י. כִּנְיָהָ ס"י. וּמַעֲרִיזִין וְדִבּוּרָה אֵשׁ נִבְיָאָה כְּשׁוּפְטִים ס"י ד' :
הוּא יי יד פל ס יי כרנח נח :

דַּעֲתִיד דְּאִתְּנָה קִרְבָּא קֳדָם יי בְּדִבִּית עַמְּלֹק לְשִׁצְיֹתָהוּן מְדִירָא עֲלֵמָא : פ פ פ
בעל המורים

פחה אמה. כני' זה פס. אמה ב' כס' כאל ואלד נחבול ס' הכס נמחו כל אשר בחלץ חף שחוק לרבים לחזקו של יסר לו שם זכר
ולקד ששם שאלו ששחור לו שם זכר : (טו) נסי. ב' כמסור ככר ואלד ואלו ששם ארס נסי מה חסם נס מהם כמו ונס על הכנסה חף כאל' נס כספ
שקדל נקס'ל' כס' ודגל' : (טז) כ' יי יד. ואלד בל' יי ויד כני' דוד : מדר דר. כני' לניז משה :

רש"י
כי מחה אמה. לכך אני מזהירך כן. כי חפץ אני
למחותו : (טו) ויקרא שמו. של מזהב : ד' נסי. הקב"ה
עשה לו כאל' כס גדול. לא שהמזהב קרוי ה' אלף המזכיר
שמו של מזהב וזכר את הכס שעשה המקום ה' הוא נס
שלנו : (טז) ויאמר. משה : כי יד על כס יד. ידו של
הקב"ה הנורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיכה
בעמלק עולמית ומהו כס ולא נאמר ככא וחף השם נחלק

עיקר שפתי חכמים
נ דליח יד של משה לכס' ידו כל הקב"ה וכו' והנמה פ' לפי שעה כזו כי אלא אל שמים יד וכו' : חסלת פרשת בשלח

הפטרת בשלח (בשופטים סימן ד')

וְדִבּוּרָה אֵשֶׁה נְבִיאָה אֵשֶׁת לְפִידוֹת הִיא שְׁפֹטָה אֶת־יִשְׂרָאֵל בַּעַת הַהִיא׃ וְהִיא
יֹשֶׁבֶת תַּחַת־הַמֶּדֶר דְּבִוְרָה בֶּן־הַרְמָה וּבֶן־בִּית־אֵל בְּהַר אֶפְרַיִם יַעֲזֹר אֵלֶיהָ
בְּגִי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּט׃ וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְבָרְק בֶּן־אֲבִינֵעַם מִקֵּדְשִׁנְפֹּתִי וַתֹּאמֶר אֵלָיו
הֲלֹא־צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל לֵךְ וּמִשְׁכַּת בְּהַר תִּבּוֹר וְלִקְדֹת עֲמֹד עֲשֵׂר־ת אֲלֵפִים
אִישׁ מִבְּנֵי נִפְתָּלִי וּמִבְּנֵי זָבֻלֹן׃ וּמִשְׁכַּתִּי אֵלֶיהָ אֶל־גִּלְגַּל קִישּׁוֹן אֶת־סִיסְרָא שֹׁר־
צִבָּא יָבִין וְאֶת־רִכְבּוֹ וְאֶת־הַמִּוֶּנֶה וְנִתְּתִיהוּ בְיָדִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרַק אֶסְתַּלְכִּי עִמִּי
וְהָרַבְתִּי וְאֶסְתַּלְכִּי עִמִּי רָא אֵלָּה׃ וַתֹּאמֶר הֲלָהָ אֵלָּה עִמָּךְ אִפְסִי כִי לֹא תִהְיֶה
תַּפְאֲרוֹתָהּ עַל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־אַתָּה הוֹלֵךְ כִּי בְיַד אֵשֶׁה יִכְבֹּד יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְתִקַּם
דְּבִוְרָה וְתִלָּךְ עִם־בָּרַק קִדְשָׁה׃ וַיִּזְעַק בָּרַק אֶת־זִבְלָן וְאֶת־נִפְתָּלִי קִדְשָׁה וַיַּעַל
בְּרַגְלָיו עֲשֵׂר־ת אֲלֵפִי אִישׁ וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבִוְרָה׃ וְחֹבֵר תִּקְוִי נִפְרָד מִקֵּין מִבְּנֵי חֲבֵב
חֲתָן מֹשֶׁה וַיֵּשׂ אֹהֶל־וַעֲדָלָיון בְּצַעֲנִים אֲשֶׁר אֶת־קִדְשׁ׃ וַיִּגְדֹּל לְסִיסְרָא כִּי עָלָה
בָּרַק בֶּן־אֲבִינֵעַם הֶרֶם־תִּבּוֹר׃ וַיִּזְעַק סִיסְרָא אֶת־בְּלִדְרִכְבּוֹ תִשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב בְּרוֹזַל
וְאֶת־בְּלִדְרֵי־הָעַם אֲשֶׁר אֵתוֹ מִחֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־גִּלְגַּל קִישּׁוֹן׃ וַתֹּאמֶר דְּבִוְרָה אֶל־בָּרַק
קוּם כִּי זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא בְיָדִי הֲלֹא יְהוָה יָצָא לַפְּנֵיהָ וַיִּרַד בָּרַק
מִהַר תִּבּוֹר וְעֲשֵׂר־ת אֲלֵפִים אִישׁ אֲחֵרָיו׃ וַיְהִי הַיּוֹם אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־בְּלִדְרֵי־הָרֶכֶב
וְאֶת־בְּלִדְרֵי־הַמִּוֶּנֶה לְפִי־חֶרֶב לִפְנֵי בָרַק וַיִּרַד סִיסְרָא מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה וַיָּנֶם בְּרַגְלָיו׃
וּבָרַק יִרְדֵּה אֲחֵרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי הַמִּוֶּנֶה עַד חֶרֶשֶׁת הַגּוֹיִם וַיַּפֵּל בָּל־מַחֲנֶה סִיסְרָא לְפִי־
חֶרֶב לֹא נִשְׁאָר עַד־אֲחָד׃ וּסִיסְרָא נָם בְּרַגְלָיו אֶל־אֹהֶל יַעֲזֹר אֵשֶׁת חֲבֵר תִּקְוִי כִּי
שָׁלוֹם

בצעננים קרי

שלום בין יבין מלך־חצור ובין בית חבר הקניזי : ותצא יעל לקראת סיסרא ותאמר
אליו סיבה אדני סיבה אלתייראני סר אליה האלהיה ותכספהו בשמיכה : ויאמר
אליה השקינינא מעטמים פי צמתי ותפתח את־נאוד החלב ותשקהו ותכספהו :
ותאמר אליה עמד פתח האהל והיה אם־איש יבא ושאלה ואמר היש־פה איש
ואמרת אין : ותקח יעל אשת־חבר את־ייתד האהל ותשם את־המקבת בידה
ותבא אליו בליל ותתקע את־ייתד ברקתו ותצנח בארץ והיא־נרדסה : עתה ועתה
והנה ברק רדף את־סיסרא ותצא יעל לקראתו ותאמר לו הן ואראך את־האיש
אשר־אתה מבקש ויבא אליה והנה סיסרא נפל מת וייתד ברקתו : ויכנע אלהים
ביום־ההוא את יבין מלך־כנען לפני בני ישראל : והלך יד בני־ישראל חסוד
וקשה על יבין מלך־כנען עד אשר הכריתו את יבין מלך־כנען :

על מחילי
הכסדרים

ותשר דבורה וברק בן־אבינעם ביום־ההוא לאמר : בפרע פרעות בישראל
בהתננה עם ברכי יהוה : שמעי מלכים האוזני רונים אנכי ליהוה אנכי
אשרה אומר ליהוה אלהי ישראל : יהוה בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום
ארץ רעשה גמלים נמפו גמלים נמפו מים : הרים נזלו מפני יהוה זה סיני מפני
יהוה אלהי ישראל : בימי שמגר בן־ענת בימי יעל חדרו ארחות והלכתי נתיבות
ילכו ארחות עקלקלות : חדרו פרונו בישראל חדרו עד שקמתי דבורה שקמתי
אם בישראל : יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים מגן אם־יראה ורמח בארבעים
אלף בישראל : לפי לחוקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה : רכבי אתנות
צחרות ישיבי על־מדני והלכתי על־דרך שיתי : מקור מחצלים בין משאבים שם
יתנו צדקות יהוה צדקת פרונו בישראל אז ירדו לשערים עמ־יהוה : עורי עורי
דבורה עורי עורי צברי־שיר קום ברוך ושבתי שביה בן־אבינעם : אז ירד שריד
לאדירים עם יהוה ירדתי בגבורים : מני אפרים שרשם בעמלק אחריה בנימין
בעממיה מני מכיר ירדו מתקקים ומזבולן משכים בשבט ספר : ושרי גיששכר
עם־דבורה ויששכר בן ברוך בעמק שלח ברגליו בכלגות ראובן גדלים חקקי־לב :
למה ישבת בין המשפטים לשמע שרקות עדרים לפי ותראובן גדולים חקרי־לב :
גלעד בעבר הירדן שכן ודן למה גיור אגות אשר ישב לחוף ימים ועל־מפרציו
ישכון : זבולון עם חרף נפשו למות ונתתלי על מרומי שדה : באו מלכים נלחמו אז
נלחמו מלכי כנען בהענף על־מי מגדו בצע בסף לא לקחי : מן־שמים נלחמו
הכוכבים ממכלותם נלחמו עם סיסרא : נחל קישון נרפם נחל קדמים נחל קישון
תדרכי נפשי עז : אז הלמו עקבי־סוס מדהרות דהרות אפיריו : אורו מרוז אפר
מלאך יהוה אורו אורו ושבתי בילא־באו לעזרת־יהוה לעזרת יהוה בגבורים : תברך
מנשים יעל אשת חבר הקניזי מנשים באהל תברך : מים שאף חלב נתנה בספל
אדירים הקריבה חמאה : ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים והלמה סיסרא
מחקה ראשו ומחצה והלפה רכתו : בין רגליו פרע נפל שכב בין רגליו פרע נפל
באשר פרע שם נפל שדוד : בעד החלון נשקפה ותנבב אם סיסרא בעד האשנב
מדוע ביש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו : חכמות שרותיה תענה
אף־היא תשיב אמריה לה : הלא ימצאוי יחלקוי שלל רחם רחמתי ראש גבר
שש צבעים לסיסרא שש צבעים רקמה צבע רקמתי : צנאוי שלל : בן יאברו
ב־אויביה יהוה ואחביו בצאת השמש בגברתו ותשקט הארץ ארבעים שנה :

חסר א' סתירה ו'

חמיוהי דמשה עלון
ונבסת קודשין קדם יי
נאתא אהרן וכל סבי
ישראל למיכל לחמא עם
חמיוהי דמשה קדם יי:
י נורה מומא דבתורתי
ויתב משה למון ית
עמא וקם עמא עליוהי
דמשה מן צפרא עד
רמשא: יי וחזא חמיוהי
דמשה ית פל דהוא עבד
לעמא ואמר מה פתגמא
הדון די את עבד לעמא
מה דין את יתב בלחודך
וכל עמא קימין עלון מן
צפרא עד רמשא:
טו ואמר משה לחמיוהי
ארי אקן לית עמא
למתבע אוילן מן קדם
תווא

ויהא אהרן נכנס כד: וישב אהרן
ברכות לך: ויעמד הטע שבת מר:

יתרו חתן משה עלה וזבחים
לאהים ויבא אהרן וכל זקני
ישראל לאכל לחם עם חתן משה
לפניהם ויהי ממחרת וישב
משה לשפט את העם ויעמד העם
על משה מן הבקר עד הערב:
וירא חתן משה את כל אשר הוא
עשה לעם ויאמר מה תדבר תוה
אשר אתה עשה לעם מדוע אתה
יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן
בקר עד ערב: טו ויאמר משה
לחתנו כי יבא אלי העם לדורש

בעל המירוס

שפסע בשר חזירים חזירים על אבן מלרים: ויהי יתרו על: בנתי: הן עלה בשרו ח: (ג) ממחרת עם בלחודך: בנתי: יי כפורים עם חזירות *
מן הכקר עד הערב. ולא אחר רחן שוין ב"ד עד: ו' שעות ונכד י"פ שבת ב: כפ סל בשוט ושפסעו ושפסעו ונכדו הכקר עד הערב כ"א כ"א חזירי אטמס
א ט חזירי חלל מן בקר עד ערב לומר כל הדור חלל לאחיו חלל נעסע שותף להקדש: חטטס בראשית שפסע ב"א: (טו) לדורש חללס: ד' כשול חלל אחר
כשפסעו: בלחודך לדורש חללס נעטן שאלו כשפסעו לקדש האחוס: ולא יכול דור לנכס לפניו נדלוס חללס כדכרי ימיס נעטן הדכר ככרלה חללס כשפסע בנכס: ויסי

רש"י

ורבותיו דרשוהו לכן ויוד יעקב נזיר ב בקדשה אשר בשלו
בה תבטלו: (וי) עולה. כמשענה שהיא כולה כליל:
וזבחים. שלמים: ויבא אהרן וגו'. ומשה היכן הלך
והלא הוא שילא לקראתו וגרס לואת כל הכבוד חלל שהיה
עומד וממשה לפניהם: לפני האלהים. מוכן שהנהגה
מסעודה השלמית החכים מוכין בה כלילו נגעה מויו
השכינה: (יג) ויהי ממחרת. מוגלי יוס הכפורים היה
כך שנינו בספרי ומהו ממחרת מ למחרת רדתו מן ההר.
ועל כרחק אי אפשר לומר חלל ממחרת יוס הכפורים
שהרי קודם מתן תורה חלל לומר והודעתה את חוקי וגו'
ומסנתה תורה עד יר"ב חלל יבא משה לשפט את העם
שהרי ב"ז בתמוז ירד וסבר את הלכות ולמחר עלה
בהשכמה ושהה שמונים יום וירד ביוה"כ. ואין פרשה
זו כתובה בסדר ע שלא נאמר ויהי ממחרת עד שיה שנייה
אף לדברי הזומר יתרו קודם מ"ת בא שלוחו אל ארצו
עיקר שפתי חכמים

פאלוס כ"א חזירי חזירים על אבן מלרים: ויהי יתרו על: בנתי: הן עלה בשרו ח: (ג) ממחרת עם בלחודך: בנתי: יי כפורים עם חזירות *
דמאי כימא הוא זה ובי אנו יודעין זמנו: ע למ"ד שיתרו לאחר מ"ת בא הוא בלא כסדר מהחילת הפרשה. ולמ"ד שקודם מ"ת
בא מ"מ מן ויהי ממחרת ואולי הוא בלא כסדר: פ ר"ל כמובין דמין ויהי ממחרת נכתב בלא כסדר שהרי וכו': צ מוכח מזה
ולאחר מ"ת בלחודך כי לא הוצרך חזרתו דברי קבלה חזרתו חלל בלא היה שלוחו לארצו קדם מ"ת היה לך לזכור חזרתו
לקבל חזרתו: ק והרמב"ם הקשה הלא כל דרך השופטים כן ליבא וכו'. ומתבטל תינן דמה דכתיב ועמדו בני האנשים מכאן
שפלי דמין עומדין היינו בשעת הדין אבל גבי משה היו עומדין אף בלא בשעת דין שלא היו יכולין לבא לפניו כי הוה יהוד
ון והוה לזכורין למחזין ולעמוד עד הערב. ופ"י הכותב: ר דקל וכו' פ"י ממחרת י"ב: לאחר הלא הוה לך לך להקטיל ללות
זל מפסע כמבין וסוף הוה לך מן הכקר עד הערב: ש דמין כי העולם עמד על הדין אי"מ מי שדן דין אמת מתקיים העולם
פ"י ונעשה שותף וכו': כי יבא *

דסנן לקבלא ממון ותמני
עלהון רבני אלפין רבני
מאותא רבני חמשין
ורבני עשוריתא:
כד וידגון ית עמא בכל
עדן ויהי כל פתגם רב
ייתין לותך וכל פתגם
זעיר ידגון אגון ויקלון
מנה ויסברון עמך:
כא אם ית פתגמא הדין
מעבד ויפקדנה ויחפול
למיקם ואכל עמא הדין
על ארתה יהי בשלם:
כד וקביל משה למימרא
דחמיה נעבד כל די
אמר: כה ובהר משה
גברין דחילא מפל
ישראל ומני יהוה רישין
על עמארבני אלפין רבני
מאותא רבני חמשין
ורבני עשוריתא: כי וידגון
ית עמא בכל עדן ית
פתגם קשי מיתן לות
משה וכל פתגם זעיר
דיגון אגון: כי ושלח משה
ית חמיה נאול לא
לארעה: א בירחא
תליתאה למפק בני

ת"א וכל הדבר סנהדרין י"א וקל: מעליך
סנהדרין ט"ו: וכאלו אהרן סנהדרין לה
ונשלם הסם סנהדרין י"א: ושפטו חת סנהדרין
ג: פתגם הכללי ר"ה ג:

ישרי עשרת: כד ושפטו את העם
בכל עת והיה כל הדבר הגדל
יבאו אליך וכל הדבר הקטן
ישפטוהם והקל מעליך ונשאו
אתך: כג אם אתה הדבר הזה תעשה
וצוך אלהים ויכלת עמך וגם כל
העם הזה על מקמו יבא בשלום:
שלישי כד וישמע משה לקול חתנו
ולעש כל אשר אמר: כה ויבהר
משה אנשי חיל מבני ישראל ויתן
אתם ראשים על העם שריאלפים
שרי מאות שרי חמשים ושרי
עשרת: כו ושפטו את העם בכל
עת אתה הדבר הקשה יבאו אל
משה וכל הדבר הקטן ישפטוהם:
כז וישלח משה את חתנו וילך לו
אל ארצו: פ רביעי יט א בחדש
השלישי לצאת בני ישראל מארץ

בעל המרים

החם. ב' ה"ח יחידים אלו יולד דברים שבין דני ממונות לדני נפשות: (כז) וזר. ב'. סנה. ואידך וזר לנגיד ח"א אם יולד אלהים כז חזנא
היות גיד כי בנין אחר לא תול לעמוד: על מקומו. ב' מסו'. דין. ואידך והסנהדרין על מקומו ואינו נשאר חס שפט דין למס כתי כז שטס אפי
לוא ישנו לו דין לעמל וזכו והסנהדרין על מקומו ואינו נשאר. ב' מסו'. הדבר הקטן. ערך הקטן. מלמד שיהי מסך דין ה' חלוקים (י"א) חבין
אלים שבין קטן עורף: (א) בחדש השלישי. ספר. למה שמערי הכיורם והסנהדרין לא יבאו עד שיבאו להם ב' חמשים שבו שיהיה
רש"י

בהדרגה כולל ולפי פירושו שהיור ופרט סכום מנין
המרים לא וחסכו וכשתקדקד במנינם ולנבייהו אתי ספיר
מספר המושע תחלה ואת"כ בהדרגה כן כסין וד"ק):
(כז) ושפטו. וידגון ג לשון זווי: והקל מעליך. דבר
זה להקל ד מעליך. והקל. כמו והכבד את לבו. והכות
את מושב לשון הוזה: (כג) וצוך אלהים ויכלת עמוד.
המלך בנכורה חס מלוה אותך לעשות כך תוכל עמוד ואם
עיקר שפתי הכמים

ג ושפטו הראשון ח"א שטוה שיהי דנין כל עת ושפטו השני מתרגם ודינן שבו דנים בכל עת וזה העבר: ד"פ במנחם
סדיונים תוכל לסקל מענין: ו דח"ק למהתלו הסליחות כמשה אלא לכוור עמם כתיב בגיור בני משפחתו וכו'

יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעַּיִם דְּמֻצְרִים
בְּיוֹמָא הַדִּין אֱתוּ
לְמִדְבָּרָא דְסִינִי: כ וּנְסִיחוּ
מִרְפִּידִים וְאֵתוּ לְמִדְבָּרָא
דְסִינִי וּשְׂרֻ בְּמִדְבָּרָא
וְיִשְׂרָאֵל תִּמְן יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל
טוֹרָא: ג וּמִשָּׁה סִפֵּק
לְקֶדֶם יי וְקֶרָא לָהּ יי מִן
טוֹרָא לְמִימַר בְּדִבְרֵי תִימַר
לְבֵית יַעֲקֹב וְתִימַר לְבִנְיָ
יִשְׂרָאֵל: ד אֲתוּן תְּתִיבּוּ דִי
עֲבָדִית לְמֻצְרִים וּנְסִיחִית
יִתְכּוֹן בְּדַעַל גְּדַפִּי וְנִשְׂרִין
וְקֶרְבִית יִתְכּוֹן לְפָנִי:
ה וּבְכֵן אִם קָבִילָא תִקְבִּילוּן
לְמִימַר וְתִמְרוּן יֵת קִימִי
וְתִתְּהוּן קְדָמִית תְּבִיבִין מִפֶּלַע
תו"א יוֹסֵף הוּא בְּלֹא עֵשֶׂה כו: מִדְבָּר מִן
עַם עַם: וְהָיָה עֲלֵיהֶם סוּכָה ה' כו:
קִמַּמֵּר שָׁחַת ה' הָאֲדָמָה: כו:
בַּעַל הַרְשָׁה

פתחצורו ויאלו משי מלרס כחצון לנס' ג'
 תפס ליום מפתחצו בני לקספ' : ללח.
 ז' . כה . ויוד' ללח בני ויחל על עני
 כסות וכו' כה בני אח משן . ויוד' על מית
 מנחם ללח חצורון חת כחיס על כר כ
 קורו לכו בני חצו' על בני מלרס ללח מ
 פדי כי לפולס חני נכ' : ויחל' לחס חלי' .
 שם וכו' מש מורס חל' מקרי מורס חל' מלר

(ח) ביום הזה ז' ברח"ה לא היה צריך לכתוב אלף ביום ההוא מהו ביום הזה שהיו דברי תורה נקדשו עליך כאלו היום ניתנו: (ב) ויסעו מרפידים. הגמשה הוצרך לחזור ולפרש מתיכן נסעו והלא כבר כתב שבמרפידים היו הווים בידועים נסעו ואלף לקהיב נסעוהו ממרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני תשאלו אף נסיעתן מרפידים בתשובה: ויוחן שם יתחשבו. כלים אחד כל אחד ח' אלף שאל כל הכניות בתרעומות ובהחלוקה: בגדר ההר. למדור וכל מקום שפאתה מואל נגד מ' פנים למדור: (ג) ומושה עלה ביום השני וכל עליותיו בהשכמה היו שנאמר וישכם ויבוא בצוק: בה האמר. תלשון וזכר הכהן: רבתי יעקב. אלו הנשים תאמר להם בשאר רזה: תוריד לבני ישראל. ונשנין ודקדוקין פי' לזכרים ודברים הקשין כגידיו: (ז) אתם ראייתם. לא מסורת היא בידכם לא בדברים אפי' משנר לכם לא צדקים אני מושיע עליכם אלא אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים בל על כמה עזירות היו חיביין לי קודם שנודעו לכם ולא עיקר שפתי חבמים

[illegible]

יְהוָה לְעֵינַי כָּל־הָעַם עַל־הָרִים סִינַי׃
 יְיָ וְהַגְבִּילָתָה אֶת־הָעַם סָבִיב לֵאמֹר
 הַשְׁמְרוּ לָכֶם עֲלֹת בְּהָר וּנְגַע
 בְּקִצָּהוּ כָל־הַנֶּגַע בְּהָר מֹות יוֹמָת׃
 יִלְאֲתֻנֶּע בּוֹ יָד כִּי־סָקֹל יִסָּקֵל
 אֲוִירָה יִירָה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ
 לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁךְ הַיָּבֵל הַזֶּה יַעֲלוּ
 בְּהָר׃ יִי וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן־הָהָר אֶל־
 הָעַם וַיְקַדֵּשׁ אֶת־הָעַם וַיַּכְבֶּסוּ
 שִׁמְלֹתָם׃ ^{טו} וַיֹּאמֶר אֶל־הָעַם הֵיוּ
 נִכְנָיִם לְשִׁלְשֵׁת יָמִים אֶל־תִּגְשׁוּ
 אֶל־אִשָּׁה׃ ^{טז} וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 בַּהֲיִית הַבִּקֹּר וַיְהִי קִלְת וּבִרְקִים
 וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקָל שֹׁפָר חָזַק
 מְאֹד וַיַּחֲרֹד כָּל־הָעַם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה׃
 יִי וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעַם לִקְרֹאת

אֲרִי בְיוֹמָא תִּלְתָּאָה
יִתְנִלִּי יְיָ לְעֵינַי כֹּחַ עֲמָא
עַל מִוֶּרְא דְּמִינִי :
יִבְרַחְתְּהֶם יְתַעֲמָא סְחוּר
סְחוּר לְמִימֵר אִסְתְּמֵרוּ
לְכוּן מְלָמְסַק בְּמִוֶּרְא
וְלְמִקְרַב בְּסוֹפָה כֹּחַ
דִּיקְרַב בְּמִוֶּרְא אֲתִקְמָלָא
יִתְקַמַּל : י' לֹא תִקְרַב בְּה
יָדָא אֲרִי אֲתִרְנָמָא יִתְרַגֵּם
אוֹ אֲשִׁתְּדָאָה יִשְׁתְּדִי אִם
בְּעִירָא אִם אֲנִשָּׂא לֹא
יִתְקִים בְּמִינְד שׁוֹפְרָא
אֲנוּ מְרִישֵׁן לְמִסְכַּב בְּמִוֶּרְא :
י' וְנִחַת מִשָּׁה מִן מִוֶּרְא
לֹות עֲמָא וְזִמִּין יְתַעֲמָא
וְחִירוֹ לְבִישִׁיהוּן : י"ו וְאִמֵּר
לְעֲמָא הוּוּ זְמִינִן לְתַלְתָּא
יִזְמִין לֹא תִקְרַבִּין לְעַד
אֲתַתָּא : י"ז וְחִירוֹ בְּיוֹמָא
תִּלְתָּאָה בְּמַהְרִי צִפְרָא
וְחִירוֹ קִלְיוֹ וְכִרְקִין וְעִנְנָא
תְּקִיף עַל מִוֶּרְא וְקַל
שׁוֹפְרָא תְּקִיף לְחִדָּא וְזַע
כֹּחַ עֲמָא דִּי בְּמִשְׁרִיתָא :
י"ח וְאִפִּיק מִשָּׁה יְתַעֲמָא
בְּעַל הַמִּירָם

הו"א סקול יסקל סטודיוס : אס דהמס : ז"ק : זמסן סוול : זילס : ס : סיו : נכוס סס : אל ססו יססו : ז : זיום זכוס :

וכן בא לכושר במעט ומוחשי שאל לדרוש
 בלום וסודות לשום : יחי סקול יסקל ב'
 במה' ככל ולידך סקול יסקל כבוד דילפין
 לדרוש מכאן מה כאן בדרתיים ובסקילה חף לרש
 במסך בקרן היכול בשם לשם מדען לשם ש

והדברים וסקילה. אם במהם הם ^{לפי} לא יחיה. בקלם מחזיקין מן הקטן: במשך. ב' במסורה. כהא ואיך
מאילו של יחזקאל וזה הסיפור של מן תורה (פסל חוצה יריחו) (עו) כהים הכהן. חסר וי"ו ש"ז שלמו
רמ"י

לשלשת ימים. לסוף שלשת ימים ב' הוא יום רביעי
שהוסף משה יום אחד מעטו כדברי רבי יוסי ולדברי
האומר בשם ר' חנניו שפרט הדברות אל' הוסף
משה ביום. ולשלשת ימים כמו ליום השלישי: אל' תגישו
אל' אישה. כל שלשת ימים הללו כדי שיהיו הגשם
עובדות ליום השלישי והיינו עטורות לקבל תורה שאם
יבאנו תוך ג' ימים שחל פלגות האשם שכתב ידנו לאחר
עבילתה ותחזור ותעמל אכל משתתה שלשה ימים
וכבר הרע מסיחין ואינו ראוי להזרוע ומסור מעמלם
מה הפולטת. בהיות הבקר. מלמד שהקדים על ידי
מה שאין דרך צמר ודם לנשות כן שיאכל הרב ממתיך
להזרע וכן מצינו קום אז אל הבקעה וגו' ואקום ואז
אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד: (וי') לקראת
חבבים

ואלה המשפטים ואין מוקדם ומאוחר בצורה: רע"י
כל היום. נולמד שלא היה ביום כוונתו שמתפרש
כולם: (יב) והגבולות. קטע שלהם נחשבו לסימן של ארצו
מן הגבול והלאה. לאמר. אבול אחר כך השמר מעלות
מכאן והלאה ואתה תחזיר על קדונגע בקצהו. אפילו ר
בקהל: (כז) ירה יירה. מכאן לנספיק שהם נדחו למטה
מבית הסקלה שהיה גבוה שתי קומות: יירה. ושלך
לנוטה לארץ כמו ירה בים. במשך היוכל. כשימשוך היוכל
קול ארוך הוא סימן שזיהה והפסקת הקול ר וזיון
שם נתקלה סרשין עלות: היוכל. הוא שופר של איל שכן
עשירי קורין לדרכא יונבל ושופר של איל א של יתח
היה: (יד) מן ההר אל העם. נולמד שלא היה משה
פונה לעסוף אלא מן ההר אל העם: (עו) היו נכונים
עיקר שפר

קו תשובה על שאלתו: ר' דק"ל דכ"ו שיעור הלא הוא נובע אלא פ"י אפי' בקצרו נגיעה לחוד אסורה בלא פליה"ט
ש' מדכתוב ידע ידע שני פעמים: ת' כן דרך המגיס שיאמר: קצו בהפסקה: א' דיוק מדכתיב סיכול בס"א בלדיהם. ב' דיוק
מלגל

6278

אֶל־יְהוָה לֹא־יוֹכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל־
הָרֹם סִינַי כִּי־אַתָּה הֵעִדְתָּה בְּנֵינוּ
לֵאמֹר הַגִּבֹּל אֶת־הָהָר וּקְדַשְׁתּוּ׃
כֹּד וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוָה לְךָ־יֵרֵד וְעַלִּית
אֶתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם
אֶל־יְהֹרָסוּ לַעֲלֹת אֶל־יְהוָה פֶּן־
יִפְרֹץ־בָּם׃ כֹּה וַיֵּרֶד מֹשֶׁה אֶל־הָעָם
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם׃ ס כ ׀ וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים
אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃
בַּצִּבּוֹר קוֹרִין בַּטַּעַם הַעֲלִיּוֹן תִּמְצֵא בַסּוּף הַסֶּפֶר ס ב אֲנֹכִי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ

קדם י לא יבול עמא
למסק למיורא דסיני ארי
את אסדרת בנא למימר
תחיים ית מורא וקדשה:
כד ואמר לה יי אזיל חות
ותסק את ואהרן עמך
וכהניא ועמא לא יגרון
למסק לקדם יי דילמא
יקטור בהון: כה ונתת
משה לעמא ואמר להון:
אומיל יי ית כל פתנמא
האלין למימר: כ אנה יי
אהרן די אפיקמך
מארעא דמצרים מבית
ורא יי לך ועתה כה יי וידבר אלס
מניה: ב אנה יי שנת כה:
בעל המורים

דקמוס כה סוף וחק מלך: (כ) וקדשו: כ
במסורה דר ר"פ ודר ס"פ וקדשו כי חת לס
אליהו הוא פקיד: ויון: כה כה יי לפי
שקדוהו לחון ולפחות לחון וכבר כחון
ולפחות מה יי לחון וס"פ קדשו כחון
דכחון קדוהו אחר בלחן כה כלל לחון
מיהו ס"פ בלחן נכח קדוהו כי בחיים
כן בקדוהו לא יחיו וגם נדחת ס"פ כסוף
ס"פ: (ב) אנה יי כה כל יי שקד כל
קדוהו וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ
(ג) אנה יי כה כל יי שקד כל

דקמוס כה סוף וחק מלך: (כ) וקדשו: כ
במסורה דר ר"פ ודר ס"פ וקדשו כי חת לס
אליהו הוא פקיד: ויון: כה כה יי לפי
שקדוהו לחון ולפחות לחון וכבר כחון
ולפחות מה יי לחון וס"פ קדשו כחון
דכחון קדוהו אחר בלחן כה כלל לחון
מיהו ס"פ בלחן נכח קדוהו כי בחיים
כן בקדוהו לא יחיו וגם נדחת ס"פ כסוף
ס"פ: (ב) אנה יי כה כל יי שקד כל
קדוהו וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ וס"פ
(ג) אנה יי כה כל יי שקד כל

לעלות יתקדשו יהיו מומונים להתיב על עמדן׃
פן יפרץ יבול פרעה הירוג בהם וישעה בהם פרעה׃
(כ) לא יאכלו הפעם יאכלו לך להטוד בהם שגרי
מחרין ועומדין הס היום שלשת ימים ולא יוכלו לעלות
שלין להם רשות: (כד) לך דרך והטוד בהם שנית
שמוריין את האדם קודם מעשה וחורין ומוריין אותו
בשעת מעשה: ועליות אהרן ואהרן עמך והכהנים
יכול אף הם עמו מ תלמוד לומר ועליות אהרן
מעשה אתה מחילה לעמך ואהרן מחילה לעמך והכהנים
מחילה לעמך משה נגש יותם מאהרן ואהרן יותם מן
הכהנים והטוד כל עמך אל יחרסו את מזבחם לעלות
אל ה': פן יפרץ בהם א"פ שהוא נקוד הטף קמן
אינו וז מנזרתו כך דרך כל תיבה שנקודתה מלאפס
כשהיא סמוכה במקף משתנה הנקוד להטף קמן׃
(כה) ויאמר אלהים החרה וז: (א) וידבר אלהים
אין אלהים אלא דיין וכן הוא אומר אלהים לא תקלל
וחרנומו דיינא לפי שיש פשויות בחורא שיש עשין
אדם מקבל עקר וחס לאו אינו מקבל עליהם פריעויות
יכול אף עשר הדברות כן תלמוד לומר וידבר אלהים
דיין להפער: את כל הדברים האלה. מלמד שאמר
הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד מה שני
אפשר לאדם לומר כן. אס כן מה תלמוד לומר עוד
עיקר ששתי חבמים

יחד וכל ואף שייך פ"ז רב כלפי וכו': מ ר"ל הבהנים וכו':
דכיון שכולם בדבור אחד נאמרו מאי דכתיב אחת דיבר אלהים שנים וז שזעתי שתי הדברות לבד בדבור אחד נאמרו ל"פ
מחור ופ' בחזרת פ"י שני הדברות לבד בדבור אחד ושאר דברות משה פירשם: ל דק"ל ככלא וידבר כלל לאמר פרט והכא
את כל הדברים האלה פרט ה"ל לאמר מיותר אלא לדרוש: מ דק"ל לה לא כתב אשר בראתי שמים וארץ ע"ז פ' כדאי וכו':
מ דק"ל סודר של תלי אלוהותו ביציאת מלכים אלא לפי וכו' ואז דכתיב ויצאת מלכים אלא ההשמות ס"ל ס"ל ס"ל אלא ש"פ
תכליתו ס"ל על ס"ל לכן קרי לה יצא: ס כמו שהיית אחד בל"א ס"ל על ס"ל פתח וכו' תאמרו שאני הוא יכו':
ר"ל

דְּשַׁבְתָּא לְקַדְשׁוּתָהּ :
 • שְׁמָא יוֹמִין תְּפִלָּה
 וְתַעֲבֹד כָּל עֲבֹדָתָהּ :
 יוֹיָמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְתָּא
 קֹדֶם יי אֱלֹהֵךָ לֹא תַעֲבֹד
 כָּל עֲבֹדָתָא אֶתְּ וּבְרַךְ
 וּבְרַמְתָּ עֲבֹדָהּ וְאַמְתָּהּ
 וּבְיָמֶיךָ וּבְיָמֶיךָ דִּי
 בְּקֻרְתָּהּ : יי אֲרִי שְׁמָא
 יוֹמִין עֲבֹד יי יֵת שְׁמָא
 וְיֵת אֲרַעָא יֵת יִמָּא וְיֵת
 כָּל דִּי בְּהוֹן וְנַח בְּיוֹמָא
 שְׁבִיעָאָה עַל כֵּן בְּרַךְ יי
 יֵת יוֹמָא דְּשַׁבְתָּא
 וְקִדְשָׁהּ : יי יִקְרִי יֵת אֲבוּהָ
 וְיֵת אִמָּהּ בְּדִיל דִּי יִרְכּוּן
 יוֹמֶיךָ עַל אֲרַעָא דִּי
 אֱלֹהֵי יֵהֵב לָךְ : יי לֹא
 הַקְמוּר נִפְשׁ : לֹא תַגְזֹף :
 לֹא תַגְנוּב : לֹא תַסְהֵד
 בְּחִבְרָךְ סְהִדוּתָא
 דְּשִׁקְרָא : יי לֹא תַחֲמֹד
 בֵּית חֲבֵרְךָ לֹא תַחֲמֹד
 אֶתְּ חֲבֵרְךָ וְעַבְדָּהּ
 וְאַמְתָּהּ וְתוֹרָהּ וְתַמְרָהּ

בעל המוריס

כאלו קיים (א) חופשי מוריס : (ב) ככל את
 הדין ואת האדם, כמו כבוד את אב ואם שבת
 (א) כל כשם שחייב לנכד את הכבוד כך חייב
 לנכד אביו ואמו : לנסי יארכון, חכמו"ל שאין
 ארכות ימים כעבוד"ל שבת"ל אלא כעבוד"ל
 שבת"ל פו"ק : (ב) לא תפלה, דבור שני ויש
 ופסיקין כ"ף וזהו אף, סוב לשהאל ויש
 תורה לשבע היא כח נאשון ואם לומד
 לחיות, פשרם וכן פסקם אלו ה' הדברים וזהו פ"ק אשר שבע אחרים כקניי, ובמפרש עקב דכ, ולאננה עקב, עשה מורמן קעם מורסם קלמם יעקב"ב
 עשרם הדברים שבע בהם קע"ב תיבות :

יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ : שְׁשֶׁשֶׁת יָמִים
 תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלָאכָתְךָ : וַיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־
 תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ
 וּבִתְךָ עֲבֹדְךָ וְאַמְתְּךָ וּבְהִמְתְּךָ
 וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ : יי כִּי־שֶׁשֶׁת־
 יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
 הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם
 וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בְּרַךְ יְהוָה
 אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ : יי כִּי־כִבֹּד
 אֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן
 יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ : יי לֹא תִרְצַח : יי
 לֹא תִנְאַף : יי לֹא תִגְזֹב : יי לֹא תַעֲנֶה
 בְּרֵעֶךָ עַד שִׁקָּר : יי לֹא תַחֲמֹד
 בֵּית רֵעֶךָ : יי לֹא תַחֲמֹד אִשְׁתִּי רֵעֶךָ

הוא לא חשש כל מלאכה שבת קוד : ככד, את אביך שבת כס : לא תרצח לא תנאף שבת
 פס : לא תנאף שבתות מן : לא תגזב כסודין מן : לא תגזב שם : לא תחמוד כס"ב :

כא"ל חוקים לו לך שאלם נבוא דיום הששי : לא תגזב, בגי' נזכר נפש, עשרת הדברות פתחילין כלא"ף
 ופסיקין כ"ף וזהו אף, סוב לשהאל ויש, כהם תרי"ג חוקיות, עד תרי"ג מלות ושבע פסוק נט וז' וסיתם כהר חורם נומר לך שאלם נאדם
 חורם לשבע היא כח נאשון ואם לומד, לא לשבת יחזור לנכד, יום כהם חיות פסוק עקב וזהו שדמו חליפור כעם מעקלו, ושי' לזכור אלו כ'
 לחיות, פשרם וכן פסקם אלו ה' הדברים וזהו פ"ק אשר שבע אחרים כקניי, ובמפרש עקב דכ, ולאננה עקב, עשה מורמן קעם מורסם קלמם יעקב"ב
 עשרם הדברות שבע בהם קע"ב תיבות :

רש"י

כמו אכול ושתו, הלך ובעל וכן פתרונו תנו לב לזכור
 תמיד את יום השבת שאלם נודמן לך הפך יפה תהא
 מוזמינו לשבת : (ט) ועשית כל מלאכתך, כשתבא שבת
 יבא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר
 מלאכה (מכילתא) : (י) אתה ובנך ובתך, אלו קטנים
 או אלה אלא גדולים אמרת הרי כבר מזהירין הם אלא
 לא בלא אלא להזהיר גדולים על ציטת הקנים וזה ששנינו
 קטן שכל לכבות אין שומעים לוג מפני ששיתחו עליך :
 (יא) וינח ביום השביעי, כביכול הכתיב בעלמו מנוחה
 ללמד הימנו ק"ו לאדם שאלאכתו בעמל וביגיעה שיהא נח

עיקר שפתי חכמים
 שריו מוקד בשל אלא הוא מקור המורה על הפעולה מתחדת וזה תנו לב וכו' : ג הא"ס כתב כשאליו עושה פ"ד הגדול
 א"מ להפרישו, וי"ח ויסדרי לכו דמזהירין להפרישו :

וְכֵן דִּי לְחִבְרָה: מו וְכָל
עָמָא חָזָן יִת קָרְיָא יִת
בְּעוּרִיָּא יִת קָל שׁוּפְרָא
יִת מִזְרָא הֵנָּה וְהוּא עָמָא
וְנָעוּ וְקָמוּ מִרְחִיק:
מז וְנִאמְרוּ לְמִשָּׁה בְּרָרָא אֵת
עָמָא וְנִקְבְּרָא וְלֹא יִתְמַלֵּל
עָמָא מִן קֳדָם יי וְלִמָּא
נְמוּת: יי וְאָמַר מִשָּׁה
לְעָמָא לֹא תִחְלָחוּן אֲרִי
בְדִיל לְנִסְמָאָה יִתְכוּן
אֲתִנְגִּי לָכוֹן יִקְרָא דִּי
וְבְדִיל דְתַתִּי בְחִלְתָּהּ עַל
אֲפִיכוֹן בְּדִיל דְלֹא
תִתְגַּבֹּן: יי וְקָם עָמָא
מִרְחִיק וּמִשָּׁה קָרַב לְצִד
אֲמִישָׁתָא דְתַמָּן וְקִרְאֵיהּ:
יב וְאָמַר יי לְמִשָּׁה בְּדָגָן
תִּימֹר לָבֵן יִשְׂרָאֵל אֲתָן

בעל המורים

(יט) ויהי הכס ויבשו. על כן תתעוררו בשם
לימוד הכסוד לפי שהכסוד יתקנה כל אדם בזה
ובזה: ויבשו. כג' י"ב עיניו שהיו רחוקים
לאורו: ויבשו. כ' במסורה הכל ויחזק
ויבשו. חמות הכסוד מקול הקולא זה הכס
ע"י מלאך א"ל כה"ע מלאכים דכתיבי מלכי
לכאוס ידיון ידיון: (יז) לבעבור. כ' במסורה
כה ויחזק לבעבור סכא זה פני דכרר גבי
דוד כענין האש החקוקים. לבעבור הכה"ע
אל האשנים זה הכה"ע פ' לבעבור נחית אשנים
ואש חקוקים כענין סכא כדוד כמו שאל. בעבור
ידיון חס מלאך האלונים ואש לכו. בעבור
הכ"ע פ' הכה"ע: חטא. כ' במסורה כה
ויחזק. כג' ואל חטא. כ' במסורה עומדת כן החטא
ובכנס מלאך ליד חטא וכו' ובכנס חטא כן החטא
על צדקם לבלתי חטא על כן שיש על חטא
נכנס. כג' ואל חטא. כ' במסורה עומדת כן החטא

וְעַבְדֵּי וְאַמְתּוֹ וְשׁוֹרֵי וְחִמְלֵי וְכָל
אִישׁ לְרַעָה: פ' שְׂבָנִי מִן כָּל הָעָם
רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם
וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עֵשֶׂן
וְרֹא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמֵדוּ מִרְחָק:
מז וַיֹּאמְרוּ אֶל־מִשָּׁה דְבַר־אֵתָהּ
עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֶל־דְּבַר עִמָּנוּ
אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת: יי וַיֹּאמֶר מִשָּׁה
אֶל־הָעָם אֶל־תִּירְאוּ כִּי לִבְעֹבֹר
נָסוּת אֶתְכֶם בְּאֵי הָאֱלֹהִים וּבְעֹבֹר
תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל־פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי
תַּחֲטְאוּ: יי וַיַּעֲמֵד הָעָם מִרְחָק
וּמִשָּׁה נִגַּשׁ אֶל־הָעַרְפֶּל אֲשֶׁר־שָׁם
הָאֱלֹהִים: ס ספטייר יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מִשָּׁה כֹּה תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲתִסְרֵאִיתֶם בְּיַד הַשָּׁמַיִם דְּבַר־תִּי

הנ"א וכל הכס ברכות ו: ובכסוד חסידים יבמות עס:

שנים לא כפירה הוא חטא וכו' רבו ואל חטא. כ' במסורה עומדת כן החטא
בפירי ר"א גש לא נח' אלא נכס מיכלל ובכסוד חסידים יבמות עס:

רש"י

בית דין אף לא תננו דבר שחייב עליו מיתת בית דין:
(טו) וכל העם רואים. מלמד בלא היה בהם איתא כומא
ומניין שלא היה בהם אלא תלמוד לומר ויעשו כל העם
ומניין שלא היה בהם חרש תלמוד לומר נעשה ושמע.
(מכילתא): רואים את הקולות. רואין את השמע שאי
אפשר לראות במקום אחר: את הקולות. היוצאין ה
מפי הגבורה: ויבשו. אין נוע אלא ו יועברו
מרחק. היו רתעוין לאחוריהם שנים עשר מיל כאורך
מהניהם ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירם
שכאמר מלאכי צבאות ידיון ידיון: (יז) לבעבור נסות
אתכם. לגדל אתכם בעולם שיאל לכם שם באמונת שווא
בכבודו גללה עליכם: נסות. לשון הרמה וגדולה כמו
הרימו נס. ארים נס. וכנס על הגבעה שם שווא וקוף:
עיקר שפתי חכמים

ה' לל"ח רואים את הקולות קאי אקולות קדורים מ"ח כדכתיב לעיל ויהי קולות וברקים וכו' לל"ח דזה קאי אשעת מ"ח:
ו' ל"ח כי ויעשו הוא מסודרת נע ונד הוא אלא לשון יע ופחד כדפירש על ויעמדו מנחם: ו' ולכן נקרא בשם כס יען שווא
מנוסם

עמכם: כֹּלֹא תַעֲשֹׂן אֶתִי אֱלֹהֵי כֶסֶף
וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשֹׂן לָכֶם: כֹּא מִזְבֵּחַ
אֲדֹמָה תַעֲשֶׂה לִי וְזִבְחֶת עָלָיו אֶת־
עֲלִיתָךְ וְאֶת־שְׁלָמֶיךָ אֶת־צֹאנְךָ
וְאֶת־בְּקָרְךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אֶזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אֲבֹא אֵלֶיךָ
וּבִרְכָתֶיךָ: כב וְאִם־מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
תַעֲשֶׂה לִי לֹא־תִבְנֶה אֹתָהּ בְּזִית כִּי
חֲרִבָּךְ הַנֶּפֶת עָלֶיהָ וְתִחַלְלָהּ:
כג וְלֹא־תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת עַל־מִזְבְּחִי

תַּעֲשֶׂה אֶת־שְׁמִי
כִּלְיֹת עֲמֻכּוֹ: כ לֹא
תַעֲבִדוּן קִדְמִי דַחֲלֹן
דְּכֶסֶף וְדַחֲלֹן דְּזָהָב לֹא
תַעֲבִדוּן לָכֹון: כא מִדְּבַח
אֲדֹמָתָא תַעֲבִד קִדְמִי
וְתַחֲי דְבַח עָלָוֵה יִת
עָלֶיךָ וְיִת נִבְס קִידְשֶׁךָ
מִן עֲנָךְ וּמִן תּוֹרְךָ בְּכָל־
אֲתְרָא דִּישְׁרִיית שְׁכִנְתִּי
לְחֵמִן אֲשַׁלַּח בְּרַכְתִּי לָךְ
וְאֶבְרַכְךָ: כב וְאִם מִדְּבַח
אֲבָנִין תַעֲבִד קִדְמִי לֹא
תִבְנִי יִתְחֹון פְּסִלָן לֹא
תִרִים חֲרִבָּךְ עָלֶיהָ
וְתִחַלְלָנָהּ: כג וְלֹא תַסַּק
בְּדִרְגִין עַל מִדְּבַחִי דְלֹא

תו"א לא תפסד ר"ה קד: מנח"א ארבעה חגים: כו: וזכרת עליו זכרים: נח:

בעל הטורים

(פא) אבוא אליך. אבוא עולה. עסקה לוי שלם אלהים יי' בנכסאי אבוא אליך ובכשיר:

רש"י

אומר ויט שמים וירד: (כ) לא תעשון אתי. לא תעשון
דמות שמי הממששים לפני במדבר. (מכילתא): אלהי
כסף. כל להזכיר על הכרובים שאתה עושה לעמוד אחי
שלך והיו של כסף שם שמים לעשותם של כסף הרי
הן לפני כאלהות: ואחריו זהב. כל להזכיר של יוסף
על ב' שם שמי ד' הרי הן לפני כאלהי זהב: לא
תעשו לכם. לא תהמר הריתי עושה כרובים בבתי
כסותי וזבחי מדרשות כדרך שאני עושה בבתי עולמים
לכך נאמר לא תעשו לכם: (כא) מזבח ארמה. מחובר
בארמה ח של יבנו על גבי עמודים או על גבי כיסין
(כ"א בסים) (מכילתא). ד"א שהיה ממלא את הלל מוצה
המוצת ארמה בשעת הנייתו: תעשה לי. שתהיה תהלת
שמייתו לשמי: וזבחת עליו. אכלו כמועליו משה מנשה.
(מכילתא) או אינו אלא עליו ממש ת"ל הבשר והדם על
מוצה ה' אלהיך ואין שהיית בראש המוצה: את עולתך
ואת שלמיך. אשר ממאלך ומבקרך: את צמנדך ואת
בקרך. פירוש לאת עולתך ואת שלמיך: בכל המקום
אשר אזכיר את שמי. אשר אתן לך רשות להזכיר שם
המפורס שלי שם אבוא אליך וזכרתך אשרה שכונתי עליך
ממלא אתה למדי שלך יתן רשות רשות חזן מג' שם מוצה אבנים
אלא במקום שהכנייה בזה שם וזהו בית הבחורה שם
יתן רשות להכניס להזכיר שם המפורס בנשיאת כפים
לברך את העם: (כב) ואם מוצה אבנים. רבי ישמעאל
אומר כל אם ואם הבחורה רשות חזן מג' שם מוצה אבנים
תעשה לי הרי אם זה משמש בלשון כאשר ובאשר תעשה
לי מוצה אבנים לא תבנה אחרת גזית שהרי חובה עליך
לכנות מוצה אבנים. שנאמר אבנים שלמות טהרה. וכן

אם כסף תלום חובה הוא שנאמר והעבט תעביטו ואף
זה משמש בלשון כאשר. וכן ואם תקריב מנחת בכורים
זה מנחת העומר שהיא חובה ועל כרחק אין אם הללו
תלויין אלא ודאין ובלשון כאשר הם משמשים: גזית.
לי גזית שפוסלן ומכתחן בדרול: כי חרבך הנפת
עליה. הרי כי זה משמש בלשון פן שהוא דילמא פן
תניף חרבך עליה: ותחללה. זה למדת שם הנפת
עליה. בדרול חללת (פ"ג דמדות) שהמוצת נכרא להאריך
ימיו של אדם והדרול נכרא לקצר ימיו של אדם אין זה
בדיון שיוף המקרי על המאריך. ועוד שהמוצת ממיל
שלוס בין ישראל לאברהם בשמשים לפיכך לא יבא עליו
כורת ומנהל בין דברים קל וחומר בזה אבנים שאינם
רואות ולא שומעות ולא מדברות ע"י שמטילות שלום
אמרה חורה לא תניף עליהם בדרול המטיל שלום בין
איש לאיש בין משפחה למשפחה בין אדם לחבירו בין
אחת כמה וכמה עלה תבואה ופירות: (כג) ולא תעלה
במעלות. כשאתה בונה כבש למוצה לא תעשה מעלות
מעלות אשקוניש בלש"י אלא חלוק יסא ומשופע: אשר
לא תגלה ערותך. שע"י המעלות אתה לריך להרחיב
פסיעותיך ועל"פ שאינו גלוי ערוה ממש שהרי כתוב וטעה
לשם מכנסים כד מ"מ הרהבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה
הוא ואתה נהג בס מנהג בזיון והרי דברים ק"ו ומה
אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה
חורה הואיל ויש בהם לורך לא תבנה בהם מנהג בזיון
חבירך שהוא בדמות יוררך ומקפיד על בזיון על אחת
כמה וכמה:

חסלת פרשת יתרו

עיקר שפתי חבמים

מבוא: חל: ח דק"ל למע קורא מוצה ארמה שהרי חו מעלי כמים ומלואם נחשו ל"פ מחובר וכו': מ: חסוף מלת אשר
לפסח את אצלך מן אצלך וק"ל: חסותה: י: אבית הוא פועל יולא בלש"י. ופי' שמי המיוחד שלא יתן להזכיר כ"ל בנשים:

ב דלא תימא מה אונקלוס לאכן אם יעלה עליו כרגל ל"פ ללמד ק"ו: חסלת פרשת יתרו

אשר

אונקרוס

ירשע גבר על חברה
למקמלה בנכילו מן
מדבחי תדברנה לממת:
טו ודימחי אבותי ואמה
א תקמלא א ותקמל:
טז ודינגב נפשא מן בני
ישראל ויזבנה וישתבה
פידה אתקמלא ותקמל:
יז ודילאש אבותי ואמה
א תקמלא א ותקמל:
יח וארי יצאין גברין וימחי
גבר ית חברה באכנא או
בבורמיו ולא ימות
ויפל לבושמן: יט אם יקום
ויהליך בברא על בוריה
ויהי זכא מתיא לחוד

להרנו בערמה מעם מזבחי תקחנו
למות: טו ומכה אביו ואמו מות
יומת: טז וגנב איש ומכרו וגמצא
בידו מות יומת: טז ומקלל אביו
ואמו מות יומת: טז וכייריבן
אנשים והפה איש את רעהו
באבן או באגרף ולא ימות ונפל
למשכב: יט אם יקום והתהלך
בחיוץ על משענתו ונקה המכה
רק שבתו יתן ורפא ירפא: טז שני

הר"א פסע מוכרי ימות ו סוכרין לו
לו ונכה אביו סוכרין פד חילין
יא: וגנב איש סוכרין סה: ומקלל אביו קדושין לו: ונכה איש את ב"כ י פה: אם יקום ויפסע לו סוכרין פק דק שבתו יתן ב"כ סה: ורפא ירפא
ברכות ט ב"כ פד פה.

בעל הטורים

נכסיו אל סוכרין הכניס אשר כל דבר השם וכחש לו וגנב לו סוכרין: על רשע. ט' מסורה דין ואיך כאשר יקום איש על רשעו ופסע על רשעו וקרא
י. פסע גבי פסל אדם. כה חמורו איש על רשעו ודברים בשען כניאו השקר. גבר מחליק על רשעו. לופר פי שמחיק על רשעו כשפס מחליק
ויפסע לו כניאות סקר להחליקו בדברים אלו. מחיבו וכו' ופסע על רשעו יקרא וכו' וכו' וכו' כמסורה סוף ואיך ויפסע
גם הכה בערמה כנכסיו וסוכרין להרוג בערמה וירחק עליו מלמו שפס יפסע וכו' מעם מוכחי תפסנו למות אלל כנכסיו בערמה קינו פסן נפסן
האל וכו' וסוכרין חוטבי פסם וכו' איש למחש זה הרחק מן האופת ואלו נחקרנו למחש. א"ל כ"ח"ס וכו' (יו) ומקלל אביו. כנכסיו: וכו'
כסילה: ומקל. ג' מסורה כה"ל ויך כנכסיו וכו' ס"פ נומר שחוקו ממקלל סה רשע לסוכרין ונכסיו וכו' וכו' (יו) בלגרו. ג' כנכסיו: דין
והיך ונכסיו בלגרו רשע לשי שזוכסן איתו שס' ימות סוכרין סוכרין איתו לכן לרין שס' כסילה כדי להפסע ודימחי בלגרו רשע שס' כס' (י)
(יט) אל יקום. הכסין כה מחיל כל ומסיו כל ירפא לו לך סקסיה שולח יסורים על כלסם וגורג פליס שילי לחיות ויוס ונלחיו שס' וקס: ג'
נכס' וקס סה: וקס הליס שטון. ש' של ידו כנכסיו ג' וקס ג' שולח לם על כל שולחיה חולס שולחיה. חתן ומלך. אל יקום וסוכרין כחוד כחן
שנכסיה וקס שטון. וקס כלס כיוט פ"י שסיה וס' שטון וס' יקם אחרת ולי וקס כלס שטון. ש' של ידו כנכסיו ג' וקס כיוט שולח: דק שס'
ימן. (לפסו) אל שר על דברי הרופא:

רש"י

שהמית ושליח בית דין שהמית במלקות ארבעים והאל
המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשוגג תלמוד
לומר וכו' יודל ולא שוגג להרנו בערמה ולא שליח בית
דין והרופא והרודה בנו ותלמידו שאל על פי שס'
מודין אין מערימין: מעם מוכחי. אם היה כהן ורופא
לעבוד עבודה תחתו למות: (טו) ומכה אביו ואמו.
לפי שלמדנו על החובל בחבירו שהוא בשלומין ולא במיתה
הולך לומר על החובל בחבירו שהוא במיתה ואינו חייב
אלא בהכאה ה שיש בה חבורה: אביו ואמו. או זה אי
זה: מות יומת. בחנק: (טז) וגנב איש ומכרו. למה
נאמר לפי שנאמר כי ימלא איש גונב נפש מחסיו אין
לי אלא איש שגנב נפש. אשה או טומטום או אנדרוגיטום
שגנבו מנין תלמוד לומר וגונב איש ומכרו. ולפי שנאמר
תלמוד וגונב איש אין לי אלא גונב איש. גונב אשה מניין
לחוד לומר וגונב נפש לכן הולכר שיהיה שם השם
זה גלה זה: וגמצא בידו. שרלוו עדים שגנבו ומכרו
וגמצא כבר בידו ו קודם מכירה: מות יומת. בחנק
כל מיתה האמורה בחורה סתם בחנק היא והפסיק
הענין וכו' וגונב איש בין מכה אביו ואמו למקלל אביו ואמו.
וגראה לי היינו פלוגתא דמר סבר מוקסין הבלה לקללה
עיקר שפתי חבמים

ה דכתיב מכה בהמה וגו' מכה אדם מה בהמה עד שיעשה חבורה אף לאדם עד שיעשה חבורה: ו לאסוקי מכרו ואח"כ גביו
דבער כדן גונב מנין וטעת ומכר ברשות בעלים דפסור: ו כי נלך ונכשת ילפין מכותבים אחרים: ה דלי שפעתו משם
א"כ

כ וְכִי־יִכָּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־
 אִמּוֹתוֹ בַּיִשָּׁבֶט וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם
 יִנָּקֶם: כ"א אִךְ אִם־יוֹם אוֹ יוֹמִים יַעֲמֹד
 לֹא יִקָּם כִּי כִסְפוֹ הָיָא: ס כִּדְכִי־יִנְצוּ
 אַנְשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה חֲרָה וַיֵּצְאוּ
 יָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ
 כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה
 וְנָתַן בְּפִלָּיִם: כ"ב וְאִם־אִסּוֹן יִהְיֶה
 וְנָתַתָּה נַפֶּשׁ תַּחַת נַפֶּשׁ: כ"ג עֵין
 תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד
 רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל: כ"ד כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה
 פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַּחַת

בְּחַמְלָנָה יִתֵּן וְאֵגֶר אִסְיָא
 יִשְׁלָם: כ' וְאֵרִי יִמְחִי גִבֹּר
 יָת עַבְדָּהּ אוֹ יָת אִמָּתָהּ
 בַּשִּׁלְמָן וַיּוֹמֹת תַּחַת יָדָהּ
 אֶתְדַּנָּא יִתְדֵן: כ"א בְּרַם
 אִם יוֹמָא אוֹ תְרִין יוֹמִין
 יִתְקִים לֹא יִתְדֵן אֵרִי
 כִּסְפָּהּ הָיָא: כ"ב וְאֵרִי
 יִנְצִין וְגִבֹּרִין וְיִמְחִין אֶתְתָּא
 מַעֲדִיא וְיִפְקִין וְיִרְחֵא
 וְלֹא יִהְיֶה מוֹתָא אֶתְגִּבָּא
 יִתְגַּבִּי כְּמָא דִּישְׁנֵי עֲלֹהֵי
 בְּעַלָּה דְאֶתְתָּא וְיִתֵּן עַל
 חִימִיר דִּינְיָא: כ"ג וְאִם
 מוֹתָא יִהְיֶה וְיִתֵּן נַפְשָׁא
 חַלְף נַפְשָׁא: כ"ד עֵינָא חַלְף
 עֵינָא שְׁנָא חַלְף שְׁנָא יָדָא
 חַלְף יָדָא רֶגֶלָא חַלְף
 רֶגֶלָא: כ"ד כְּוִיָּה חַלְף
 בְּעַל הַמּוֹרִים

ר"א נָקָם יִנָּקֶם סִבְדִּירִין נִכְּ: יוֹם אוֹ יוֹמִים כִּסְפָּה כִּסָּא חַלְף שֶׁ בְּחַרָה שֶׁ:
 וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת אִמּוֹתָיו בַּיִשָּׁבֶט וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם:
 לֹא יִנָּקֶם: כ"א אִךְ אִם יוֹמָא אוֹ יוֹמִים יַעֲמֹד לֹא יִנָּקֶם כִּי כִסְפוֹ הָיָא: ס כִּדְכִי־יִנְצוּ
 אַנְשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה חֲרָה וַיֵּצְאוּ יָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית
 עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפִלָּיִם: כ"ב וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נַפֶּשׁ תַּחַת
 נַפֶּשׁ: כ"ג עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל: כ"ד כְּוִיָּה
 תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַּחַת

(כ) אִךְ אִם יוֹם יוֹמִים כִּסְפָּה כִּסָּא חַלְף שֶׁ בְּחַרָה שֶׁ:
 וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת אִמּוֹתָיו בַּיִשָּׁבֶט וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם:
 לֹא יִנָּקֶם: כ"א אִךְ אִם יוֹמָא אוֹ יוֹמִים יַעֲמֹד לֹא יִנָּקֶם כִּי כִסְפוֹ הָיָא: ס כִּדְכִי־יִנְצוּ
 אַנְשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה חֲרָה וַיֵּצְאוּ יָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית
 עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפִלָּיִם: כ"ב וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נַפֶּשׁ תַּחַת
 נַפֶּשׁ: כ"ג עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל: כ"ד כְּוִיָּה
 תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַּחַת

ר"ב נָקָם יִנָּקֶם סִבְדִּירִין נִכְּ: יוֹם אוֹ יוֹמִים כִּסְפָּה כִּסָּא חַלְף שֶׁ בְּחַרָה שֶׁ:
 וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת אִמּוֹתָיו בַּיִשָּׁבֶט וּמֵת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם:
 לֹא יִנָּקֶם: כ"א אִךְ אִם יוֹמָא אוֹ יוֹמִים יַעֲמֹד לֹא יִנָּקֶם כִּי כִסְפוֹ הָיָא: ס כִּדְכִי־יִנְצוּ
 אַנְשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה חֲרָה וַיֵּצְאוּ יָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית
 עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפִלָּיִם: כ"ב וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נַפֶּשׁ תַּחַת
 נַפֶּשׁ: כ"ג עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רֶגֶל: כ"ד כְּוִיָּה
 תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חֲבוּרָה תַּחַת

יְהוֹ אִשְׁתִּי: כ' כִּכָּה וְאֵרִי כִי יוֹם אִשְׁתִּי

רש"י

והכה את האשה: ונגפו: ח"ן נגיפה חלל לשון דחיפה
 והכאה כמו פן נתגף בלשון רגליך: ובערם יתנגפו
 רגליכם: ולחבן נקף: ולא יהיה אסון: כ באשה:
 ענוש יענש: לשלם דמי ולדות לבשל שמין אותה כמה
 היתה ראויה להמכר בשוק להעלות בדמיה בשביל הריונה:
 ענש יענש: יגבו ממנו ל ממון כמו וענשו אותו מאה
 כסף: כאשר ישירת עליו וגו'. כשיתבענו הבעל בב"ד
 להשית עליו עונש על כך: והכה מ דמי ולדות:
 בפללים: על פי הריונה: (כג) ואם אסון יהיה:
 באשה: ונתת נפש תחת נפש: רבותיו חולקים
 בדבר יש אומרים נפש ממש ויש אומרים ממון אבל לא
 נפש ממש שהמכין להרוג את זה והרג את זה פסור
 ממיתה ומשלם לורשיו דמיו כמו שהיה נמכר בשוק:
 (כד) עין תחת עין: סימא עין חבירו נתן לו דמי
 עינו כמה שפחתו דמיו למכור בשוק וכן כולם ולא נטילת
 אבר ממש כמו שדרשו רבותינו בפ' החובל: (כה) כויה
 תחת כויה: מכות אש ועל ענשיו דבר חכמה שיש
 בה פחת דמים ועקשו בשדן פחת דמים חלל אבר
 כגון כויה בשפוד על לפרצו אומדים כמה אדם כוולא בזה
 עיקר שפתי חכמים

רגל: ורפא ורפא: כתרנומו: ישלם שכר הרופא:
 (כ) ובי יכה איש את עבדו או את אמתו: בעבד
 כנעני הכתוב מדבר או אינו חלל בעבד תלמוד לומר כי
 כספו הוא מה כספו קני לו עולמית חף עבד הקניו לו
 עולמית והרי היה בכלל מכה איש ומת חלל בא הכתוב
 והוציאו מן הכלל להיות גדון דבין יום או יומים שאם
 לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת פסור: בשבט:
 כשים בו כדי להמית הכתוב מדבר או אינו אפילו אין
 בו כדי להמית תלמוד לומר בשראל ואם בלשון דר אשר
 ימות בה (או בכלי עץ יד גי' ראש) הכהו והלא דברים
 קיו ומה ישראל חמור אין חייב עליו אל"כ הכהו בדבר
 שיש בו כדי להמית ועל אשר שהא כדי למות הבאה
 לו עבד הקל לא כ"ש: נקם ינקם: מיתת סייף וכן
 הוא אומר חרב נוקמת נקם ברות: (כא) אך אם יום
 או יומים יעמוד רא יקם: אם על יום אחד הוא פסור
 על יומים לא כ"ש חלל יום שהוא כיומים ואיזה זה
 מעט לעת: לא יקם כי כספו הוא: הא אחר שהכחו
 חף על פי ששהה מעט קודם שמת חייב: (כב) ובי
 ינצו אנשים: זה עס זה י ונתכין להכות את חבירו

א"כ דבין חלה הוא למה כתיב וקם המכה: מ כי זה הנותנת טעם כי קנין כספו למוצא הוא אם לא למוקא: הא אחר כ"י:
 * אבל לא תפרש שני האברים לא עס האשה: ב דליל בוולדות הכתיב ואם ייזא אסון וגו' נפש וגו' ובוולדות אין חיוב מיתת:
 ל דבין ונתן כפוליס משמע שלא גבו עדיין: מ לאסוף דמי האשה כמא כ"ה:

שְׁלֵמָה יִשְׁלַם: יי אַם מְרֵה
עֲמָה לֹא יִשְׁלַם אִם
אֲבִירָא הוּא עַל בְּאֲגָרָה:
וְאִרִי יִשְׁדֵּל גִּבֵּר
בְּתַלְתָּא דְלֹא מְאֻסָּא
וְיִשְׁכּוּב עִמָּה קִימָא
קִימְנָה לָהּ לֹאנְתָנו: שׁ אִם
מִצְבָּא לֹא יִצְבִי אֲבוּהָא
לְמַתְנָה לָהּ בְּסִפָּא יִתְקוּל
בְּמֹתֵרִי בְּתַלְתָּא:
יִתְרַשָּׂא לֹא מְחִי: יי כֹּל
דְּיִשְׁכּוּב עִם בְּעִירָא
אֵת תְּקֻמָּה לֹא יִתְקַמֵּר:
יִתְדַבֵּחַ לְמַעֲנֵת עֲמִימָא
וְתִקְמֵר אֵלֶיהָ לְשִׁמְיָא דִּי
בְּחֻדְרוּהִי: וְגִיּוּרָא לֹא

בעל המורים

רש"י

אִם בְּעֵלְיוֹ שֶׁל שׂוֹר אִינוֹ עִם הַשּׂוֹאֵל קִבְּלָתָהּ: (יד) אִם
 בְּעֵלְיוֹ עִמּוֹ. בֵּין שְׂוֹא בְּאוֹתָהּ מֵאֲלָחָה בֵּין שְׂוֹא בְּמֵאֲלָחָה
 מֵאֲרָתָה. הֵיךְ עִמּוֹ בִּשְׁעַת שְׁמֹרֶה אִינוֹ רִירִךְ לְהִיטֵב עִמּוֹ
 יִשְׁמַע שְׂוֹרָה וּמֵתָה: אִם שְׂבִיר לֹאֵךְ. הֵיךְ הַשּׂוֹר רִי
 שֶׁנִּשְׂאֵל אֵלָּה שְׂבִיר בֶּאֱדָר בְּשִׁבְרוֹ הוּא הַשּׂוֹבֵר הוּא וְלֹא
 בְּשִׁלְלָהּ שׁ וְאִין כָּל הַנֶּהֱלֵךְ שֶׁלּוֹ שְׂהִי ע"י שְׂבִיר נִשְׁתַּמֵּשׁ
 וְאִין לוֹ מִשְׁטַם שֹׂאֵל לְהַתְחִיב בְּאוֹסְכִין. וְלֹא פִירֵשׁ מִה
 יִשְׁנֵה אִם כִּסֵּף אוֹ כֶּשֶׁף יִפְיֹכְךָ נִהְלָקוּ בִּן חֲמִשִּׁי פִירֵשׁ מִה
 נִהְלָק בְּלֹד מִסֵּל רַבִּי מֵאִיר אֲמֹרֵךְ כְּשֹׂמֵר חֲסֵךְ רַבִּי יִהְיֶה
 אֲמֹרֵךְ כְּשֹׂמֵר כֶּסֶר: (טו) וְכִי יִפְתָּה. מִדְּכָר עַל לִבֶּה עַד
 שְׁמֹנֶמֶת לוֹ וְכֵן תִּרְנֹמֻהּ וְחִי יִשְׁדֵּל. שְׂדֹל בְּשֵׁלֻן אֲרָמִי
 נִפְתּוֹי בְּשֵׁלֻן עֲבָרִי: מִדָּר יִמְהַרְהֵנָה. יִפְסֹק לָהּ תּוֹמֵר
 מִשְׁטַם אִלֵּם לִשְׁתֵּן שְׂכֻתָּה לֵךְ כִּכּוֹף וְיִשְׁאֵלָה: (טז)
 בְּמִדָּר הַבְּתוּלוֹת. שְׂוֹא קִזּוֹב נ' כְּתוֹב אֵלָּה הַתּוֹפֵס
 אֵל הַבְּתוּלָה וְשׂוֹכֵב עִמָּה בְּאוֹסֵם שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׂוֹכֵב
 עִמָּה לְאִשִּׁי הַעֲרֵבָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף: (יז) מִכְשַׁשׁ לֹא
 תִּחִיר. אֵלָּה תּוֹמֵת בִּדְבָרָה וְאִתָּה וְזָכְרִי וְאִתָּה קִבּוֹת ג'
 אֵלָּה שְׂדֵל הַכְּתוֹב בְּדֹהֵה שְׁנֵסִים מִנְּיוֹת מִכְשַׁת: (יח)
 (יח) (כָּל שׂוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת. בְּסָקִילָה
 יִדְּבַע כִּרְכֶּרֶת שֶׁחֵבֵר בֵּין הַיָּדֵה עַם:) (יט) לֵאמֹרֶיהֶם.
 עֲבֹדֹת כּוֹכְבִּים. אִילוֹ הֵיךְ נִקְרָא לְאֵלֵהֶם (לִמְד' צִירִי)
 הֵיךְ צִירֵד לִפְרֵשׁ וְלִכְתּוֹב אֲמֹרֵךְ שְׂבִיר שְׁמֵרֵךְ אֵלֵהֶם

דלית' ממו פירובו במקום אחד לכ"ס ממו במלאתו: ר' דשכר קאי אשור אשר עליו קאי ג"כ ובי יסאל שור: ש' להודיע
 ימים למה חסר פירובו: בל' כחול לכ"ס ממו ב' לירד במלאת אלף בשבירות. ואלו דמיון אל כתיב עמו: נתקן וכו':
 ואלו דמיון פירובו הוא: כל' כ"ס ממוק. ממוק. בל' כחול: כמין פועל: א' דלית' שימנע כדבר קאי דכ"ס כתיב: וכו':
 וכו' וכו': יתנני: ב' דלית' כתיב ביד' כל' ארס כמו לא תחיה כל' כתיב: ג' דגני אוב וידעוני כתיב איש ח' אש: ד' וכו'
 וכו' וכו': חסר אשר יחסר וכו' מות יומת: ו' מדלא כתיב עובד אלילים כדכתיב יחסר ש"מ אפי' אין כעבודה שו': ז' פ' שאין
 עבודה

כסותה בלחודה היא
 תותבה למשפחה במה
 ישכוב ויהי ארי יקבל
 קדמי ואקבל קבלתה
 ארי חננא אגא: כי דנא
 לא תקיל ורפא בעמך
 לא תלוט: כח בפורה
 ודמך לא תאחר
 בוכרא דבנה תפרש
 קדמי: כט כן תעבד
 לתורה לענה שבגאומין
 יתי עם אמה ביומא
 תמינאה תפרשנה קדמי:
 י ואנשין קדישין תהון
 קדמי ובשר תליש מן
 הויה היא לא תיכלין
 לכלבא תרמון יתה:
 א לא תקבל שמע דשקר
 לא תשי ידך עם חבא
 למיהוי לה סהיד שקר:
 ב לא תהי בטר סגיאין

לערו במה ישכב והיה כייצעק
 אלי ושמעתי כי חנון אני ורביעי חצי הספר
 בפסוקים ס כו אלהים לא תקלל ונשיא
 בעמך לא תאחר: כח מלאכתך ודמך
 לא תאחר בכור בנה תתן לי: כט כן
 תעשה לשרך לצאנך שבעת ימים
 יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו
 לי: י ואנשי קדש תהיון לי ובשר
 בשדה מרפה לא תאכלו לכלב
 תשלבין אתו: סכג לא תשא שמע
 שוא אל תשתיך עם רשע להיות
 עד חמס: ד לא תהיה אחרי רבים

תולדות אהרן

אלהים לא סגיאין וי ונפיל בעמך יכמות כח קמל לה מלפני מה סב כהנא ד סגיאין פס מות ח: מלאך ודמך בכורות כי מפורס ד ס:
 סגור נקח חתן בכורות כי כה: כח חשבה חולין כי כה: ככ חשבה ימים כיה חל: וחכמי קדש פסחים כד קידושין מ חולין קט קמ
 פסוקים י: ובשר בשדה פסוח יח ורבים פס ממות קא חולין עכ ס: קב: לכלב חשלין פסחים לא כן קמ קידושין מ מות כ: ג: לא סכא פ: ח: חס
 קמ סגיאין י: מות כג שבעות לא: חל חס יד ונפיל פס קמל עכ סגיאין י: כ:

בעל המורים

ויסר ליה אלהים לא קלל לפי ששכח למשני סליח ב"ד חזיר שלא קלל הדין: (כז) חזיר: בנימין: הוא דין: ונפיל בנימין: וכל שהוא (בכמה) וסמך ליה
 מלאך דלוי: בכורות דכתיב כיו דכח הקס: ויחלל: איש הכן דכח: (כח) לא תחרי בכור נקח: חל חס חס מיד אחר חשבים יום: (י) וחכמי.
 ד: רש"י ויחיד וחכמי פסח יבמלו: וחכמי כוס: וחכמי ככל עמי חס: חס: כי חשבי פסח עבדו מ"ח דכתיב פסח חס סוכה חל חס חס:

רש"י

לרבות את המעט: (כז) אלהים לא תקלל. הרי זו אוהרה
 בזכרת השם ואוהרה כן קללת דין: (כח) מלאך. מ
 חוצה המועלת עליך ד כשתמלאת תבואתך להחבשל וסה
 בכורים: ודמך. התרומה וימי יודע מהו לשון דמע:
 לא תאחר. לא תשנה סדר הפרשתן לאחר את המוקדם
 ולהקדים את המאוחר מ שלף קדים תרומה לבכורים
 ומושר לתרומה: בכור בניך תתן לי. פדויה חמש
 פלטים מן הכהן: והלא כבר לזה עליו במקום אחר אלא
 כדי לסמך לו כן תשנה לשוך ס מה בכור אדם לאחר
 לי יום פדויה שנאמר ודלוי מן חמש תפדה אף בכור
 (כט) דקת מופל פו לי יום חמש וחתנו לכהן:
 (כס) שבעת ימים יהיה עם אמו. זו אוהרה לכהן
 שאם בא למחר את קרבנו לא ימחר קודם שמה ע לפי
 שהוא מחוסר זמן: ביום השמיני תהנו לי. יכול יהא
 סוכה לבו ביום נאמר כאן שמעתי ולאמר להלן ומוסר
 שמעתי והלאה יראה מה שמעתי האומר להלן להכשיר משמעי
 להלן אף שמעי האומר כאן להכשיר משמעי ולהלן וכן

עיקר שפתי חכמים

דכתיב עמא ישכב בא לבנות גס כסות לילה גס כסות לילה חלל ולא חלל קאי אחריכין
 ואליהם ג"כ אחריכין: ל ופי' אש תהיון לך מלאך לא כל אדם נאמר: מ דא"ל לא תחרי חתנין הכיכורים
 דאין זמן מפורס אלא לא תחרי וכו': ב מ' חתן לי הפדויה סהי כדכ' אף פסח תשנה וכו': ס ע"ס וז"ל לאאך סהי מסיס
 פס כפסח דקס: ע"י לה יכיו אכל להקדישו מותר אפי' כן יום ה': פ דכתיב אחר זה ובשר בשדה ערפה לא תאכלו: צ ר"ל
 חזיר

דְּחִיק וְדוֹכִי וְדִינֶפֶק (דְּכִי)
מִן דִּינָא לֹא תִקְסוּל אֲרִי
לֹא אֲזוּבֵי חִבָּא: חִן שִׁוְחָדָא
לֹא תִקְבֵּל אֲרִי שׁוֹחָדָא
מַעוּר עֵינֵי חֲכִימִין
וְמִקְלָקֶל פְּתוּמִין תְּרִיצִין:
וְגִיּוּרָא לֹא תַעֲקוּן
וְאֶתוֹן יִדְעִתוּן יֵת נִפְשָׁא
דְּגִיּוּרָא אֲרִי דִּירִין הִוִּיתוּן
בְּאַרְעָא דְּמַצְרַיִם: יִשְׁתֵּי
שְׁנֵין תּוֹדַע יֵת אֲרַעָה
וְתִכְנֹשׁ יֵת עַלְלָתָהּ:
וְשִׁבְעָתָא תִּשְׁמַמְנָה
וְתִרְמִשְׁנָה וְיִיכָלֹן מִסְבְּנֵי
עִמָּה וְשִׁאֲרֵהוֹן תִּיכּוּל
חֵינֵת בְּרָא בֶן תַּעֲבֵד
לְכַרְמָה לְוִיתָהּ: יֵי שְׁמָא
וְיִמִּין תַּעֲבֵד עוֹבְדֵיהָ
וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה תְּנִיחַ
בְּדִיל דִּינֻחַם תִּתְּרָה
וְחִמְרָהּ וְיִשְׁקוּם בֶּר
אִמְתָּהּ וְגִיּוּרָא: יֵי וְכָל
דִּיאֲמָרֵי לְכֹון תִּסְתַּמְרוּן

וְהָיָה תְּהִלָּתוֹ יַעֲבֹד בְּתוֹרַת כִּי שֶׁמֶר שִׁיר רִיבֵן
 בֵּן הַמַּשְׁפָּחָה כְּדֹמְרִין אֵשׁ פֶּנֶס בֶּן מִנְיֹל זֶה
 מַשְׁכֵּל לְבִית הַמִּדְרָשׁ (ו) אֶת הַמַּשְׁפָּחָה וְהַשְׁמִיעִית.
 לְאֹדֶר מִירוֹם עֶרֶב שְׁמִיעִית סִגְנָסוֹ לְשִׁמְעִית:
 (א) וַיִּהְיֶה. ב' דִּין אֲוִיר וַיִּהְיֶה אֶלֶף אֵשׁ
 לֹמֶר שְׁמִיעִית אֲוִירִים (יג) וְהָיָה וְהָיָה
 אֵשׁ דְּמִיָּין וְלִרְדִּי לְעֶרֶב : (יג) וְהָיָה אֵלֶּי

שנתחייב זה: (ה) ושחד לא תקח. אפילו לשפוט אמת וכ"ש כדי לבטול את הדין שהרי כדי להטות את הדין נאמר כבר לא תטה: יעור פרקיהם. ואפילו קצת בתורה ונוסף שזה סוף משפך דעתו עליו ויסתמך תלמודו ויכה מלור עיניו: ויסלף. כתרוממו ומקלקל: דברי צדיקים. דברים המזדקקים משפטי אמת הן וכן תרגמו פתגמין תרילין. יסרים: (ג) ובר לא תלחץ. בהרבה מקומות הזכירה תורה על הגר מפני שסורו א רע: את הנפש הגר. כמו קשה לו כשלוהים אותו: ואספת את תביאותה. לאן הכנסה לבית כמו ויפסחו אל תוך ביתך: (יא) תשממנה. כי מעבודה ונטשתה. מאכילה אחר וזמן הביעור. ד"ה תממנה מעבודה גמורה כגון חרישה וזריעה. ונטשתה מולבד א עוקר שפתי חכמים

[illegible]

יב ויאמר יהוה אל משה עלה אלי
ההרה והיה שם ואתנה לך את
לחת האבן והתורה והמצוה אשר
כתבתי להורותם: י ויקם משה
ויהושע משרתו ויעל משה אל
הר האלים: יי ואלה הזקנים אמר
שבו לנו בזה עד אשר נשוב
אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי
בעל דברים יגשאלהם: מפני מה ויעל
משה אל ההר ויבם הענן את
ההר: יד וישכן כבוד יהוה על ההר
סיני ויבם ההענן ששת ימים ויקרא
אל משה ביום השביעי מתוך
הענן: יו ומראה כבוד יהוה כאש
אכלת בראש ההר לעיני בני

נחזו ית יקרא די נחזו
חדן בקר בגי הון
דאתקבלו ברעא כאלו
אכלין ושתו: י ואמר י
למשה סק לקדמי למראה
והני מן ואמן קד ית
לוחי אכנא ואוריתא
ותפקדמא דכתיבת
לאוריפיהון: יי וקם משה
ויהושע משמשנה וסליק
משה למראה דאתקלי
עלוי יקרא די:
י וקמביא אמר אוריכו
לנא דרא עד דנתוב
לזתכון והא אחרן וחור
עמכון מן דאית לה דינא
יתקרב לקדמיהון:
י וסלק משה למראה
ותפא עננא ית טורא:
י ושרא יקרא די על
טורא דסיני ותפיה עננא
שפא יומין וקרא למשה
ביומא שביעאה מגו
עננא: יי וחזיו יקרא די

בעל הטורים

הוא הכהן וזהו ה' כי ה' פ' שמי: ואחרי כך ברכים ה' מח: מי בעל ג' כ' מו: וישכן כבוד ויפא
ג ד: ויקרא אל י' אל ד תענית כח:
הוא הכהן וזהו ה' כי ה' פ' שמי: ואחרי כך ברכים ה' מח: מי בעל ג' כ' מו: וישכן כבוד ויפא
ג ד: ויקרא אל י' אל ד תענית כח:
הוא הכהן וזהו ה' כי ה' פ' שמי: ואחרי כך ברכים ה' מח: מי בעל ג' כ' מו: וישכן כבוד ויפא
ג ד: ויקרא אל י' אל ד תענית כח:

הוא הכהן וזהו ה' כי ה' פ' שמי: ואחרי כך ברכים ה' מח: מי בעל ג' כ' מו: וישכן כבוד ויפא
ג ד: ויקרא אל י' אל ד תענית כח:
הוא הכהן וזהו ה' כי ה' פ' שמי: ואחרי כך ברכים ה' מח: מי בעל ג' כ' מו: וישכן כבוד ויפא
ג ד: ויקרא אל י' אל ד תענית כח:

רשי

אמר. בלאתו ל מן המחנה: שבו לנו בזה, והתעכבו
כאן מ עס שאר העם במחנה להיות כנויים לשפוט לכל
איש ריבו: חור. בנה של מריה היה ג אביו כלב בן
יפנה שלמור ויקח לו כלב את אפרת ומלך לו את חור.
אפרת. זו מרים כדאי' בנבואה: מי בעל דברים.
מי מ שיש לו דין: (טו) ויבסכו ההענן. רבותיו
חולקין בדבר. יש מהם אומרים אלו ששה ימים שמרית
עד עשרת (יום מתן תורה. רשי יקן) ויבסכו ההענן.
ע להר: ויקרא אל משה ביום השביעי. נומר
עשרת הדברת פ ומהם וכל בני ישראל עומדים אלא
שהלק הכתוב כבוד למשה. ויא' ויבסכו הענן למשה
ו' ימים לאחר עשרת הדברות והם היו בתחלת מ' יום
שעלה

(יב) ויאמר ה' אל משה. לאחר מתן תורה: עלה
אלי ההרה והיה שם. מ' יום: את לחת האבן והתורה
והמצוה אשר כתבתי להורותם. כל שם מאות ושש
עשרה מלות בן כלל עשרת הדברות הן. ורבינו סעדיה
פירש בזהירות סיפד לכל דבור ודבור מלות התלויות
בו: (יג) ויקם משה ויהושע משרתו. לא ידעתי
מה עיניו של יהושע כאן. ואומר אני שהיה התלמיד
מלך לרש עד מקום הגבלת תומרי ההר שאינו רשאי
לילך ומשם והלאה ומשם ויעל משה לבדו אל הר האלים
ויהושע נטה שם אהלו ומתעכב שם כל מ' יום שכן
מצינו כשירד משה וישמע יהושע את קול העם ברעה
למדנו שלא היה יהושע עמם: (יד) ואלה הזקנים
עיקר שפתי חכמים

ממם דהא כתיב כי לא יצאנו האדם וגו': כ דאבר כתבתי להורותם לא יתפרש על כל המורה שהיו אחר זמן כתב משפ
אח כל המורה בלאתו וכתוב משה וכו' עד תחם וכו' אלע' עשרת הדברות קאמר: ל חזקנים היו במחנה עו'ם בלאתו
אכו: מ' יומי בכו לבן עיניו. בזה מורה על מקום. והתעכבו במקום הזה לשפוט את העם: ג כי תמה לא דני בידו כי
קדושים היו ראשון נשני אלא כיא דן כחיד מומחה בו: מ דלי' מי הו' לבון שלא ובעל דברים הוא נכל לבון עו'ם
יקר: ע כי כעניו כל ויבסכו קלי על ההר אשר הוא נובא המאמר ואל על משה: פ אלע' בעלה אלי הכהן טולא
אחר מ'ת היה חור וכדל פה על הסדר: חסלת פרשת משפטים

ישראל: יי ויבא משה בתוך הענן
ויעל אלההר ויהי משה בהר
ארבעים יום וארבעים לילה: פפפ

ק"ח עזראל ס"י חנני סימן. ומפיערין בדבר אשר היה אל ירמיהו בירמיה ס"י לד:

תולדות אהרן

ויבא משה יואל שם חפניש שם ס' הוזהר בדבריו הסנה בחלת זוזא הכ"ש ופ' פקוד

רש"י

פעלה משה לקבל לוחות ולמדך שכל הנכנס למחנה עין זה כמין עשן הוא ועשה לו הקדש למשה שני
סכניה עעון פרישה ששה ימים: (יה) בתוך הענן.

הפטרות משפטים (בירמיה סימן ל"ד)

הדבר אשר יהיה אל ירמיהו מאת יהוה אחרי פרט המלך צדקיהו ברית אתה
העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: לשלח איש את עבדו ואיש את
שפחתו העבד והשפחה חפשים לבדתי עבדכם ביהודי אחיו איש: וישמעו כל
השרים וכל העם אשר באו בבית לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו חפשים
לבדתי עבדכם עוד וישמעו וישלחו: וישבו אחריכון וישבו את העבדים ואת
השפחות אשר שלחו חפשים ויכבשום לעבדים ולשפחות: ויהי דבר יהוה אל
ירמיהו מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל אנכי פרתי ברית את
אבותיכם ביום הוצאי אתם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: מ קץ שבע שנים
תשלחני איש את אחיו העבד אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ישלחני חפשי מעמך
ולא שמעו אבותיכם אלי ולא הסו את אונם: ותשובו אתם היום ותעשו את הישר
בעיני לקרא דרור איש לרעהו ותכרתו ברית לפני בפית אשר ינקרא שמי רצו:
ותשבו ותחלדו את שמי ותשבו איש את עבדו ואיש את שפחתו אשר שלחתם
חפשים לנפשם ותכבשו אתם להיות לכם לעבדים ולשפחות: לכן כה אמר יהוה
אתם לא שמעתם אלי לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא לכם דרור
נאמדיהו אל החרב אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לזועה לכל מלכות
הארץ: ונתתי את האנשים העברים את בריתי אשר לא הקימו את דברי הנביא
אשר פרתי לפני העגל אשר פרתי לשנים ועבדו בין ביהודי שלי יהודה ושלי
ירושלם הפרסים והכנענים וכל עם הארץ העברים בין ביהודי העגל: ונתתי
אתם ביד איביהם וביד מבקשי נפשם ויהיה נבלתם למאכל לעוף השמים
ולבהמת הארץ: ואת צדקיהו מלך יהודה ואת שריו אתו ביד איביהם וביד
מבקשי נפשם וביד חיל מלך בבל העלים מעליכם: הנני מצוה נאם יהוה והשבתים
אל העיר הזאת ונלחמו עליה ולבדוה ושרפה באש ואת ערי יהודה אתן שממה
סאין ישב: כה אמר יהוה אלהי ישראל יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמת: גם יעקב ודוד עבדי אמאס מ קחת מורעו משלים אל זרע אברהם
ישחק ויעקב בראשונם את שבותם ורחמתי:

סלזניה קרי סמלא ו סאשיב קרי

י וְעָשִׂיתָ בְּדִי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ
 אֹתָם זָהָב: י וְהִבֵּאתָ אֶת־הַבָּדִים
 בַּמִּבְעֵת עַל־צִלְעֵת הָאֹרֶן לְשֵׁאת
 אֶת־הָאֹרֶן בָּהֶם: יו בַּמִּבְעֵת הָאֹרֶן
 יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: יא וְנָתַתָּ
 אֶל־הָאֹרֶן אֶת הָעֹדֶת אֲשֶׁר אָתַן
 אֱלֹהֶיךָ: יב וְעָשִׂיתָ כִּפֹּרֶת זָהָב מְטֹהֵר
 אֲמָתִים וְחָצִי אַרְכָּה וְאִמָּה וְחָצִי
 רַחְבָּה: יג וְעָשִׂיתָ שְׁנֵים־כָּרָבִים זָהָב
 מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת
 הַכִּפֹּרֶת: יד וְעָשִׂהָ כְּרוֹב אֶחָד מְקַצָּה
 מִזָּה וּכְרוֹב־אֶחָד מְקַצָּה מִזָּה מִן־
 הַכִּפֹּרֶת תַעֲשֶׂה: יו אֶת־הַכָּרָבִים עַל־
 שְׁנֵי קְצוֹתָיו: יז וְהָיוּ הַכָּרָבִים פְּרִשֵׁי
 בָנָיִם לְמַעַלָּה סָבִיבִים בְּבִנְיָהֶם
 עַל־הַכִּפֹּרֶת וּפָנִיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו
 אֶל־הַכִּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכָּרָבִים:

על סמרה תנינא :
 י ומעבד ארתי דאשי
 שמין ותחפי יתרון
 דהבא: י ונתעל ית
 ארתיא בעוקתא על
 סמרי ארונא למשל ית
 ארונא בהון: יו בעוקתא
 דארונא יהון ארתיא לא
 יעדון מנה: יא ותמן
 בארונא ית סמורתיא די
 אמין לך: יב ומעבד
 כפרתא דזהב דכי
 פרמין אמין ופלגא
 ארפה ואמתא ופלגא
 פתיה: יג ומעבד תרון
 כרובין דזהב נגיד
 מעבד יתרון מתרון
 סמרי כפרתא: יד ועבד
 כרובא חד מסמרא מכא
 וכרובא חד מסמרא
 מכא מן כפרתא מעבדון
 ית כרובא על תרון
 סמורתי: יז ויהון כרובא
 פריסו גדיפיהון לעלא
 מטיין גדיפיהון על

בעל הטורים

טורח תבוא ומחין כלי הנה כהנים יתיה
 חסר כבדו: (ח) שנים כבדו: ופניהם אש
 אל אחיו כמו שני הכרובים שחלון ופניהם כדכתיב
 חסר: כרובים: (ט) חסר: חסר: כרובים: שני כרובים
 כרובא: י ונתעל ית ארתיא בעוקתא על
 סמרי ארונא למשל ית ארונא בהון: יו בעוקתא
 דארונא יהון ארתיא לא יעדון מנה: יא ותמן
 בארונא ית סמורתיא די אמין לך: יב ומעבד
 כפרתא דזהב דכי פרמין אמין ופלגא ארפה
 ואמתא ופלגא פתיה: יג ומעבד תרון כרובין
 דזהב נגיד מעבד יתרון מתרון סמרי כפרתא:
 יד ועבד כרובא חד מסמרא מכא וכרובא חד
 מסמרא מכא מן כפרתא מעבדון ית כרובא על
 תרון סמורתי: יז ויהון כרובא פריסו גדיפיהון
 לעלא מטיין גדיפיהון על

הוא טבעות שם: לא יסורו שם שבות: ככ: כרובים חגיגה יג: ויהיו הכרובים סובב: כ: ופניהם אש כפרתא ית
 אל הכפרות סובב ה:

רשי

אורפס שקורין שולדץ אלא העיל זהב הרבה בתחלת
 עשיית הכפרות והכס כפטים וקורנס באמצע וראשין
 בולטין למעלה ולייר הכרובים כבליטת קנאותו: מקשה.
 בטלדץ בלעז: כמו דא לרא נקש: קצות הכפרות.
 ראשי הכפרות: (ט) ועשה כרוב אחד מקצה. שלא
 תאמר שנים כרובים לכל קצה וקצה לכך הוצרך לפרש
 כרוב אחד מקצה מזה: מן הכפרות. עלמה תעשה את
 הכרובים זהו פירוש של מקשה תעשה אוחס שלא תעשט
 בפני עלמם ותחבסם לכפרות: (כ) פורשי כנפים. שלא
 תעשה כנפיהם שחבסם אלא פרושים ש ונבואים למעלה
 אלא ראשיהם שיהא י' טפחים בחלל שבין הכנפים לכפרות
 עיקר שפרי הכמים

והיו מן הטבעות האלו על כלשו האחת: צלעו: לזו: (יג)
 בדי. מוטות: (טו) לא יסורו מכסין צלעו: (טז)
 ונתת אל הארץ. כמו בארון: העדרת. התורה
 שהיא לעדות בני וצניכס שלותי אהבם מות
 הכחיות זה: (יז) כפרות. כסוי על הארון שהי פתוח
 מלמעלה ומניחו עליו כמין דף: אמרתיו וחצי ארבה.
 כארכו של ארון ורחבה כרחבו של ארון ומונחת על עובי
 פתחים ארבעתם ואשפ כלא תמן שיעור לעוביה פירשו
 רבותני שהיה עוביה טפה: (יח) כרובים. דמות פרוץ ר
 חינוק להם: בקשה תעשה. שלא תעשם בפני
 עלמם ותחבסם בראשי הכפרות לאחר עשייתם כמעשה

י טבעות דאלי לא היו יכולים שני בני אדם הנובלין לעמוד ברחבו שהוא אמה וחצי: צ כי לא יסורו ממנו מיותר שהיו כתיב
 טבעות הארון יסור ככדי: ק לית העדות זו ולוחות שהיו כתיב אבר אליו אחר והלוחות מכבר ניתן עלם על התורה וכו':
 ד כי נער בארמית הוא כרובים: ש ויתפרש פורשי כנפים כמו פרושי כנפים:

עֲזָקְתָּהּ עַל אַרְבַּע זְוִיתָא דִּי לְאַרְבַּע רַגְלֶיהָ :

בעל המורים

[illegible]

רע"י

למשכן וכיון שזא בתוך הפתח קול יורד מן השמים לבין
הקרוכים ומשם יוצא ונשמע למשה בשרא מועד: ואת
כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל: הרי יוצא
זו יתירה: וטעמה וכומוהו בדברי במדברא וכה הפתח
בתי אשר אצוה עמד שם את כל אשר אצוה אותך אל
בני ישראל הוא: (כג) קיבוצה גובה רעליט עובי
השולחן: (כד) זור הוצא: סימן לכתח מלכות ששולחן
שם עושר וגדולה כמו שאומרים שלחן מלכים: (כה) מסגרת
כתרגומן דנפסא ונחלקין חכמי ישראל בדבר יא למעלה
היתה סביב לאלוהי כמו לבצוין כשפעת שולחן דרים יום
אומרים למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות
השולחן: ודף השולחן שוכב על אותה מסגרת: ועשייה זור
זהה לבנים: רתה. הוא זור האומר למעלה וסי' קר כאן
פתיח חכמים:

כְּדִלְתָּהּ כְּסֹכֶה: (כא) ואל הארון תתן את הערת
אֵל ידעתי למה נכפל שָׁרִי כִּבְר חֲמֹר ונתת אֵל הארון
אֵת העדות ויֵשׁ לומר שֶׁאֵל ללמד כְּשֶׁנֶּדְוּ אֲרוֹן כִּבְדוֹ בִּלְאִ
כְּפֹרֶת יתן תחלה העדות לַחֲמֹר וְאַחֶר כִּי יתן אֵת הכְּפֹרֶת
עָלָיו וכן מֵינִי כִּשְׁהִיטָה כִּשְׁהִיטָה אֵל מִשְׁכַּן חֲמֹר ויתן אֵת
שְׂעוֹת אֵל הארון וְאַחֶ"כּ ויתן אֵת הכְּפֹרֶת עַל חֲמֹר
לְמַעַל: (כב) ונִדְעוּרְכִי . כִּשְׁאֲכָע מוֹעֵד לִי לִבְרֶ
עֶמֶד חֲמֹר מִקֹּס אֲקַבֵּעַ לְמוֹעֵד שֶׁאֲבֵא שֶׁסֶּ לְדֹבֵר אֱלֹהִי:
וּבְרִיתִי אֲחֹר מִעַל הַכְּפֹרֶת, וּבְמִקֹּס אֲחֵר הוּא אֲמֹר
יִדְבֶּה אֵלֵינוּ מִלְּפָנֶיךָ מוֹעֵד לִחְמֹר וְאֵל מִשְׁכַּן
לְפָרֶכֶת לְחֲלוֹאֵם כִּי כְּסֹכִים מִכְּסִיִּים וְאֵת הַזֶּה אֵת הַכְּסֹכִים
שֶׁבִּיִּי וְהַכְּרֵעַ בְּיָהִם וְכֵּן מֵהָ אֵל אֲחֵל מוֹעֵד יִשְׁמַע
אֵת הַעוֹל מִדְּבַר אֱלֹנוּ מִעַל הַכְּפֹרֶת וְגו' מֵהָ הַיָּה נִכְסֵי
עֵינֶה שֶׁ

ח נס"ח של רש"י כתוב ואת כו"ז.

מִמֶּנָּה יִהְיוּ: לֵב וְשֵׁשׁ קָנִים יֵצְאוּ
מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה וְקָנִי מִנֶּרֶךְ מִצִּדֵּיהָ
הָאֲחֵר וְשֵׁשׁ קָנִי מִנֶּרֶךְ מִצִּדֵּיהָ
הַשֵּׁנִי: לֵב שְׁלֹשָׁה גִבְעִים מִשְׁקָלָם
בִּקְנֵה הָאֶחָד כִּפְתָר וּפְרָח וְשֵׁשׁ
גִבְעִים מִשְׁקָלָם בִּקְנֵה הָאֶחָד
כִּפְתָר וּפְרָח בֶּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים
יֵצְאוּ מִן־הַמֶּנְרָה: לֵב וּבִמֶּנְרָה
אַרְבַּעַה גִבְעִים מִשְׁקָלָם כִּפְתָרִיהָ
וּפְרָחֶיהָ: יֵיבֹכְפְתָר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים
מִמֶּנָּה וּבִפְתָר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים
מִמֶּנָּה וּבִפְתָר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים
מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים יֵצְאוּ מִן־
הַמֶּנְרָה: יֵיבֹכְפְתָרֵיהֶם וְקִנְתָּם מִמֶּנָּה

רש"י

וְקָנֵה בְּלִדְהָ חֲזוּרָהָ
וְשֹׁשְׁנָהּ מִנָּה יִהְיוּ:
לֵב וְשֵׁשׁ קָנִין נִפְקִין
מִסְמְרָהּ תִּלְתָּהּ קָנִי
מִנֶּרֶךְ מִסְמְרָהּ חֵד
וְתִלְתָּהּ קָנִי מִנֶּרֶךְ
מִסְמְרָהּ תִּנְיָנָה: לֵב תִּלְתָּהּ
בְּלִדִין מִצִּדֵּיהָ בִּקְנֵה חֲזוּר
וְשֹׁשֶׁן וְתִלְתָּהּ
בְּלִדִין מִצִּדֵּיהָ בִּקְנֵה חֲזוּר
וְשֹׁשֶׁן בֶּן לְשֵׁשֶׁת
קָנִין נִפְקִין מִן מִנֶּרֶךְ:
לֵב וּבִמֶּנְרָה אַרְבַּעַה
בְּלִדִין מִצִּדֵּיהָ חֲזוּרָהָ
וְשֹׁשְׁנָהּ: לֵב וְחֲזוּר
תַּחַת תִּרְיוֹן קָנִין מִנָּה
וְחֲזוּר תַּחַת תִּרְיוֹן קָנִין
מִנָּה וְחֲזוּר תַּחַת תִּרְיוֹן קָנִין
מִנָּה לְשֵׁשֶׁת קָנִין נִפְקִין
מִן מִנֶּרֶךְ: לֵב חֲזוּרֵיהוֹן
וְקִנְיָהוֹן מִנָּה יִהְיוּ בְּלִדְהָ
נִגִּידָה חֲדָה דְּדִבְרֵי:

ת"א וְשֵׁשׁ מִנְחוֹת כֹּה: שְׁשֶׁה גִבְעִים שֶׁ
אֲרַבְעָה גִבְעִים יוֹמֵא זֶכֶר מִנְחוֹת שֶׁסֶּה

שֶׁאֵין לָהֶם הִכְרֵעַ. אֵין יָדוּעַ אִם גִּבְעִים מְשֻׁקָּדִים אִם
מְשֻׁקָּדִים כְּפִתּוּרֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם: (לֵב) וּבִפְתָר תַּחַת שְׁנֵי
הַקָּנִים. מִתּוֹךְ הַכְּפָתוֹר הֵן הַקִּיּוֹם נִמְשָׁכִים מִשְׁכִּין לָדֵה
אֵילֶךְ וְאֵילֶךְ. כִּךְ שָׁנִינוּ בְּמִלְכֻת הַמֶּשֶׁךְ גִּבְעָה שֶׁל מְנוּרָה
י"ח עֶפְסִים הֶרְגִּילִים וְהַפְרָח ג' עֶפְסִים הוּא הַפְרָח הָאֲמֹר
בִּירֶךְ שֶׁנֶּאֱמָר עַד יִרְכֶּה עַד פְּרָחַה וְעֶפְסִים חֶלֶק וְעֶפְסִים
שֶׁזֶה גִבְעִי מֵהָאַרְבַּעֶה גִבְעִים וּכְפָתוֹר וּפְרָח מִשְׁכִּין כְּפָתוֹרִים
וְשֵׁנִי פְרָחִים הָאֲמֹרִים בְּמְנוּרָה עֲלֵמָה שֶׁנֶּאֱמָר מְשֻׁקָּדִים
כְּפָתוֹרֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם לְמַדּוּ שֶׁהֵן בָּקִיעַ שֵׁנִי כְּפָתוֹרִים וְשֵׁנִי
פְרָחִים לְכַד מִן הַג' כְּפָתוֹרִים שֶׁהֵקִים נִמְשָׁכִין מִתּוֹכָן
שֶׁנֶּאֱמָר וּכְפָתוֹר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים וְגו' וְעֶפְסִים חֶלֶק וְעֶפְסִים
כְּפָתוֹר וְשֵׁנִי קִיּוֹם חֶלֶק יוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ אֵילֶךְ חֶלֶק מִשְׁכִּין
וְעוֹלִים כִּנְגַד גִּבְעָה שֶׁל מְנוּרָה עֶפְסִים חֶלֶק וְעֶפְסִים כְּפָתוֹר
וְשֵׁנִי קִיּוֹם יוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ וְעֶפְסִים חֶלֶק (וְעֶפְסִים כְּפָתוֹר וְשֵׁנִי
קִיּוֹם יוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ) וְנִמְשָׁכִים וְעוֹלִין כִּנְגַד גִּבְעָה שֶׁל
מְנוּרָה וְעֶפְסִים יוֹאֲלִים חֶלֶק כְּפָתוֹרֵיהֶם וְשֵׁנִי עוֹד בְּמְנוּרָה שֶׁנֶּאֱמָר
גִּבְעִים וּכְפָתוֹר וּפְרָח נִמְשָׁכִים גִּבְעִים כ"ב י"ח לְשֵׁשֶׁת
קִיּוֹם ג' לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֲרַבְעָה בְּנוֹפֶה שֶׁל מְנוּרָה הֵן
כ"ב וְאֶחָד עֶשֶׂר כְּפָתוֹרִים ו' בְּשֵׁשֶׁת הַקָּנִים וְג' בְּנוֹפֶה שֶׁל
מְנוּרָה וְעֶפְסִים יוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ וְשֵׁנִי עוֹד בְּמְנוּרָה שֶׁנֶּאֱמָר
מְשֻׁקָּדִים כְּפָתוֹרֵיהֶם וְעֶפְסִים כְּפָתוֹרִים שֵׁנִים הָאֶחָד לְמִסָּה
אֶל הַיֶּרֶךְ וְהָאֶחָד בְּגֵ' הַעֲלִינִים עִם ג' הַגִּבְעִים.
וְעֶפְסִים פְּרָחִים הֵן לֵב ו' לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים שֶׁנֶּאֱמָר בְּקִיּוֹם
הָאֶחָד

מַעֲלָה וְעַלֵּיו כִּי הָאֲמֹנִי עָבִי כְּמִין צִדִּק לְנוֹחַ הַשָּׁמַיִם
וְחֹכֵם וְלֹחֵם הַפְּתִילָה: גִּבְעִיָּה. הֵן כְּמִין כּוֹסוֹת שְׁעוֹשִׁין
מִזְכּוֹת אֲרוֹכִים וְקָלִים לָהֶם מִדְּרִיגָה וְאֵלוּ עֲשׂוּיִין
מִזֶּהָ וּבִזְעוּלִין וְיוֹאֲלִין מְכַל קִנָּה וְקִנָּה כְּמִין שֶׁנֶּחֱסֶה
הַכְּתוּב וְלֵב הֵן זֶה אֵלֶּה לְנוֹי: כְּפָתוֹרֵיהֶם. כְּמִין תְּפֹחִים
הֵיוּ עוֹלִין סָבִיב בִּזְעוּלִין סָבִיב הַקִּנָּה הָאֲמֹנִי כְּדֶרֶךְ
שְׁעוֹשִׁין לְמִנְחוֹת שֶׁלִּפְנֵי הַסֵּרִיס וְקוֹרִין לָהֶם סְמִילִ"ש
וְזִמְנִין שֶׁלֵּהָ כְּתוּב בְּפִרְשָׁה כִּמְהָ כְּפָתוֹרִים בִּזְעוּלִין מִמֶּנָּה
וְכִמְהָ חֶלֶק בְּכִין כְּפָתוֹר לְכַפְתָּר: וּפְרָחֵיהֶם. יִזְרִין עֲשׂוּיִין
זֶה כְּמִין פְּרָחִין: מִמֶּנָּה יִהְיוּ. הַכֵּל מִקְשֵׁה יוֹאֵל מִתּוֹךְ
הַחִיכָה לְשֵׁשֶׁת וְלֵב יֵשֶׁשׁ לְכַד וְיִדְבִּיק: (לֵב) יוֹצֵאִים
מִצִּדֵּיהָ. לְכָל וּלְכָל בִּלְכָסוֹן נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד כִּנְגַד
גִּבְעָה שֶׁל מְנוּרָה שֶׁהוּא קִנָּה הָאֲמֹנִי וְיוֹאֲלִין מִתּוֹךְ קִנָּה
הָאֲמֹנִי זֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה. הַתַּחֲתוֹן אֲרוּךְ וְשֶׁל מַעֲלָה קָרָה
יִימִנו וְעַלְיוֹן קָרָה יִימֵנו לְפִי שֶׁהִיא גִבְעָה רִאשִׁיתָהּ זֶה
לְנוֹכְחָהּ. לְכָל וּבִמֶּנְרָה אַרְבַּעֶה גִבְעִים. בְּנוֹפֶה שֶׁל
קִיּוֹם: (לֵב) מִשְׁקָלָם. כְּתִירוֹמֵנוּ מִזְרִיירִים הֵיוּ כְּדֶרֶךְ
שְׁעוֹשִׁין לְכָל כֶּסֶף חֹזֶה שְׁקוֹרִין יִלְאִ"ר: וְשֵׁשֶׁה גִבְעִים.
בִּזְעוּלִין מְכַל קִנָּה וְקִנָּה: כְּפָתוֹר וּפְרָח. הִיא לְכָל קִנָּה
וְקִנָּה: (לֵב) וּבִמֶּנְרָה אַרְבַּעֶה גִבְעִים. בְּנוֹפֶה שֶׁל
מְנוּרָה הֵיוּ אַרְבַּעֶה גִבְעִים אֶחָד בִּזְעוּלִין זֶה לְמַעֲלָה מִן
הַקָּנִים וְהַג' לְמַעֲלָה מִן יוֹאֲלֵת הַקָּנִים הַיּוֹאֲלִין מִזִּדֵּיהֶם:
מִשְׁקָלָם כְּפָתוֹרֵיהֶם וּפְרָחֵיהֶם. זֶה אֶחָד מִמֶּסְחָה מִקְרָאוֹת

יְהוֹיָכָן בִּלְהִי מִקְשָׁה אַחַת זָהָב מִהוֹרִ:
לְיוֹעֲשִׁית אֶת־נִרְתִּיהָ שִׁבְעָה זָהָב עָלֶיהָ
אֶת־נִרְתִּיהָ זָהָב אִיר עַל־עֶבֶר פָּנֶיהָ:
וּמִלִּקְחֶיהָ וּמִחֻתֶּיהָ זָהָב מִהוֹרִ:
כָּכָר זָהָב מִהוֹר יַעֲשֶׂה אֶת־הָאֵלֹהִים
כָּל־הַכֹּלִים הָאֵלֶּה: ׀ וְרָאָה וַעֲשֶׂה
בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אֶתָּה מֵרָאָה
בַּהֵר: ׀ כֹּו וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה
עֵשֶׂר יָרִיעַת שֵׁשׁ מִשׁוֹר וְתַכְלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתִלְעַת שְׁנֵי כְּרָבִים מַעֲשֶׂה
חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: ׀ אֶרֶךְ ו
הַיָּרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים
בְּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בְּאַמָּה
הַיָּרִיעָה הָאַחַת מֵדָה אַחַת לְכָל־

לו וְתַעֲבֹד יְתָ בּוֹ יִהְיֶה
 שֶׁבַע וְתַדְלֹק יֵת
 בּוֹצִינְהָא וְיִהְיוּ מִנְהֵרִין עַל
 קַבְלָא אִפְתָּא: לְהִזְבִּי תִּהְיֶה
 וּמִחֲתִיתָהּ דְּדִמְב דְּכִי:
 לֹא כִפְרָא דְּדִמְב דְּכִי
 יַעֲבֹד יִתָּה יֵת בַּל מְנִיא
 הָאֲלֵין: ׀ וְחַוִּי וְעַבְד
 כְּדָמוֹתֵהוֹן דְּאֵת מִתְחַוִּי
 בְּמִוְרָא: ׀ וְיֵת מִשְׁכָּנָא
 תַּעֲבֹד עֶשֶׂר יְרֵעֵן דְּבוּן
 שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְנוֹנָא
 וְצִבְעֵי זְהוּרֵי צוּרְתְּרוּבִין
 עוֹבֵד אֲמֵן תַּעֲבֹד יִתָּהוֹן:
 ׀ אֲרָפָא דִּירֵיעָתָא חֲדָא
 עֶשְׂרִין וְתִמְנֵי אֲמִין
 וּפְתִיָא אַרְבַּע אֲמִין
 דִּירֵיעָתָא חֲדָא מִשְׁתָּא
 חֲדָא לְכַל יְרֵיעָתָא:

הר"א יפשי' אס מנחות פח : ככר וזכ שס
 נח אה כל כוליס שס פח : ורזה
 ופסה מנחות כט : וזה הסמך שסח אה :
 פססה חסב יומא פח : איור' דיעס שסח אה :
 בעל המורים

(ב) וראה. ג' ר"ע הוא ואידך וראה אם
דרך שולח ב'. ואידך וראה בנים לבנין. פי'
אם דרך שולח ב' וראה וטעם צמצומם אשר
אמר מראה כבר שצוה לבר היום לבח"ק
לכחול ולסודות ויחפזו לר כמו שידר טעם
למחולק ויחפזו ויחפזו ויחפזו ויחפזו ויחפזו

וְיִשְׁמְרוּ אֶת הַמִּצְוֹת וְיִשְׁמְרוּ אֶת הַמִּצְוֹת וְיִשְׁמְרוּ אֶת הַמִּצְוֹת

מנה וזל קדש היה כפול קדך מנה והמנה הוא ליטרא
ששוקלין בה כסף למשקל קולוניא וחס ק' והזבים כ"ה
סלעים והסלע ארבעה והזבים: (מ) וראה ועשה.
וההכאן בהרות צביות שאני מראה אותך. מגיד שנתקשה
למשה במעשה המורה עד שראה לו הקב"ה מורה של
משה: אשר אתה מראה. כתרומת דלת מתחוי בטורא
אילו היה נקוד מראה בפס"ח היה פתרונו אתה מראה
לאחרים פסיוו נקוד חזי קמץ פתרונו דלת מתחוי
שלאחרים מראה נך (ההקדק מפירוד בין עשה לגשה):
(א) ואת המושבן תעשה עשר יריעות. להיות לו:
לנג ולמחילות מחוץ לקרשים שהיריעות תלויות מאחוריהן
לסכות: שש משור ותכלת ואורזמן והרולעת שני.
הרי ארבע מניין אחד בכל חוט וחוט ו' הרי ד' מניין כהן
כל וכל חוט וחוט כפול ו' הרי ד' מניין כהן
שזורין יחד כ"ד כפלים לחוט (בריי) דלמלכת המשכן):
כרובים מעשה חושב. כרובים היו מנייירין בהם
באריגתן ולא ברקמה שהוא מעשה מחט י אלא באריגה
בבטי כותלים פרוץ אחד מכלן ופרוץ אחד מכלן. ארי
הכתמים

האחד כפור ופרח וג' למורה שנא' משוקדים כפתוריה
ופרחיה ומיעוט פרחים שנים ואחד האמור בפרשת
בשלח עוד ירכה עד פרחו. ולא תדקק במשה ז'
המכונה למעלה תמאלס כמינים איש איש במקומו.
(לו) את רותיה. כמין צינור שמנין פתון השמן
השפילות : והאיר על עבר פניה. טעם פ' השמן
הנרות שבראשי הקנים היוצאים מזדיה מוסכים כלפי
המאזני כדי שיהיו הנרות כשתליקם מאירים על עבר
פניה מוסב כולם אל פני הקנה ו' המאזני שהוא גוף
התורה : ואם ו' ומלכותיה. הם הצננים הטעונים יורק
בהם הפתילה מתוך השמן ליטשן ולמסכן בפי הנרות ועל
הם שולוקים בהם קרורים מקטים. וצניניהם שתיא לטון
גבם טעניים"ם בלעז : ומבחרותיה. הם כמין צינור
קטנים שמונה בנות את האפר שגבר בבקר בשמן כסוף
מעביר את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו
למנו מחמה פויסד"א בלעז כמו לחמות אש מיוחד :
(לט) כבר זהב שהור. שלא יהיה משקלה עם כל
גליה אלא כבר לא פחות ולא יותר והכשר של חול שים
עיקר שפ

אח הכרד לאח וכו' והים מים סוף. ודבר זה מן עיקר יסודות של תעשה: ו לפי' כלבון והאור וכן והסלם לא קח' מהסלוקה דכח' מיידי בפשיטת ולא מהסלוקה אלא קח' אחימן שישעם באופן שיעלם והאור מכל עבר פניה וכו' והאור אחימן ימים מסבוכים שם הקנים שפאמט: ו דקל' דלא תבדיל כבוד קח' מן שם מהרבה כל ע"פ ראה כלן: מכל מוסר מוסר שבו מוהר' שוה"ר יח' וכו' וכו' והחלל' הוא חמר שם מהרבה כלן: שפאמט' בראית שום מן חמר' לדרו':

אר

הִירִיעַת : י חֲמִשׁ הִירִיעַת תְּהִיִּין
 חִבְרַת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ וְחֲמִשׁ
 יִרְיעַת חִבְרַת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ :
 וְעָשִׂיתָ לָּלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שַׁפַּת
 הִירִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בַּחֲבֵרֶתָוּכֵן
 תַּעֲשֶׂה בַשַּׁפַּת הִירִיעָה הַקִּיצוֹנָה
 בַּמַּחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית : י חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת
 תַּעֲשֶׂה בִירִיעָה הָאֶחָת וְחֲמִשִּׁים
 לָלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בַּקְצֵה הִירִיעָה אֲשֶׁר
 בַּמַּחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת
 הַלָּלֶאֱת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ :
 י וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קָרְסִין וְהָבִי וְחִבְרַת
 אֶת־הִירִיעַת אִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ בַּקָּרְסִים וְהָיָה
 הַמִּשְׁכָּן אֶחָד : י וְעָשִׂיתָ יִרְיעַת עֲזִים לְאֹהֶל עֲלִי־

י חֲמִשׁ יִרְעֵן יְהוֹיִן מִלְּפָפִן
 חֲדָא עִם חֲדָא וְחֲמִשׁ
 יִרְעֵן מִלְּפָפִן חֲדָא עִם
 חֲדָא : י וְהָיָה עֲבָד
 עֲנוּכִין דְּתַכְלֵא עַל שַׁפַּתָא
 דִּירִיעָתָא חֲדָא מִסְמָרָא
 בֵּית לֹוִי וְכֵן תַּעֲבֵד
 בַּשַּׁפַּתָא דִּירִיעָתָא
 בַּסְמָרָא דְּבֵית לֹוִי
 הַנִּיחָא : י חֲמִשִּׁין עֲנוּכִין
 תַּעֲבֵד בִּירִיעָתָא חֲדָא
 וְחֲמִשִּׁין עֲנוּכִין תַּעֲבֵד
 בַּסְמָרָא דִּירִיעָתָא דְּבֵית
 לֹוִי הַנִּיחָא מִכֹּוֹן עֲנוּכִיא
 חֲדָא לְקַבֵּל חֲדָא :
 י וְתַעֲבֵד חֲמִשִּׁין קָרְסִין
 דְּדִהֲבָא וְתַלְפָּף יִירִיעָתָא
 חֲדָא עִם חֲדָא בַּפּוֹרְפִיא

בעל השורים

(ג) חמש וגו' חבורות. כנגד י' חבורות על
לוח אחד וכנגד י' שעל לוח השני : (ו) חמשים

תו"א ופס"י ירע"ש ע"ס

רשי

ולירכתי המשכן ימה וגו' ושני קרשים למקושעות הרי
 עשר ובמקומם אפרסם למקראות הללו נתן היריעות
 ארכן לרחבו של משכן עשר אמות אמצעיות לנגד הל' רוחב
 המשכן ואמה מכאן ואמה מכאן לעובי ראשי הקרשים
 שעוביים אמה נשתיירו ע"ז אמה ח' לנפון וז' לדרוס
 מכסות קומות הקרשים שגבהן עשר נמצאו שתי אמות
 התחתונות מגולות. רחבן של היריעות ארבעים אמה כשכן
 מחוברות עשרים אמה להחברות שלשים מהן לנגד הל'
 המשכן לארכו ואמה כנגד עובי ראשי הקרשים שבמערב
 ואמה לכסות עובי העמודים שבמזרח שלא היו קרשים
 במזרח אלא ד' (ברש"י יסן המשה) עמודים שהמסך
 פרוש ותלוי בזוין שבהן כמין וילון נשתיירו ח' אמות
 התלוין על אחורי המשכן שבמערב ושתי אמות התחתונות
 מגולות. וזו מלאכת בדרייתא למסכת מדרות. אהל במסכת
 שבת (פ' הורק) אין היריעות מכסות את עמודי המזרח
 וע' אמות תלויות אחורי המשכן והכחוש בפרשה זו
 מסייענו ונתת את הפרוכת תחת הקרשים ואם כדברי
 הבדרייתא הו"ל נמצאת פרוכת משונה מן הקרשים
 ולמערב אמה : (ו) קרסי והב. פירמיל"ש בלע"ז
 ומכניסין ראשן אחד בלולאות שבמזרח וזו ראשן אחד
 בלולאות שבמזרח וזו ומחברין בת' : (ז) יריעות עזים.

מזל זה וגשר מזל זה ב כמו שארצין חבורות של משי
 שקוין בלע"ז פירמיל"ש : (ג) תהיין חבורות. תופרין
 במסות זו כגד זו חמש לכד וחמש לכד : אשה אל אחותה.
 כך דרך המקרא לדבר בדבר שהוא לשון נקבה. וכדבר
 שהוא לשון זכר אומר איש אל אחיו כמו שגא' בכרובים
 ופניהם איש אל אחיו : (ד) לולאות. לל"ג בלע"ז וכן
 ח"א ענוכין לשון עניבה. מקצה בחוברת. בלואות
 יריעה שבסוף החבור. קבולת המסת היריעות קרויה
 חוברת : וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה
 במחברת השנית. בלואות יריעה שהיא קיצונה לשון
 קצה כלומר לסוף החוברת : (ה) מקבילות הלולאות
 אשה אל אחותה. שמור שמעשה הלולאות במדה אחת
 מכוונות הבדלתן זו מזו וכמדתן ביריעה זו כן יחא
 בחברתה כשפרוש חוברת אלה חוברת יהיו הלולאות של
 יריעה זו מכוונות כנגד לולאות של זו ל זהו לשון מקבילות
 זו כנגד זו תרגמו של כנגד לקבל. היריעות ארכן ב"ח
 ורחבן ארבע וכשחבר המשי יריעות יחד נמצא רחבן ד'
 וכן החוברת השנית. והמשכן ארכו שלשים מן המזרח
 למערב שנאמר עשרים קרשים לפאת נגב תימנה וכן
 לנפון וכל קרש אמה וחצי האמה הרי שלשים מן המזרח
 למערב. רוחב המשכן מן האפון לדרוס עשר אמות שגא'

עיקר ישפתי חכמים

ב ארי וגשר הם מארבעה פנים אחר במדינה : ל לולאות כנגד לולאות וקרשים מחברין יחד : מ פ' הפרוכת משונה מחמת
ההל

הַמִּשְׁכָּן עָשִׂיתִי עֲשֶׂה יָרִיעַת
תַּעֲשֶׂה אֹתָם : ה אֶרֶךְ הַיְרִיעָה
הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאמָה וְרַחֲבָא בָּע
בָּאמָה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה
אֶחָת לַעֲשִׂיתִי עֲשֶׂה יָרִיעַת :
וְחִבְרַת אֶת־חֲמִשׁ הַיְרִיעַת לְבָד
וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעַת לְבָד וּכְפַלְתָּ אֶת־
הַיְרִיעָה הַשְּׁשִׁית אֶל־מוֹל פְּנֵי
הָאֹהֶל : וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עַל
שַׁפַּת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצָנָה
בַּחֲבֵרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עַל שַׁפַּת
הַיְרִיעָה הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִיָּת : וְעָשִׂיתָ
קָרְסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וְהִבַּאתְ אֶת־
הַקָּרְסִים בְּלָלֶאֱת וְחִבְרַת אֶת־
הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד : י וְסָרַח הָעֹדֶף
בִּירֵיעַת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה
הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן :
י וְהָאֹמֶה מִזֶּה וְהָאֹמֶה מִזֶּה בְּעֹדֶף

וְהָיָה מִשְׁכָּנָא חָד : וְיִתְעַבֵּד
יָרִיעָן מַעֲוִי לְפָרָסָא
עַל מִשְׁכָּנָא חָדָא עֲסָרִי
יָרִיעָן תַּעֲבֵד יִתְהוֹן :
ה אֶרְפָּא דִּירֵיעָתָא חָדָא
תְּהִינן אֲמִין וּפִתְיָא
אֶרְבַּע אֲמִין דִּירֵיעָתָא
חָדָא מִשְׁתָּא חָדָא
לְחָדָא עֲסָרִי יָרִיעָן :
ו וְתִלְפֹף יָת חֲמִשׁ יָרִיעָן
לְחֹד וְיָת שֵׁשׁ יָרִיעָן
לְחֹד וְתִיַּעֲרֹף יָת יְרֵיעָתָא
שְׁתִּיתִיתָא לְקַבֵּל אֲפִי
מִשְׁכָּנָא : וְתַעֲבֵד חֲמִשִּׁין
עֲנֻבִין עַל שַׁפַּת
דִּירֵיעָתָא חָדָא בְּסִמָּרָא
בֵּית לְפָנֵי וְחֲמִשִּׁין עֲנֻבִין
עַל שַׁפַּת דִּירֵיעָתָא
דְּבֵית לְפָנֵי תְּהִינָא :
יא וְיִתְעַבֵּד פּוֹרְפִין דְּנִחְשָׂא
חֲמִשִּׁין וְתַעֲרִינָא פּוֹרְפִיא
בְּעֲנֻבִיא וְתִלְפֹף יָת
מִשְׁכָּנָא וְהָיָה חָד : יב וְסָרַח
דִּירֵיעָתָא בִּירֵיעַת מִשְׁכָּנָא
פְּלָגוֹת יְרֵיעָתָא דִּירֵיעָא
תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי מִשְׁכָּנָא :
יג וְאִמְתָּא מִכָּא וְאִמְתָּא
תְּרִיא כְּעֵד יִשְׁעֵי מִכָּא : חֲמִשׁ כְּעֵד
וְהָיָה חָד : יד וְסָרַח חָד
חֲמִי כִירֵיעָה חָד : וְהָאֵלֶּה כְּעֵד
בְּעַל הַמִּזְבֵּיחַ

קִרְסִים : כְּעֵד יִשְׁעֵי מִכָּא : חֲמִשׁ כְּעֵד
וְהָיָה חָד : יד וְסָרַח חָד
חֲמִי כִירֵיעָה חָד : וְהָאֵלֶּה כְּעֵד
בְּעַל הַמִּזְבֵּיחַ

רִשִּׁי

הָאֹהֶל. עַל יְרֵיעוֹת הַמִּשְׁכָּן. יְרֵיעוֹת הָאֵלֶּה הֵן הַעֲלוֹנוֹת
שֶׁל עוֹסֵי שְׁקָרִים אֵלֶּה כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר בְּהֵן לֵאמֹר עַל הַמִּשְׁכָּן
וְכָל אֵלֶּה הָאֲמֹר כֵּן אֵינוֹ אֵלָּא לִי בַּג שְׂמֵאלִיּוֹת וּמִסְכְּכוֹת
עַל הַתַּחֲתוֹנוֹת וְהֵן הֵיוּ עוֹדֶפֶת עַל הַתַּחֲתוֹנוֹת הֵיא הַיְרִיעָה
לְמַעַרְב שֶׁהָיָה שֶׁל יְרֵיעָה אֶחָת עֲשָׂרָה הִיטִירָה הֵיא נִכְפַּל
אֵל מוֹל פְּנֵי הָאֵלֶּה נִשְׁאָר ב' אֲמוֹת רוֹחַ חֲלִיָּה עוֹדֶף עַל
רוֹחַ הַתַּחֲתוֹנוֹת : תִּסְרַח עַל אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן. לְכֹסֶת
ב' אֲמוֹת שֶׁהֵיוּ מְגוּלוֹת בְּקִרְסִים : אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן. הוּא
לֹא מַעֲרָבִי לְפִי שֶׁהִפְתָּח בְּמִזְרָה שֶׁהָיָה פָּנָיו וְלִפְנֵי וְהָיוּ
קְרוֹיִין לְדָדִין לִימִין וְלִשְׂמָאל : (יג) וְהָאֹמֶה מִזֶּה וְהָאֹמֶה
מִזֶּה. לְפָנִים וְלָדְרוֹם : בְּעוֹדֶף בְּאוֹרֶךְ יְרֵיעוֹת הָאֹהֶל.

מִזְבֵּחַ שֶׁל עוֹסֵי : לֵאמֹר עַל הַמִּשְׁכָּן. לְפָרֹשׁ אֲמֵן עַל
הַיְרֵיעוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת : (ח) שְׁלֹשִׁים בָּאֹמֶה. שְׁכֵנוֹתָן
אֲרֻכָּן לְרוֹחַב הַמִּשְׁכָּן כְּמוֹ שֶׁנֶּחֱזַק אֶת הַרְשָׁאוֹת מִנְּאֻלֹּי אֵלֹי
שׁוֹדְפוֹת אֹמֶם מִכָּאן וְאֹמֶה מִכָּאן לְכֹסֶת אֶחָת מִהֲשֵׁי אֲמוֹת
שֶׁנִּשְׁאָרוּ מְגוּלוֹת מִן הַקִּרְסִים וְהָאֹמֶה הַתַּחֲתוֹנָה שֶׁל קִרְסָא
שֶׁאִין הַיְרֵיעָה מְכַסֶּה הִינֵּנוּ הֵיא הָאֹמֶה הַתַּחֲתוֹנָה בְּנִקְבַּ
הָאֵלֶּן שֶׁהָאֲדָרִים נִבְּחָן אֹמֶה : (ט) וּבִפְלֹת אֶת הַיְרִיעָה
דְּשִׁשִׁית. הָעוֹדֶפֶת בָּאֵלֹי הַעֲלוֹנוֹת יוֹתֵר מִן הַתַּחֲתוֹנוֹת :
אֵל מוֹל פְּנֵי הָאֹהֶל. חֲמִי רַחֲבָה הִיא תְּלִיָּה נִכְפַּל
עַל הַמִּסָּךְ שֶׁנִּמְצָא בְּכַנֵּד הִפְתָּח דּוֹמֶה לְכֹלָה לְנוֹעַה
הַמְּכֻסָּה בְּלִיעוֹף עַל פְּנֵיהֶ : (יב) וְהִסְרַח הָעוֹדֶף בִּירֵיעוֹת
עוֹקֵר שְׁפָתֵי חֲכָמִים

אֵל מַעֲרָב ב' אֲמוֹת וְהִירֵיעָה הַמְּחֻבֶּרֶת הִיא ב' אֹמֶם נִמְלֵא בְּקִרְסִים מְכֻוּסִים בְּגַד הַפְּרוּכֹת : ב מַלְכִּיב חֲמִי הִירֵיעָה תִּסְרַח
אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן נִמְלֵא שְׁתֵּיהֶם הָאֶחָת הַסִּכָּה עַל פְּנֵי הַמִּשְׁכָּן :

בְּאֶרֶךְ יָרִיעַת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוֹת
עַל־צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסְתּוֹ׃
יָד וְעִשִׂית מְכַסֶּה לְאֹהֶל עֶרְת אֵילָם
מֵאֲדָמִים וּמְכַסֶּה עֶרְת תַּחֲשִׁים
מִלְמַעְלָה׃ פ רִבְעִי מִן הַיָּד וְעִשִׂית אֶת־
הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים
עֹמָדִים׃ מו עֶשֶׂר אַמּוֹת אֶרֶךְ הַקָּרֶשׁ
וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֹמָה רֹחַב הַקָּרֶשׁ
הָאֶחָד׃ י שְׁתֵּי יָדוֹת לְקָרֶשׁ הָאֶחָד
מִשְׁלֹבֹת אִשָּׁה אֶל־אַחַתָּה בֵּין
תַּעֲשֶׂה לְכָל קָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃
יח וְעִשִׂית אֶת־הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן

מִכָּא בְּדִתְרָא בְּאֶרְכָּא
יָרִיעָתָא דְּמִשְׁכָּנָא יִהְיִי
סָרוֹת עַל סְטְרֵי מִשְׁכָּנָא
מִכָּא וּמִכָּא לְכַסְיוֹתָהּ׃
י וְתַעֲבֹד חוֹפֵאֵה לְפָנֶיךָ
מִשְׁכֵּי דְדִכְרִי מִסְמָקִי
וְחוֹפֵאֵה מִשְׁכֵּי דְסִסְגוֹנָא
מִלְמַעְלָא׃ מו וְתַעֲבֹד יָת
דְּפִיָּא לְמִשְׁכָּנָא דְּאֵעִי
שִׁטִּין קִמִּין׃ מו עֶשֶׂר אַמִּין
אַרְכָּא דְּרִפָּא וְאַמָּתָא
וּבְרִגוֹת אַמָּתָא פּוֹתִיָּא
דְּרִפָּא חָד׃ י שְׁתֵּי תַרְמִין
צִירִין לְרִפָּא חָד מִשְׁלָבִין
חָדָא לְקַבֵּל חָדָא בֵּין
תַּעֲבֹד לְכָל דְּפִי מִשְׁכָּנָא׃
יח וְתַעֲבֹד יָת דְּפִיָּא
תְּרִיָּא וְשִׁטִּים חָד וְשִׁטִּים עַבְרִי
מִן עֶשֶׂר אַמּוֹת עַבְרִי דְרִימִס
כָּל רוֹשׁ מִד׃

בעל המעשרים

השולח שיהיה במשכו ושלחם בדרך כלל השולח
(ויק' בלוי' ג') במעשרו דין ואחריו ויין וזכור
לסם על עין השכל והיה יבואל ויחגל על כל שהיה ענינו
(שם) לשלם על עין השכל ויבואל ויחגל על כל שהיה ענינו
לסם על עין השכל והיה יבואל ויחגל על כל שהיה ענינו

בְּאֶרֶךְ יָרִיעַת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוֹת
עַל־צִדֵי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסְתּוֹ׃
יָד וְעִשִׂית מְכַסֶּה לְאֹהֶל עֶרְת אֵילָם
מֵאֲדָמִים וּמְכַסֶּה עֶרְת תַּחֲשִׁים
מִלְמַעְלָה׃ פ רִבְעִי מִן הַיָּד וְעִשִׂית אֶת־
הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים
עֹמָדִים׃ מו עֶשֶׂר אַמּוֹת אֶרֶךְ הַקָּרֶשׁ
וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֹמָה רֹחַב הַקָּרֶשׁ
הָאֶחָד׃ י שְׁתֵּי יָדוֹת לְקָרֶשׁ הָאֶחָד
מִשְׁלֹבֹת אִשָּׁה אֶל־אַחַתָּה בֵּין
תַּעֲשֶׂה לְכָל קָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃
יח וְעִשִׂית אֶת־הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן

המורה למעשר ל' אמה: (יז) שתי ידות לקרש האחד
היה הורץ את הקרש מלמטה באמצע בגובה אמה ומניח
רביע רחבו מכאן ורביע רחבו מכאן והן הן הידות
והחריץ הלי רוחב הקרש באמצע (רוגה) לומר קרש נקרא
מה שנשאר לאחר שהקצ' מכאן ומכאן. ואז נשאר רוחב
אמה. נמצא היה רוחב הקרש באמצע והוא חצי אמה.
וכן פירש רש"י בזה"ל בפ' הורק דף ג"ח שהחריץ
באמצע רחב חצי אמה. והיה חורץ רביעית אמה מכל צד.
וכל יד היה רחב רביעית אמה. וכן כל שפת אדן היה
רוחב רביעית אמה. ודוק היטב. ואז כרה חלונת הרמב"ן
ותמניהתו מסולקת) ואותן הידות מכנים באדנים שהיו
חלולים והאדנים גבהן אמה ויושבים רגליים מ' זה אל
זה וידות הקרש הנכנסות בחלל האדנים חרוטות משלשה פ'
לדיהן רוחב החריץ כעובי שפת האדן שיכסה הקרש את
כל ראש האדן שאל"כ נמצא ריוח בין קרש לקרש כעובי
שפת שני האדנים שפסוקו ביניהם והוא שנאמר והיו
חואמים מלמטה שיחרוץ את צדי הידות כדי שיחבברו
הקרשים זה אל זה: משולבות. עשויות כעין שלבויות
סולם מובדלות זו מזו ומשופין ראשיהם ליכנס בתוך חלל
האדן כשליבה הנכנסת בנקב בתוך עמודי הסולם: אשה
זו כמדת זו כדי שלא יהיו שתי ידות זו משוכה לזו
פנים וזו משוכה לזו ק' חוץ בעובי הקרש שהוא אמה
עיקר שפתי חבמים

סון שולפות על אורך יריעות המשכן שתי אמות: יהיה
סרוח על צדי המשכן. לפיכך ולדרוש כמו שפירשתי
למעלה. למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה:
(יד) מבסח לאהל. לאותו גג של יריעות עוים עשה
עוד מכסה אחד של עורות אילים מאדמים ועוד למעלה
אמה מן המטה עורות תחשים ואותן מכסאות לא היו
מכסין אלא את הגג ארכן ל' ורחבן י' אלו דברי רבי
נחמיה ולדברי רבי יהודה מכסה אחד היה חציו של
עורות אילים מאדמים וחציו של עורות תחשים:
(טו) ועשית את הקרשים. הל"ל ועשית קרשים כמו
שנאמר בכל דבר ודבר מהו הקרשים מאותן העומדין
ומיוחדין לכך. יעקב אבינו נטע ארזים במלרים וכשמת
זוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממלרים ואמר להם
שעתיד הקדש ללוות אותן לעשה במדבר כעין מעשי
שמים ראש קריית מוצניחם בידם ע' הוא שישך הבבלי
כפיוט שלו טס מעט מזוירים. קורות בחינו ארזים.
שנדרשו להיות מוכנים בידם מקודם לכן: עצי שמים
עומדים. איתשטנב"ם בע"ז שיהא אורך הקרשים זקוף
למעלה בקירות המשכן ולא תעשה הכתלים בקרשים
שוכבים להיות רוחב הקרשים לגובה הכתלים קרש על
קרש: (טז) עשר אמות אורך הקרש. למדנו גבהו של
משכן עשר אמות: ואמה וחצי האמה רוחב. למדנו
ארכו של משכן ל' קרשים שהיו בלפון וזכרנו מן

ס והיה על הגג בלד: ע' ולפ"ה ארזים הידועים היו מיוחדין לקרשים ולכן כתיב הקרשים בה' ארזים: פ' וכן לא חתולין והפנינו
בעוביין והלך של רחב הקרש ע"ז א': צ' אכס אל אמות ק' על חריצי הידות שג' רוחותיו לא עלתה ידיו הקרש: ס' ק' וישי
הקרשים

עֲשִׂיִּים קָרָשׁ לְפֶאת נֹגֶבֶת תִּימָנָה:
 יט וְאַרְבַּעִים אֲדָנִי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה
 תַּחַת עֲשָׂרִים הַקָּרָשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת הַקָּרָשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתִּיו
 וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרָשׁ הָאֶחָד
 לְשֵׁתִי יִדְתִּיו: כ וְלַצֶּלַע הַמִּשְׁכָּן
 הַשֵּׁנִית לְפֶאת צִפּוֹן עֲשִׂיִּים קָרָשׁ:
 כא וְאַרְבַּעִים אֲדָנִיָּהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי
 אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרָשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי
 אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרָשׁ הָאֶחָד:
 כב וְלִירְכָתִי הַמִּשְׁכָּן יָמָה תַּעֲשֶׂה
 שֵׁשֶׁת קָרָשִׁים: כג וּשְׁנֵי קָרָשִׁים
 תַּעֲשֶׂה לְמִקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן
 בִּירְכָתָיִם: כד וְיִהְיוּ תְּאֵמָם מְלֻמָּשֶׁה
 וַיַּחֲזִי יִהְיוּ תְּמִים עַל־רֹאשׁוֹ אֶל־
 הַמִּבְעֵת הָאֶחָת בֶּן יִהְיֶה לְשְׁנֵיהֶם

למשכנא עשרין דפין
 לרום עבר דרומא:
 יט וארבעין סמכין דכסף
 תעבד תחת עשרין דפין
 תרין סמכין תחת דפא
 חד לתרין צירוחי ותרין
 סמכין תחת דפא חד
 לתרין צירוחי: כ ודסמר
 משכנא תניחא לרום
 צפונא עשרין דפין:
 כא וארבעין סמכיהון
 דכסף תרין סמכין תחת
 דפא חד ותרין סמכין
 תחת דפא חד: כב ולסמי
 משכנא מערבא תעבד
 ששא דפין: כג ותרין
 דפין תעבד לנות משכנא
 בסופיהון: כד ויהיו
 מבונין ומרעובחדא יהיו
 מבונין ערישה לעוקתא
 חדא בן יהי למניהון
 תריא וליכתי שבת את: ובני קרשים שס:
 יכיו תמים שס:

פעל המורים

(קרי) ויחזו: כי במסורה הלא ויחזרו ויחזקו
 יחזקו ויחזרו כלם יחזקו ויחזרו כלם יחזקו
 כלם זה עם זה שלא יזכר זה כנסם וזה ואלא כי
 ויחזו רבו למד שבו כלם עד כללם וזה
 יחזרו כלם יחזקו ששס כלם ויחזקו:

רש"י

ויתרגום של ידות צירין לפי שזממות לצירי הדלת הנכנסים
 נחורי המפתח: (יח) לפאת נגבה תימנה. אין פאה
 זו לשון מקצוע אלא כל הרוח קרויה פאה כתרנומו לרוח
 שציר דרומא: (כב) ולירכתי. לשון סוף כתרנומו
 ולסיפי. ולפי שהפתח במזרח קרוי מזרח פנים והמערב
 אחוריים וזהו סוף שהפנים הוא הפאה: תעשה ששה
 קרשים. הרי ט' אמות רוחב: (כג) ושני קרשים
 היושבה למקצעות. אחד למקצוע פנויות מערבית
 ואחד למערבית דרומית כל שמה קרשים כסדר אחד
 הן. אלא שאלו שהמים אינן בחלל המסכן אלא חלי אמה
 מזו וחלי אמה מזו נראית בחלל להסלים רחבו ר לשער
 והאמה מזה והאמה מזה בזאת כנגד רמות עובי קרשי
 המסכן הצפון והדרום כדי שיהא המקצוע במחוק שזה:
 (כד) ויהיו הוואמים מלמשה. כל הקרשים תאומים זה
 לה מלמשה שלא יפסיק עובי שפת שני האדנים בנייהם
 להרהיקן זו מזו כמו שפרשתי שיהיו צירי היות חרושים

עיקר שפתי חכמים

קרשים עובדים כפסות: ר דולפין מביט מולמים דהיינו שלם כי על כמ"ץ היה יו"ד על למד רחבו כגלים ארכו:
 ט"ו"י אם טבעת היה קבוע בלחך נון הקרשים אכל הטבעת שהקרימים נכבדן כהן גזולתי קבועות היו: ט"ו הטבעת נכנס
 נחך

מזדיהן שיהא רוחב הקרש בולט לצדיו חוץ לידו הקרש
 לכסות את שפת האדן וכן הקרש שאלו ונמלאו תאומים
 זה לזה וקרש המקצוע שכסדר המערב חרוץ לרחבו צעביו
 כנגד חרוץ של כל קרש הצפוני והדרומי כדי שלא יפרידו
 האדנים בנייהם: ויחזרו יהיו תמים. כמו תאומים:
 על ראשו. של קרש: אל המבועת האחת. כל קרש
 וקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני חריצין צעבי לדיו
 כמו עובי טבעת ומכניסו טבעת אחת נמלא מתאים
 לקרש שאלו. אבל אותן טבעות לא ידעתי אם קבועות
 הן ש אם משועלות. ובקשר שבמקצוע היתה טבעת
 צעביו הקרש (נראה כי מלות הדרומי והצפוני אלמטה
 קרי. ורואה לומר שהדרומי והצפוני וראש קרש כו' כנסם
 לתוכו ומה שכחבו היתה טבעת צעביו קרש רואה לומר
 צעביו קרש המערבי. ודו"ק). הדרומי והצפוני וראש
 קרש המקצוע שכסדר מערב נכנס לתוכו נמלאו שני
 הכתלים מחוברים: בן יהיה לשניהם. לשני הקרשים

לְתָרִין וְזֶרֶן יְהוֹן כִּי יִהְיֶה
תְּמִנָּה דְּפִין וּסְמִיחָהוּ
דְּכֶסֶף שֶׁאֵשׁ עֶשֶׂר סִמְכִין
תָּרִין סִמְכִין תַּחַת דְּפָא
חַד וְתָרִין סִמְכִין תַּחַת
דְּפָא חַד: כִּי וְתַעֲבֹד
עֲבָרִי דְאֵעִי שְׁמִין חֲמִשָּׁא
לְדָפִי סִמְר מִשְׁבָּנָא חַד
כִּי וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדָפִי
סִמְר מִשְׁבָּנָא תְּנִיתָא
וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדָפִי סִמְר
מִשְׁבָּנָא לְסוֹפִי הוּן
מַעֲרָבָא: כֹּה וְעֲבָרָא
מִצִּיעָאָה בְּגוּ דְּפָא
מַעֲבָר מִן סִיפִי לְסִיפִי:
כֹּס וְיֵת דְּפִיא תַּחֲפִי דְּהָבָא
וְיֵת עֲזֻקתָּהוּן תַּעֲבֹד
דְּהָבָא אֲתֵלָא לְעֲבָרָא
וְתַחֲפִי יֵת עֲבָרָא דְּהָבָא:
וְתַקִּים יֵת מִשְׁבָּנָא

לְשָׁנִי הַמִּקְצֵעַת יִהְיֶה: כִּי יִהְיֶה שְׁמִנָּה
קָרְשִׁים וְאֲדָנִים כֶּסֶף שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר
אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ
הָאֶחָד וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ
הָאֶחָד: מִן עֲשִׂית בְּרִיחָם עֲצֵי שִׁטִּים
חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן
הָאֶחָד: כִּי וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחָם לְקָרְשֵׁי
צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וְחֲמִשָּׁה
בְּרִיחָם לְקָרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן
לְיִרְכַּתִּים יָמָה: כִּי וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֵן
בִּתּוֹךְ הַקָּרְשִׁים מִבֵּרֶחַ מִן הַקֶּצֶה
אֶל־הַקֶּצֶה: כֹּה וְאֶת־הַקָּרְשִׁים
תַּצְפֶּה זֶהָב וְאֶת־מַבְעֵיתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זֶהָב בִּתְיֵם
לְבְּרִיחָם וְצִפִּית אֶת־הַבְּרִיחָם זֶהָב: וְהִקְמַת אֶת־

תו"א וכוניח סס: וקמח את שצחוח נע עיקר שפר א

בעל המורים (כח) וכוניח סמיון. הו"ל דבר שמכניח הע"א מן הקלס

רש"י

הכחל זה נכנס בטבעת מלד זה זה נכנס בטבעת מלד זה עד שנגיעו זה לזה נמלא שעליו ותחתיו שנים שהן ארבע אבל האלמעי ארכו כנגד כל הכחל במזרח מקלה הכחל ועד קלה שגא' והכרית התיכון וגו' מזרח מן הקלה אל הקלה שהעליונים והתחתונים היו להן טבעות בקרשים להכנס לתוכן שתי טבעות לכל קרש משולשים בתוך עשר אמות של טבעות אלא הקרשים קבוצין בעובים העליונה ולמעלה וחלק אחד מן התחתונה ולמטה וכל חלק הוא רביע אורך הקרש ושני חלקים בין טבעת לטבעת כדי שיהיו כל הטבעות מכוונות זו כנגד זו אבל לבדו המיכון אין טבעות אלא הקרשים קבוצין בעובים והוא נכנס בהם דרך הנקבים שהם מכוונין זה מול זה והוא שגא' בתוך הקרשים הכרויים העליונים והתחתונים שצפון ושדרום אורך כל אחת ע"ו אמה והתיכון ארכו ל' אמה וזהו מן הקלה אל הקלה מן המזרח ועד המערב וה' בריחים שצמערב אורך העליונים והתחתונים ו' אמות והתיכון ארכו י"ב כנגד רוחב ח' קרשים כך היא מפורשת בצללכת המשכן (כט) בתים לבריחים. הטבעות שחשבה בהן יהיו בתים להכניס בהן הכרויים: וצפית עיקר שפתי הכבמים

שבמקצוע לקרש שבסוף כפון ולקרש א המערבי וכן לשני המקצועות: (כה) והיו שבונה קרשים. הן האמורות למעלה תעשה ששה קרשים ושני קרשים למקצועות נמלאו שמה קרשים בסדר מערבי. כך שניה במשנה מעשה סדר הקרשים במלאכת המשכן. היה עושה את האדנים חלולים וחורץ את הקרש מלמעלה רביע מכאן ורביע מכאן והחריץ חלוי בצלמנע ב ועשה לו שתי ידות כמין שני חמוקין. (ולו נראה שהגרסא כמין שני חמוקין) כמין שני שלביות סולם המוגדלות זו מולו ומשופות להכנס בחלל האדן כשליבה הנכנסת בנקב עמוד הסולם והוא לשון משולבות עשויות כמין שלביות ומכניסן לתוך שני אדנים שגאמר שני אדנים שני אדנים וחורץ את הקרש מלמעלה אלצט מכאן ואלצט מכאן ונחמן לתוך טבעת אחת של זה כדי בלא יהיו נפבדין זה מזה שגא' ויהיו תואמים מלמעלה וגו' כך היא המשנה והפירוש שלה העתי למעלה בסדר המקראות: (כו) בריחם. כתרונמו עברין ובלע"ז אשפ"רים: חמשה לקרשי צלע המשכן. אלו ה' הן אלא שהכרוח העליון והתחתון עשו משתי חתיכות זה מזרחי עד חלי הכחל זה מזרחי עד חלי

בתוך עובי הקרשיט. והדרומי והלעזי ואלה הקרש המערבי נכנסו בטבעות: א דהא יהיה מיותר ע"כ כן יהיה לשיטה הו"ל דבור כפ"ו ולבני המקצועות יהיו דבור כפ"ע שיהיו חלולים להיות תלויים: ב ס"י כמו שפרש"ל לעיל החריץ בצלמנע חלי אמה נכשרה

סמר צפונא : לו ותעבד
פרסא לתרע משכנא
תכלא וארנגנא וצבע
זהררי ובין שויר
עובד ציר : לו ותעבד
לפרסא חמשא עמודי
ששין ותחפיתיהון דהבא
ויהיו דהבא ותתיד להון
חמשא סמלי נחשא :
" ותעבד ית מדבחא
דאשי שטין חמשא אמן
ארבא וחמשא אמן פיתא
מרפע יהי מדבחא ויהלל
אמן רומה : כ ותעבד
קרנהי על ארבע זנותה
מנה תהיו קרנהי ותחפי
יתה נחשא : ד ותעבד
פסכת רותה למספי
קממיה ומגורפיתה
ומזרקתה וצנוניתה
ומחתיתה לכל מנחיה
תעבד נחשא : ד ותעבד
קה סרדא עובד מצדתא
דנחשא ותעבד על
מצדתא ארבע עזון

צֶלַע צָפוֹן : לו וַעֲשִׂיתָ מִסָּךְ לַפֶּתַח
הָאֹהֶל תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֻקְם : לו וַעֲשִׂיתָ
לַמִּסָּךְ חֲמִשָּׁה עַמּוּדֵי שֹׁפִים וְצִפִּיתָ
אֹתָם זָהָב וְוִיהֶם זָהָב וַיִּצְקֶתָ לָהֶם
חֲמִשָּׁה אֲדָנֵי נְחֹשֶׁת : ס שֵׁשִׁי
כֹּז וַעֲשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שֹׁפִים
חֲמִשָּׁה אֲמוֹת אֶרֶךְ וְחֲמִשָּׁה אֲמוֹת
רֹחֵב רְבֹועַ יְהִי־הַמִּזְבֵּחַ וּשְׁלֹשׁ
אֲמוֹת קָמָתוֹ : י וַעֲשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל
אַרְבַּע פִּנֵּיתָיו מִמָּנִי תִהְיֶינָה קַרְנֹתָיו
וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת : י וַעֲשִׂיתָ סִירָתוֹ
לְדִשְׁנוֹ וַיַּעֲזֵר וּמִזְרָקָתוֹ וּמִזְלָגָתוֹ
וּמַחְתָּתוֹ לְכָל־כֵּלֵי־הַתַּעֲשֵׂה נְחֹשֶׁת :
י וַעֲשִׂיתָ לוֹ מִכָּבֶר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת

הו"א תעשה רוקם יומא עכ : חמש אמות זכרים וט ס סכ : רבוע סכ נט ככ : וכלה אמות סס נט ס : ר"י

כמו ותשרש שרשיה . חיל משריש . וחלופו וכלל תחלתי
תשרש . וכמוהו בסעפיה פוריה . וחלופו מספק פארה
מפסח סעפיה וכמוהו וזה האחרון עלמו שבר עלמותיו
וכמוהו ויסקלוהו באבנים וחלופו סקלו נואכן הסירו
אבניה . וכן ויעזקוהו ויסקלוהו אף כלל לשנו להסיר
לשנו וכלעזי אשגלר"י : ויעזי . כתרנומו מנרפות
שנטל בהם חת הדש וכן כמין כסוי קדרה של מתח
דק ולו בית יד וכלעזי ווד"ל : ומזרקתיו . לקבל כהם
דס הזכרים : ומזלגותיו . כמין אונקליוס כפופים ומכס
בהם בבשר ונחשבים בו ומתהפכין ברין על גחלי המערכה
שיהא ממחר שרפתן וכלעזי קרני"ש וכלשון הכמים
לזוריות : ומחתותיו . בית קבול י"ש להם ליעול כהן
גחלים מן המזבח לשאחם על מזבח הפנימי לקצרת וע"ש
חתייתן קרויים מחתות כמו לחתות איש מיקוד לשון
שאיצת איש ממקומה וכן היהתה איש איש בחיקו : לכל
כליו . כמו ו כל כליו : (ד) מכבר . לי כברה שקורין
קריבל"ש כמין לבוש עשוי לו למזבח עשוי מרין מורין
כמין רשת ומקרה או מסורס וכה פתרונו ועשית לו מכבר

חצי המשכן ולפנים . כיצד אורך המשכן מן הפתח לפרוכת
עשרים אמה המזבח והשלחן והמנורה משוכים מן הפתח
לד מערב עשר אמות : (לו) ועשית מסך . וילון הוא
מסך כנגד הפתח כמו סכת בעדו לי מגין : מעשה
רוקם . הצורות עשויות בו מעשה מהם כפרוף של עבר
זה כך פרוף של עבר זה : רוקם . שם האומן ולא שם
האומנות ותרנומו עובד יציר ולא עובד יצור מדה
המסך כמדת הפרוכת י אמות על י אמות : (א) ועשית
את המזבח וגו' . ושלש אמות קומתו . דברים
ככתב דברי ר' יהודה ר"י אומר נאמר כאן רבוע וגו'
בפנימי צ"ע מה להלן גבה פי שנים כארכו אף כאן
גבהו פי שנים כארכו ומה אנו מקיים שלש אמות קומתו
משפת סוכב ולמעלה : (ב) ממנו הדיון קרנותיו . שלא
יעשם לבדם ויהדרס בו : וצפית אותו נחשת . לכפר
על עוות מלך שנאמר ומנחך נחשה : (ג) סירותיו .
כמין יורות : לרשנו . להסיר דשנו לתוכה והוא שת"א
למספי קטמיה לספות הדשן לתוכס כי יש מלות בלי
עכרת מלה אחת מתחלפת בשפתן לשמש בנין וסתיירה

עיקר שפתי חכמים
שהם בפרוכת הם ארכן לרבות כמבקן : ו סכלים על ן תעשה מחבת וכלמ"ד מיתר סוף לתקון הלשון : כרי

נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל־הָרֶשֶׁת אַרְבַּע
מַבָּעֹת נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו:
וַיִּנְתְּתָהּ אַתָּה תַּחַת כַּרְכַּב הַמִּזְבֵּחַ
מִלְמַטָּה וְהִי תִהְיֶה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי
הַמִּזְבֵּחַ: וְיַעֲשֶׂיתָ בְּדִים לַמִּזְבֵּחַ
בְּדִיעֵצִי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם סִנְהֶשֶׁת:
וְהוֹבֵא אֶת־בָּדָיו בַּמַּבָּעֹת וְהָיוּ
הַבְּדִים עַל־שְׁתֵּי צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ
בְּשֵׂאת אֹתוֹ: הַנָּבוֹב לַחֹת תַּעֲשֶׂה
אֹתוֹ כְּאִשֶּׁר הִרְאָה אֶתְךָ בְּהָר כֵּן
יַעֲשׂוּ: ׀ שְׁבִיעִי ׀ וְעָשִׂיתָ אֶת חֲצֵר
הַמִּשְׁכָּן לַפֶּאֱת נִגְבֵּי־הַיְמָנָה קַלְעִים
לַחֲצֵר שֶׁשְׁמִשׁוֹר מֵאֵה בָּאֵמָה אַרְבֶּ:
לַפֶּאֱת הָאַחַת: וְיַעֲמִדּוּ עֲשָׂרִים

דְּנִחְשָׁא עַל אַרְבַּע
סְמִרְהִי: ה וַתִּמֶן יָתָה
תַּחֲת סִבְכִּי מִדְּבָחָא
מִלְרַע וַתְּהִי מִצְדָּתָא עַד
פְּלָגוֹת מִדְּבָחָא: וַיִּתְּעַבֵּד
אֲרִיחָא לְמִדְּבָחָא אֲרִיחִי
דְּאֵעִי שְׁמִין וַתִּתְּפִי וַתְּהוֹן
נְחֹשֶׁת: וַיַּעֲלֶיף אֲרִיחֹהִי
בְּעֻזְקָתָא וַיְהוֹן אֲרִיחָא
עַל תְּרִין סְמִירִי מִדְּבָחָא
בְּמִטְלִי יָתָה: ה חֲלִילִי לִוְחִי
תַּעֲבֵד יָתָה בְּמֵא דִּי אַחֲזִי
יִתֵּךְ בְּמִטְרָא כֵּן יַעֲבִדּוּ:
וַיִּתְּעַבֵּד יִתְדֵרֶת מִשְׁכְּנָא
לְרוֹחַ עֵבֶר דְּרוֹמָא סְרִדִּין
לְדִרְתָּא דְּכֹוֹן שְׁוִיר מֵאֵה
בְּצִמִין אַרְבָּא לְעֵבֶר הָרִ:
וַעֲמִידוֹהִי עֲשָׂרִין
וּסְמִיכִהוֹן עֲשָׂרִין נְחֹשֶׁת
וְוִי עֲמִידָא וּבְפִישִׁיחוֹן

הוֹיָא וְתַשֶּׁה אֶתָּה זְכָרִים סָב: ו זְכָרִים
הַכֶּכֶשׁ סָב: כָּן קִט:

בעל השרים

שְׁמִינִים וּבְחִינִים: ח: כְּכֹוֹן לִוְרֹחַ תַּשֶּׁה
אִוְרִי: כְּכֹוֹן עֻלָּה סָבִים שְׁכֵר שְׁמִים חֲרוֹת יִזְכִּין

רש"י

וככש שהיו עולין בו אע"פ שלא פירשו בענין זה ככר
שמענו ב' מוֹזַח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי לא תעלה במעלות לא
תעשה לו מעלות בככש ש' . אלא ככש חלק למדנו שהיה
לו ככש. כך שנינו במכילתא . ומוֹזַח אֲדָמָה הוא מוֹזַח
הנחשת שהיו ממלאין חלליו אֲדָמָה ? במקום חנייתו והככש
היה בדרום המוֹזַח מובדל מן המוֹזַח מלא חוט השערה
ורגליו מגיעין עד אמה סמוך לקלעי ההצר שבדרום
לדברי האומר ׀ אמות תומתו . ולדברי האומר דברים
ככתבן ג' אמות קומתו לא היה אורך הככש אלא
אמות כך מלאתי במשנה מ"ט מדות וזה שהיה מובדל
מן המוֹזַח אלא המוֹזַח זכחים למדורו מן המקרא:
(י) בַּטְבְּעוֹת . בארבע טבעות שנעשו למככר: (ח) נָבוֹב
לוחות . כהרגומו חליל לוחין לוחות עלי שטים מכל
זד והלל באמצע ולא יחא כלו עץ אחד שיהא עביו ה'
אמות על ה' אמות כמין סדן: (ט) קַלְעִים . עשויין
כמין קלעי ספינה נקבים נקבים מעשה קליעה ולא מעשה
אורג ותרגומו סרדין כתרגום של מככר המתורגם סרדא
לפי שהן מניקבין כככרה: לפאה האחת . כל הרוח
קרוי פאה: (י) ועמדיו עשרים . חמש אמות בין עמוד ח

מחשת מעשה רשת: (ו) כרכב המוֹזַח . סובב כל
דבר המקיף סביב בעגול קרוי כרכב כמו ששנינו בהכלל
שוחטין אלו כן גולמי כלי עץ כל שעתיד לסוף ולכרכב
והוא כמו שעשין חריצין עגולין בקרשי לפני התיבות
וספסלי העץ אף למוֹזַח עשה חריץ סביבו והיה רחבו
אמה בדפנו לגוי והוא לסוף שלש (ס"א ו') אמות של
גבהו כדברי האומר גבהו פי שנים כהרבו כל מה אפי
מקיים וג' אמות קומתו משפת סובב ולמעלה . אבל סובב
להלן כההיט לא היה למוֹזַח הנחשת אלא על ראשו
לפנים מקרנותיו וכן שנינו בזבחים איזהו כרכוב בין
קרן לקרן יהיה רוחב אמה ולפנים מהן אמה של הלך
רגלי כההיט שתי אמות הללו קרויים כרכוב . ודקדקו
שם והכתיב תחת כרכוב המוֹזַח מלמטה למדנו שהכרכוב
בדפנו הוא ולכוכ המככר תחתיו . ותיכרן המתכרן תרי
היו חד לגוי וחד לכהנים דלא ישתרגו . זה שבדופן לגוי
היה ותחתיו לגבשו המככר והגיע רחבו עד תלי המוֹזַח
נמצא שהמככר רחב אמה והוא היה סימן להאי גבהו
להכדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים וכנגדו
עשו למוֹזַח בית עולמים דוגמת חוט הסקרא באמצעו .

עיקר שפתי חכמים

ז כדי לסקריב עליו קרכנות: ח פי שהחש אמות הים עם רוחב הפעוד שיהי אמה וכ' עמודים היו לכל רוח ומקלט לרוחמים
פזריות התחילו כ' העמודים . וכלו לסוף י"א אמות ומקלט מערכית לרוחמים התחילו י"ד עמודים וכלו לסוף מ"ס
ומכ"א מערכית ופזרית תחילו עד סוף י"א אמות . ובמקלט פזרית וזכרית ה' עמודים של הכתר השער
כס"א

וְאֶדְנִיָּהֶם עֲשִׂירִים נְחֹשֶׁת וְוִי
הַעֲמֻדִים וְחִשְׁקִיהֶם כֶּסֶף: יי וְכֵן
לַפֶּאֶת צִפּוֹן בְּאֶרֶךְ קָלָעִים מֵאָה
אַרְבָּעֵי עָמֻדִים וְעֲמֻדֵי קֵץ עֲשִׂירִים וְאֶדְנִיָּהֶם
עֲשִׂירִים נְחֹשֶׁת וְוִי הַעֲמֻדִים
וְחִשְׁקִיהֶם כֶּסֶף: יי וְרֹחַב הַחֹצֵר
לַפֶּאֶת־יָם קָלָעִים חֲמִשִּׁים אַמָּה
עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאֶדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה:
י וְרֹחַב הַחֹצֵר לַפֶּאֶת קִדְמָה מִזְרָחָה
חֲמִשִּׁים אַמָּה: יי וְחֲמֵשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה
קָלָעִים לַכֶּתֶף עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאֶדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: יי וּלְכֶתֶף הַשְּׂנִית
חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה קָלָעִים עֲמֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וְאֶדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה: יי וּלְשַׁעַר
הַחֹצֵר מִסָּדָה עֲשִׂירִים אַמָּה תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר מַעֲשֶׂה רֶקֶם
עֲמֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאֶדְנִיָּהֶם אַרְבָּעָה: * יי כֹּל־עֲמֻדֵי

* מַפְטִיר

רש"י

לעמוד: וְאֶדְנִיָּהֶם. שֶׁל הָעֲמֻדִים בִּן נְחֹשֶׁת הַאֲדָנִים
יוֹשְׁבִים עַל הָאֶרֶץ וְהָעֲמֻדִים תְּקוּעִין לְתוֹכָן הִיא עוֹשֶׂה
כְּמִין קוֹנְסוֹן י' שְׁקוּרִין כִּלְאָ"שׁ אֶרֶץ ו' עֲפָסִים וְרַחֲבָן
ג' וְטַבְעַת נְחֹשֶׁת קָבֹעַ בּוֹ בְּאֻמְנֹו וְכוּרֶךְ שֶׁת הַקֶּלַע
סִבְכֵּיו בְּמִיתָרִים כִּנְגַד כָּל עֲמֻד וְעֲמֻד וְהוּלָה הַקּוֹנֵס
דָּךְ טַבְעָתוֹ בְּאֻנְקִלּוּת שְׁבַע עֲמֻד הַשָּׂמִי כְּמִין ו' ו' רֹאשׁוֹ
זָקֵף לְמַעְלָה וְרֹאשׁוֹ אֶחָד תְּקוּעַ בְּעֲמֻד כְּאֻרֶּךְ בְּעוֹשִׂין
לְהַלִּיב דְּלֹתוֹת שְׁקוּרִין גִּינוּז' וְרַחֲב הַקֶּלַע תְּלוּי מִלְמַטָּה
וְהִיא קוֹמַת מִחִלּוֹת הַחֹצֵר: וְוִי הָעֲמֻדִים. הֵם הָאֻנְקִלּוּת:
וְחִשְׁקֵיהֶם. מִקּוּפּוֹת הַיָּם הָעֲמֻדִים בְּחֹשֵׁי כֶסֶף סָבִיב
וְהֵינִי יוֹדֵעַ אֵס עַל פִּי כוֹל אֵס בְּרָאשׁ וְאֵס בְּאֻמְנֵס אֵךְ
יֻדֵּי אִנִּי שֶׁחֲסָךְ לִשׁוֹן הַחֹצֵר שֶׁכָּךְ מֵהֵינִי כְּפִילָגַשׁ בְּנִבְכָּה
וְעוֹמֵן נֶמֶד חֲמוּרִים הַבּוֹשִׁים תְּרַגְמוֹן תְּשׁוּקִים: (יג) לַפֶּאֶת
קִרְבָּה מִזְרָחָה. פִּי הַמִּזְרָה קְרוֹי קֵדֶם לִשׁוֹן פִּינִים.

עֵיקָר שְׁפֵתֵי חֲבִיבִים

כִּפְרֵי* לָקֵט: שׁ וְהֵבִינֵנו כָּל עֲמֻדָיו קָלִי לְהֵרֵךְ וְהֵבִינֵנו לִשׁוֹן רִכְסֵי עַל הַעֲמֻדִים: י' לָקֵט עַךְ אֶחָד וְעַכְשָׁ הַחֹצֵר וְהֵבִינֵנו

החצר סביב מחשקים כספ וזיהם
כסף ואדניהם נחשת: יי ארך החצר
מאה באמה ורחב חמשים
בחמשים וקמה חמש אמות שש
משור ואדניהם נחשת: יי לכלכלי
המשכן בכל עבודתו וכל יתרתיו
וכל יתרת החצר נחשת: ססס

עמדי דרתא סחור סחור
מכבשין כסף וזיהון כסף
וסמכיהון נחש :
יי ארכא דרתא מאה
באמין ופרתא חמשין
בחמשין ורומא חמש
אמין דב וץ שור
וסמכיהון נחש : יי לכל
מאני משכנא בכל
פלתנה וכל סבורי וכל
סגי דרתא נחש :
ס ס ס

ל"ו יע"ו ס"י. סל"ו ס"י. ומפסירין וז' נתן הכמה לשלמה במלכוס א' סימן ס':

ר"א ארך החצר סס סס נח וזחיס נח :

בעל המורים

לכוסף על המונח : (יח) אורך החצר מאה בלמה ורחב חמשים בחמשים. י' חלק אחד מחמשים שבה הכית כדפי' גליל :

רש"י

ואדניהם נחשת. להביא אלני המסך שלא תאמר לא
נאמרו אלני נחשת אלא לעמודי הקלעים אבל אלני
המסך של מין אחר. כך נראה צעני שלכך חזר ושאל:
(יע) לכל כלו המשכן. שהיו לריכין להקמתו ולהורדתו
כגון מקבולות לנקות יתדות ועמודים : יתדות. כמין
נגרי מ נחשת עשויין ליריעות האהל ולקלעי החצר
קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן כדי שלא תהא
הרוח מגביהתן ואינו יודע אם תמוכין בארץ או קשורין
וחלוין וכובדן מכבד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח
ואומר אני ששמן מוכיח עליהם שהם תקועין בארץ לכך
נקראו יתדות ומקרא זה מסייעני אהל כל יענן כל יסע
יתדותיו ללגח : חסלת פרשת תרומה

למזרח ולמערב לא נאמר וזין ומשוקים ואלני נחשת לכך
בא ולמד כאן : (יח) ארך החצר. האפיו והדרוס שמן
המזרח למערב מאה בלמה : ורחב חמשים בחמשים.
הצר שבמזרח הייתה מרובעת חמשים ב על חמשים שהמשכן
ארכו שלשים ורחבו עשר העמיד מזרח פתחו בשפת כ'
ההיגיונים של אורך החצר נמצאו כלו בחמשים הפנימים
וכלה ארכו לסוף ל' נמצאו כ' אמה ריוח לאחוריו זיון
וקלעים שבמערב ליריעות של אחורי המשכן ורחב
המשכן עשר אמות בלמשע רוחב החצר נמצאו לו עשרים
אמה ריוח לנפון ולדרוס מן קלעי החצר ליריעות המשכן
וין למערב וחמשים על חמשים חצר לפניו : וקומה
חמש אמות. גובה מחזית החצר והוא רוחב הקלעים :

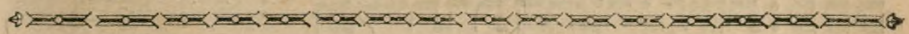
עיקר שפתי חכמים

ואלכרי ו' עפזים : ב קלל בחמשים יתירא למדרש שבמזרח היה פניו לפני הפתח י' על י' : ל פי' פטיוס להלוס פל היתדות
כי יתקעו בעומק : מ כמין כריתים להחזיקם יחד : חסלת פרשת תרומה

דפמרת תרומה (במלכים א סימן ה)

ניהיה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר-לו ויהי שלם בין הירם ובין שלמה ויכרתו
ברית שניהם : ויעל המלך שלמה כים מפל-ישראל ויהי הפס שששים ארף
איש : וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות חדש יהיו בלבונו שנים חדשים
בביתו ואחריהם על-הפס : ויהי לשלמה שבועים ארף נישא סבל ושמנים ארף חצב
בחר : לבד משרי הנצבים לשלמה אשר על-המלאכה שלשת אלפים ושלש מאות
הרדים בעם העשים במלאכה : ויצו המלך ויסעו אבנים גדולות אבנים יקרות לפרד
הפית אגני נזית : ויפסלו בני שרמה ובני חירום והגבלים ויכינו העצים והאבנים
לנות הפית : ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני-ישראל מארץ-
מצרים בשנה הרביעית בחדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על-ישראל ויבן
הבית ליהוה : והפית אשר בנה המלך שלמה ליהוה ששים-אמה ארפו ועשרים
רחבו ושלשים אמה קומתו : והאולם על-פני היכל הפית עשרים אמה ארפו ו-
פני רחב הפית עשר באמה רחבו על-פני דבית : ויעש לבית חזוני שקפים אטמים :
ויבן על-קיר הפית יענע יעני קיר סביב את-יקירות הבית סביב להיכל ולהבדיל
וישש

וַיַּעַשׂ צִעֲרוֹת סָבִיב: הַיָּצוֹעַ הַיָּצִיעַ קִרִּי הַתַּחֲתָנָה חֲמֵשׁ בָּאֶמָה רַחֲבָה וְהַתִּיכָנָה שֵׁשׁ בָּאֶמָה רַחֲבָה וְהַשְּׁלִישִׁית שִׁבְעַת בָּאֶמָה רַחֲבָה כִּי מַלְעוֹת נָתַן לָבֵית סָבִיב חִיצָה לְבֵיתִי אֲחֻזַּת בִּקְיֹרוֹת חֲבִית: וְהַבֵּית בְּהִפְנֹתוֹ אָבֵן שְׁלֵמָה מִסַּע נִבְנָה וּמִקְבוֹת וְהַרְוֹן כָּל־כָּלִי בְרוֹךְ לֹא־נִשְׁמַע בְּבֵית בְּהִפְנֹתוֹ: פֶּתַח הַצֵּלַע הַתִּיכָנָה אֶל־כַּתֵּף הַבֵּית הַיְמָנִית וּבִלְלוֹיִם יַעֲלֶה עַל־הַתִּיכָנָה וּמִן־הַתִּיכָנָה אֶל־הַשְּׁלִישִׁים: וַיָּבֵן אֶת־הַבֵּית וַיִּכְלְאוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־הַבֵּית גָּבִים וְשֹׁדֶרֶת בְּאַרְזִים: וַיָּבֵן אֶת־הַיָּצוֹעַ הַיָּצִיעַ קִרִּי עַל־כָּל־הַבֵּית חֲמֵשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ וַיֵּאָחֶז אֶת־הַבֵּית בַּעֲצֵי אֲרָזִים: וַיְהִי דִבְרֵיהֶּנּוּ אֶל־שְׁלֵמָה לֵאמֹר: הַבֵּית הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בָּנָה אֲסִי־תֵלָךְ בַּחֲקָתִי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂה וְשִׁמְרָת אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לִלְכֹּת בָּהֶם וְהִקְמַתִי אֶת־דְּבָרִי אֵתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־דָּוִד אָבִיךָ: וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל:

אונקלוס

שמות כז כח תצוה

כ וְאַתָּה תַצְוֶה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: כ" בְּאֶהֱל־מוֹעֵד מַחֲוִיץ לְפָרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדָת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבְנָיו מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֲקֹת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְ�רָאֵל: ס כח * וְאַתָּה הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת־

ח"א ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כיתית למאור להעלות נר תמיד: כ" באהל מועד מחויץ לפרכת אשר על העדת יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקות עולם לדורותם מאת בני ישראל: ס כח * ואתה הקרב אליך את

(כ) ואתה תצוה. זך. כל שמרים או כמו ששנינו במנחות מנגרנו בבראש הית וכו' כרית. הויתם היה כותש במכתשת ואינו טוחן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים ואחר שהולץ טפה ראשונה ד מכניס לריחים וטוחן. והשמן השני פסול למורה וכשר למנחות שנאמר כרית למאור ולא כרית למנחות: להעלות נר תמיד. מדליק עד שמתא שלכת ה עולה מאליה: תמיד. כל לילה ולילה עיקר שפתי חכמים

א דקל האין מליו שמן בלא שמרים דהתן בב"מ לוג ומתלה שמרים למאה עו"פ כמו ששנינו וכו': ב לוקט אותן שבראש הית כחשבלו ורחמנו בדגור אחד טובה. ואין בהם שמרים: ג דלע"פ שנגרמו אס ויטחו ידים בהם שזרים: ד וכן הכי פסול שים בהם שמרים ע"פ אנו ראו אלא טפה הראשונה: ה דלע"פ לדליק וכתב להפלות שלא יפוחה עד שהלכתת וכו': ו וא"פ שאנו דוק אלא בלילה קריון תמיד כמו שבפ"א ראוה מזהמד וזמנחת תציתן כיון שכן לעולם קריון תמיד: ז פ"י מלאת הפנים אין ראוה דהים משבת לשבת בלא הספק לעולם דה מושכין וס מטיחין אחרים: ח דמפסוק ממשע יסדוק אותו מערב עד טוקר דהמסך מערבס זמן זה א"פ מתי דלוק עו"פ תן לה מזהדה ופ"י יסדוק הוא כפי עקר מערב עד בקר: ט לא מעשבו

אֶהְרֶן אֶחִיד וְאֶת־בְּנָיו אֵתוֹ מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ לִי אֶהְרֶן נָדָב
וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֶן׃
וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאֶהְרֶן אֶחִיד
לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת׃ וְיֵאֱתָה תְּדַבֵּר
אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֹתֶיךָ
רוּחַ חֲכָמָה וַעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֶהְרֶן
לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי׃ וְיֵאֱלֶה הַבְּגָדִים
אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶר וּמַעֲיֵל
וּכְתָנֶת תִּשְׁבֵּץ מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵי
וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאֶהְרֶן אֶחִיד
וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי׃ וְהָיָה יִקְחוּ אֶת־
הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן
וְאֶת־תוֹלַעַת הַיָּשָׁן וְאֶת־יֵשָׁשׁ׃ פ

קרב לְתוֹךְ יֵת אֶהְרֶן
אֶחִיד וְיֵת בְּנוֹהֵי עִמָּה
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְשׁוֹ
קֹדֶשׁ מִי אֶהְרֶן נָדָב
וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר
בְּנֵי אֶהְרֶן׃ וְתַעֲבֹד
לְבוּשֵׁי קֹדֶשׁ לְאֶהְרֶן
אֶחִיד לְקָרֶב וּלְתִשְׁבָּחוֹ׃
וְאֵת תְּמַלֵּל עִם כָּל
חַכְמֵי לֵבָא דְאַשְׁלָמִית
עִמָּה רוּחַ חֲכָמָתָא
וְיַעֲבֹדוּן יֵת לְבוּשֵׁי אֶהְרֶן
לְקֹדֶשׁוֹתָהּ לְשִׁמְשׁוֹ
קֹדֶשׁ מִי וְיֵאֱלֵן לְבוּשֵׁי
דִּי עֲבָדוֹן חִישָׁא וְאַפֹּדָא
וּמַעֲיֵלָא וּכְתָנָא מְרִמְצָא
מְצַנֶּפֶתָא וְהַמְנֵא וְיַעֲבָדוּן
לְבוּשֵׁי קֹדֶשׁ לְאֶהְרֶן
אֶחִיד וּלְבְנוֹהֵי לְשִׁמְשׁוֹ
קֹדֶשׁ מִי וְיֵאֱנוּן יִקְבוּן יֵת
הַזָּהָב לְכַוֹד תְּמִילָא יֵ׃
בעל המורים

לכסס ית כפרסה כנוד בית ראשון ויבית שני
ולשניה יבית חמשי לב אהרן בגדיה יבית מי
שמאל יבית חמס ויבית שמאל ראשית חמסה
יבית מי יבית דל וכלה הכהנים וכל חמשי חמס
שמאל היו לכבוד והפסח וכל חמשי יבית

רש"י

לבי שיש רחיה שהוא מין לבוש שתרנס יונתן ודוד חגור
אפוד בד כרדוט דבון. ותרנס כמו כן מעילים נ כרדוטין
במעשה חגור אחות אכשלים כי כן תלכסנה בנות המלך
הכתולות מעילים ומועיל. הוא כמין חלוק וכן הכתונת
אלה שהכתונת סמוך לכשרו ומעיל קרוי חלוק העליון
תשבץ. עשוין משבצות לנוי והמשבצות הם כמין גומות
העשויות בתכשיטי והם למושב קביעת אכשלים משבצות
ומרגליות כמו שנאמר בכאני האפוד מוסכות משבצות
והם וכלש"י קוראין אותו קש"י הם מוצנפת. כמין
כיפת הם כובע שקורין קופ"א שהרי במקום אחר קורא
להם מגבעות ומתרגמין ע כובעין וואבנט. היא חגורה
על הכתונת והאפוד חגורה על המעיל כמו שמצינו בסדר
לבישתן ויתן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנט וילבש
אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד בגדי קדש
מתרומה המקודשת לשמי פ יעשו אותם׃ (ה) והם
יקחו. ואת החכמים לב שיעשו הכהנים יקבלוהו המתנדבים
את האבנט ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים׃

המשכן׃ (ג) לקדשו לכהנו לי. לקדשו להכניסו
בכהונה י"ע הכהנים שהם כהן לי ולשון כהונה שירות
הוא שטעמיהם בלש"י׃ (ד) חושן. תכשיט כנגד הלכ:
ואפוד. לא שמעתי ולא מלאתי בזכריותא פי' תכניתו.
ולבי אומר לי שהוא חגור לו מחזוריו רחבו כרוחב גב
איש כמין סינר שקורין פרזיאניס שהגרות השרות כשרוכבות
על הסוסים. כך מעשהו מלמטה ב שנאמר ודוד חגור
אפוד בד למדנו שהאפוד לא חגורה היא. וא"ל לומר שאין
בו אלא חגורה לבדה שהרי נאמר ויתן עליו את האפוד
ואח"כ ויחגור אותו כהשם האפוד ותרנס אונקלוס בהמין
אפוד למדנו שהשם הוא החגור והאפוד שם תכשיט
לבדו וא"ל לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי
אפוד שהרי נאמר שתי כתפות האפוד למדנו שהאפוד
שם לבד והכתפות שם לבד והשם שם לבד לכך אמי
אומר שעל שם הסיר של מעה קרוי אפוד ע"ש שאפוד מ
ומקטע בו כמו שנאמר ויחגור לו בו והשם הוא חגור
שלמעלה הימנו והכתפות קבועות בו. ושם אומר לי

עיקר שפתי חכמים

מכשיו אלף פי' הכהנים והמשכן כדכתיב ופשו את וכו'׃ ו לכהנו איתו ר"ל יעשו כהן לי אלף שיתכנסו לכהונה פי' לשרות
פי' הכהנים וכו' מקדשו׃ ב למטה פי' ולד בגדיו וכרוחב גב חוש לאו דווקא אלף רחב מעט׃ ל כמין מוכנס על המעיל
מ דעת ש"י שאלו לשון קדש לכן וחשב הוא חגור׃ ג ובין דשעלים הוא לבוש אפוד הוא גב לבוש׃ ד מפרש כי מלכס
ק"ה היא שם לה כיפן ואינו סובב על הרגלי׃ ע פי' דמלכס כימל כי מנגיעת דכהנים נראים מלכס ע"ש סליק ראשו
במלכס ומתרגמין כימס שם כמכשיו לבשו ראשו׃ פ דל דקרי ליה בגדי קדש הכי לא דקרי אלף לאחר לבשתן ע"י
והאמת׃ ז א אפי' אל המזל לת ופגמן וקמו ליה לכן קרי אלף בקלס מפני נשים כהאמרים׃

שְׁמוֹת הַשָּׁשֶׁה הַנּוֹתָרִים עַל־הָאֶבֶן
הַשְּׁנִית כְּתוּבָה לָדָתָם: יֵאֱמַעֲשֶׂה חֹרֶשׁ
אֶבֶן פְּתוּחִי חֹתֶם תִּפְתָּח אֶת־שְׁתֵּי
הָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִסֵּבֶת מִשְׁבָּצוֹת זֶה בְּתַעֲשֶׂה אֹתָם:
יִשְׁמֹת אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל
כְּתֹפֶת הָאֹפֶד אֲבָנִי זָכָרִן לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת־שְׁמוֹתָם
לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כְּתִפָּיו לְזָכָרִן:
ס שְׁנֵי יֵאֱמַעֲשֶׂה מִשְׁבָּצַת זָהָב:
יִוֹשְׁתִי שְׂרָשֶׁרֶת זֶה בְּמַחֲזֹר מִגְבֻּלָּת
תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֶׂה עֲבֹת וְנִתְּתָה
אֶת־שְׂרָשֶׁרֶת הָעֲבֹתָת עַל־
הַמִּשְׁבָּצַת: ס טו וְעָשִׂיתָ חֲשִׁין מִשְׁפָּט

אֲבָנָא תְּדַא וְנִת שְׁמֹתָ
שְׁמָא דְאַשְׁתֵּאֲרִי עַל
אֲבָנֵי תִּנְיָתָא
כְּתוּבָתָהּ: יֵאֱמַעֲבֹד
אֶמֶן אֶבֶן מִבְּנֵי כְּתֹב
מִפְּרֵשׁ כְּנָגֵף דְּעֻקָּא
תְּגַלְּפֵיהּ יִת פְּרִמִּין אֲבָנֵי
עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִשְׁקָעֵן מִרְמָצֵן דְּדֶהֱבָ
תַּעֲבֹד יִתְהוֹן: יֵאֱמַעֲשֶׂה
יִת פְּרִמִּין אֲבָנֵי עַל
כְּתִפֵּי אֹפֶדָא אֲבָנֵי
דְּכִרְנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיִטְוֹל אֶהְרֹנִית שְׁמֵתְהוֹן
קִדְמֵי עַל תְּרִין כְּתֹפֹתֵי
לְדְכִרְנָא: יֵאֱמַעֲבֹד
מִרְמָצֵן דְּדֶהֱבָ: יֵאֱמַעֲבֹד
תְּפִין דְּהֵב דְּכִי מִתְּחִינָן
תַּעֲבֹד יִתְהוֹן עֹבֵד גְּדִילֵי
וְתִתֵּן יִת תְּפִיָּא גְּדִילֵי
עַל מִרְמָצָתָא: טו וְתַעֲבֹד
חֲשִׁין דְּיָנָא עֹבֵד אֶמֶן
בַּעַל הַמִּירִים

שְׁמֹתָם עַל רִ"ת שֶׁשֶׁם אֲבָרֵי שֶׁשֶׁם אֶפֶסֶל וְנִי:
(יג) מִסְכָּה: יֵאֱמַעֲבֹד מִרְמָצֵן דְּיֵאֱמַעֲבֹד וְנִי:
כֹּחַ מִכְּרָנִים מִלְּמַד שְׁכִי מִכְּרָנִים כֹּחַ
דְּכִרְנָא וְנִי: (טו) חֲשִׁין מִסְכָּה: שְׁכִי מִכְּרָנִים כֹּחַ
רִשִׁי

נִשְׁפֹּת הַסִּינֵי הָיָה הַחֲנוּכָה: כְּמַעֲשֶׂהוּ. כְּלִירִיגַת הַסִּינֵי
מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב וּמַחֲמַשׁ מִיָּטִין כִּי לִרְיֹגַת הַחֶשֶׁב מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב
וּמַחֲמַשׁ מִיָּטִין: מִכְּנֵי יִהְיֶה. עֲמֹ יִהְיֶה אֲרֹנֵי וְלֹא
יִלְרִיגֵנוּ לְכַד וְיִחְזַקֵּנוּ: (י) בְּתוֹלְדוֹתָם. כְּסִדֵּר שְׁנִילֹדוֹת
דְּאֲרֹנִי שְׁמֵעֵן לֹוי יִהְיֶה דִן וְנִפְתְּלֵי עַל הָאֲחָת. וְעַל
הַשְּׂרִי גִד אֲרֵי יִשְׁכַּר זְכָלֵן וְיִשְׁפֹּר וְיִכְיִימִין מִלֵּא שֶׁכֵּן הוּא
כְּתוּב בְּמִקְוֹס תוֹלְדוֹת כִּיֹּה אֲחֻתוֹת כָּל אֲחָת וְאֲחָת:
(יא) מַעֲשֶׂה חֹרֶשׁ אֶבֶן. מַעֲשֶׂה חֹרֶשׁ שֶׁכֵּן אֲבָנִים חֹרֶשׁ
וְהוּא דְּכֹחַ הוּא לְחִיבָה מִלְּאֲחֹרֵי וְלִפְתִּיךְ הוּא נִקּוּד פִּתְחָ
נִסְטוּ. וְכֵן חֹרֶשׁ עֵינִים נִקּוּד קוֹ חֹרֶשׁ שֶׁל עֵינִים. וְכֵן חֹרֶשׁ
נִרְוֹל מַעֲלֵל כֹּל אֲלֵי דְּכֹקִים וְפִתּוּחִים: פְּתוּחֵי חוֹתֶם.
כְּתִיב מִפְּרֵשׁ כְּנָגֵף בְּ דְּעֻקָּא. חֲנוּתוֹת אֲחֻתוֹת
כְּתוּב כְּמוֹ שְׁחֹרְטִין חֲנוּתֵי מַעֲשֶׂה שֶׁסֶה לְחֹתוֹת אֲנִירוֹת
כְּתִיב נִיכֵר וּמִפְּרֵשׁ: עַל שְׁמוֹת. כְּמוֹ גַּם שְׁמוֹת: מִסְבֹּת
מִשְׁבָּצוֹת. מִקְּוֹסֹת אֲבָנִים מִשְׁבָּצוֹת וְזֶה דְּשְׁמוֹתָ
מִשְׁבָּצוֹת אֲבָנִים כְּמוֹן גּוֹמָל לְמַדָּת הָאֶבֶן וּמַקְרָעָה
בְּמַשְׁבָּצוֹת מִלֵּאֵל מִשְׁבָּצוֹת סוֹכֶכֶת אֶת הָאֶבֶן כְּיֹכֵב וּמַחֲכֵר
עֵיקֵר שְׁפִרֵי הַכְּבִיִּם

ח כִּיֹּה מִכְּסִיד תוֹלְדוֹת תִּתְּלֵה לֹא כְּמַסְפֵּס עֹלָם כְּסִדֵּר שְׁנִילֹדוֹ: ב כִּיֹּף וְ חֲקִיקָת וְעֻקָּא הוּא עֲנֵת וְנִי:
נִי שְׁחֹרְטִין עַל הַכְּסִיד הַחֹשֶׁב יִכְר וּמַחֲכֵר כִּי תִּחְקֹק עַל אֲבָנִים: ג פִּי שְׁפִתָּהּ הַכְּסִיד עַל הַחֲנוּת וְעַל הוּא כְּמוֹ עֵס:
ו אֲבָנִים מִקְּוֹסֹת מַשְׁבָּצוֹת אֲלֵי שְׁמוֹתָם יִסְכּוּ לְמַשְׁבָּצוֹת: ד הַגְּבֹרִין לֹא קִיִּי פִל אֲחֵרִי אֲלֵל פִּל שְׁמוֹתָם שְׁכִיִּין מִכְּרָנִים
וְנִי: ו לְמִלּוֹת צִיִּים: ז עֵינִים שְׁכִיִּים כְּכֹל קִטָּן

וזהב מהור : כג ועשית על החשן
שתי טבעות זהב ונתת את שתי
הטבעות על שני קצות החשן :
כד ונתתה את שתי עבדת הזהב
על שתי הטבעות אל קצות החשן :
כה ואת שתי קצות שתי העבדת
תתן על שתי המטבעות ונתתה
על כתפות האפוד אל מול פניו :
כו ועשית שתי טבעות זהב ושמת
אתם על שני קצות החשן על
שפתו אשר אל עבר האפוד
ביתה : כז ועשית שתי טבעות זהב
ונתתה אתם על שתי כתפות האפוד מלמטה
ממול פניו לעמדת מחברתו ממעל להשב האפוד :

רשי

שלא יפול ובהן הוא תלוי ועדיין שפת החשן התחתונה
הולכת ונאחזת ונוקשת על כריסו ואינה דבוקה לו וספ
לכך הולך עוד ב' טבעות לתחתיתו כמו שמפרש והולך :
אל מול פניו של אפוד שלא יתן המטבעות בעבר
הכתפות שכלפי המעיל אלא בעבר העליון שכלפי החוץ
והוא קרוי מול פניו של אפוד כי אותו עבר שאינו נראה
אינו קרוי פנים : (כו) על שני קצות החשן הן
שתי פאותיה התחתונות לימין ושמאל : על שפתו אשר
אל האפוד ביתה. הרי כך שני סימני האפוד שיתגס
בשני קצות של תחתיתו שהוא כנגד האפוד שעליו אינו
כנגד האפוד שהרי סמוך לזוהר הוא והאפוד נתון על
מתניו ועוד נתן סימן שלא יקבעם בעבר החשן שכלפי
החוץ אלא בעבר שכלפי פנים שנאמר ביה. ואותו העבר
הוא לזר האפוד שחשב האפוד חוגרו לכהן וכפלו הסיגר
לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן עד כנגד
קצות החשן וקצותיו שוכנין עליו : (כז) על שתי כתפות
האפוד מלמטה. שהמטבעות נתונות בראשי כתפות
האפוד העליונים הבאים על כתפיו כנגד גרונו ונקלות
ויורדות לפניו והטבעות צוה ליתן בראשו השני שהוא
מחובר ב' לאפוד והוא שנתמר לעמדת מחברתו סמוך
למקום הכותן ב' לאפוד למעלה מן החבורה משע הממברתם

בגבול החשן וכל גבול לי קצה אשומי"ל ב'ע"ז : מעשה
עבור. מעשה קליטה : (כג) על החושן. לזרז החושן
כדי לקבעם בו. ולא יתכן לומר שיהא תחלת עשייתן
עליו שא"כ מה הוא שחור ואומר ונתת את שתי הטבעות
והלא כבר נתונים בו היה לו לכתוב בתחלת המקרא
ועשית על קצות החשן ל שתי טבעות זהב ואף בשרשרות
לריד אחת לפהור כן : על שני קצות החושן. לשתי
פאות שנגד הזוהר לימנית ולשמאלית הבאים מול כתפות
האפוד : (כד) ונתתה את שתי עבדות הזהב. הן
הן שרשרות נבלות הכתובות למעלה ולא פירש מקום
קבוען בחשן עכשיו מפרש לך שיהא תוכב אותן בטבעות
והעד לך שהן הן הראשונות שהרי בפרשת אלה פקודי מ
לא הוכפלו : (כה) ואת שתי קצות. של שתי העבדות
ב' ראשיהם של כל אחת ואחת : הן על שתי המטבעות.
הן הן הכתובות למעלה בין פרשת החשן ופרשת האפוד
ולא פירש את זכרון ואת מקומן עכשיו מפרש שיתקע
בהן ראשי העבדות התחתונות בטבעות החשן לימין
ושמאל אלא הזוהר שני ראשי שרשרות הימנית תוקע
במטבעות של ימין וכן בשני שמאל שני ראשי שרשרות
השמאלית : ונתתה. המטבעות על כתפות האפוד אחת
בזו ואחת בזו נמלאו כתפות האפוד מחזיקין את החשן

אלה ואלה פי' לזרז החשן : מ ב' שם נפישת פשיית החשן לא הוכרו טבעות : ב' להב האפוד :
יורד

לְכַל־מִתְנַת קְדִישִׁיהֶם וְהָיָה עַל־
מִצְחוֹתֵימִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה:
לֹא וְשִׁבְצָת הַכֹּתֶנֶת שֵׁשׁ וְעִשִׂית
מִצְנֶפֶת שְׂשׂוּאֵבִנְטָת עֲשֶׂה מְעֵשֶׂה
רָקֶם: מִלְּבָנִי אֲהָרֹן תַּעֲשֶׂה כֹתֶנֶת
וְעִשִׂית לָהֶם אֲבִנָּטִים וּמִגְבָּעוֹת
תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:
מֵאֵל וְהַלְבִּשְׁתָּ אֹתָם אֶת־אֲהָרֹן אֶחָיִךְ
וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וּמִשְׁחָתָ אֹתָם
וּמִלֵּאת אֶת־יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם
וְכִהְנִי־לִי: מִבְּעֵשֶׂה לָהֶם מִכְנָסִי־
בָּד לְכִסּוֹת בֶּשֶׂר עֲרוּהָ מִמִּתְנִים
וְעַד־יָרְכִים יִהְיוּ: מִבְּעֵשֶׂה עַל־אֲהָרֹן
וְעַל־בָּנָיו בַּבֹּאֶס וְאֶל־אֲהֲלִמוֹעַד אוֹ
בְּגָשְׁתָם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֶׁרֶת בִּקְדֻשָּׁה
וְלֹא־יֵשְׂאוּ עֵינָם וּמִתּוֹ חֻקַּת עוֹלָם לֹא

וַיִּשְׂא אֲהָרֹן יָת עֵשִׂית
קִדְשִׁיא דִּי יִקְדָּשׁוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְנַת
קִדְשִׁיהוֹן וַיְהִי עַל בֵּית
עֵינֵיהִי תִדְרֵא לְרִצּוֹן
לְהוֹן קָדֶם יִי לֹא וְתִרְמִין
כְּתוּנָא בּוֹצָא וְתַעֲבֵד
מִצְנֶפֶת דְּבוֹצָא וְהִמְנָא
תַּעֲבֵד עוֹבֵד צִיר:
מִ וְלִבְנֵי אֲהָרֹן תַּעֲבֵד
כְּתוּנִין וְתַעֲבֵד לְהוֹן
הַמִּנִּין וְכוֹבָעִין תַּעֲבֵד
לְהוֹן לִיקָר וְלִתְשַׁבְּחָן:
מֵא וְתִלְבֵּשׁ יְתָהוֹן יָת
אֲהָרֹן אֶחָיִךְ וַיְהִי בְּנוֹהִי
עִמָּה וְתִרְבִּי יְתָהוֹן
וְתִקְרַב יָת קִרְבָּהוֹן
וְתִקְדָּשׁ יְתָהוֹן וַיִּשְׁמָשׁוּן
קִדְשִׁי: מִבְּ וְעַבְד לְהוֹן
מִכְנָסִין דְּבוֹץ לְכִסְאָה
בֶּשֶׂר עֲרִיתָא מִתְרַצֵּן וְעַד
יָרְכֵן יִהְיוּ: מִבְּ וַיְהִי עַל
אֲהָרֹן וְעַל בָּנָיו הִי
בְּמַעֲלָהוֹן לְשִׁמְשׁוֹן וּמֵא
אוֹ בְּמִקְרָבָהוֹן לְמִדְּבָחָא
לְשִׁמְשׁוֹ בְּקִדְשָׁא וְלֹא
יִקְבְּלוּן חוּבָא נִימוֹתָן

תְּרִי"א וְכִי עַל מִלְּחָם שֶׁכֵּן יִי יוֹמָא חֲ פִנְחוֹת לוֹ: תְּמִיד לְהֵיוֹן יוֹמָא: יִיחִיזִס וְזִחִיזִס מִכֵּן פִּנְחוֹת כֵּס: וְעֵשֶׂה לִכְסֵי זָהָב פַּת עֲרִיכָא חֲ דִכֵּס יִי יוֹמָא עַל:
בְּעַל הַטּוֹרִים
כִּפְתִּיזִס עַל קִשִׁיזִס עֲרִין וְחֻזִּקִיזִס מִלְּחָן עַל יִשְׂרָאֵל: (עַבְד עֲרוֹהֵי: בִּי כִסֵּס כִּסֵּס דִּין וְאִלְהִין וְלֹא קִרְבָּנוּ לְגִלּוֹת עֲרוֹהֵי רַמּוֹ שְׁבָדִי כִסּוֹנֵי מִפְּרִין עַל הַטּוֹרִים:
רִישִׁי

הָא אִינוּ מִרְאֶה אֲלָא לְהַכְשִׁיר הַקִּרְבָּן: וְהָיָה עַל מִצְחוֹ
תְּמִיד. אִי אִפְשָׁר לומר שִׁיבָא עַל מִלְּחָן תְּמִיד שְׁהָרִי
אִינוּ עַל־אֲלָא כְּשֶׁתֵּה עֲבוּדָה אֲלָא תְּמִיד לְרִצּוֹן לֹאס אִפְּלוֹ
אִינוּ עַל מִלְּחָן שֶׁלָּא הִיָּה כֶּהֱן גְּדוֹל עוֹבֵד כְּאוֹתָהּ שְׁטָה
וְלִדְבָרֵי הָאוֹמֵר עוֹדָה עַל מִלְּחָן מִכְּפֵר וּמִרְאֶה וְאִסֵּל לֹא
אִינוּ מִרְאֶה נִדְרָשׁ עַל מִלְּחָן תְּמִיד מִלְּמַד שֶׁמִּשְׁמַשׁ כִּי
כְּעוֹד עַל מִלְּחָן שֶׁלָּא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ: (לֵט) וְשִׁבְצָת.
עֵשֶׂה אֹתָם מִשְׁבָּצוֹת מִשְׁבָּצוֹת וְכוּלָם מִשְׁבָּצוֹת שֶׁל שֵׁשׁ:
(מ) וְלִבְנֵי אֲהָרֹן תַּעֲשֶׂה כֹתֶנֶת. אֲרַבְעָה כְּנָדִים הֵלְלוּ
וְלֹא יוֹתֵר קִ כְּתוּנֹת וְאֲבָנִים וּמִגְבָּעוֹת הֵיךְ מִלְּנֶפֶת. וּמִכְנָסִים
כְּתוּבִים לְמַטֵּה כְּפִרְשָׁה: (מֵא) וְהַלְבִּשְׁתָּ אֹתָם אֶת
אֲהָרֹן. אֹתָם הָאוֹמְרִין כֹּהֲלֵן חֲשֵׁן אִפְסוֹד וּמַעֲלִי וְכִתּוּנֹת
תַּשְׁכֵּן מִלְּנֶפֶת וְאֲבָנִים וְיִזֵּן וּמִכְנָסִים הַכְּתוּבִים לְמַטֵּה כְּכוּלָם:
עִיקָר שִׁפְחֵי חֲבָמִים

ק ס"פ מֵחֵ כְּנָדִים אֲבָר לֹאסֵן תַּשְׁכָּה דִּי לִבְנֵי: דִּי כִּסֵּי הַטּוֹרִים וְאֲבָנִים עִס הַמִּכְנָסִים: שֵׁ וְאֹתָם קָפִי עַל אֲהָרֹן
וְכִי וְלֹא עַל כְּנָדִים: ח כִּל מִכֵּס כִּיֵּר עֲרוֹהֵי מִכְּסֵי כְּפִלְיִי סִיד לְסוּמִין שִׁחֻקִין דְּכִדֵּר שִׁימָמָה עֲרוֹהֵי:
דִּה"ל

וְלֹרְעוּ אַחֲרָיו : ס (רביע) כט א וזה
הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדְּשׁ
אֹתָם לִכְתֹּן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן
בֶּקָר וְאֵילָם שְׁנַיִם תְּמִימִים : כ וּלְחֹם
מִצּוֹת וְחֹלֶת מִצַּת בְּלוֹלַת בִּשְׁמֵן
וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן סֹלֶת
חֲמִים תַּעֲשֶׂה אֹתָם : יוֹנְתַת אֹתָם
עַל־סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בְּסֵל
וְאֶת־הַפֶּר וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילָם : י וְאֶת־
אֶהֱרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם בַּמַּיִם :
י וְלִקְחַתְּ אֶת־הַבְּגָדִים וְהַלְבַּשְׁתָּ
אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־הַכֹּהֲנָת וְאֶת־מַעֲיֵל
הָאֹפֶד וְאֶת־הָאֹפֶד וְאֶת־הַחֹשֶׁן
וְאֶפְדַּת לוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֹפֶד : יוֹשְׁמַת
הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וְנָתַתְּ אֶת־נֹזֶר
הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנֶפֶת : י וְלִקְחַתְּ אֶת־

הַיָּם עַל־מִן וְלִבְנֵיהִי
בְּתֹרָה : א וְדִין פִּתְגָמָא
דִּי תַעֲבֹד לְהוֹן לְקַדְּשָׁא
יְתָהוֹן שְׁמִישָׁא קִדְמִי כב
תֹּר חֹד בֶּר תֹּרִי וְדִכְרִין
תִּרִין שְׁלָמִין : ב וְלָחֹם
פִּמִּיר וְגִרִּיצִין פִּמִּירִין
דְּפִלָּן בְּמִשַׁח וְאַסְפָּנִין
פִּמִּירִין דְּמִשְׁחִין בְּמִשַׁח
סֹלֶתָא חֲמִין פִּתְגָמִי תִתָּהוֹן :
י וְתָתֵן יְתָהוֹן עַל סֵלָא
חֹד וְתִקְרַב יְתָהוֹן בְּסֵלָא
וְיֵת תֹּרָא וְיֵת תִּרִין
דְּכִרִין : י וְיֵת אֶהֱרֹן וְיֵת
בְּנֵיהִי הַקֹּדֶשׁ לְתַרְע
מִשְׁבֵּן וּמָנָא וְתַסְחִי יְתָהוֹן
בְּמִיָּא : י וְתַסֵּב יֵת
לְבִישָׁא וְתַלְבִּשְׁתָּ אֶהֱרֹן
וְיֵת פִּתְגָמָא וְיֵת מַעֲיֵל
אֹפֶדָא וְיֵת אֹפֶדָא וְיֵת
חֹשֶׁןָא וְתַתְּקִין לָהּ בְּרִמְנָן
אֹפֶדָא : י וְיֵת שְׁנֵי מִצְנֶפֶתָא
עַל רִישָׁהּ וְתָתֵן יְתַלְבִּישָׁא
דְּקֹדֶשָׁא עַל מִצְנֶפֶתָא :
י וְתַסֵּב יֵת מִשְׁחָא
דְּרַבְּוֹתָא וְתִרִיק עַל
הָאֹפֶד : י וְיֵת דְּכִרָה וְיֵת דְּיֵת
דְּכִרָה וְיֵת דְּכִרָה : י וְיֵת דְּכִרָה

בצל המורים
פִּתְגָמִים וְיֵת דְּכִרָה וְיֵת דְּכִרָה
לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן : י וְיֵת
לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן : י וְיֵת
לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן לְהוֹן : י וְיֵת

יולק כהן שמן וכוללן : משחים בשמן. אחר אשיתן
מושחן כמין כלף ויונת שהיא עשוי כנ"ל שלנו :
(ג) והקרבת אותם. אל חזר המשכן ה ביום הקמתו :
(ד) ורחצת. זו עבילת ו כל העוף : (ה) ואפדת.
קשע ותקן התגורה והסניג סביבותיו : (ו) נזר הקדש.
זה הניץ : על המצנפת. כמו שפירשתי למעלה על ידי
הפתיל האמצעי ושני פזילין שבראשו הקשורין שלשתן
מאחורי העורף הוא נותנו על המלפסת כמין כוכב :
עיקר שפתי חכמים

דקל' למה לקח פד ולא מין אחר : ג דלני לביכית בלחם מלח הוא רביסה מקרא וז קרבן אהרן
ויוני יום הכהה אותו וגו'. וזה למעט לבני מוים הכהה אותו אלא מקדש חזק דלדיש דלדוית לקרבן אהרן בכל יום
ואם חזקתו בלדיש מלדיש מלדיש. והביכית היא חלח לולס בשמן וחליש : כדחתין ואלשות חתניד ומשגנת במזכרת
אזקתה חתניד בשמן. אחר אשיתו ובלח בשמן ואלח לכהה : י ומושחן עד כוללם השמן כגלוג : ד דקל' למה משה הקדש
אל בלויס ולא כגלוג : ה ולא ברכ כל האזנה הוא אחד מ ל מין. ודיק מן ביום לקחתו פי' בעת הקמתו כינוי ל"ח נסן
ל ששת ימי העולמים ביום בונה וכו' : ו ולא קודם ויום : ו לילס דכמים בל' הני' מלכוכמים : ויעים חזק' מ' ק' ז
מ' ז

הוא: ^{טו} ואת האיל האחד תקח
 וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על-
 ראש האיל: ^{טז} ושחטת את האיל
 ולקחת את דמו וזרקת על המזבח
 סביב: ^{יז} ואת האיל תנתח לנתחיו
 ורחצת קרבו וקרעיו ונתת על-
 נתחיו ועל ראשו: ^{יח} והקטרת את-
 כל האיל המזבח עלה הוא
 ליהוה ריח ניחוח אשה ליהוה הוא:
 חמישי ^{יט} ולקחת את האיל השני וסמך
 אהרן ובניו את ידיהם על ראש
 האיל: ^כ ושחטת את האיל ולקחת
 מדמו ונתתה על תנוך און אהרן
 ועל תנוך און בניו הימנית ועל ביהן
 ידם הימנית ועל ביהן רגלם הימנית
 וזרקת את הדם על המזבח סביב:
 כא ולקחת מן הדם אשר על המזבח
 ומשמן המשתחה והזית על אהרן
 ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו

קטאתא הוא: ^{טו} ואת
 דלרא חד תסב ויסמכו
 אהרן ובניהו ית ידיהו
 על ראש דלרא: ^{טז} ותסב
 ית דלרא ותסב ית דמה
 ותזרק על מזבחא
 סחור סחור: ^{יז} וית דלרא
 ופצע לאברהי ותחלי
 פנה וקרעוהי ותתן על
 אברהי ועל ראשה:
^{יח} ותסיק ית כל דלרא
 למזבחא עלתא הוא
 קדם: ^{יט} לאתקבלא
 ברעא קרבנא קדם: ^כ
 הוא: ^כ ותסב ית דלרא
 הנניא ויסמך אהרן
 ובניהו ית ידיהו על
 ראש דלרא: ^{כא} ותסב ית
 דלרא ותסב מדמה ותתן
 על רום אדנא דאיהרן
 ועל רום אדנא דבניהו
 דימינא ועל אליון
 ידיהו דימינא ועל אליון
 רגליו דימינא ותזרק
 ית דמא על מזבחא
 סחור סחור: ^{כב} ותסב
 מן דמא די על מזבחא
 ה"א עולה הוא זבחים יב:
 בעל השורים

מחנה המיד וזכו וזכו הכיף האלם חסד
 כחש: (נחל) ונגדית ד' דין ואירד ונגדיו
 קרועים: ונגדיו לא יפדום: ונגדיו לא
 תשפיר: אש"ל שכל חייב בקרועים דמכס
 ונגדיו קרועים שחשכל על הדינת שאלו כל
 לא קרע דמכס ונגדיו לא יפדום וקדם הוא
 ונגדיו ועל כן ונגדיו לא תשפיר: שאלו כפרו
 שדיו כסוס בששפרו דכז ואניהוה כמ"ד
 ששפרו גוון ונגדיו קיישיין

רשי

באש לא מנינו והקטאת חלואה נשרפת אלא זו: (עו) וזרקת.
 בכלי נ אוחז במזרק וזורק כנגד הקרן כדי שיראה לכלן
 ולכלן ואין קרבן טעון מתנה באלכע אלא הקטאת בלבד
 אבל שר זבחים אינן טעונין קרן ולא אלכע שמתן דמם
 פחתי המזבח ולמטה ואינו עולה בכבש אלא עומד בארץ
 וזורק: סביב. כך מפורש בשחיטת קדשים שאין סביב
 אלא ב' מתנות שהן ארבע האחת בקרן וזית זו והאחת

עיקר שפתי חכמים

ז או איש אלא באלכע ת"ל וזרקת. כא כינר אוחז בכלי וכו': ס על כוא כמו עם הנתיחים ודייק מדכתיב על ראש ס'יך
 שחן על שפיס אלא ס'י על כמו עם. מוסף על שר הנתיחים ועל הכאש: ע קלל דהא אין כיו רע ויחר מנשר ששפרו
 וגם העלמות לכ"פ נחת וכו': ס השם של העולה הוא אכה בכליל לאש:

וממשהא דרביתא ותדי
על אהרן ועל לבושי
ועל בגדיו ועל לבושי
בגדיו עמה ויתקדש הוא
ולבושו ויבגדו ויבושו
בגדיו עמה: כד ותסב מן
דכרא פרבא ואליתא
וית פרבא דחפי ית גוא
וית חצר פכרא וית
פרתין פלון וית פרבא
די עליהן וית שוקא
דימנא ארי דכר קרבנא
הוא: כד ופתא דלחם
חד וגרצתא דלחם משח
חדא ואספוג חד מסלא
דפטריוא די קדם יי:
כד ותשני כלא על ידא
דאהרן ועל ידא דבגדיו
ותרים יתחון ארמותא
קדם יי: כד ותסב יהוה
מידיהו ותיסק למדבחה
על ערשתא לאתקבלא
ברעוא קדם יי קרבנא
הוא קדם יי: כד ותסב ית
חדיא מדבר קרבנא די
לאהרן ותרים יתה
ר"א ורקק מנחם עב: תוספא שם פכ

אתו וקדש הוא ובגדיו ובגדיו ובגדיו
בגיו אתו: כד ולקחתמן האל תחלב
והאלית ואת תחלב והמכסה את
הקרב ואת יתרת הבד ואת ושת
הכלית ואת תחלב אשר עליהן
ואת שוקהימין כי אל מלאים הוא:
כד וכבר לחם אחת וחלת לחם שמן
אחת ורקיק אחד מסר המצות
אשר לפני יהוה: כד ושמת הכל על
כפי אהרן ועל כפי בגיו והנפת אתם
תנופה לפני יהוה: כד ולקחת אתם
מידם והקטרת המזבח על
העלה לריח ניחוח לפני יהוה אשה
הוא ליהוה: כד ולקחת את תחובה
מאיל המלאים אשר לאהרן והנפת
אתו תנופה לפני יהוה והיה לך

רש"י

מעשר שכל מין ומין. ולא מצונו תרומת לחם הכהן עס
זכה נקטרת אלא זו כלבד שתרומת לחמי תודה ואיל נזיר
נתונה לכהנים עס חסה ושוק ומוזה לא היה למשה למנה
אלא חסה כלבד: (כד) על כפי אהרן וגו'
והנפת. שניהם עסוקין בבתוספת העולים
והכהן הא כילד כהן מניח ידו תחת יד העולים
ומניף וזוה היו אהרן ובניו בעלים ומשה כהן:
תנופה. מוליך ומביא א לחמי שארבת תרומת העולם
שלו ותנופה מעכבת ומעטלת פורעניות ורעות
רעות. תרומה מעלה ומוריד לחי שהשמים והארץ
שלו ומעכבת עללים רעים: (כד) על העולה. על האיל
הראשון ב שהעלית עולה: לריח ניחוח. לנחת רוח
למי שאמר ונעשה רגונו: אשה. לאש נתן: לה'. לשמו
של מקום: תנופה. לשון הולכה והבאה. וינעליר
עיקר שפתי חכמים

הגודל ובפרק צ' האמשי: (כד) החלב. זה חלב הדקים
או הקיפה: והאלית. מן הכליות ולחמה כמו שמפורש
בויקרא שאל' לעמת העלה יסירנה מקום שהכליות יועלות
ובאמרוי הפך לא דאמר אליה שאין אליה קריבה אלא
בכבש וכבשה ואיל אבל שור ועז אין עשויים אל: ואת
שוק הימין. לא מצונו הקטרה בשוק הימין ק עס
האמורים אלא זו כלבד: כי איל מלואים הוא. שלמים
לשון שלמות שהולם בכל. ר מניד הכתוב שהמליץ
שלמים שמשמים שלום למזבח ולעובד העבודה ולבעלים
(ס"א שלום עס המזבח והעובד והבעלים) לך חמי מניחו
החזה להיות לו לעובד העבודה למנה וזה משה שמשם
במלואים והשאר אכלו אהרן ובניו שהם בעלים כמפורש
בענין: (כג) וכבר לחם. מן המלות: וחלת לחם
שמן. ממין ש הרבוב: ורקיק. מן הרקיקין אחד

צ כמו תחין האמשי ע"פ כאן ג"כ בפרק האמשי: ק בס לא מצונו תרומת לחם משלמים נקטרת אלא תנין לכהנים
וכאן הוראת שנה ביתה: ר והעולים פי' ממוצאים וכל מלא הוא שם: ש מדכתיב וחלות לחם שמן מביכו שמן שבו
נקטרת כנובה: ת דייק מדכתיב ושמת וגו' על כפי אהרן והנפת ע"כ שניהם מביאים: א תנופה לשון תנופה מעלה ומוריד
דכתיב אשר הורס הוא למעלה ואין עליה בלה הורדה: ב דהקטרת אמרוי שלמים יסיר אחר הקטרת מעלה:

פסוק

לְמִנֶּה: כִּי וְקִדְשָׁתָא תְּאֵת וְחֻזָּה הִתְנוּפָה
וְאֵת שׁוֹק הִתְרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף
וְאֲשֶׁר הוֹרֵם מֵאֵל הַמִּלֵּאִים מֵאֲשֶׁר
לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו: כֹּה וְהָיָה
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְחֹק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי תְרוּמָה הִוא וְתְרוּמָה
יְהִי מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחִי
שְׁלָמִים הֵם תְּרוּמָתָם לַיהוָה: כֹּס וּבְגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו
אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה בָּהֶם וּלְמִלֵּאֵיכֶם
אֶת־יָדָם: יִשְׁבַּעַת יָמִים יִלְבָּשׁם
הַכֹּהֵן תַּחְתּוֹתָיו מִבְּנֵי אֲשֶׁר יָבֵא אֶל־
אֹהֶל מוֹעֵד לְשֶׁרֶת בִּקְדָּשׁ: לֹא וְאֵת
אֵיל הַמִּלֵּאִים תִּקַּח וּבִשְׁלַת אֶת־
בִּשְׂרוֹ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ: לֵב וְאֶכֶל אֹהֶרֶן
וּבָנָיו אֶת־בִּשְׂרֵי הָאֵיל וְאֶת־הַלֶּחֶם
אֲשֶׁר בַּסֵּל פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

אֲרָמִיתָא קָדָם יי וְהָיָה לְךָ
חֹק: כֹּס וְתַקְדִּישׁ יֵת
הָיָה דְאַרְמִיתָא וְיֵת
שׁוֹק דְאַפְרָשִׁיתָא דִּי
אַתְרָם וְדִי אַתְפָּרֶשׁ
מִדְּבַר קִרְבְּנָא מְדִי
לְאַהֲרֹן וּמְדִי לְבָנָיו:
כֹּס וְיֵהִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
לְקִים עֲלֵם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲדִי אַפְרָשִׁיתָא הִוא
וְאַפְרָשִׁיתָא יְהִי מִן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִנְכֶסֶת קֹדֶשׁ שִׁיתָן
אַפְרָשִׁיתָא הֵן קָדָם יי:
כֹּס וְלְבִישֵׁי קֹדֶשׁ דִּי
לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו
בְּתוֹרָה לְדַבָּא בְּהֵן
וּלְקִרְבָּא בְּהֵן יֵת
קִרְבְּנָהֵן: יִשְׁבַּעַת יָמִין
יִלְבָּשׁוּן בְּחָנָא תַּחְתּוֹתָי
מִבְּנֵי דִי יַעֲזֹר לְמִשְׁכָּן
זִמְנָא לְשִׁמְשָׁא בְּקֹדֶשׁ:
לֹא וְיֵת דְבַר קִרְבְּנָא תִסְבֵּי
וּתְבַשֵּׂר יֵת בְּסִרָה בְּאֵתֵר
קֹדֶשׁ: לֵב וְיִכְוֹל אֹהֶרֶן

תִּרְאֵה אֲשֶׁר הָיָה כֹּסֶס לֹא מִנְחֹת כֹּסֶס:
תִּקַּח כֹּסֶס זָמֹסִים כֹּסֶס: וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
יִהְיוּ הָ עֵז: שְׁבַעַת יָמִים וְיִשְׁבַּעַת עֵז:

בעל המעורים
(יח) ומאשר
לאֲכִילוֹ עֵסֶס אֵת כֹּסֶס כֹּסֶס שְׁבַעַת אֹהֶרֶן
מִן בְּנֵי לֵבֶל כִּכְוֹד כֹּסֶס וְנִשְׁמָחוּ לְסִיחַ כֹּסֶס:

רִשְׁי

לְזוֹפִיר: יִלְבָּשׁ הַכֹּהֵן. אֲשֶׁר יִקּוּם מִכְּנֵי תַּחְתּוֹתָיו ח
לְכֹהֵנָה גְדוּלָה כְּסִימָנוּהוּ לְסִיחַ כֶּהֱן גְדוֹל: אֲשֶׁר יָבֵא
אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. לְזוֹמֵן כֶּהֱן הַמִּזְכֵּן לְכֹהֵן לְפָנֵי וּלְפָנֵי מ
כִּיּוֹם הַכַּפֹּרִים וְהוּא כֶּהֱן גְדוֹל שְׁלֵיף עֲבֹדָת שִׁס וְלְפָנֵי מ
כְּסִרָה אֵלָּא כֹּס: תַּחְתּוֹתָיו מִבְּנֵי. מִלְּמֵד שִׁס עֵז לֹא כֶּהֱן
גְדוֹל כֵּן מִלְּמֵד אֵת מִקּוּמוֹ יִינֻסָּו כֶּהֱן גְדוֹל תַּחְתּוֹתָיו:
הַכֹּהֵן תַּחְתּוֹתָיו מִבְּנֵי. מִכֵּאֵן רִאשִׁי כֹל לְשׁוֹן כֶּהֱן לִי
פּוֹעֵל עֲבֹד מִמֶּנּוּ לְפִיכָן נִיגוֹן תְּחִיר מִשְׁכָּן לְפָנֵי:
(לֵב) בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ. בְּחֵזֶק אֵלֶּל מוֹעֵד לִי שְׁשִׁלְמִים
לְלֹא מִ קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים הִיוּ: (לֵב) פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד.

בְּלַעֲזִי (שׁוֹיִנְנֵנוּ): (כֹּס) וְקִדְשָׁתָא תְּאֵת חֻזָּה הִתְנוּפָה וְאֵת
שׁוֹק הִתְרוּמָה וְגו'. קִדְשָׁתָא לְדוֹרֵתָא לְסִיחַ נִהְיָת תְּרוּמָתָם
וְהַפְסָתָם בְּחֻזָּה וְשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים אֵכֶל לֹא לְהַקְטִיר אֵלָּא וְהִוא
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְאֹכֹל. הוֹרֵם. לְשׁוֹן מִעֲלֵה וּמוֹרִיד: (כֹּס) לְחֹק
עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁשִׁלְמִים בְּלַעֲזִי וְאֵת הַחֹסֶה
וְאֵת הַשְׁקוּיָתוֹ לְכֶהֱן: כִּי תְרוּמָה הִוא. הַחֹסֶה וְשׁוֹק הוּא:
(כֹּס) לְבָנָיו אַחֲרָיו. לְמִישְׁכָּא בְּגְדוּלָה דִּי אַחֲרָיו: לְמִשְׁחָה.
לְהַתְגַּדֵּל בְּכֶסֶס שִׁים מִשִּׁיחָה שִׁיחָא לְשׁוֹן שְׁרָרָה כְּמוֹ לֵךְ נִתְתִּים
לְמִשְׁחָה. אֵל תַּנְעִי מִשְׁחָה: וְלִמְלָא בָּם אֵת יָדָם. עֵי
הַכְּנִידִים הוּא מִתְלַבֵּשׁ וּכְהֹנֵה גְדוּלָה: (לֵב) שְׁבַעַת יָמִים. ז

עִיקָר שְׁפָתֵי חֲכָמִים

זֶה הַפְּסוּק וְקִדְשָׁתָא וְהוּא וְהוּא לֵב קָאֵי עַל אֵלֵי הַמִּלֵּאִים דְּהָלֹו כִּכְר עֲשִׂי מִלְּתָן וְתַנְעוּ לְמַשָּׁה אֵלָּא קָאֵי לְדוֹרֵי לְכֹהֵן כֹּסֶס כְּסִימָנוּהוּ
אֵכֶל לֹא לְהַקְטִיר הַשְׁקוּ אֵלָּא וְהוּא לְאַהֲרֹן: דִּלְמָלָה מִקּוּמוֹ לְסִיחַ כֶּסֶס: זֶה דְּכִתְבִי וְחֻזָּבָתָא וְהוּא וְהוּא לְאַהֲרֹן כְּהֹנֵה עוֹלָם וּמוֹחֲסֵב
בְּגָדִים כֹּסֶס דְּמִי: זֶה דְּקִיל מִלֵּי שְׁבַעַת יָמִים אֵלָּא כֹּסֶס עֲבֹדָה יִלְבָּשׁ. אֵלָּא קָאֵי הַמִּלֵּאִים דִּיכָּא לְזוֹפִיר: ח תַּחְתּוֹתָיו מִכְּנֵי פִי כְּמוֹ
פְּנֵי אֲשֶׁר יִקּוּם תַּחְתּוֹתָיו לְכֹהֵן: מִ לְזוֹן לְפָנֵי אֵלֶּל מוֹעֵד פִּי הֵיכֵל וְכֹסֶס כִּכְרָא דְּהָא כֹּל כְּהֹנִים מוֹתְרִין לִיכֹסֶם מִלֵּי זֶה הַסִּימָן
אֵלָּא פִּי לְפָנֵי וּלְפָנֵי וְכֹסֶס: י דְּכִתְבִי אֲשֶׁר יִמְלֹא אֵת יָדוֹ הוּא מִלְּמֵד מִקּוֹם אֲבוּתָיו: ל דְּכִתְבִי כֹסֶס לֹא בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בְּחֵזֶק
אֵלֶּל מוֹעֵד: מ דְּלֵבֶכֶּס בְּלָמִים קֹדֶשִׁים קָלִיס כֹּסֶס וְאֵלֶּכֶן לְזוֹפִיר:

על

לֹא וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם
לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר
לֹא־יֵאכֹל בִּי־קֹדֶשׁ הֵם: לֹא וְאִם־
יֹתֵר מִבָּשָׂר הַמִּלֵּאִים וּמִן־הַלֶּחֶם
עַד־הַבָּקָר וְשֶׂרֶפֶת אֶת־הַנּוֹתֵר
בָּאֵשׁ לֹא יֵאכֹל בִּי־קֹדֶשׁ הוּא:
לֹא וְעֲשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה כָּל
אֲשֶׁר־צִוִּיתִי אֹתְכָה שִׁבְעַת יָמִים
תִּמְלֵא יָדָם: לֹא וְיִפֹּר חֲטָאת תַּעֲשֶׂה
לְיוֹם עַל־הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאת עַל־
הַמִּזְבֵּחַ בַּכֶּפֶרֶךְ עָלָיו וּמִשַּׁחַת אֹתוֹ
לְקַדְּשׁוֹ: לֹא שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל־
הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ
קָדֹשׁ קֳדָשִׁים כָּל־הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ

הוּא וְאָכְלוּ אֹתָם כִּסְיוֹם טַב וְיִפֹּר טַב יִבְשֹׁתָם 5 פְּחוֹת יָד וְזִכְרוֹת מִדְּמֵי טַב עֲרִיבָה: לֹא וְאִם־
יִכְסִימוּ כֹד מִזֵּית יָד מִלֵּילָה יָד וְאִם יִהְיֶה פְּחוֹתָם טַב: וְכִרְפָּא אֶת פְּחוֹתָם טַב טַב טַב
זִכְרוֹת כַּח כְּרִיתָם טַב טַב טַב: כָּל כִּנְעָה מִלֵּילָה יָד וְזִכְרוֹת טַב טַב:

רש"י

וּבְנוֹתֵי יֵת בְּסֵר דְּכִרְא
וְיֵת דְּחִמָּא דִּי בְּסִלָּא
לְתַרְע מִשְׁכֵּן זִמְנָא:
לֹא וְכִלְיוֹן יִתְהוֹן דִּי
יִתְכַפֵּר בְּהוֹן לְקַרְבָּא
יֵת קַרְבְּנֵהוֹן לְקַדְּשָׁא
יִתְהוֹן וְחִלְיוֹנִי לֹא יִכְלוּ
אֲרִי קִידְשָׁא אֲנוּן: לֹא וְאִם־
יִשְׁתַּאֲר מִבְּסֵר קַרְבְּנֵיָא
וּמִן דְּחִמָּא עַד צִפְרָא
וְהוֹקִיד יֵת דְּאִשְׁתַּאֲר
בְּנוֹרָא לֹא יִתְאכֹל אֲרִי
קִידְשָׁא הוּא: לֹא וְתַעֲבֹד
לְאַהֲרֹן וּלְבְנוֹתֵי בְּדִין
כָּל דִּי פְּקֻדִית יִתֵּן
שִׁבְעַת יוֹמִין תִּקְרַב
קַרְבְּנֵהוֹן: לֹא וְתוֹרָא
דְּחֲטָאתָא תַּעֲבֹד לְיוֹמָא
עַל כְּפִירֵיָא וְתִדְבִי עַל
מִדְּבָחָא בְּכִפּוּרֵיָא דְּעֻלָּהּ
וְתִרְבִּי יִתֵּה לְקַדְּשִׁיתָהּ:
לֹא שִׁבְעַת יוֹמִין תִּכְפֹּר עַל
מִדְּבָחָא וְתִקְדֵּשׁ יִתֵּה
וְיֵהִי מִדְּבָחָא קָדֹשׁ
קֳדָשִׁא כָּל דִּיקְרַב

אֶחָל הַבָּא כְּשֶׁבִיל הַמִּזְבֵּחַ כְּנוֹן פֶּר שְׂהוּא לַחֲטוֹי הַמִּזְבֵּחַ
לֹא שִׁמְעֵנו לְכָךְ הוֹרֵךְ צַ מִקְרָא זֶה. וּמִדְרַשׁ טִיב אֹמֵר
כִּסְרֵת הַמִּזְבֵּחַ הוֹרֵכָה שְׂמֵא הַתְּנַדָּב אִישׁ דָּבָר גִּזּוּל בְּמִלְכֻת
הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּזְבֵּחַ: וְחֲטָאת. וְתִדְבִי לְשׁוֹן מִתְּנַת דְּמִים
הַנְּתוּנִים כְּאֶזְכֵּב קְרוֹי חֲטוֹי: וּמִשַּׁחַת אוֹתָהּ. בְּשִׁמּוֹן
הַמִּשְׁחָה וְכֹל הַמִּשְׁחִיתוֹת כְּנוֹן כִּיָּף ק יוֹיֵית: (לֹא) וְהָיָה
הַמִּזְבֵּחַ קָדֹשׁ. וְזֶה הוּא קְדוּשָׁתוֹ כֹּל הַנּוֹגֵעַ בְּמִזְבֵּחַ
יִקְדָּשׁ חֲפִילוֹ קֶרֶבן פְּסוּל שְׂעֵלָה עָלָיו קְדוּשַׁת הַמִּזְבֵּחַ לְהַשְׁכִּירוֹ
שֶׁלָּא יִרְדַּ מִתּוֹךְ שְׂנֵאמֶר כֹּל הַנּוֹגֵעַ דְּגִ' יִקְדָּשׁ שׁוֹמֵעַ הֵי
בִין רֵאיוֹ בִין שְׁאִינוֹ רֵאיוֹ כְּנוֹן דְּבִר שֶׁלָּא הִיָּה פְּסוּלוֹ
בְּקֹדֶשׁ כְּנוֹן הַרְבֵּעַ וְהַרְבֵּעַ וּמוֹקֶלֶת וְנַעֲבֹד ר וְהַשְׁרִיפָה
וְכִינֹלָה בְּהֵן ת"ל וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה הַסִּמּוֹן אַחֲרָיו מֵה עוֹלָה
רֵאיוֹהִי אֵף כֹּל רֵאיוֹהִי שְׁנֵרָלָה לוֹ כְּכֹר וְנִפְכָּל מִשָּׁחַ לַעֲזֹרָה
כְּנוֹן הֵלן וְהִינֹלָה וְהַטָּמָא וְשִׁנְשִׁמַּח בְּמִשְׁחָת מוֹךְ לִנְשִׁמוֹ

פֶּל הַהֵר קְרוֹי כֵן: (לֹא) וְאָכְלוּ אֹתָם. אַהֲרֹן וּבְנָיו.
לְפִי שֶׁהֵם בְּעִלְיָהם: אֲשֶׁר כָּפַר בָּדָם. לֹא כֹל זֵרוֹת ב
וְתִיעוּב: לְמַלֵּא אֶת יָדָם. בָּאִיל וְלֶחֶם הַלֵּל: לְקַדֵּשׁ
אֹתָם. שַׁעַל יְרֵי הַמִּלֵּאִים הַלֵּל נִתְמַלְאוּ יְדֵיהֶם וְנִתְקַדְּשׁוּ
לְכַהֵנָה: כִּי קֹדֶשׁ הֵם. קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים וּמִכָּאֵן לְמַדְנוּ
עֲזֹרָה לֹר הַאֲוֹלָךְ קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים ע שְׁנֵת הַמִּקְרָא טַעַם
לְדָבָר מִשּׁוֹם דְּקֹדֶשׁ הֵם: (לֹא) וְעֲשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
כָּכָה. עֵנֶה הַכְּתוּב וְכָל לִכְכֵּב שֶׁאֵם חֶסֶד דָּבָר אֶחָד
מִכֹּל הָאֲמוּר עֲנִינָן לֹא נִתְמַלְאוּ יְדֵיהֶם לְבִיעוֹת כְּהֵנִים
וְעִזּוּדָתָם פְּסוּלָה: אַרְבֵּכָה. כְּמוֹ אוֹתָךְ: שִׁבְעַת יָמִים
תִּמְלֵא וּגו'. בְּעִנִּין הַזֶּה וּבְקִרְבָנוֹת הַלֵּל פ כָּל יוֹם:
(לֹא) עַל הַכֹּהֲנִים. בְּשֶׁבִיל הַכֹּפָרִים לְכַפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ
מִכֹּל זֵרוֹת וְתִיעוּב וּלְפִי שְׂנֵאמֶר שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֵא יָדָם
אֵין לִי אֵלָּה דָּבָר הַבָּא בְּשִׁבְעִילָם כְּנוֹן הָאִילִים וְהַלֵּם.

עיקר שפתי חכמים

פ פֶּל יְרֵי הַמִּלֵּאִים וְהַלֵּם כֶּסֶר לֹא כִסְרֵת וְתִיעוּב אֶכֶר פֶּסוּ: מ לֹא עִי' אֶכִּילֵם אֵלָּה עִי' פְּעִייתִים יִתְמוּקוּ בְּכִהֲנוֹתָם:
ע מִכֹּל מִינֵי קִדְּשִׁי הַקִּדְּשִׁים לֹא מֵאֵלֹה בְּלִדָּה: פ דל"ח שְׁבַעַת יָמִים קָרִי אֶחָל הַקִּרְבָנוֹת כֹּלֵם לְחַלֵּל לוֹ יָמִים וְכַפֵּר
לְחַד מִהוֹ יָמִים יַעֲשֶׂה אֶחָת מֵהֵן אֵלָּה כָּל יוֹם יַעֲשֶׂה כֹל הַקִּרְבָנוֹת: צ דְּקָל' הַפֶּסוֹן וְכַפֵּר וְכַפֵּר וְכַפֵּר וְכַפֵּר וְכַפֵּר
בְּשַׁבָּת יָמִים תִּתְּנָה וְגו' וְיִתְּנָה יָד הוּא פֶּר הַחֲטָאת וּבְנֵי אִילִים עִי' וְכַפֵּר: ק קוֹה כְּלוּרֵתִי כִי שְׁלֹו: ר שְׁכַל אֵלֹה נִפְסָלוֹן
מִקְדָּשׁ שֶׁכִּינֹלָה לַעֲזֹרָה: ש שְׁכַל אֵלֹה נִפְסָלוֹן אֶחָת שֶׁכִּינֹלָה לַעֲזֹרָה. הֵלן פִּי' שֶׁלֵּן הַדָּם אִו הַכֶּסֶר וְהַמִּלֵּאִים. וְכִינֹלָה שֶׁכִּינֹלָה
מוֹךְ לְמִקְוִים אֶכִּילֵם וְשִׁנְשִׁמַּח מוֹךְ לְמִקְוִים פִּי' שִׁבְעַת שְׁמִיעָה שֶׁכִּינֹלָה לְחַלֵּל מוֹךְ לְמִקְוִים. וְתוֹן לְזִמְנָא ב"ב בְּמִשְׁחָת חוֹד לְזִמְנָא אֶכִּילֵם:

בַּמִּדְבָּרָא יִתְקַדֵּשׁ לַיהוָה
דִּי תַעֲבֹד עַל מִדְבָּרָא
אֲמַרְיָן בְּגֵי שְׁנֵי תַרְיִן
לְיוֹמָא תִּדְרָא: לֹא יִת
אֲמַרָא חַד תַּעֲבֹד בְּצִפְרָא
וְיִת אֲמַרָא תַּנְיָנָא תַּעֲבֹד
בֵּין שְׁמֵי שָׁמַיָא: מִן וְעַסְרֹנָא
סִלְתָּא דְפִיפָא בְּמִשְׁחָ
כְּתִישָׁא רַבְעוֹת הֵינָא
וְנִסְכָּא רַבְעוֹת הֵינָא
חֲמֵרָא לְאֲמַרָא חַד:
מֵא וְיִת אֲמַרָא תַּנְיָנָא
תַּעֲבֹד בֵּין שְׁמֵי שָׁמַיָא
כְּמִנְחַת צִפְרָא וְנִסְכָּה
תַּעֲבֹד לָהּ לְאֲתַקְבְּלָא
בְּרִשָׁא קִרְבָּנָא קֳדָם יי
כִּי עֲלִיתָ אֶת־הַדִּירָא לְדִרְיֹון
בְּתַרְע מִשְׁכָּן וּמִנָּא קֳדָם
יי דְּאֻמָּן מִימְרֵי לָבוֹן
תִּמְן לְמַלְלָא עֲקָד תִּמְן:
מִן וְאֻמָּן מִימְרֵי תִמְן לְבָנִי
יִשְׂרָאֵל וְיִתְקַדֵּשׁ בִּיקְרִי:
מִן וְאֲקַדֵּשׁ יִת מִשְׁכָּן

הו"א וזה אשר תעשה מנחת ט' ככבים
יג' פסחדין ל' זכרים פג' טעים
ליום המיד ל' ועשרין מלת מנחות פ' ואל
ככב פסחט ט' המיד ל' וזעודקי שמי
זכרים קט'

בעל המורים

לחן על המנחת ככבים בני . ס"ח לחמי: שנה
שנים . כ"ח וס"ח הכסף שניו שותין אלוה
גור השם . כחזר הכ' טעים ליום המיד וזכרים
ליום המיד . כ"ח טעם . תש"ל דמין תש"ל למנחות ת"ל
רמז ל"ח ברכות שבתים . שקטו כנגד המידין וספס כחזר אחד היו ככבים . שפוסקים במידין לפעמים כדאיתא בשבת יומא: זה ככב החזר עשש
בזקק . טעם אלוהים טעם . טעם ככבים שפוסקים במידין של שחר . ואלה השני כעבד שותין עליהם טעים שנים שני גמ' טעים . וכחזר כל

רש"י

יִקְדֹּשׁ: שִׁשִּׁי לַח וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
עַל־הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׁים־בְּנֵי־שְׁנֵה שָׁנִים
לְיוֹם תָּמִיד: לֹא אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד
תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: מִן וְעִשְׂרֹן סִלְתָּ
כָּרוֹל בְּשֶׁמֶן כְּתִית רַבְעֵה הֵינָא וְנִסְכָּה
רַבִּיעַת הֵינָא יי לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד:
מֵא וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר וְנִסְכָּה
תַּעֲשֶׂה לָהּ לָרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה
לַיהוָה: מִן עֲלִיתָ תָּמִיד לְדִרְתִּיכֶם
פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר
אוֹעֵד לָכֶם שְׁמָה לְדַבֵּר אֵלֶיךָ שֵׁם:
מִן וְנִעַדְתִּי שְׁמָה לְבָנִי יִשְׂרָאֵל
וְנִקְדֹּשׁ בְּכַבְדִּי: מִן וְקִדְשְׁתִּי אֶת־
אֹהֶל־מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אֹהֶרֶן

פסח קרי ביה ליום עולה מ' כנגד שנים עולה . דכתיב כנגד השם . טעים
(ט) זה ככב האחד . וזכרים כחזר אחד . הכ' חזר האחד שטעם י"ח
ליום המיד . כ"ח טעם . תש"ל דמין תש"ל למנחות ת"ל
רמז ל"ח ברכות שבתים . שקטו כנגד המידין וספס כחזר אחד היו ככבים . שפוסקים במידין לפעמים כדאיתא בשבת יומא: זה ככב החזר עשש
בזקק . טעם אלוהים טעם . טעם ככבים שפוסקים במידין של שחר . ואלה השני כעבד שותין עליהם טעים שנים שני גמ' טעים . וכחזר כל

וחזן למקומו וכיוצא בהן: (מ) ועשרון סולת . עשרית
האיפה מ"ג ביצים וחומש ת ביצה: בשמן כתיב . לא
לחובת נאמר כתיב אלא להכשיר לפי שנאמר כתיב למאור
ומשע למאור ולא למנחות יוכל לפסלו למנחות ת"ל
כאן כתיב ולא נאמר כתיב למאור אלא למעט מנחות
שאין לרדף כתיב שאף העשון ברחיים כשר בהן: רבע
ההין . טעם לגוין . וסך . לספלים א כמו ששנינו
במנחת סוכה שני ספלים על כסף היו בראש המנחה
ומטקדים כמין שני חוטמים דקים נותן היו לתוכו והוא
מקלה ויוצא דרך החוטם ונופל על גג המנחה ומשם יורד
לשיתין ב כמנחה בית עולמים . וכמנחה הנחשת יורד
מן המנחה לארץ: (מא) לריח ניהורח . על המנחה נאמר
עיקר שפתי חכמים

ת האפה ג' שאין וספסא ו' קנין וקד' לגוין ולגו וא"ו ביצים נמצא האפה תלכ' ביצים ועשרתו מ"ג ביצים וחומש:
א מ' אגנית כמו בספסל לדורים וגו': ב נקבים כיסוד המנחה כמו השתות ישרון: ג אשר אועד קאי אלדבר אלך ולא
שם שני ענינים: ד גם וטעמתי קאי אלדבר שלפניו עזא כמלך הקובע וכו': ה כי ע"י השלחת הכנינה תתקדש המשכן:
כ"י

בעל המורים

[illegible]

שלי כאן רמז לו ירידת בני אהרן ביום הקמתו והוא
שומר משה הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אהיה ויהיו
לדבר ונקם כעבדיו (מו) לשבני בתרובם. על מנת
שנזכר שם בזהים: (א) בקשר קמורה. להפלות עליו
קטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה היה לו גג אל
מזבח העולה לא היה לו גג אלא ממלאים חללי אדמה
עיקר שפתי חבמים

ד דברי נביא סוף וכו' ואין לפרש לעשותו כינוי לדבר אלא כח לשון יסודות שבוטל הוא במקום בית
ו רמזה קאי על המעשה הזה במה לא ליכנס ממנה : ההקשר והיותם בעבור בית לבד ולא לבנין : פרס

והגבולה אל שפתה סביב ורת האחד וזה גב המזבח: ומחיק הארץ עד העצה
 התחתונה שמים אמות ורחב אמה אחת ומהעורה הקטנה עד העורה הגדולה
 ארבע אמות ורחב האמה: והתראל ארבע אמות ומהאראל ק' ולמעלה
 הקננות ארבע: והאראל והאראל ק' שמים עשרה ארך בשמים עשרה רחב רבוע
 אל ארבעת רבועיו: והעורה ארבע עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל ארבעת
 רבועיה והגבול סביב אותה חצי האמה והחיקה אמה סביב ומעלתה פנות
 קדים: ויאמר אלי בראדם כה אמר אדני יהוה אלה חקות המזבח ביום העשותו
 להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: ונתתה אל הכהנים הלויים אשר הם מזרע
 צדוק מקריבים אלי נאם אדני יהוה לשרתני פך בדרך קר לחטאת: ולקחת מדמו
 ונתתה על ארבע קרנותיו ואל ארבע פנות העורה ואל הגבול סביב וחטאת
 אותו וכפרתהו: ולקחת את הפר חטאת ושרפו במסקד הבית מחוץ למקדש:
 וביום השני מקריב שעיר עזים תמים לחטאת וחטאת את המזבח כאשר חטאת
 בפר: בכללותה חטאת מקריב פך בדרך קר תמים ואלי מן הצאן תמים:
 והקרבתם לפני יהוה והשליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה ליהוה:
 שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום ופר בדרך קר ואלי מן הצאן תמימים יעשו:
 שבעת ימים וכפרו יכפרו ק' את המזבח וטהרו אותו ומלאו ידו ידיו ק': ויכלו את
 תמימים והיה ביום השמיני והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיהם ואת
 שלמיכם ורצאתי אתכם נאם אדני יהוה:

אונקלוס

שמות ל תשא

אוידיבר יהוה אל משה לאמר: יכבי
 תשא את ראש בני ישראל
 לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו
 ליהוה בפקד אתם ולא יהיה בהם
 נגף בפקד אתם: וזה ויתנו כל
 העבר על הפקדים מחצית השקל
 בשקל הקדש עשרים גרה השקל

בעל המורים
 (יז) כי תשא. סדר קדושים לוי תשא
 רמז למען חטאת רחם
 קדש לו יבאכל בני תשא. וספר ויבא
 נבוא לוי שבעים ליתן סופר נבוא כי זה
 על העם נאמן וסופריו נאמן ולכך נבוא נפסק
 זקנה ביהו"כ. תשא את ראש בני תשא
 נאמן תשא. שכן היו הלויים בני אלה
 יחזרו אליו ולא יחזרו לו כשנזר זה כלום: ב"ש
 נאמן תשא. שכן היו הלויים בני אלה
 יחזרו אליו ולא יחזרו לו כשנזר זה כלום: ב"ש
 נאמן תשא. שכן היו הלויים בני אלה
 יחזרו אליו ולא יחזרו לו כשנזר זה כלום: ב"ש

ד"א כי תשא את ראש בני ישראל כפר נפשו
 ליהוה בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד
 אתם: וזה ויתנו כל העבר על הפקדים מחצית
 השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל
 (יז) כי תשא. לשון קבלה א כתרנו וכו' כשתחפון לקבל
 סכום מנינם לדעת כמה הם אל תמנע לגלותה ב
 אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים
 אחדע מנינים: ולא יהיה בהם נגף. שהמנין שולט בו
 שין הרע והדבר כל עליהם כמו שמצינו בימי דוד:
 (יז) זה יהנו. הראה לו כמין מטבע של אש ומהקלה
 עיקר שפתי הבמות

א מלאו לא תשא שטע ש"ל ולא מלאו הרמה כמו ישא פדעה: ב ללא תפדע שטע אחר המין את חצי שקלים ע"פ וס'
 וזה המלכות שלח תשלום כון שין הרע ואלו יסוד הכסף להדגיש: ג דייק דנתיב וס וגו' נרמז על דבר הנראה לפי:
 לאעגב

מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה:
י כֹּל הָעֶבֶר עַל־הַפָּקָדִים מִן
עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת
יְהוָה: מִן הָעֲשִׂירֵי לֹא יִרְבֶּה וְהִדְלָלָא
יִמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לְתֵת אֶת־
תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם:
מִן וְלִקְחָתָהּ אֶת־כֶּסֶף הַכִּפָּרִים מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת
אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְזָכְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עַל־
נַפְשֵׁיכֶם: פ יִידְבֹּר יְהוָה אֶל־

על מניניא פלגות סלעא
בכלעי קידשא עשרין
מעין סלעא פלגות סלעא
אפרשותא קדם יי כל
דעבר על מניניא מבר
עשרין שנין ופלעא יתן
אפרשותא קדם יי:
מידעתי לא יסגיד ומסין
לא יזער מפלגות סלעא
למחן יתאפרשותא קדם
יי לכפרא על נפשתיכון:
מ וחסב ית כסף כפורה
כן בני ישראל ותתן יתה
על פחמן משבן ומנא ויהי
לבני ישראל לדברנא
קדם יי לכפרא על
נפשתיכון: י ומלוי יי
עם משה למימר:
הו"א ולקח את כרכות פ:

בעל החרים

דאמר טבס לוי לא נתן. עשרים. נפשותיהם עברו וכל סכום שכן בזה: שקל. נפשותיהם נפש. טבס. לא לכפר על הנפש: (99) כן עשרים טבס. ס"ח
סכום טבס לכפרים עשרים על המון: טבס. טבס. נפשותיהם עברו וכל סכום שכן בזה: שקל. נפשותיהם נפש. טבס. לא לכפר על הנפש: (99) כן עשרים טבס. ס"ח
וידבר מוס טבס הכפורים אחת בשנה יכפר גם יד רמו נכסוף זקק יהי"ח: וזה לבני לזכרון. מלא יי"ח. פלג שמי כפוי למחן חזר וי"ח טבס סיו
(לכרן) חלף כדורם על כפוי חלף כלל כיון קיימין ומעדין לא כיון כדור

רשי

פירש לך כמה הוא: גרה. לשון מעה וכן בשמואל יבא
להסתחות לו ד לגורת כסף וככר לחם: עשרים גרה
דשקל. ששקל השלם ד: וזוים והזון מתחלתו חמש
מעות חלף כלו והוסיפו עליו שעות ה והעלוהו לשש מעה
כסף ומחלת השקל הזה שאתה לך יתנו תרומה לה:
(יד) סבן עשרים שנה ומעלה. למדך כאן שאין
פחות מכן עשרים יואל לזכר ונמנה בכלל אנשים:
(טו) לכפר על נפשותיכם. שלא תגנופו ו על ידי
מנין. ד"א לכפר על נפשותיכם לפי שרמו להם כאן ג'
תרומות שנכתב כאן תרומת ה' ג' פעמים אחת תרומת
אלהים שנכתב כשהתחילו בדרכת המשכן שנתנו כל אחד
ואחד מחלית השקל ועלה למחלית הככר שנאמר וכסף
פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנה' ויהי
מאת ככר הכסף וגו'. והשנית אף היא ע"י מנין שמנאן
משהוקם המשכן הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים
באלף לחדש השנה בשנה השנית ונתנו כל אחד מחלית
השקל וכן לקנות מהן קרבנות כזור של כל שנה ושנה
והזכו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר
לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים.
והשלישית היא תרומת המשיית כמו שנאמר כל מרים
תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כלם שזה בה חלף
איש איש מה שרבו לבו: (טז) ונתת אותו על עבודת
אהל מועד. למדת שנתנו למותם בתחלת נדבת
המשכן אחר מעשה העגל מפני שנכנס בהם מופה כמו
עיקר שפתי חכמים

יד לאבית לשון מעה: ה ועשרים גרה הם קודם הכוסה ואח"כ היה כ"ד מעות: ו לא לכפרם על חטאים דמה שין כפרם
חלף מנין: ו ואין יכולים לזכר כלל שנה חלף עד ר"ה ואפי' אותן שגולו קודם ר"ה נשאל ר"ה כלל שש:
דקל

בשם המישים ומאתים: כי וקדשה
חמש מאות בשקל הקדש ושמן
זית היין: כה ועשית אתו שמן משחת
קדש רקח מרקחת מעשה רקח
שמן משחת קדש יהיה: כה ומשחת
בואת אהל מועד ואת ארון העדת
כי ואת השלחן ואת כלכליו ואת
המנרה ואת כלכליה ואת מזבח
הקטרת: כה ואת מזבח העלה ואת
כלכליו ואת הבכור ואת כבנו:
כה וקדשת אתם והיו קדש קדשים
כל הנגוע בהם יקדש: ואת אהרן
ואת בניו תמשה וקדשת אתם
לכהן לי: לא ואל בני ישראל תדבר
לאמר שמן משחת קדש יהיה זה
לי לדרתיכם: לב על בשר אדם לא

די וקציעתא מתקל חמש
מאה בסלעי קודשא
ומשה ויתא מלא הינא:
כה ותעבד יתה משה
רבות קודשא בוסם
מבסם עובד בוסמנו
משה רבות קודשא יהא:
כי ותרפי בה ית מושפן
זמנא וית אר ו לא
דסתודתא: כי ויתפתורא
ות כל מנהי וית מנרתא
ות מנהא וית מדבחא
דקטרת בוסמא: כה וית
מדבח דעלתא וית כל
מנהי וית פורא וית
בסיסה: כה ותקדש
יתחוויהון קדש קודשא
כל דיקרב בהון ותקדש:
ל וית אהרן וית בנוהי
תרפי ותקדש יתחוו
לשמשה קדמי: לא ועם
בני ישראל תמשה למימר
משה רבות קודשא יהי
דון קדמי דדריכון: לב על
בשר אדם לא ויתעסד
ובדמותה לא תעבדון
בנותה קודשא הוא

והוא כל סוגם וזו: שכן משה כוונתו יא' כוונתו יא' כוונתו יא' על שם אדם כוונתו יא' .

רש"י

חמישים ומאתים. סך משקל ע כולו: (כד) וקדשה.
שם שורש עשב ובלשון הכמים קציעה: היין. י"ב לוגין
ונחלקו בו חכמי ישראל ר' מאיר אומר בו שלקו את
העקרון אחר לו ר"י והלא לסקן את העקרון אינו סיפק פ
אלא שראשם צ כמים שלא יכלעו את השמן ואח"כ היין
עליהם השמן עד שקלט הריח וקפחו ק לשמן שעל
העקרון: (כה) רוקח מרקחת. רוקח שם דבר הוא
ועשוי מוכיח שהוא למעלה ר והרי הוא כמו רוקח רגע ש
ואינו כמו רוגע היס וכמו רוקח הארץ שהטעם למטה
ואל דבר המעורב בהבירו עד שזה קופח מזה ת לו
יח או טעם קרוי מרקחת. רוקח מרקחת. רקח
עשוי ע"י אומנות ומערכות. מעשה רוקח. שם
האומן בדבר: (כו) ומשחת בו. כל המשיחות כמין
כ"ף וניתא אחז ממלמכים שהן כמין נזר: (כז) וקדשת
ע ק שפתי חבכים

הוא שלא תפרש מחליתו של קנה כשם הוא ר"ן כמו קמן כשם דל"כ לכתוב קמן וקנה כשם מחליתו ומחליתו ר"ן אלא מחליתו
קמנו קא' אגוסל למחליתו. אבל מחליתו דקנה כשם קאי אקמנו וקנה כולו שיהיה ר"ן: פ פ"י אינו ד"י: צ לשון שיהיה:
ק שפתי וקונו השמן מעל העקרון: ר כלומר בראש התיבה וקדש כ"ף המדקדקים מלעיל: ש רגש כסגול תחת הדיש אבל
חגש הוא כינוי פעול: ח כלומר זה טעל מזה: א כ"ף יונית כמו ט"ן שטו: ב לא שם קדוש הוא ענין כ"ף אלא כשם
חגש

יִיכָרְךָ וּבְמַתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשֶׂהוּ כַּמֹּהוּ
 קִדְּשָׁהוּ אֶקְדֹּשִׁיהָ לָכֶם: לֹא אִישׁ
 אֲשֶׁר יִרְקַח כַּמֹּהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ
 עַל־זֶר וְנִכְרַת מַעֲמִיו: ס לֹא וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לָךְ סָמִים נָטָפוּ
 וְשִׁחַלְתָּ וְחִלְבֵנָה סָמִים וְלִבְנֵה זָכָה
 בֶּרֶךְ בְּכָד יִהְיֶה: לֹא וַעֲשִׂיתָ אֹתָהּ
 קְטֹרֶת רִקְחָה מַעֲשֶׂה רִקְחָה מִמֶּלֶךְ
 טָהוֹר קִדְּשׁ: לֹא וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הִדְקָה
 וְנִתְּתָה מִמֶּנָּה לְפָנֶי הָעֵדֻת בְּאֶהֱלֹ
 מוֹעֵד אֲשֶׁר אֶנְעִיד לָךְ שִׁמָּה קִדְּשׁ
 קִדְּשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: לֹא וְהַקְטַרְתָּ

בעל המורים

כבוד שאינו מחזיק כדי שיכתיב ממנו ד' הכנים
 לאחר אינו כבוד: (לג) קודם הוא קודם יהיה
 לכל בנימין ויהיה למלכות בית דוד: (לד) קד
 לך שמים: פ"ט חסד חסד חסד ויחיתו פתחו:
 זכר: ג' כסם וזכר זכר וזכר על המערכת
 לבנה זכר: ופתחו זכר: זכר שמים פתחו
 קטרת לבנה שמים דומה לטוהר: כסם שם
 זכר כן: חסד לזכר שמים זכר: (לז) וקח:
 זכר כן: חסד לזכר שמים זכר: (לח) וקח:
 זכר כן: חסד לזכר שמים זכר: (לח) וקח:
 זכר כן: חסד לזכר שמים זכר: (לח) וקח:

הנ"א ובמקומו כריתות: ס: קודם יהיה כריתות: ו: ואשר יתן כריתות: שם מעלים יח: קח לך
 סמים: יומא: ג כריתות: ו: בד כד יהיה כריתות: ס: ובחקק ממנה יומא: מה כריתות: ו: ובקטרת
 חסד: כריתות: ס: ו:

ג' מלאים: משה רוקח: זכר מות וגו' שמו רוקח: וזו שדכר שדכר כסיו מרקים אחר הקטרת: לו' זה שמו נדב ואחריו כן שמו נדב קרב שמו נדב: וזה
 רוקח ויהיו קטרת ואל' משה רלו שאין קטרת ממים אלא חרבה ממים כסיו: ויתן לך הקטרת ויהיו: על הכס דכסב עמוד קרב אלה החסד ממים: (לח) ובקטרת
 רש"י

לא ייכר. מן השמן הזה עלמו. ובמתכנתו לא תעשו
 כמוהו. כסוס סממניו לא תעשו אחר כמוהו במשקל
 סממניו הללו לפי מדת הין שמן ג אבל אם פחת או
 רב סממניו לפי מדת הין שמן מותר ואף העשו במתכותיו
 של זה אין הסך ממנו יחייב אלה הרוקחו: ובמתכנתו
 לשון חשבון כמו מתכות ולבנים של
 קטורת: (לג) ואשר יתן ממנו. מאותו של משה:
 על זר. שאינו אורך כהונה ומלכות: (לד) נטף. הוא
 זרי ועל שאינו אלא שרף הנוטף מעלי הקטף קרוי נטף
 ובלע"ז גומ"א (גוממיה) והזרי קורין לו טרי"אקה
 (טהעריאק): ושחלת. שורש בשם חלק ומלחיה כלפורין
 וכלשון המשנה קרוי כלפורין וזהו שחרש אונקלוס וטופר:
 וחלבה. בשם שריהו רע וקורין לו גלכנא ומנאה
 הכתוב בין סממני הקטורת ולבנה של זיקל ציטניו
 לזרף עמנו באגודת העניינותיו ותפלתו את פושעי ישראל
 שיהיו נמניו עמנו: סמים. אחרים: ולבנה זכה.
 מכאן למדו רבותינו י"א סממניו נאמרו לו למשה כסיו
 מעוט סמים שנים נטף ושחלת והלבנה ג' הרי ה'.
 סמים לרבותו ו עוד כמו אלו הרי עשר. ולבנה הרי

עיקר שפתי חכמים

נתקדש במשיחה: ג שאלו כתב ובמתכותיו לבד ה"א אפילו פחת או ריבם לפי מדת הין חייב לך כתיב לא תעשו כמוהו וכו':
 ד דל"כ לכתוב אותו כדל"כ או כסוף כדל"כ: ה אלא כדי שיראה הקדש שאליו הסופים ישבו בתוכה ויראה עליו:
 ו הכתוב מדכתיב סמים אחר שלש סממני ומדלא כתיב סמים סמים כדל"כ ע"כ לרבות כמו אלו: ז ד קל כי ועשית לא
 שייך על טהור וקדש לכן פירש כי ועשית קאי על ממונא וטוהר קדש מאליו יהיה: ח כי ונתת משיחה פ"ה לא שנית
 למשחת: ובי' אלא מקטיר ככ"י וכו': ט וזה הוא טעם ככתוב למע נקרא אהל מועד לפי שכל מקום ועל זמן האקבץ לזכר:
 דע"ל

אשר תעשה במתכנתה לאת עשו
לכם קדשתה יהיה לך ליהוה: לאיש
אשר יעשה כמוה להרית בה
ונכרת מעמיו: ס לא וידבר יהוה
אל משה לאמר: ב ראה קראתי
בשם בצלאל בן אורי בן חור
למטה יהודה: ג ואמלא אתו רוח
אֱלֹהִים בחכמה ובתבונה ובדעת
ובכל מלאכה: ד לחשב מחשבת
לעשות בזהב ובכסף ובנחשת:
ה ובחרשת אבן למלא את ובחרשת
עץ לעשות בכל מלאכה: ו ואני
הנה נתתי אתו את אהליאב בן
אחיסמן למטה דן ובלב כל חכם
לבנתתי חכמה ועשו את כל אשר
צויתך: ז את ואהל מועד ואת
הארן לעדת ואת הכפרת אשר
עליו ואת כל כלי האהל: ח ואת
השלחן ואת כליו ואת המנרה
הטהרה ואת כל כליה ואת מזבח

תעבד בדמותה לא
תעבדון לכון קודשא
תהי לה קדם יי: לה גבר
דעבד דכותה לארחא
בה וישתאי מעמה:
א ומליץ יי עם משה
למימר: ב חזי דרפיתי
בשום בצלאל בר אורי
בר חור לשבטא דיהודה:
ג ואשלמית עמה רוח מן
קדם יי ב חכמה
דבסי דלתנו ובמדע ובכל
עבדא: ד לאפא אומנן
למעבד דהקא ובכספא
דבנחשא: ה ובאמנות
אבן טבא לאשלמא
דבנחרות אעא למעבד
בכל עבדא: ו ואנא הא
יהבית עמה ית אהליאב
בר אחיסמן לשבטא דדן
ובצלאל כל חכמי קבא
יהבית חכמתא ועבדון
ית כל די פקדנתך: ז ית
משכן ומנא וית ארונא
לסמך דתא וית כפרתא
די עלותי וית כל מני
משנא: ח וית פתורא
וית מנחי וית מנרתא
דכיתא וית כל מנהא
וית מדבחא דקטורת
הוא במתכנתה דכיתא: א לא תשא
ס: ב ראה קראתי כרתו ס: ג צלאל
ס: ד ראה קראתי כרתו ס: ד
אלו חא פרכין ס: ובל כל חכם
לבנתו ס:

בעל דבורים

אשר תעשה יי חכמה נפיק וי כנר
אל סמים פקדונות: (ד) לחשו מהשכח

רשי

אונמות כמו חרש חכם ואונקלוס פירש ושנה בפירושן
שאומן אכנים קרוי אומן וחרש ען קרוי נגר: למלאות.
להוסיפה במשכנות שלה במלואה לעשות המשכנות למדת
מושב האבן ועוביה: (ו) ובלב כל חכם לב וגו'.
ועוד שאר חכמי לב שבכס וכל אשר נתתי בו חכמה ועשו
את כל אשר צויתך: (ז) ואת הארון לעדות. לנורח
לוחות העדות: (ח) המהורה. על סם וזכ כ טור:
עיקר שפתי חכמים

דס' דס'ל קראתי סס לנלאל אל חס' קראתי כס לעשות מלאכתי למי לנלאל: ב דק'ל חס' שארי כלים לא היו טעורים
ג'ס'

הַקְטַרְתָּ: וְאֵת־מִזְבַּח־הַעֲלֹהֹת־
כָּל־כֹּלֵיוָאֵת־הַבִּיּוֹרוֹת־כִּנּוּ: וְאֵת־
בְּגָדֵי הַשָּׂרֵד וְאֵת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
לְאַהֲרֹן־הַכֹּהֵן וְאֵת־בְּגָדֵי־בָנָיו־לְכַהֵן:
יֵא וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת־קְטֹרֶת
הַסַּמִּים לְקֹדֶשׁ־כָּכֵל אֲשֶׁר־צִוִּיתָךְ
יַעֲשׂוּ: פ יֵא אָמַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר: י וְאֵתָה דָּבָר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֵת־שִׁבְתֵּתִי
תִּשְׁמְרוּ כִּי־אֹת הוּא בִּינִי וּבִינֵיכֶם
לְדֹרֹתֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשְׁכֶם: יֵו שְׁמַרְתֶּם אֵת־הַשִּׁבְתִּי
כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת
יוֹמָת כִּי כָל־הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה
וְנִכְרַת־הַנֶּפֶשׁ הִוא מִקְרַב עֲמִיהָ:

תו"א וְאֵת שֶׁמֶן מִנְחֹת: י: אֵת שִׁבְתֵּתִי יוֹמָא פִּי: לָדַעַת כִּי אֲנִי שֶׁכֵּן: יוֹמָא טו: וְשִׁמַּרְתֶּם אֵת הַמִּנְחָה
יֵא: י: קֹדֶשׁ הוּא יוֹמָא פִּי כְּהוֹנוֹת לֹד כְּכָא קֹדֶשׁ עַל חוּלִין קָטו: מִחֻלְלֵיהָ שֶׁכֵּת לֹד פִּי קֹדֶשׁ
יִבְמוֹת: י כְּהוֹנוֹת לֹד כְּכָא קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ כְּהוֹנוֹת לֹד כְּכָא פִּי: כֹּל הַעֹשֶׂה שֶׁכֵּת פִּי:

י' כֹּכָא: פִּינִיחַ וְחַד כְּעֵרָא לַחֲלֹל אֵת הַשֶּׁכֶת. וְיִבְמוֹת כְּדִלְחָא כִּפִּי דְמִסְדְּרִין רִחִי כִּיֵּס שֶׁכֵּתִין

רש"י

(י) וְאֵת בְּגָדֵי הַשָּׂרֵד. אומר אני לפי פשוטו של מקרא
שֶׁכֵּל לומר שֶׁכְּבָנִי כְּהוֹנָה מִדְּבָר לִפִּי שֶׁאֲמַר אֶלֶס וְאֵת
בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֵת בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן אֶלֶל אֶלֶל
בְּגָדֵי הַשָּׂרֵד הֵם בְּגָדֵי הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
הָאֲדָמָה בְּפֶרֶשׁת מִסְעוֹת וְנִתְּנוּ עֲלֵיו בְּגָד תְּכֵלֶת וְנִתְּנוּ
עֲלֵיו בְּגָד אֲרָגָמָן וְנִתְּנוּ עֲלֵיהֶם בְּגָד תוֹלַעַת שָׁנִי. וְנִרְאִין
דְּבָרֵי שֶׁאֲמַר וּמֵן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עֲשׂו
בְּגָדֵי שָׂרֵד לְשַׂרְת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא הוֹכֵר שֶׁשׁ עֵמֶהֶם וְאֵם בְּבָנִי
כְּהוֹנָה מִדְּבָר לֹא מִזֵּיו בְּאֶחָד מֵהֶם אֲרָגָמָן אוֹ תוֹלַעַת
שָׁנִי כֹלֵם שֶׁ: בְּגָדֵי הַשָּׂרֵד. י"מ לֶשׁוֹן עֲבֹדָה וְשִׁירֹת
כְּתָרָנוֹם לְכֹשֵׁי שְׁמוֹשָׁא וְאִין לֹד דְּמִיוֹן בְּמִקְרָא וְאִין אֲמַר
שֶׁהוּא לֶשׁוֹן אֲרָמִי כְּתָרָנוֹם שֶׁל קְלָטִים וְתָרָנוֹם שֶׁל מִכְכָּר ל
שֶׁהוּא אֲרָגָמָן כְּמִשְׁט שְׁעוּיִים נִקְבִּים נִקְבִּים לְיִידִין

עיקר שפתי חבמים

לְכַהֵן שֶׁכֵּל מִזְבֵּחַ פִּיֵּם וְאֵת: ל שֶׁמֶן הַמִּנְחָה שֶׁכֵּן עֲשֵׂה וְכִי אֵלֶּךְ בְּהַר גִּבְעָה פִּיֵּם כִּי: מ וְהִלְחִיד בְּמִקְוֶה בְּעֵבֶר
וְלֹא נִכְלַל לְפָנֶיךָ כִּי לְקֹדֶשׁ קָדִי עַל שֶׁמֶן הַמִּנְחָה לְקֹדֶשׁ כֵּסֶם דְּלִיֵּל הֵל לְמִנְחָה הַיּוֹם בְּפִתִּיחַ אֶלֶל נִקְוֶה כְּלִמִּיד כְּתָרָם בְּמִקְוֶה
כִּי־עֹשֶׂה מִנְחָה בְּכֶכֶר הֵל: י: ב דְּלִיֵּל הַיּוֹם כִּי־עֹשֶׂה הַפֶּרֶשָׁה עַל כִּלְכָּן:

בּוֹסְמִי: י וְאֵת מִדְּבָרָא
בְּעֲלִיתָ וְאֵת כָּל מְנוּחֵי
וְאֵת כְּוִירָא וְאֵת בְּסִיסָה:
וְאֵת לְבוּשֵׁי שְׁמוֹשָׁא וְאֵת
לְבוּשֵׁי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן
כְּהֵנָא וְאֵת לְבוּשֵׁי בְּנָהוּ
לְשִׁמְשָׁא: י וְאֵת מִשְׁחָה
דְּכִרְבָּתָא וְאֵת קְטֹרֶת
בּוֹסְמִי לְקֹדֶשׁ־כָּכֵל
דִּי בְּקִדְתָךְ יַעֲבֹדוּן:
יֵו אָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לֵאמֹר:
י וְאֵת מִלֵּךְ עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמִימַר בְּרַם־יָת
יוֹמִי שְׁבִיֵּא דִי לִי תִמְרוּן
אֲרִי אֵת הוּא בִּין מִימְרֵי
וּבִינִיכֹן דְּדִרְיֹכֹן לְמִדַּע
אֲרִי אֲנִי יֵו מִקְדָּשְׁכֹן:
יֵו תִמְרוּן יֵת שִׁבְתָּא אֲרִי
קֹדֶשׁ־כָּכֵל הוּא לְכַהֵן
מִחֻלְלֵיהָ אֵת־קְטֹרֶת
יִתְקַטֵּל אֲרִי כָּל דְּעֵפֵד
בָּהּ עֲבִידָא וְיִשְׁתַּצִּי
אֲנִישָׁא הַחַוָּא מִגֹּז עֲמִיהָ:

בעל המורים

חסר' שני ימים יס' לכוהן ולעשר' אל
בְּסִיסָה: (י) קִי אֵת שְׁמוֹתֵי חֲסִידוֹ
אֵת מִשְׁטֹת לְמַעַן פִּקְחֹת כֹּכֵם וְרִבְכֵּתֵם חֲסִידוֹ
וְכִי דִרְכֵּה אֲרִי בְּכֵס שֶׁכֵּל אֶלֶל דְּחִין שֶׁכֵּס
כִּי־פֶרֶשׁת שֶׁכֵּת לְמַלְאכָה הַפֶּסֶק דְּלִיֵּשׁ מִלְּאכָה
שֶׁכֵּת מִלְּאכָה הַפֶּסֶק: (י) אֵת שֶׁכֵּת יֵו
מִדָּה פִּיֵּי מִדָּה אֶלֶל שְׁקִדְמוּ שֶׁכֵּת דְּלִיֵּשׁ

בְּלַעֲזִי (שְׁלִיחוֹתֵיךָ): (י) וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים
לְקֹדֶשׁ. לְאוֹרֵךְ מִ הַקְטַרְתִּי הֵכִיל שֶׁהוּא קֹדֶשׁ:
(י) וְאֵתָה דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵתָה
אֲשֵׁי־שֶׁהַפֶּקֶדֶתִּךְ לְזִוּוֹת כֹּל מִלְּאכַת הַמִּשְׁכָּן נִ אֶל
יִקַּל בְּעֵינֶיךָ לְדַחֹת אֵת הַשֶּׁכֶת מִפְּנֵי אֹהֶב מִלְּאכָה:
אֵךְ אֵת שְׁבִתוֹתֵי תִשְׁמְרוּ. אֵךְ עַל פִּי שֶׁחִיבוֹ
רְדוּפִין וְרִזְיוֹן בִּזְרִיוֹת מִלְּאכָה שֶׁכֵּת אֶל תְּדַחֵה
מִפְּנֵיהָ כֹל אֲכִין וְרִקִּין מְעוֹטִין לְמַעַן שֶׁכֵּת מִלְּאכַת
הַמִּשְׁכָּן: כִּי אֹהֶב הוּא בִּינִי וּבִינֵיכֶם. אֹהֶב גְּדוּלָה הוּא
בִּינִינוּ שֶׁכְּתָרֵי כִכֵּס בְּהִנְחִילֵי לִכֵּס אֵל יוֹם מְנוּחָתִי
לְמִנוּחָה: לְדַעַת. הָאֲמוּנָה בֵּה כִי אֲנִי ה' מִקְדָּשְׁכֶם:
(י) מוֹת יוֹמָת. אֵם שֶׁ עֲדִים וְהִתְרָה: וְנִכְרַתָּה:
כֹּל הַתְּרָה: מִחֻלְלֵיהָ. הַנּוֹחַ בֵּה חוֹל בְּקֹדֶשְׁכֶם:

מִשֶּׁה לָרַדְתָּ מִן־הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם
עַל־אֹהֶרֶן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוֹם וַעֲשֵׂה־
לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכּוּ לִפְנֵינוּ כִּי־זָהוּ
מִשֶּׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הָעֵלְנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מַה־הָיָה לוֹ׃
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִם אֹהֶרֶן פָּרְקוּ נִזְמֵי
הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנֵיכֶם
וּבְנֹתֵיכֶם וְהֵבִיאוּ אֵלָי׃ וַיִּתְּפֹרְקוּ
כָּל־הָעָם אֶת־נִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר
בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל־אֹהֶרֶן׃ וַיִּקַּח
מִיָּדָם וַיַּצֵּר אֹתוֹ בַּחֲרָטוֹ וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֹל
מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הָעֵלְנוֹךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם׃ וַיִּרְא

למחת מן מורא ואתפנש
עמא על אהרן ואמרו לה
קים עבד לנא דחפן
דיהכין קדמנא ארי דין
משה גברא די אסקנא
מארעא דמצרים לא
ידענא מה הוה לה
ב ואמר להון אהרן
פריקי קדש דדבבא די
באזני נשיכון בניכון
ובנותיכון ואיתי לותי
ב ואתפריקו כל עמא ית
קדשי דדבבא די
ב אזני הון ואיתו
לאהרן : ונסיב מדיהון
וצר יתה בזיפא ועבדה
עגל מסכה ואמרו אלון
דחלפתה ישראל די
אסקוד מארעא דמצרים
ה ויתא אהרן ובנא
בעל דמרים

כי זה פשה שבת שם מנחות : נגזר אלהים ע"א נגזר הענין כדכרין סג : וירא אהרן כסדר' 11
לא ידענו מה היה לו : בני' : שבתה נכס
הענין שבתה של משה רבינו : (ד) אלה אלהיו :

ר"א י' זה פשה שבת שם מנחות : נגזר אלהים ע"א נגזר הענין כדכרין סג : וירא אהרן כסדר' 11

רש"י

הם שאותו יום שעלה מן המצין הוא והוא אמר להם
שלימים ארבעים יום וילולו עמו ויום עלייתו אין לילול
עמו שהרי ב' בסיון עלה גמלא יום ארבעים בשבעה
עשר בתמוז ב' בסיון כל השטן וערכב את העולם והראה
דמות חסד ופלאה וערכוביא לומר ודאי מת מסה לכך
בא ערכוביא לעולם אמר להם מת מסה בלא ש
ש שעות ולא בא וכו' כדאיחא במס' שבת וא"א לומר
שלא עשו אלא כיום המעון בין קודם חלות בין לאחר
חלות שהרי לא ירד מסה עד יום המחרת שנא' וישכימו
ממחרת ויעלו : עולות : אשר ילכו לפנינו : אלהות
הרבה איזו להם : כי זה משה האיש : כמין דמות
משה הראה להם השטן שגויסים אותו בחויר ריקע השמים :
אשר העלנו מארץ מצרים : והיה מורה לנו דרך
אשר נעלה בה עתה לריכוש אלו לאלהות אשר ילכו לפנינו :
(ב) באזני נשיכם : אמר אהרן בלבבו הגשים והילדים
הסים בתכשיטיון שמא יתעכב הדבר ונתון כך יבא
משה וחס לא התמינו ופרקו מעל עמון : פרקו : לשון
לוי מנורת פרק לויח כמו דברו מנורת ברך :
(ג) ויתפריקו : לשון פריקת משא כשנטלו מאזניהם
גמלא הם א מפורקים מנזמיהם דיקריי"ר בלע"ז

(ענטלשעטע) : את נזמי : כמו מנזמי כמו בלאתי את
העיר מן העיר : (ד) ויצר אותה בחרט : יס לתרגמו
בשני פנים : האחד ויצר לשון קסירה : בחרט ל' סודר
כמו והמספחות והחריטים ויצר ככרים כסף בשני חריטים.
והב' ויצר לשון צורה : בחרט כלי אומנות הצורפין
שחורצין וחורטין בו צורות בזה כעט סופר החורט אומנות
בלוחות ופנקסין כמו וכתוב עליו בחרט אטש וזהו שתי"א
וצר יתיה בזיפא לשון יוצר הוא כלי אומנות שחורצין בו
צורה אומנות וסקסין שחורצין בלע"ז ניי"ל (גראבשטבל)
ומזיפין על ידו מותמות : עגל מסכה : כיון שהשליכו
לאור בזכור בלא מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממזרים
ועשאוהו כבשפים ויש אומרים מוכה היה שם שילא מתוך
דמוסי ג בנין שנמתקם רב במזרים והיה כידו שם וסס
שכתב רב שמה עור עלה שור עלה שור להעלות חריתו על וסס
מתוך גילום והשליכו לתוך הכור ד ויצא העגל : מסכה :
לשון מתכת ד"א קביה קטערין וזהו כי בנימטריאל
של מסכה : אלה אלהיך : ולא נאמר אלה אלהיו מכאן
שערב רב שעלו ממזרים הם שנקבלה אלה אהרן וחס ד
שעשאוהו וא"כ העטו את ישראל אחריו : (ה) וירא אהרן
שהיה בו רוח חיים שנאמר כתבנית שור אוכל עשב ו

עיקר שפתי חכמים

ש כשם ניטריקון כמו שש : א לכן פירש"י א"כ : את נזמי מנזמי כשילו ההתפעל אשר בא לפניו אצל חי כתיב ויפטרנו לא
פיה מוציא את נזמי ממחשבותיו : ג פ' כשהיו ישראל במזרים היו המזרים נועלין הילדים מישראל ואזכרם כבניו ואמר מסס
לספקיה למה יעשו הקטנים אמר הק"א אין ס פן לטובע מוטב שימותו ואכן וכו' ומשה נעל אחר מחבניו שנאמר כה וזה
סס מוכה : ד וזה כתוב על הסם עלה שור : ועלה העגל : ה ופאם אמרו אלה אלהיו ישראל וכו' : ו ר"ל על

יַחְרָה אַפְּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבִיד
חֲזָקָה: י' לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר
בְּרַעַה הוֹצִיאָם לָהֲרֹג אֹתָם בַּהָרִים
וּלְכַלֵּתָם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוֹב
מִחֲרוֹן אַפְּךָ וְהִנָּחָם עַל־הָרָעָה
לְעַמְּךָ: י' זָכַר לֵאבְרָהֶם לִיצְחָק
וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֱלֹהִים אֲרֻכָּה אֶת־
זֶרְעָם בְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִל־הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתָן לְזֶרְעָם
וְנָחֲלוּ לָעַלְם: י' וַיִּנָּחֵם יְהוָה עַל־
הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ! פ
טו וַיִּפֶּן וַיֵּרֶד מִשָּׁה מִן־הָהָר וַיִּשְׁנֵי
לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים
מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם
כְּתָבִים: טו וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
הַמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא

וַאֲמַר לָמָּה י' יִתְקַף
רוּחְךָ בְּעַמְּךָ דִּי אֶפְקָתָא
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם דְּמִצְרַיִם בְּחִיל
רַב וּבִידָא תְקִיפָא:
י' לָמָּה י' יִמְרוּ מִצְרַיִם
לְמִימַר בְּכִי שָׂתָא
אֶפְקָתָנּוּ לְקַטְלָא יִתְהוֹן
בְּיָדֵי מַוְרִיא וְלִשְׁחִיתָהוֹן
מֵעַל אֶפְרֵי אֶרְעָא הַיּוֹב
מִתְקִיף רוּחְךָ וְאֵתִיב מִן
בִּישְׁתָּא דְּמִלֵּל שָׂתָא
לְמַעַבְדָּא לְעַמְּךָ: י' אֲדַפֵּר
לְאֲבָרָהֶם לִיצְחָק
וּלְיִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ דִּי
בְּמִיתָא לָהוֹן בְּמִימְרָךָ
וּמִלֵּלָא עֲמָהוֹן אֶסְגִּית
בְּנִיכּוֹן בְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָא וְכִל
אֶרְעָא הַזֹּאת דִּי אָמַרְתִּי
אֲתָן לְבְנֵיכּוֹן וְנִחְסָנּוּ
לָעַלְם: י' וְתֵב י' מִן
בִּישְׁתָּא דִּי מִלֵּל לְמַעַבְדָּא
לְעַמְּךָ: טו וְאֵתִיב וְנָחֲתָ
מִשָּׁה מִן מוֹרָא וְתֵרִין
לְיִתְיָסְחָדוּתָא בְּיָדָהּ לְיָתִי
כְּתִיבִין מִתֵּרִין עֲבָרֵיהוֹן
מִכָּא וּמִכָּא אֲנּוּן כְּתִיבִין:
טו וְלִיִּתְיָא עוֹבְדָא דִּי
אֲנּוּן וְכִתְבָא כְּתָבָא דִּי
הוּא מִפְּרִשׁ עַל לְיָתִי:
בעל המורים

כמד דלס ויחל: (יג) זכור לאברהם ליצחק
ולעכבאל עבדך: כחן הקדים אבות לעבדך
וכפי עקב זכור לעבדך לאברהם וגו' הקדים

הורא זכור לאברהם עבדך: י' לב שבת ל' מ' הורא מ' וקרא: וינחם ה' על סוֹדֵרִין קח: מזה וזוה
ס' מניחם סו: וסלח אבות טו: מ' הורא מ' מפתים: רש"י

עליהם לא יכלם: (יא) למה ה' יחרה אפך. כלום
מתקנא אלא חכם בחכם גדול בגבור: (יג) והנחם.
התעשת מחשבה אחרת להיעיב להם: על הרעה. אשר
חשבת להם: (יג) וזכור לאברהם. אם עבדו על עשרת
הדברות. אברהם אביהם נתנסה בעשר נסיונות ועדיין
לא קבל שכרו ב תנאו לו וילאו עשר בעשר: לאברהם
ליצחק ולישראל. אם לשרפה הם זכור לאברהם ל
שמר עמלו להשרף עליך בזור כשדים. אם להריגה
זכור ליצחק ששפט זוארו לעקידה. אם לגלות זכור
ליעקב שנלה לחרוץ ואם אינן נלוצין בזכותו מה אתה
עוקר שפתי הכמים

אין זס לבון קסה אבל כאן לא כתיב אחרינו לאמר הוא לבון קושי: ב דללתי מאי זכור לאברהם אם הוא סיס נדיק סר
כבר קבל שכרו ומה לו לנצח: ל דללתי למה נזכרו שלבתן באברהם כני: מ מעשה נסים הוא סייט מ"ס סתמיס וספ"ר דס"ו
תקוקס

וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ ית קָרָא
עֲמָא כַד מִיבְבִּין נֶאֱמַר
מִשָּׁה קָרָא קָרָא בָּא
בְּמִשְׁרִיתָא: יֵי וַיֹּאמֶר לָא
קִלְבִּירִין דְּנִצְחִין בְּקִרְבָּא
וַאֲפֵי לָא קָרָא חֲלָשִׁין
דְּמִתְבְּרִין קָרָא דְמִתְבְּרִין
אֲנָא שְׁמַע: יֵי וְהָנָה כַּד
קָרִיב לְמִשְׁרִיתָא וְחֹזָא
יֵי עֲגֵלָא וְהַנְגִין וְחִקִּיף
רוּגְזָא דְמִשָּׁה וְרָמָא
מִדּוּחֵי יֵי לְחִמָּא וְתִבְר
יֵי תַחֲוֹן בְּשַׁפְלֵי טוּרָא:
וְנִסְכִּיב יֵי עֲגֵלָא דִּי
עֲבָדוּ וַאֲקִיד בְּנוּרָא וְשָׁף
עַד דְּהָנָה דְּקִיק וְזָרָא עַל
אֲפִי מִיָּא וְאַשְׁקִי יֵי בְּגִי
יִשְׂרָאֵל: כֹּא נֶאֱמַר מִשָּׁה
לְאַהֲרֹן מַה עֲבַד לָךְ עֲמָא
דְּהִין אֲרִי אִיתִיתָא עֲלֵיהִי
חִיבָא רַבָּא: כֹּא וַאֲמַר
אַהֲרֹן לָא יִתְקַף רוּגְזָא
דְּרַבּוּנֵי אֲתָּא יֵדְעָתָּ יֵי
עֲמָא אֲרִי בְּכִישׁ הוּא:
כֹּא וַאֲמַר לִי עֲבִיד לָנָא
דְּחָן דִּי יִהְיוּ קְדָמָנָא
בְּעַל הַטּוֹרִים

חֲרוֹת עַל-הַהָרֹת: יֵי וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ
אֶת-קוֹל הָעָם בִּרְעָה בְּרַעוּ ק' וַיֹּאמֶר
אֶל-מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה:
יֵי וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין
קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי
שְׁמַע: יֵי וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל--
הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֶל וּמַחֲלֹת
וַיַּחֲרֹ-אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ סִידוֹ ק'
אֶת-הַהָרֹת וַיִּשְׁבֵּר אֶתָּם תַּחַת
הָהָר: כִּי־יָקָח אֶת-הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר-דָּק
וַיִּזֹּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשָּׁק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן
מַה-עָשִׂיתָ לָּךְ הָעָם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ
עָלֶיךָ חַטָּאת גְּדֹלָה: כֹּא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן
אֶל-יַחֲרָאף אֲדָנִי אַתָּה יֵדְעָתָּ אֶת-
הָעָם כִּי בִרְעָה הוּא: כֹּא וַיֹּאמְרוּ לִי

חֲרוֹת עַל-הַהָרֹת: יֵי וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ
אֶת-קוֹל הָעָם בִּרְעָה בְּרַעוּ ק' וַיֹּאמֶר
אֶל-מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה:
יֵי וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין
קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי
שְׁמַע: יֵי וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל--
הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֶל וּמַחֲלֹת
וַיַּחֲרֹ-אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ סִידוֹ ק'
אֶת-הַהָרֹת וַיִּשְׁבֵּר אֶתָּם תַּחַת
הָהָר: כִּי־יָקָח אֶת-הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר-דָּק
וַיִּזֹּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשָּׁק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן
מַה-עָשִׂיתָ לָּךְ הָעָם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ
עָלֶיךָ חַטָּאת גְּדֹלָה: כֹּא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן
אֶל-יַחֲרָאף אֲדָנִי אַתָּה יֵדְעָתָּ אֶת-
הָעָם כִּי בִרְעָה הוּא: כֹּא וַיֹּאמְרוּ לִי

חֲרוֹת עַל-הַהָרֹת: יֵי וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ
אֶת-קוֹל הָעָם בִּרְעָה בְּרַעוּ ק' וַיֹּאמֶר
אֶל-מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה:
יֵי וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין
קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי
שְׁמַע: יֵי וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל--
הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֶל וּמַחֲלֹת
וַיַּחֲרֹ-אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ סִידוֹ ק'
אֶת-הַהָרֹת וַיִּשְׁבֵּר אֶתָּם תַּחַת
הָהָר: כִּי־יָקָח אֶת-הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר-דָּק
וַיִּזֹּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשָּׁק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן
מַה-עָשִׂיתָ לָּךְ הָעָם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ
עָלֶיךָ חַטָּאת גְּדֹלָה: כֹּא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן
אֶל-יַחֲרָאף אֲדָנִי אַתָּה יֵדְעָתָּ אֶת-
הָעָם כִּי בִרְעָה הוּא: כֹּא וַיֹּאמְרוּ לִי

חֲרוֹת עַל-הַהָרֹת: יֵי וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ
אֶת-קוֹל הָעָם בִּרְעָה בְּרַעוּ ק' וַיֹּאמֶר
אֶל-מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמַחֲנֶה:
יֵי וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין
קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי
שְׁמַע: יֵי וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל--
הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-הָעֵגֶל וּמַחֲלֹת
וַיַּחֲרֹ-אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ סִידוֹ ק'
אֶת-הַהָרֹת וַיִּשְׁבֵּר אֶתָּם תַּחַת
הָהָר: כִּי־יָקָח אֶת-הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשָׂה
וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד אֲשֶׁר-דָּק
וַיִּזֹּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשָּׁק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן
מַה-עָשִׂיתָ לָּךְ הָעָם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ
עָלֶיךָ חַטָּאת גְּדֹלָה: כֹּא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן
אֶל-יַחֲרָאף אֲדָנִי אַתָּה יֵדְעָתָּ אֶת-
הָעָם כִּי בִרְעָה הוּא: כֹּא וַיֹּאמְרוּ לִי

עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו
 כי־זה משה האיש אשר העלנו
 מארץ מצרים לא ידענו מה־היה
 לו: ויאמר להם למי־זהב התפרקו
 ויתנו לי ואשלכהו באש ויצאה־ענן
 הזה: כה־ירא משה את־העם כי־פרע
 הוא כי־פרעה אהרן לשמחה
 בקמיהם: כי ויעמד משה בשער
 המחנה ויאמר מי ליהוה אל־י
 ויאספו אליו כל־בני לוי: כי ויאמר
 להם כה־אמר יהוה אלהי ישראל
 שימו איש־חרבו על־ירכו עברו
 ושובו משער לשער במחנה והרגו
 איש־את־אחיו ואיש את־רעהו
 ואיש את־קרבו: כה ויעשו בני־לוי
 כדבר משה ויפל מן־העם ביום
 ההוא אבשלשת אלפי־איש: כס ויאמר
 משה מלאו ידכם היום ליהוה כי
 איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם
 היום ברכה: ליהי ממחרת ויאמר

ר' יצחק

ארי דין משה גברא די
 אסקנא מארעא למצרים
 לא ידענא מה הנה לה
 כי ואמרית להון למן
 דהבא פריקו ויתבו לי
 ורמיתיה בגורא ונפק
 ענא דדין: כה ויהא
 משה ית עמא ארי במיל
 הוא ארי במילגון אהרן
 לאסכותהון שום ביש
 לדריהון: כי נקם משה
 בתרע משריתא ואמר
 מן דחליא דיי ייתון לתי
 ואתפנשו לותה כל בני
 לוי: כי ואמר להון פדגן
 אמר יי אלהא דישראל
 שויו גבר חרבה על ירכה
 עברו ותובו מתערע לתרע
 במשריתא וקטולו גבר
 ית אחיהו וגבר ית חברה
 ואנש ית קריבה
 כה ועבדו בני לוי
 כפתגמא דמשה ונפל מן
 עמא ביוםא ההוא
 פתלתא אלפין גברא:
 כס ואמר משה קריבו
 ידכון קרבנא יומא דין
 קדם יי ארי גבר בברה
 וב אחיהו ואלאיתאת
 עליכון יומא דין ברכן:
 ליהנה ביוםא דבתרהו

תו"א ואלשכח סגולת משה מלכא כס
 כי פרוע הוא שבת קדש ויעמוד משה
 יומא ס:

בעל המורים

רב גרמו לכה נעשהו: (כס) פרוע. כל די
 פרוע הוא ויהא יסיר פרוע פה פלוט טפח

ונסמיונות לפני המקום: (כד) ואומר להם. דבר אחד
 למי זה לבד ק וסמיהו והתפרקו ויתנו לי: ואשלכהו
 באש. ולא ידעתי שילא הענן הזה ר וילא: (כס) פרוע.
 מגולה נתגלה שמהו וקלנו כמו ופרע את ראש האשה:
 לשמצה בקמיהם. להיות להם הדבר הזה לגנות כפי
 עיקר שפתי הכמים

סוללים חמיר בדרך הרע: ק ר' זלדאחנאל אמר אלא למי זהב וסמיהו התפרקו: ר וילא משמע שילא מעמלו ולא ידע
 מהו כלום ומה שחב לליל ולך אותי כדעת העלים ממנה יכו: ש ויתפרס מי לה' מי הוא הויה את ה' הוא יבא אלי:
 ת דקל כיון דכל שבת לוי כשרים היו מצי הרבו איש את אחיו בא אחיו ג' כול לוי ע"פ אחיו מחמו: א מתחלה כיו

סבכור ס

מִשֶּׁה אֶל־הָעַם אַתֶּם חֲטֵאתֶם
חֲטֵאתֶם גְּדֹלָה וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֶל־יְהוָה
אֲוִלִי אֲכַפְּרָה בְּעַד חֲטֵאתֵכֶם׃
לֹא יֵשֵׁב מִשֶּׁה אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי
חֲטֵאתֶם הַזֶּה חֲטֵאתֶם גְּדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ
לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב׃ לַדְּבָרֵהָ אִם־תֵּשֶׂא
חֲטֵאתֶם וְאִם־אֵין מִחְנִי נָא מִסְפָּרָךְ
אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ׃ לֹא יֹאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה מִי אֲשֶׁר חֲטֵאתִי אֲמַחֲנוּ
מִסְפָּרִי לַדְּבָרֵהָ לָךְ וְנָחָה אֶת־הָעַם
אֶל אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ הִנֵּה מִלֵּאכִי
יֵלֶךְ לִפְנֶיךָ וּבָיִים פִּקְדֵי וּפְקֻדֹתַי
עֲלֵהֶם חֲטֵאתָם׃ יֵה וַיִּנָּף יְהוָה אֶת־
הָעַם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָעֹלָל אֲשֶׁר
עָשָׂה אֱהֲרֹן׃ ס לג ׀ וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּךְ עֲלֵה מִזֶּה אֶתְּהָ וְהָעַם

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְעַמָּא אַתְּוּ
חֲבֵתוֹן חֹבֵא רְבָא וְכַעַן
אֶסְכֶּד קִדָּם יִמָּאִים אֲכַפֵּר
עַל חֻבִּיכוֹן׃ לא וְתַב
מֹשֶׁה לְקִדָּם יִי וַיֹּאמֶר
בְּבָעֵי חֵב עַמָּא הָדִין
חֹבֵא רְבָא וְעַבְדֵּי לַחֹן
דַּחֲלִין דְּרַהֲב׃ לֹא וְכַעַן אִם
שִׁבְקַת לַחֻבִּיהוֹן וְאִם
לֹא מַחְנִי כְעַן מִסְפָּרָךְ דִּי
כְּתִיבְתָּא׃ לג וַיֹּאמֶר יִי
לְמֹשֶׁה מִן דִּי חֵב קִדָּמִי
אֲמַחֲנָה מִסְפָּרִי׃ לֹא וְכַעַן
אֲוִלֵּי דְבִרְיָת עַמָּא לֹאֲתֵר
דִּי מִלֵּאכִי לָךְ הֵא מִלֵּאכִי
יֵלֶךְ קִדָּמָךְ וּבָיִים
אֲמַעֲרֹתִי וְאֲמַעֲרֵ עֲלֵיהוֹן
חֻבִּיהוֹן׃ לה וְכַמָּא יִי יֵת
עַמָּא עַל דִּי אֲשֶׁר־עַבְדֵּי
לְעַנְיָא דִּי עַבְדֵּי אֱהֲרֹן׃
׀ וְכַלִּיל יִי עַם מֹשֶׁה אֲוִלֵּי
סָק מִכָּא אַתְּ וְעַמָּא
ר״א אֵלֶּה חֲטֵא יוֹמָא מִן עֲוִנוֹן מִן
וְכַעַן לֹס יוֹמָא מִן׃ וְכַסּוּ אֵין מַחְנִי
גִּבְרִית לֹא רְבָא כְּכֹחַ יִי כֹסֵס יִי וְכַסּוּ
׀ דִּי מִסְפָּרִי קִדָּ

בעל המורים

אף ענין חטאתה : (א) אכפרה : כי חטאת
דִּי וְכַלִּיל אֲכַפְּרָה עֵינוּ בְּמַחְנֵה וְכַי שְׁמֵאֵר
לְעֹלָם יֵה אֵלֶּה חֲטֵאֵי דְּכֹסֵס הַמִּינִים אֲכַפְּרָה
בְּעַד חֲטֵאֵיהֶם לְהַסְלֵל עֲלֵיהֶם מַחְנֵי אֲכַפְּרָה עֵינוּ
בְּמַחְנֵה : (ב) כֹּסֵס מִלֵּאכִי יֵלֶךְ לִפְנֶיךָ מִלֵּאכִי
עֹלָם גִּבְרִי מִלֵּאכִי וְכַלִּיל יִי עַם מֹשֶׁה אֲוִלֵּי
גִּבְרִי עֹלָם כְּכֹחַ הַכֹּסֵס׃ גִּבְרִי עֹלָם כְּכֹחַ הַכֹּסֵס׃

רש"י

למקום : כי איש . מכס יומא ידו בצנו ב ובאחיו :
(ג) אכפרה בעד חטאתכם . אשים כופר וקנות וסתימה
לנגד ג חטאתכם להכדיל ביניהם ובין החטא : (א) אלתי
דוב . אתה הוא שגמרת להם ד שהפעת להם וזה וכל
חפס מה יע ו שלא יחטאו משל למלך שהיה מחביל
ומסקה את כנו ומקשטו ויחילה לו כיס בצוארו ומעמידו
בפתח בית זונות מה ישפה הכן שלא יחטא : (ב) ועתה
אם תשא חטאתם . הרי טוב איני אומר לו מחני :
ואם אין מחני . וזה מקרא קצר וכן הרבה : במספרך
מכל התורה כולה שלא יאמרו עלי שלא הייתי כדלוי
לכש עליהם רחמים : (ג) אל אשר דברתי לך .
עיקר שפתי חבמים

בכורים פונדים משתה חביו אהם חתתו ומתחננו במילוי ידיים : ב אף דכתיב כתיב רק את אחיו רעשו
וקרבו אל לזרם אמר כי לא יחוו גס כן בטעם : ג כי רש"י סיבר אשר כל בעד במקרא הוא לשון נגד לכ"פ אכפרה לשון
קוטה וסתימה נגד וכו' : ד קל' למה אמר משה אלוהי וזה ולא כתמא אלוהים אלוהים לכן פ' דלא לר"ז כוס אהם גרמת
מי : ה ר"ל כנס של לי ולו ולזה הכמוסים ילל דיוור וכו' פירושם פלי עלך עליהם הכל הכא פירושם לוי יחזק וכו' ע"ן
כפ' מ"ג : ו דקל' לא כולה לבוניהם ומכו והנה מל' כי ילך לפניה לכן פירש דור רעה למה דמתחלה הס' י' ר"ל אכפרה פירושם

אֲשֶׁר הָעֲלִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרַעְךָ
אֶתְנֶנָּה: וְיִשְׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מִלְּאָךְ
וְגִרְשָׁתִי אֶת־הַבְּנֵי־הָאֲמֹרִי וְהַחֲתִי
וְהַפְרִי־י הַחַיִּי וְהַיְבוֹסִי: וְאֶל־אֶרֶץ
זֹבֶת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ כִּי לֹא אֶעֱלֶה
בְּקֶרְבְּךָ כִּי עִם־קִשָּׁה־עֶרְפָּה אַתָּה
כִּן־אֲבָלְךָ בְּדֶרֶךְ: וְיִישְׁמַעֲהֶם אֶת־
הַדְּבָרִה־רַע הַזֶּה וְיִתְּנֵם לְאִשְׁתּוֹ
אִישׁ עֲדִיו עַל־ז: הִנֵּי־אָמַר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה אָמַר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם
עִם־קִשָּׁה־עֶרְפָּה רַגַע אֶחָד אֶעֱלֶה
בְּקֶרְבְּךָ וְכִלְיֹתֶיךָ וְעַתָּה הוֹרֵד עֲדִיךָ
מֵעֲלֶיךָ וְאִדְעָה מָה אַעֲשֶׂה־לָּךְ:
וְיִתְּנֵצְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֲדִידִם
מִתְּרוֹבֵב: וְיִמְשָׁה יִבְקַח אֶת־הָאֵהָלָה

דאסקתא בארעא
דמצרים לארעא די
קמיית לאברהם ליצחק
לייעקב למימר לבניה
אתננה: ויאשלח קדמך
מלאכא ואתרף ית
בנענאי אמוראי ותתאי
ופרואי תואי ויבוסאי:
לארעא עבדא חלב
ודבש ארי לא אסלק
שכנתי מבניה ארי עם
קשי קדל את דילמא
אשיצנד באר חא:
ושמע עמא ית פתגמא
בישא הדין ואתאכלו
ולא שריו גבר תקון וינה
עלוי: הוואמר יי למשה
אימר לבני ישראל אתון
עם קשי קדל שעה חדא
אסלק שכנתי מבניה
ואשיצנד וכען אעדי
תקון וינה מבנה גלגל קדמי
מהא עבד לך: ויאעד יא
בני ישראל ית תקון
ויניהון במטרא דחורב:
וימשה נסיב ית משכנא

בעל הטורים

(א) העלות. כי דין ודבר ובענין מלכים
כענין כח. כענין מן האל נכח.
כענין שכול שטור גלות נגד גלות וכו'
כענין מלך מלכים כענין מן האל וכו'
(ב) עדי. כי כענין. דין ודבר וכו'
כענין שכול שטור גלות נגד גלות וכו'
(ג) עדי. כי כענין. דין ודבר וכו'
כענין שכול שטור גלות נגד גלות וכו'

תואי הודר עדין מ' הודר מ' נח: ויהללו בני שבט פת: ספר חורב שבט פת' ומש יקח
נכוח כג שבט פת כענין קי מ' הודר מ' נחשית ופ' כחורב:
שנחגלו לבני עדים כמו שדרשו ר"ל כענין דוב עשן ענן זכר וכו' וכסף כחל לים עשן ענן זכר וכו'
זכר שכול עדין על כוס: (ה) הודר. מ'. כחור עדין. כחף עשין הודר ללבים. הודר חוסם אל חמים כענין. על חוסם ית הודר עדין סיה עדין סיה עדין
סוף והחמה כענין כחף עשין הודר וכמו דכחל סיה עשין חוסם אל חמים להכריד עדין עדין עדין על הכורע על

רשי

(ב) וגרשתי את הבנעני וגו'. ששה אומות הן והגרשתי
עמד ופנה מפניהם מאליו: (ג) אל ארץ זבת חלב
ודבש. חזי אומר לך ז להעלותם: כי לא אעלה
בקרבתך. לכן אומר לך ח ושלחתי לפניך מלאך:
כי עם קשה עורף אתה. וכעשינתי בקרבכם ואחס
ממרים כי מרבה אני עליכם ועם: אבלך. לי כליון:
(ד) דבר הרע. שאין השכינה טורה ומהלכת עמם:
איש עדיו. כתרסם שניתנו להם בחורב כשאמרו נעשה
ונשמע: (ה) רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך.

עיקר שפתי הכמרים

דקאי על הפסוק לך פלה מזה וגו' אל חל זכר וגו': ח דזה עשן חלילי הכה מלאכי יקח לפניך מטעם כי לא אעלה וכו':
ו לא קאי האכרית עדים כי לא ביין לידע מס לשנות כזה: י לא כסכרו עדים כעדי כסיו כזה חורב כסר וכו' וכו'

וְנִטְהָרְנוּ וּמִתְוַיֵּץ לַמַּחֲנֶה הָרַחֵק מִן
הַמַּחֲנֶה וְקָרָא לוֹ אֱהִל מוֹעֵד וְהָיָה
כָּל־מִבְקֶשׁ יְהוָה יֵצֵא אֶל־אֱהִל
מוֹעֵד אֲשֶׁר מִתְוַיֵּץ לַמַּחֲנֶה :
וְהָיָה בִּצְאֹת מִשֶּׁה אֶל־הָאֱהִל
יָקוּמוּ כָּל־הָעָם וְנִצְבוּ אִישׁ פֶּתַח
אֹהֶלוֹ וְהָבִיטוּ אַחֲרֵי מִשֶּׁה עַד־בֹּאוֹ
הָאֱהִלָּה : וְהָיָה כִּבְּא מִשֶּׁה
הָאֱהִל הִירְדַּע מוֹד הָעֶנָן וְעַמְדַּת
הָאֱהִל וְדִבֶּר עִם־מִשֶּׁה : וְרָאָה כָּל־
הָעָם אֶת־עַמּוּד הָעֶנָן עֹמֵד פֶּתַח
הָאֹהֶל וְכֹסֶם כָּל־הָעָם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ
פֶּתַח אֹהֶלוֹ : וְדִבֶּר יְהוָה אֶל־מִשֶּׁה
פָּנִים אֶל־פָּנִים בְּאֲשֶׁר יִדְבֹּר אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל־הַמַּחֲנֶה

וְפָרְסָה לָהּ כִּפְרָא
לְמִשְׁרֵתָא אַרְחִיק מִן
מִשְׁרֵתָא וְקָרִי לָהּ מוֹעֵד
בֵּית אוֹלָפְנָא וְהָיָה כָּל
דְּתַבַּע אוֹלָפֵן מִן קֳדָם יי
נִפְק לְמִשְׁכַּן בֵּית אוֹלָפְנָא
דִּי כִפְרָא לְמִשְׁרֵתָא :
וְהָיָה כְּדִן נִפְק מִשֶּׁה
לְמִשְׁכַּנָּא קִימִין כָּל עַמָּא
וּמִתְעַתִּין גְּבַר בְּתַרַע
מִשְׁכַּנָּא וּמִסְתַּכְלִין אַחֲרֵי
מִשֶּׁה עַד דְּעָלָא לְמִשְׁכַּנָּא :
וְהָיָה כְּדִן עָלָא מִשֶּׁה
לְמִשְׁכַּנָּא נְחִית עַמְדָּא
דְּעַנְנָא וְקָאִים בְּתַרַע
מִשְׁכַּנָּא וּמִתְמַלָּא עִם
מִשֶּׁה : וְחָזָן כָּל עַמָּא
יֵת עַמְדָּא דְּעַנְנָא קָאִים
בְּתַרַע מִשְׁכַּנָּא וְקִימִין כָּל
עַמָּא וּסְגִידִין גְּבַר בְּתַרַע
מִשְׁכַּנָּא : וְיִי וּמִתְמַלָּא יי
עִם מִשֶּׁה כִּמְלָא עִם
מִמְלַל כִּמְא דְּמִמְלַל גְּבַר
בְּעַל הַטּוֹרִים

כְּדִין לְשׁוֹת סִימֵן כְּעֵד עֵלָא וְהִלִּים לְבָדָס :
(י) וְהָיָה כָּל מִבְקֶשׁ ה' יֵצֵא. מִכָּאן מִשְׁכַּן
אֵלֶּם לְגַלּוּת כְּדִי יִמְלֹד מוֹרֵה : (יח) וְדִבֶּר אֵלֶּם
אֵל דְּעָלָא. בְּגִימָא שְׂחָא מִכְּבִיר לוֹ מִיָּס :

ר'א' ו'כ'ט'ו' א'ח'ר'י ק'דוּשִׁין לֵג : וְדִבֶּר ה' אֵל בְּרָכּוֹס כֹּג פִּקְרִישׁ פִּ"ג פִּ"ח' פ' הַשְׁכֵּר פ' וְהַשְׁתַּחֲוּוּ

ר'י"ח

עם הקדוּשׁ : (י) והשתחוּוּ. לשכינה : (יח) ודבר
ה' אל משה פנים אל פנים. ומתמלל עם משה :
ושב אל המחנה. לאחר שדבר עמו ע היה שב משה
אל המחנה וממלך לזקנים מה שלמד והדבר הזה פ נהג
משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר שהרי
בשבעה עשר בתמוז נשתכרו הלוחות וי"ח שרק את
העגל ודן את ההוטאים ובי"ט עלה שנאמר והי ממתחת
ויאמר משה אל העם וגו' ועשה שם ארבעים יום ובהם
רחמים שנאמר והתנפל לפני ה' וגו' ובר"ח הלול נאמר
לו ועלית בבקר אל הר סיני לקבל לוחות האחרונות
ועשה שם מ' יום שנאמר בהם ואנכי עמדתי בהר כימים
הראשונים וגו' מה הראשונים בראון אף האחרונים בראון
אמור משהתאמלעיים היו בבעש. ב' בחשירי נתרצה
הקב"ה לישראל בשמחה ובלב של ואמר לו למשה שלחתי
כדברך ומסר לו לוחות אחרונות וירד והתחיל ללוחות על
מלכת המשכן ועשאוהו עד ה' בניסן ומשהקס לא נדבר
עמו עוד אלא מאהל מועד : ושב אל המחנה. תרגומו

מנוחה לרב ל מנוחה לתלמיד : הרחק. אלפים אמה בו
כענין שנאמר אך רחוק יהיה בנייכם ובינו כאלפים אמה
במה : וקרא לו. והיה קורא לו אהל מועד הוא בית
ועד לעדקסי מורה : כל מבקש ה'. מכאן למבקש
פני זקן כמקבל פני שכינה : יצא אל אהל מועד.
כמו יואל. ד"ה והיו כל מבקש ה' אפילו מלאכי השרת נ
כשהיו שאלים מקום שכונה הדברים אומרים להם הרי
הוא כהלוו עם מה : (ט) ורוח. ולפני הוה : בצאת
משה מן המחנה. ללכת אל האהל : יקומו כל העם.
עומדים מפניו ואין יושבין עד שנתכנס מהם : והביטו
אחרי משה. לשבחאשרי ילוד אשה שכן מובטח שהשכינה
תכנס אחריה לפתח אהליו : (ע) ודבר עם משה.
כמו מדבר עם משה. תרגומו ומתמלל עם משה שהוא
כבוד שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו ואינו קורא
מדבר (בש"ח) אליו כשהוא קורא מדבר (בסירק)
פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו וההדוּשׁ שומע
מאליו וכשהוא קורא מדבר (בש"ח) משמע שהמלך מדבר

עיקר שפתי חכמים

אחר מעשה עגל אלה פ' שמה חורב וחסר ביין לפני מזה : ל מנוחה להקב"ה מנוחה למשה : מ כדו שיכולין כל מבקשי
ה' לבוא בשבת לאלה משה : נ מבינו דל מזה ליה : ע דל"ס למע היה שב אל המחנה : פ ר"ל פדל לימודו פיה מו"ח

וַיִּתְּעַבְדוּ לָנָא פִּרְיִשֵּׁן לֵי
וַיִּלְעַמְדוּ מִשְׁנֵי מִכָּל עַמָּא
דִּי עַל אֲפִי אֶרְעָא :
וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה אַף יֵת
פְּתִיחָא הַדִּין דִּי מִלְּתָא
אֲעֵבֵד אֲרִי אֲשַׁבְּתָא
רַחֲמִין קֳדָמִי וּרְבִיתְךָ
בְּשׁוֹם : יי וַיֹּאמֶר אֲחֻזִּי
כְּעַן יֵת יִקְרֶךְ : יי וַיֹּאמֶר
אָנָּא אֲעֵבֵר כֹּל מִזִּבִּי עַל
אֲפִי וְאֲקִרִי בִשְׂמָא דִּי
קֳדָמְךָ וְאֲחֻזִּי לְמֵן דֹּאחֻזִּין
וְאַרְחִם עַל מֵן דֹּאֲרַחִם :
כ וַיֹּאמֶר לֹא תִכּוֹל לְמַחֲזִי
יֵת אֲפִי שְׁכֹנְתִי אֲרִי לֹא
יִחֻזִּנִי אֲנִישָׁא וְיִתְקִים :
כא וַיֹּאמֶר יי הָא אֲתֵר
מִתְקֵן קֳדָמִי וְתִתְעַבֵּד
עַל מִנְרָא : כב וַיְהִי בִּמְעַבְר
יִקְרִי וְאֲשׁוּיָנָה בִּמְעַרְת
מִנְרָא וְאֲגִין בְּמִימְרֵי עֲלָךְ
עַד דֹּאֲעֵבֵר : כג וְאַעֲדִי יֵת
דְּבִרַת יִקְרִי וְתִחֻזִּי יֵת
בְּעַל הַמִּזְבֵּיחַ

הוֹיָא וְחַנּוּכִי אֵלֶם בְּרֻטָּם שֶׁס־ט לֹא יִרְאַת מַגִּילָה יֵשׁ יִבְמוֹת חַיִּים וְיִסְדָּקִי אֶת בְּרוּמֹס / מַחְנוֹס לֵא : וְזֹלָתָּ הֵיאָ ס' כֹּחוֹס ט' פְּקוּדֵי :

עֲבִירָךְ. וְהִנֵּה מוֹדְלִים בְּדַבַּר הַזֶּה מִכָּל הָעָם כְּמוֹ וְהִנֵּה
הָיָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל גּוֹ' (יו) גַּם אֶת הַדְּרָבֵר הַהוּא.
שֶׁלֹּא תִשָּׂא שְׂכִינְתִּי עוֹד עַל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲשֶׁר אֵין
לָבִירֹן שֶׁל בְּלִעַם הָרֶשַׁע עַל שְׂרִיית שְׂכִינָה אֵלָּא כּוֹפֵל
וְגוֹלֵי עֵינֵי כְּנוֹ וְאֵלֵּי דָבָר יִגְוֹבֵן שׁוֹמְעִין עַל שִׁלָּה
(יח) וַיֹּאמֶר הָרֹאנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ. רָאָה מִשֶּׁהָ הִשִּׁיב
עַתָּה רָאוֹן וּדְבָרָיו וּכְבוֹלֵינִי ג' הוֹסִיף לִשְׁלֹל הַרְחֹמֹתוֹ
מִרְחֵמָיִם כְּדוֹדוֹ (יט) וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲעִבִּיר אֹתָךְ. הַגִּיעִי
לְמִדָּה שֶׁתִּחְלֶה בְּכַדּוּדֵי יָמָא שֶׁאֵרֶשֶׁת אֹתָךְ לְרִחוֹת לִפִּי שֶׁאֵין
רוּחָה וְרִירָךְ לְלִמְדָךְ סִדֵּר תִּחְלֶה שֶׁשֶּׁנֶּאֱרַכְתָּ לְבָקֶשׁ רַחֲמִים
עַל יִשְׂרָאֵל הַכּוֹכֵר לִי זְכוֹת אֲבוֹת כְּסִדּוֹר אֶתָּה שֶׁאֵת תִּמְנָה
זְכוֹת אֲבוֹת אֵין עוֹד תִּקְוָה אֲנִי אֲעִבִּיר לָךְ מִדַּת טוֹבֵי
לְפָנֶיךָ עַל הָאֹרֹךְ בִּקְשָׁתָּ לָפֹנִן בְּמַעֲרֶה וּקְרָאתִי בְּשֵׁם ה'
לְפָנֶיךָ. לְלִמְדָךְ סִדֵּר בִּקְשָׁתָּ רַחֲמִים אֲף אֵת תִּחְלֶה זְכוֹת
אֲבוֹת. וְכִסְדֵּךְ הֵז שֶׁאֵתָּה אֹתִי מְשׁוֹפָן וּקְרָא י"ג
מִדּוֹת הוּא מִלְחָמָה אֵת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת כֵּן וְע"ז שִׁיזְכִּירוּ לְפָנֶי
רַחֲמֵם וְהַנֵּן. יִהְיוּ נִגְנִין כִּי רַחֲמֵיךָ לֹא כֵּלִים: וְחִבּוּתֵי
עִיבָרָה שֶׁפָּתַח

[illegible]

אחרי ופני לא יראו : פ חמישי
 לר "נאמר יהוה אל משה פסל
 לך שני לוחות אבנים כראשנים
 וכתבתי עליהם את הדברים
 אשר היו עליהם הלוחות הראשנים
 אשר שברת : ויהיה נכון לבקר
 ועלית בבקר אל ה' ונצבת
 לי שם על ראש ההר : ויאיש לא
 יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל
 ההר גם הצאן והבקר אל ירעו
 אל מול ההר ההוא : ויפסל שני
 לוחות אבנים כראשנים וישבם
 משה בבקר ויעל אל ה' ויבא
 באשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני
 לוחות אבנים : וה' ירד יהוה בענן
 ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה :
 ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה

הוא פסל לך שני לוחות אבנים : ויאיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא : ויפסל שני לוחות אבנים : וישבם משה בבקר ויעל אל ה' ויבא באשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים : וה' ירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה : ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה

ר"ח

בעל הטורים

בשם לומר (ג) וגם ח"ס : כל דין ואמר
 וגם ח"ס : היום מונח פסל ח"ס : ח"ס י"ח
 נכח לא יספור על נטולתו לעבור על כבוד :

לו המלך אתה קרעת אותה אתה קנה לה נייר אחר
 ואני אכתוב לה בכתב ידי כן המלך : זה הקב"ה השפחות
 אלו ערב רב והשפוחין זה משה ארוסתו של הקב"ה : אלו
 יצאל לכך דאמר פסל לך : (ב) נכון : ל מומין :
 (ג) ואיש לא יעלה עמך : הראשונים על ידי שהיו
 בתשואות מ וולות וקהלות שלטה בהן עין רעה אין לך
 יפה מן האנושיות : (ה) ויקרא בשם ה' : מתרגמין ג
 וקרא בשם דה' : (ו) ה' ה' : מדת רחמים היא אחת
 קודם ם שיחטא ואחת לאחר שיחטא ע ושוב : אל : אף
 זו מדת רחמים וכן הוא אומר אלי אלי למה עזבתני
 ואין לומר למדת הדין למה עזבתני כך מלאתי במחלאת

עיקר שפתי חכמים

ב זה תרגומו של הסודותי חת כפי ופירש' כשהסלך בו : ל כמו שלתי מנות חזין נכון לו שפירשו מומין : וזה
 כמו הנה אמת נכון הדבר שפירשו מוכון : מ לטון הדמות : קול : ב מן התרגום מוכת כי משה הוא הקול והא' ה'
 ם ר"ל ח"ס : שליו לפיו שפתי חכמים : ע ואינו רחמים : הפסוקים כמו מדת חסד בוד' חותיות : ח"ס

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחֲנוּן אֲרֻךְ אַפִּים וְרַב
 חֶסֶד וְאַמֶּת: וְיִצְרַר חֶסֶד לְאַלְפִים
 נִשָּׂא עֵוֹן וּפִשַׁע וְחַטָּאת וְנִקְהָ לֹא
 יִנְקָה פֶקֶד וְעֵוֹן אֲבוֹת עַל בְּנֵי וְעַל-
 בְּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רַבָּעִים:
 וַיִּמָּהַר מִשְׁהוּי קֶדְאֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה:
 וַיֹּאמֶר אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 אֲדַנִּי יִלְךְ-נָא אֲדָנִי בְּקֶרְבְּנוּ כִּי עַם-
 קָשָׁה עֶרְפָּה הוּא וְסִלַּחַת לְעוֹנֵנוּ
 וְלִחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ: שִׁשִּׁי וַיֹּאמֶר
 הִנֵּה אֲנִי כֹרֶת בְּרִית בֵּינֵנוּ כְּלֵי-עֲמֻךְ
 אֶעֱשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא-נִבְרְאוּ
 בְּכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הַגּוֹיִם וְרָאִהָ כְּלֵי-
 הָעַם אֲשֶׁר-אַתָּה בְּקֶרְבּוֹ אֶת-
 מַעֲשֵׂהי חֲוָה כִּי-נִוְרָא הוּא אֲשֶׁר אֲנִי

וְקִשְׁמוֹ: ז' גִּמְר מִיבֹ
 לְאַלְפֵי דְרִין שְׁבַק צִעְוִין
 וְלִמְרוֹד וְלִחֻבִין סִכָּה
 לְדִ תִּיבִין לְאֹרִי תִהֵב
 וְלִדְרָא תִיבִין לֹא מִזְבִּי
 מִסַּעַר חֻבִי אֲבָהֵן עַר
 בְּנִין וְעַל בְּנֵי בְנִין מִרְדִּין
 עַל דְּר תִּלְתִּי וְעַל דְּר
 רַבִּיעִי: ח וְאוֹחִי מִשָּׁה
 וּבְרַע עַל אֲרַעָא וְסִגִּיד:
 וַיֹּאמֶר אִם בְּעֵן אֲשַׁבְּחִית
 רַחֲמִין קֶדְמָךְ יי תִּסְכָּךְ
 כְּעֵן שְׁכִנְתָּא דִּי בִינְנָא
 אֲרִי עִם קָשִׁי קֶדְרָא הוּא
 וְהַשְׁבּוּק לְחֻבִּי
 וְלִחַטָּאתֵנָא וְתַחֲסִנְנָא:
 וַיֹּאמֶר הָא אֲנָא גִּוֹר קִים
 קֶדָם כְּלֵי עֲמֻךְ אֶעֱבִד
 פְּרִישָׁן דִּי לֹא אֶתְבְּרִיא
 בְּכָל אֲרַעָא וּבְכָל עַמֻּמָּא
 וְיִחֻי כְּלֵי עַמָּא דִּי אֶת
 בְּרִיתֵהוּן יִת עֻבְדָּא דִּי
 אֲרִי דְחֵל הוּא דִּי אֲנָא

הולדות אהרן

אל רחום ט: דור אפים מיריון
 דב כחא נ סכרדיו קיא: ז ורב
 חסד רחל הכנה יי: טכא עון יומא
 לו: ונקם שבועות לט יומא טז: ויסתר פשה כסדרין קיא: כנה אכזי ר"ה יז: ורחל כל הכס פקידה שער יב:

רש"י

על מדת פורענות אחת להמש ש מאות שבמדה טובה
 הוא אומר נוצר חסד לאלפים: (ח) וימחר מ' זה.
 כשראה משה שכינה עוברת ושמע קול הקריאה מיד
 וישתחו: (ט) ילך נא ה' בקרבנו. כמו שהבטחת מאחר
 שאתה נוסף עון ואש עם קשה עירוף הוא וימרו כך
 אמרת על זאת פן אכלך בדרך אתה חסלה לעויתו ונז'
 יש כי ת במקום אש: ונחלחנו. ותחגנו לך לנחלה
 (ס"א שתתן לנו) נחלה מיוחדת זו היא בקשת ונפלנו
 אני ועמך א שלא תשרה שכינתך על עובדי כוכבים:
 (י) בורת ברית. על ב זאת: אעשה נפלאות. לי
 ונפלנו שתהיו מובדלים וזו מכל האומות עובדי כוכבים

ארך אפים. מאריך אפו פ ואינו ממחר ליפרע שנה
 יעשה תשיבה: ורב חסד. לזרכי חסד שאין להם צ
 זכיות כל כך: ואמת. לשלם שכר ייב לעשו ראונו:
 (ח) נוצר חסד. שהלם עושה כ לפניו: לאלפים.
 לשני אלפים דורות. עונות. אלו הנדונות. פשעים. אלו
 המרדים שאלם עושה להכעיס: ונקמה לא ינקמה. לפי
 פשוטו משמע שאינו מוותר על העון לגמור אלא נפרע
 ממנו מעט מעט. ור"ד מנקה הוא לכבדו ולא ינקמה
 לשאינן שבים: פוקד עון אבות על בנים. כ"אחוזים
 מעשה אבותיהם בידיהם שכבר פירש במקרא אחר לזאלי:
 ועל רבעים. דור רביעי נמלאת מדה טובה מרובה

עיקר ישפתי חכמים

פ אע"פ שזאת הכס השני מורה לחסר חסדו ויבוס היינו מיד ומדת אף אפים מורה שחלפה להם שחז
 יעשו תשיבה: צ מוכתב ורב חסד מורה שחלפ מוכותיו מיעוים משה כלל חסד: ק נוצר חסד שאלם עושה לא החסד
 שנקב"ם יעשה ולא ייב על זה לשון נוצר: ר מדה זאת מורה שמוחלת ונקמה את העון מכל אכל לא יעשה לו עושה. והמדה
 הכתוב מהכס דבס עושה לו טובה. ומצאנו משמע שזוהו זו מורה שפרע ממנו מעט מעט. ומדבריו הוא שמוחר העון לגמור:
 ש דור אחד נמדת פרעניות היא כמדה עושה ה' מלות כלא ה' דורות שבמדת פרעניות הוא כ' אלפים במדה טובה:
 ח דק"ל אדרבה כשכל שם עם קשה עורף לא ילך עמה עו"פ כי כמו אש וכו': א ח' לו נחלה מיוחדת פ"י שחסי הקבלת
 שכונה בני נלמד: ב פ"י על בקשת ונשינו כמו שכתוב חלפה נמלאת פ"י ונפלנו:

פֶּטֶר שׁוֹר וְשֵׁה: כִּנְפֵּטֶר הַמִּזְרֵת תִּפְדֶּה
בִּשְׁה וְאִם־לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָּתוֹ כֹּל
בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִפְדֶּה וְלֹא־יֵרָאוּ פָנֶי
רִיקָם: כֹּא־שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת בַּחֲרִישׁ וּבִקְצִיר
תִּשְׁבֹּת: כִּי וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ
בְּכוֹרֵי קֶצֶר חֲמִישׁ וְחַג הָאֲסִיף
תִּקְוֶפֶת הַשָּׁנָה: כִּי שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים
בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כִּלְזִכּוּרְךָ אֶת־פָּנֶי
הָאֵל וַיְהִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי כִי־
אוֹרֵישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת־
גְּבֻלְךָ וְלֹא־יִחַמַּד אִישׁ אֶת־אַרְצְךָ
בְּעֶלְתָּךְ לָרְאוֹת אֶת־פָּנֶי יְהוָה

וְלֹא דִילִי וְכֹל בַּעֲרִיךָ
דְּכָרִין תִּקְדֵּשׁ בְּכוֹר תִּזְרֹק
וְאִמֵּר: כִּי בִזְכֹּרְךָ
דְּחִמְרָא תִפְרוֹק בְּאִמְרָא
וְאִם לֹא תִפְרוֹק וְתִנְקֶפֶה
כֹּל בִּזְכֹּרְךָ דְּבִנְיָךְ תִּפְרוֹק
וְלֹא יִתְחַוּוּ קַדְמֵי רִיקָנִין:
כֹּא שֵׁשֶׁת יוֹמִין תַּפְלֵחַ
דְּבִיזְמָא שְׁבִיעָא תִנּוּחַ
בְּזִרְעָא וּבְחִזְדָּא תִנּוּחַ:
כִּי וְחַג אֲדִשְׁבוּעָא תַעֲבֹד
לָךְ בְּכוֹרֵי חֲמִישׁ וְחַג
דְּכִנְשָׁא בְּמִפְקָא דְשַׁתָּא:
כִּי תִלֵּת זְמָנִין בַּשָּׁתָּא
יִתְחַוּוּ כֹל דְּכִזְבִּיךָ קִדְם
דְּבוֹן עֲלָמָא וְיִתְחַוּוּ
דִּישְׂרָאֵל: כִּי אֲרִי אֲתִירְךָ
עֲמִמִּין מִן קַדְמָךְ וְאַפְתִּי
יֵת תְּחִימוֹךְ וְלֹא יִחַמַד
אִנְשֵׁי אֶרֶץ בְּמִסְקָךְ
לֹא תִחַוּוּת קִדְם וְאַתְרָךְ

בעל הטורים

(כ) ולא יראו פני ריקם. וספור ליה שבת
שבתם עמדתם עד: ומה האסיף סוכהדנין י: ומה חגיגה ד: כל זמנך קידושין לר: אה: פני הארון
חגיגה ד: ולא יחמד פסחים ח:

רשי

ועבודת ו' הימים שהתחילו לך יש שנה שהחריש והקציר
אסור ואסור חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר
שך לא תזרע וגו' וי"א שאינו מדבר אלא בשבת והריש
וקציר שהזכיר בו לומר לך מה חריש רשותו ואף קציר
רשות יאך קציר העומר שהוא מזהב ודומה את השבת:
(כג) בבכור קציר חמשים. שאם מביא בו שתי הלחם ו
מין החטים. בכורים. שהוא מנחה ראשונה הבאה מן
ההדש של חטים למקדש כי מנחת העומר הבא בפסח
מין השעורים הוא: וחג האסיף. בזמן שאם אסף
תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו ל' הכנסה לבית
כמו ואספתו אל תוך ביתך: תקופת השנה. שהיא
בחזרת השנה בתחלת השנה הבאה: תקופה. לשון
מסיבה והקפה: (כד) כל זכורך. כל הזכרים ח חסד
הרבה מלות בתורה נאמרו ונכללו ויש מהם שלש פעמים
וארבע לחיוב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין
עשה שבהם: (כד) אוריש. כתרוננו אתה וכן החל
רש וכן יורש את האמורי ל' גירושין: והרחבת את
גְּבֻלְךָ. ואחר הרמז מביא בחבורה ואיך יכול לראות
לפני תמיד לך אני קובע לך ש שלש רגלים הללו:

אשר יפטור זכר את רחמה. פטר. לשון פתיחה וכן
פטור מים ראשית מדון. ת"י של תוכר לשון נקבה היא
מוסב על היולדת: (כ) ופטור חמור. ולא שאר בהמה
עומאה: התפדה בשנה. נותן זה לכהן והוא חולין ביד ד
כהן ופטור חמור מותר בטבולה לעלים: וערפתו.
עורפו בקופין הוא הפסיד ממון כהן לסיכך יופסד ממונו:
כל בכור בנך תפדה. חמשה כלעים פדיונו קצוב
שנאמר ופדויו מכן חדש הפדה: ולא יראו פני ריקם.
לפי פשוטו של מקרא דבר פניו עמו הוא ואינו מוסב
על הבכור שאין מנחות בכור ראשית פנים אלא אחריה
אחרת היא וכשתעלו לרגל לראות לא יראו פני ריקם
מזה עליכם להביא עולת ראשית פנים ולפי מדרש ברייתא
מקרא יתר הוא ומופנה לגורם זה ללמד על הענקות
של עבד עברי שהוא חמשה כלים מין ומין כסדיון
בכור במסכת קדושין: (וכ) בחריש ובקציר תשבות.
למה זכר חריש וקציר ה יש מרבנותיו אומרים על
חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית וקציר של שביעית
היואל למולאי שביעית ללמדך שמוסריו מחול על הקדש
וכך משמעו שבת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות

עיקר שפתי חכמים

ד מנא"כ בשאר פסולי המוקדשין שנס תמורתן בגיוס ועבודה: ה דק"ל לא בשבת אסור גס שאר מלאכות אלא ערב-
שביעית אסור לחרוש שוועל לשביעית וקציר מתבואה שביעית וכו': ו מה חריש בשבת שאין לך חריש כל מזה וכו' ללמד ששלוש
קצור אסורין מלא קציר וגם דומה שבת: ז פ' וכן תתחלת מנחת מן החטים החדשים: ח פ' סמאלאום כך: ט דאל"כ מאי כי
אוריש,

אֱלֹהֶיךָ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: כֹּה לֹא־
 תִּשְׁחַט עַל־חַמִּין דְּסִזְבְּתִי וְלֹא־יִלֵּין
 לְבָקֶר וּבַח חַג הַפֶּסַח: כִּי רֵאשִׁית
 בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשַׁל גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ:
 פֶּשְׁעֵינוּ יִאֲמַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּתֹב־
 לְךָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּי עַל־פִּי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּרְתִּי אֶתְּךָ בְּרִית
 וְאֶת־יִשְׂרָאֵל: כֹּה וַיְהִי־יֵשֶׁם עִם־יְהוָה
 אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה לָהֶם
 לֹא אָכְלוּ וּמִים לֹא שָׁתוּ וַיִּכְתֹּב עַל־
 הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂר־ת
 הַדְּבָרִים: כֹּס וַיְהִי בִּרְדַת מֹשֶׁה מֵהָר
 סִנִּי וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בִּיד־מֹשֶׁה
 בִּרְדָתוֹ מִן־הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי
 קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ: י וַיֵּרָא

תו"א לא תשחט פסחים ה' וצ"י שם סד' ולא ילן שם ט"א: כתב לך ודברים לא גוססין ה' חסודים יד' י
 על פי ודברים לא גוססין ה' חסודים יד' וצ"י שם ט"א: ומשה לא ידע כפי' ה'
 ונמוק יוסר דברי אמת ס"ח ברות וסמין ליה דברי חסודים: פי בדברים חללה כתיב אחר ברות ס"ח
 לקרון פניו בוגטותי כפי' פלך. וי"א מפיכת כלוחות זכה לקרון. וקדשים ישרו לו

רשי

תִּלְתִּי זְמַנִּין בַּשָּׁנָה: כֹּה לֹא־
 תִּכּוּס עַל חַמִּיעַ דְּסִזְבְּתִי
 וְלֹא יִכְתוּן לְעִפְרָא בֶר
 מִמְדַּבְּחָא תְּרַבִּי נִכְסֵת
 חֲנָא דְּפִסְחָא: כִּי רֵישׁ
 בְּכּוּרֵי אֲרַעָךְ תִּתִּי לְבֵית
 כְּקִדְשָׁא דִּי אֱלֹהֶיךָ לֹא
 תִּכְלִין בְּשַׂר בַּחֲלָב:
 כִּי וַאֲמַר יי' לְמֹשֶׁה כְּתֹב
 לְךָ ית פֶּתְגֻמֵּי הָאֲלֵין
 אֲרִי עַל מִימַר פֶּתְגֻמֵּי
 הָאֲלֵין גִּזְרִית עֲמָךְ קִים
 וְעִם יִשְׂרָאֵל: כֹּה וַיְהוּ
 חֲמִין קִדְשֵׁי אַרְבַּעִין
 יָמִין וְאַרְבַּעִין לַיְלָן
 לִחְמָא לֹא אָכְלוּ וּמִיָּא לֹא
 שָׁתוּ וְכָתֹב עַל לִוְנָא ית
 פֶּתְגֻמֵּי קִימָא עֲשֶׂר־ת
 פֶּתְגֻמִּין: כֹּס וַיְהוּ כִּד נַחַת
 מֹשֶׁה מִטּוֹרָא דְּסִנִּי וַתִּרְוִן
 לוֹחֵי סְהַדוּתָא בִּידָא
 דְּמֹשֶׁה בְּמַחְתָּה מִן טּוֹרָא
 וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע אֲרִי כִּי
 זוֹר יִקְרָא דָּא פֻּוּ הִי
 בְּמַלְלוּתָהּ עֲמָה: ל וַיְהוּ

בעל הטורים
 (כ) חמין דס זכרי. גני מחי היום: (כ) כי
 על פי הדברים הללו. ובכתיב ויכח שם ט"א
 הרעשום וים לומר שכתוב דברים שש"ס סיה
 שם ט"א: וי' על פי הדברים הללו כתיב
 אחר ברות. וי' דברים שש"ס ס"ח נקטל
 גני' בתלמוד: (כ) כי קרן עור פניו וזכר
 וס' חמין עור ר"ח פחות:

וְאִ' לַהֲנָאח וְאִ' לְאִסְכּוֹר בִּישׁוּל: גְּדִי. כֹּל וְלֹד רַךְ כְּמַשְׁמַע
 וְאִף עֵגֶל וּכְבֶּשֶׂת מִמֶּה שְׁהוֹרֵךְ לִפְנֵי כְמִיָּה מְקוּמוֹת גְּדִי
 עוֹיֵס צ לַמִּדַּת שְׁנֵי סָסִס כֹּל יוֹנָקִים כְּמַשְׁמַע: בַּחֲלָב
 אִמּוֹ. פֶּרֶט לַעֲוֹף שְׁאִין לוֹ חֶלֶב אִם שְׁאִין לְאִסְכּוֹר מִה"ת
 אֵלֶּה מְדַכְרֵי סוֹפְרִים: (כ) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְלֹא
 אֶתֶּה רִשְׁאִי לְכַתּוֹב ק חוֹרֵה שְׁעִטִּים: (כט) וַיְהִי בִּרְדַת
 מֹשֶׁה. כְּשֶׁבִיֹּא לְקוֹת אֲחֵרוֹת כִּיֹּם הַכַּפּוֹרִים: כִּי
 קָרַן. לַעֲוֹן קִרְיִים שְׁהוֹרֵם מִכְּהִין וְכוּלֵּל כְּמִין קָרַן וּמִיִּכִין
 זֶכֶה מִשֶּׁה לְקִרְיִי הַהוּא ר רַעֲוִיתוֹ אֲמִירוֹ מִן הַמַּעֲרָה

(כ) לא תשחט וגו'. לא תשחט את הפסח ועדיין
 חמין קיים ו אברהם לשחט או לזרק או לאחד ב מבני
 הכורה: ולא ילן. כתרונותיו אין ליה מועלת ל בראש
 המזבח ואין ליה חלל מ בעמוד השחר: ובח חג
 הפסח. אמוריו. ב ומוכאן אהיה למד לכל הקטרם
 חלבים ואזורים: (כ) ראשית בכורי אדמתך. משעת
 המינין האמורים בשנה ארץ ארץ חטה ושעורה וגפן
 וגו' ודבש הוא ע דבש חמרים: לא תבשל גדי. אברהם
 לבשר והלך פ ושלושה פעמים כתוב בתורה א' לאכילה

אורש וגו' מה זה טעם למה שלפניו: י פ'עלוקחמן כחמין קיים ולא עליו משם: ב אם לאחד מאלו יש להם חמין
 בניהם טובים כלל: ל מועלת הוא מלשון מועיל לאין ליה סוכלת בעור שהקרבן מונח על ראש המזבח אש"ס שלא נקדכו:
 מ חלל אם הקטור קודם שעה ע"ס אין זה ליה: ב דבש הפסח אין נקדב חלל אומוריו: ס מנדכתינ זבח ולא כתיב חג
 הפסח חלל לזכות כל הזבחים שנספלו בניהם: ע עקל דגו' המינים חשיב גמי דבש ודבש אינו פרי וביכורים לזרף פניו מ"ס
 דבש הוא מתאזרים וקורא פרי: פ והיה בחלב שלמו וכתב חמו לאפקיו טוף שאין לאמנו חלב: צ כיון דכמה פסוקים כתיב
 גדי עוים כסודם חלל היבא דלא פתיב כגון חכא ודכתיב גדי כתם כמשמע כל ויקוס: ק חללה מעוטת הוא: ר סגולות
 באתרונם

ניה ימים רבים ודבר יהוה היה אל-אלהיו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל-
 אחאב ואתנה ממך על-פני האדמה: וילך אליהו לקראות אל-אחאב והרעב
 חזק בשמרון: ויקרא אחאב אל-עבדיו אשר על-הבית ועבדיו היה ירא את-יהוה
 מאד: ויהי הכרית איובל את גביאי יהוה ויקח עבדיו מאה נביאים וחמשים
 חמשים איש בפמרה וכלכלם לחם ומים: ויאמר אחאב אל-עבדיו לך פארץ אל-
 כל-מעגי המים ואף כל-הנחלים אולי נמצא חציר ונחיה סוס ופרד ולוא נכרית
 מן-בהמה מהבהמה ק: ויחלקו להם את-הארץ לעבר-בה אחאב חלק בדרך אחד
 לבדו ועבדיו חלק בדרך אחד לבדו: ויהי עבדיו בדרך והנה אליהו לקראתו
 ויברכו ויפל על-פניו ויאמר האתה זה אדני אליהו: ויאמר לו אני לך אומר
 לאדניך הנה אליהו: ויאמר מה חטאתי כי-אתה נתן את-עבדך ביד אחאב לחמיתני:
 מי יהוה אליהי אם-ישגוי וממלכה אשר לא-שלח אדני שם לבקשך ואמרו
 אין והשביע את-הממלכה ואת-הגוי כי לא ימצאכה: ועתה אתה אומר לך אומר
 לאדניך הנה אליהו: ויהי אני אלך מאתך ורוח יהוה ישאך על-אשר לא-אדע
 ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרגני ועבדך ירא את-יהוה מנערי: הלא
 הגד לאדני את אשר-עשיתי בחרג איובל את גביאי יהוה ואחאב מנביאי יהוה
 מאה איש חמשים חמשים איש בפמרה ואכלכלם לחם ומים: ועתה אתה אומר
 לך אומר לאדניך הנה אליהו והרגני: ויאמר אליהו מי יהוה צבאות אשר עמדת
 לפניו כי היום אראה אלו: וילך עבדיו לקראת אחאב ויגדלו וילך אחאב
 לקראת אליהו: ויהי בראות אחאב את-אליהו ויאמר אחאב אלו האתה זה עכר
 ישראל: ויאמר לא עכרת את-ישראל כי אם-אתה ובית אביך בעונכם את-
 מצות יהוה ותלך אחרי הבעלים: ועתה שלח קבץ אלי את-כל-ישי אל-אלהיך
 הכרמל ואת-גביאי הבעל ארבע-מאות וחמשים וגביאי האשרה ארבע מאות
 אכלי שלחן איובל:

כל מחליו וישלח אחאב בכל-בני ישראל ויקבץ את-הנביאים אל-הר הכרמל: ויש
 אלהו אל-כל-העם: ויאמר עד-מתי אתם פסחים על-שתי הסעפים אם-
 יהוה האלהים לבנו אחריו ואם-הבעל לבנו אחריו ולא ענו העם אתו דבר: ויאמר
 אליהו אל-העם אני ונתתי גביא ליהוה לבדו וגביאי הבעל ארבע-מאות וחמשים
 איש: ויתנו-לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד ונתתהו וישמו על-העצים
 ואש לא ישימו ואני אעשה: ואת-הפר האחד ונתתי על-העצים ואש לא ישימו:
 וקראתם בשם אלהיכם ואני אקרא בשם-יהוה והיה האלהים אשר-יענה באש
 הוא האלהים: ויען כל-העם ואמרו טוב הדבר: ויאמר אליהו לגביאי הבעל בחרו
 לכם הפר האחד ועשו ראשונה כי אתם הרבים וקראו בשם אלהיכם ואש לא
 תשימו: ויקחו את-הפר אשר-נתן להם ויעשו ויקראו בשם-הבעל מחבקר ועד-
 הצהרים לאמר הבעל ענו ואין קול ואין ענה ויפסחו על-המזבח אשר עשה:
 ויהי בצהרים נחתה בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול כי-אלהים הוא כי-שית
 וכי-ישגי לו וכי-ידרך לו ואלי ישן הוא ויקראו בקול גדול ויתגדלו כמשפטם
 בחרבות וברמחים עד-ששפךדם עליהם ויהי פעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות
 המנחה ואין קול ואין ענה ואין קשב: ויאמר אליהו לכל-העם נשאו אלי וישורג העם
 אליהו ורפא את-מזבח יהוה ההרים: ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבמי
 בגי-עקב אשר היה דבר-יהוה אלו לאמר ישראל יהוה שמו: ויבנה את-האבנים
 מזבח בשם-יהוה וישתעלה כבית-סאתים ורעסב למזבח ויעלה את-העצים ונתח

מִנְכוֹן אֶפְרָשִׁיתָא קִדְם
 יי כֹּל דִּיתְרֵי לְבָה יִתִּי
 ית אֶפְרָשִׁיתָא קִדְם יי
 דִּהְבָּא וְכֶסֶף וְנִחְשָׁא
 י וְתִכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְע
 זָהָרִי וּבֹיץ וּמַעֲוִי
 י וּמִשְׁכִּי דְדִכְרִי מִסְמְקִי
 וּמִשְׁכִּי דְסִסְגִּנָּא וְאַעֲזִי
 שִׁמְן : ה וּמִשְׁחָא
 לְאַנְהוּתָא וּבִוסְמִיא
 לְמִשְׁחָא רְבוּחָא וְלִקְטָרֶת
 בִּוסְמִיא : ט וְאַבְנֵי בֹרֶזָא
 וְאַבְנֵי אֶשְׁלָמוֹתָא
 לְשִׁקְעָא פֶּאֶרְדָּא
 וּבְחֻשָּׁנָא : י וְכֹל חֲפִימִי
 לְבָא בְכוֹן יִיתִין וְנַעֲבִדוּן
 ית כֹּל דִּי פִקְדִי : יי ית
 מִשְׁכָּנָא ית פִּרְסָה וְיִת
 חוּפָאָה ית פּוֹרְפוֹרִי וְיִת
 דְפּוֹרֵי ית עֲבֹרֹהִי ית
 עֲמֻדֹתֵי וְיִת סְמֻכֹּתֵי
 יב ית אֲרוֹנָא וְיִת אֲרִיחוּי
 ית כְּפֹרֶתָא וְיִת פִּרְכָּתָא
 דְפִרְסָא : יג ית פִּתְוֶרָא
 וְיִת אֲרִיחוּי וְיִת כֹּל
 מְנוּחֵי וְיִת לֶחֶם אִפִּיא :
 יד וְיִת מְנַרְתָּא דְאַנְהוּרִי
 וְיִת מְנַהָא וְיִת בּוֹצִינְהָא
 וְיִת מִשְׁחָא דְאַנְהוּתָא :
 טו וְיִת מִדְּבָחָא דְקִטְרֶת

בעל הטורים

גיבס שוכה בעלזנס גס אור שנים ואל
 שוכה : בשכח ויאלה : ר"ס וס"ח חסיה שיקר
 התורה בשכח כחלוב פניו עשקיו : (ה) יביא
 וכסף בלי הכשים אשר יביאה פ"י שלא יביא

לָבוּ יִבְיָאָה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זֶה־ב
 וְכֶסֶף וְנִחְשָׁת : י וְתִכְלָת וְאַרְגָּמָן
 וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים : י וְעֹרֹת
 אֵילָם מֵאֲדָמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעִצֵּי
 שִׁטִּים : ה וְשִׁמֶן לְמָאֹר וּבִשְׂמִים
 לְשִׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת הַסָּמִים :
 ט וְאַבְנֵי־שֹהַם וְאַבְנֵי מַלְאִים לְאֹפֹד
 וְלַחֹשֶׁן : י וְכָל־חֶכֶם לֵב בָּכֶם יִבְאוּ
 וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה :
 יי אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֹהֶל־וָאֶת־
 מִכְסָּהוּ אֶת־קַרְסִיו וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־
 בְּרִיחֵהוּ בְרִיחֵיו וְאֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו :
 יב אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־בְּדִי־וָאֶת־הַכַּפֹּרֶת
 וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסַךְ : יג אֶת־הַשֻּׁלְחָן
 וְאֶת־בְּדִי־וָאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת לֶחֶם
 הַפָּנִים : יד וְאֶת־מִנְרֶת הַמָּאֹר וְאֶת־
 כָּלֶיהָ וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֶת שִׁמֶן
 הַמָּאֹר : טו וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת
 וְאֶת־בְּדִי־וָאֶת שִׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת

אל מרומם ה' : ה"ל לומר יביא אלל בשכח שדכח בדכח הכתוב ששדככים שששש וכו'
 רש"י

שָׁלְבוּ נִדְבוּ קְרוֹי נָדִיב לֵב כִּבֵּר פִּירַשְׁתִּי נִדְבַת הַמַּסָּךְ
 וּמִלֻּאֲכָתוֹ מִמָּקוֹס לוֹאֲחָם : (יא) אֶת הַבִּשְׁכָּן . יריעות
 הַתַּחֲתוֹנוֹת מִן הַנִּרְלֹחֹת כְּתוּבוֹ קְרוֹיִם מַסָּךְ : אֶת אֹהֶל־וָ .
 הָיָא אֹהֶל יריעות עִזִּים י העשוי לגג ואת מבסכו .
 מִכְסָּה עוֹרוֹת אֵילִים כ וְהַתַּחֲשִׁים : (יב) ואת פרוכת
 הַמָּסַךְ . פרוכת המחילה . כל דבר המגין בין למעלה ל
 עֵינֵי שְׂפָתֵי חֲכָמִים

בספקל : ט למה כתיב את אהלו ואת מנסרה הא בכלל המסכן הס . לנ"ס וכו' : י כמו דכתיב ופשיט יריעות עזים
 על המסכן : ב כמו דכתיב ועשית מכסה לאהל עורות אילים מאדמים ועורות תחשים : ל דיוק פרוכת משמע עילון שהוא תלוי
 בגג הספח ומסך פנמים לשון מחילה ופנמים לבון סך על הגג : מ דק"ל והא כל אשה יכולה לאפות לחם עזים וכו' לט
 נר"ך

קָטַרְתָּ הַסָּמִים וְאֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח
לִפְתַּח־הַמִּשְׁכָּן: ^יאֶת־אֲמֹז־בַּחֲהֶעֱלָה
וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־
בָּדָיו וְאֶת־כָּל־כְּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־
כָּנּוֹ: ^יאֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר אֶת־עַמֻּדָיו
וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־מִסְךְ־שַׁעַר הַחֹצֵר:
^יאֶת־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֵת
הַחֹצֵר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם: ^יאֶת־בִּגְדֵי
הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדָּשׁ אֶת־בִּגְדֵי
הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי
בָנָיו לְכַהֵן: ^כוַיֵּצְאוּ כָל־עַדְת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה: ^{צג}וַיָּבֹאוּ
כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׂאוֹ לְבוֹ וְכָל־אִשֹּׁר
נָדְבָהּ רוּחָו אֹתוֹ הִבִּיאוּ אֶת־תְּרוּמַת
יְהוָה לְמִלְאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־
עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: ^{כד}וַיָּבֹאוּ
הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כָּל־אֲנָדִיב לֵב
הִבִּיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־
כְּלֵי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף

בִּזְמַנְהוּ יֵית אֲרִיחֹהִי וְיֵית
מִשְׁחָה דְרִבְחָתָא וְיֵית
קָטַרְתָּ בִּזְמַנְהוּ יֵית פֶּרְסָא
דְתַרְעָא דְתַרְעָא מִשְׁכָּנָא:
^ייֵית מִדְבַּחָא דְעֻלְתָא
עֵית סִרְדָא דְנְחֹשֶׁת דִּילָהּ
יֵית אֲרִיחֹהִי וְיֵית כָּל־
מְנוּחֵי יֵית פִּיּוּרָא וְיֵית
בְּסִיסָה: יֵית סִרְדֵי דִרְתָא
יֵית עַמֻּדֹדָיו וְיֵית סִמְכָתָא
וְיֵית פֶּרְסָא דְתַרְעָא דִרְתָא:
^ייֵית סִפֵּי מִשְׁכָּנָא וְיֵית סִפֵּי
דִּרְתָא וְיֵית אֲמֹזֵיהוּ:
^ייֵית לְבֹשֵׁי שְׂמוּשָׁא
לְשְׂמִשָׁא בְּקֻדְשָׁא יֵית
לְבֹשֵׁי קֻדְשָׁא לְאַהֲרֹן
כֹּהֵנָא וְיֵית לְבֹשֵׁי כֹהֵנֵי
לְשְׂמִשָׁא: ^כוְנִפְקִי כָל־
כְּנִישְׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן
קִדְם מֹשֶׁה: ^{כא}וַאֲתוּ כָל־
גִּבּוֹר דְאֶתְרֵעִי לְפָנֶי וְכָל־
דִּי אֲשַׁלְמַת רוּחָהּ יֵתָה
אִיתִיאוּ יֵית אֶפְרָשִׁיתָא
קִדְם יֵית לְעֻבְדֵי מִשְׁכָּן
וְכִנָּא וְלָכָל פְּלִחְנָה
וְלְלְבֹשֵׁי קֻדְשָׁא:
^{כב}וּמִיכָן גִּבְרִיא עַל־נְשִׂיא
כָּל דְאֶתְרֵעִי לְכַהֲנִיתִיאוּ
שִׁירֵיו וְשִׁבְכֵיו וְעֻזָּן
וּמְחֹזֵךְ כָּל מִן דְתִתְב

בַּעַל הַמִּזְבֵּיחַ

פסל חֲשִׁיטִי אֵלֶּה אֵלֶּה מִזְבֵּיחַ: לְכֹי יִבְרָאֵל
בְּנֵי לֵב הוּא יִבְרָאֵל (כב) וַיִּבְרָאֵל כָּל־סֵם כֹּל
הַבָּשִׂם כֹּל נִדְבָכִם הִבִּיאוּ: בְּנֵי אֵל אֵלֶּה וְאֵלֶּה

רִשִּׁי

מִשְׁחָר שְׂמִינִים כְּמוֹ שְׂמִפּוֹרֶס בְּמִנְחֹת מִגִּרְדוֹ בְּרָשָׁא קֻיַּת
וְהוּא כְתִית וּזָךְ: (טו) מִסְךְ הַפֶּתַח. וַיִּלּוֹן שְׁלֹפְנֵי
הַמִּזְבֵּחַ כֹּל הוּא כֹס קִרְסִים וְלֹא יִרְשִׁית: (יז) אֶרֶב
עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנֶיהָ. הָרִי הָלַךְ קֻרִי כֹל לִשׁוֹן וְכֹר
וְלִשׁוֹן נִקְבָה וְכֹן דְּכֹרִים הִרְבֵּה: וְאֶת מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר.
וַיִּלּוֹן פֶּרוֹשׁ לֹדֵד הַמִּזְבֵּחַ עֲשִׂים אֵמָה אֲמִלְעִיטִית שֶׁל רוּחַ
הַהָרָה שְׁהִים הַמִּשְׁכָּן רַחֵב וְסֻחֻמִּין הֵימֵנו לֹדֵד לִפְנֵי עֲוִי
אֵמָה וְכֹן לִדְרוֹם שְׁנֹאֲמֵר וְחֻמָּם עֲשִׂה אֵמָה קֹלְעִים לִכְתֵּף:
(יח) יִתְדוֹת. לְחֻקֶּשׁ וּלְקִדּוֹר בְּהֵם סוּפִי הִרְשִׁית בְּלִרְךָ
עֵיקֵר שְׁפִתֵי חֲכָמִים

בְּרִיךְ מִסֵּם לֵב: ב דָּקִיל וְהָאֵל אֵל מִקְבִּיל לְזִקֵּם מִן הַבָּשִׂם לְכֹי עִם הַבָּשִׂם: ח דְמִתְרַגְס עַל תֵּה שִׁירִין וְכֹן אֲלֵעֵדָה עֵי
מִתְרַגְס

יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד מֹשֶׁה הֵבִיא וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: פ' שלישי שני כשהן
מחבריו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצִלָּאֵל בֶּן־
אֲוִירֵי בֶן־חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה: לֹא־נִמְלָא
אֲתוּ רֹחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה בְּתַבּוּנָה
וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: לֹא וְלֹחֶשֶׁב
מַחֲשַׁבֶּת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף
וּבְנִחְשָׁת: לֹא וּבְחֶרֶשֶׁת אֲבָן לְמִלָּאָת
וּבְחֶרֶשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכָת
מַחֲשַׁבֶּת: לֹא וְלַהֲוֹת נָתַן בְּלָבוֹהִיא
וְאֵהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ לְמִטֵּה־דָן:
לֹא מִלָּא אֲתָם חֻכְמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת
כָּל־מְלָאכָת חֶרֶשׁ וְחֶשֶׁב וְרָקִם
בְּתַכְלִית וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבְשֵׁשׁ וְאַרְגָּ עֵשִׂי כָל־מְלָאכָה
וְחֶשֶׁבִי מַחֲשַׁבֶּת: לו' * וְעָשָׂה
בְּצִלָּאֵל וְאֵהֱלִיאָב וְכָל־אִישׁ חֹכֵם־
לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חֻכְמָה וְתַבּוּנָה
בְּהִמָּה לָדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
מְלָאכָת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל־אִשֶּׁר־
צִוָּה יְהוָה: ב' וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־

לְבָהוֹן עֲמָהוֹן לְאִתָּאָה
לְכָל עֲבֹדָתָא דִּי פִקֵּד יי
לְמַעַבְדַּ בְּיָדָא דְּמֹשֶׁה
אֲתִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
נִדְבָתָא קָדָם יי: לֹא־אָמַר
מֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל חֹזוּ
דְּרַבִּי יי בְּשֵׁם בְּצִלָּאֵל
בְּרִאֲוִירֵי בֶן־חֹר לְשִׁבְמָא
דִּיהוּדָה: לֹא־אֲשִׁלֵּם עֲמָה
רוּחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יי
בְּחֻכְמָתָא בְּסוּכְלָתָנִי
וּבְמַדַּע וּבְכָל עֲבֹדָא:
לֹא וְלֹא לְפָא אוּמָנוֹן
לְמַעַבְדַּ בְּתַכְלִית וּבְכֶסֶף
וּבְנִחְשָׁת: לֹא וּבְאֻמָּנוֹת
אֲבָן מְבֵא לְאֲשִׁלֵּם
וּבְנִגְרוֹת אֲעָא לְמַעַבְדַּ
כָּל עֲבֹדַת אוּמָנוֹן:
לֹא וְלֹא לְפָא יִהְיֶה בְּלָבָה
הוּא וְאֵהֱלִיאָב בְּרִי
אֲחִיסָמֶךְ לְשִׁבְמָא דָּדָן:
לֹא אֲשִׁלֵּם עֲמָהוֹן חֻכְמָת
לְפָא לְמַעַבְדַּ כָּל עֲבֹדַת
נֶגֶד וְאֻמָּן וְצִיר בְּתַכְלִית
וּבְאַרְגָּמָא בְּצִבְעֵי זָהָבִי
וּבְבִצָּא וּמַחֵי עֲבֹדֵי כָל
עֲבֹדָא וּמַלְפֵי אוּמָנוֹן:
* וְעֲבֹדַת בְּצִלָּאֵל וְאֵהֱלִיאָב
וְכָל־נֶגֶד חֻכְמָתָא לְפָא דִּיהֵב
יי חֻכְמָא וְסוּכְלָתָנִי
בְּהוֹן לְמַדַּע לְמַעַבְדַּ יִת
כָּל עֲבֹדַת פִּלְתָּן קוֹדֶשֶׁת
לְכָל דִּי פִקֵּד יי: ב' וַיִּקְרָא
מֹשֶׁה לְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

בעל המורים

יְהוֹשִׁעַ וְנֹחָא לְחִיּוֹ מִלְכּוֹן מַעֲלָא מַעֲלָא:
(ו) רְאוּ קָדָם יי: בְּהוֹן מַעֲלָא מַעֲלָא מַעֲלָא
מַעֲלָא מַעֲלָא מַעֲלָא: (ז) וְלִכְרוֹת: ב' סָכָא
וְלִכְרוֹת: אֲתָם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מַעֲלָא מַעֲלָא

רשי

פתי: (ז) חור. בנה פסל מרים היה: (לד) ואהליאב. משפט דן מן הירודין שבשבעים מצני השפחות והסוס

עיקר שפתי חכמים

לכך לכיס בשם ויחזיתו: * דקל למה לא יחמו חלא עד חור. ומתקן לפי שחור בנה של מרים לכן וזה לוא

ס"ס

בַּצִּלְאֵל וְאֶל־אֶהֱיָא בְּאֶרְכָּל־אִישׁ
חֲכָם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה
בְּלִבּוֹ כֹּל־אֲשֶׁר נִשְׁאוּ לָבֹא לְקַרְבָּה
אֶל־הַמִּלְאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: וַיִּקְחוּ
מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה
אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַמִּלְאכָת
עֲבֹדֶת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם
הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר
בַּבֶּקֶר: וַיָּבִיאוּ כָל־הַחֲכָמִים
הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מִלְאכָת הַקֹּדֶשׁ
אִישׁ־אִישׁ מִמִּלְאכָתוֹ אֲשֶׁר־הֵמָּה
עֹשִׂים: וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר
מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה
לַמִּלְאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת
אֹתָהּ: וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל
בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל־
יַעֲשׂוּ־עוֹד מִלְאכָה לְתְּרוּמַת
הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהֵבִיא:
וְהַמִּלְאכָה הִיְתָה דִּים לְכָל־
הַמִּלְאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר־ם:

וְאֶהֱיָא בְּאֶרְכָּל גִּבֹּר
חֲכָמִים לָכָא דִּיחָב
חֲכָמָא בְּלָבָה כָּל
דֹּאֲתָרְעִי לָבָה לְמִקְרָב
לְעִבְדָּתָא לְמַעַבְד יְתָה:
וַיִּקְחוּ מִן קֳדָם מֹשֶׁה
יֵת כָּל אֲפֻרְשׁוֹתָא דִּי
אִיתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְעִבְדֵּית פִּלְחֵן קוֹדֶשָׁא
לְמַעַבְד יְתָה וְאֲנֹן מִיָּתֵן
לָהּ עוֹד נְדָבָתָא בְּצִפּוֹר
בְּצִפּוֹר: וַיָּבִיאוּ כָּל
הַחֲכָמִים דְּעִבְדוּן יֵת כָּל
עִבְדֵּית קוֹדֶשָׁא גִבֹּר גִּבֹּר
מַעַבְדָּתָא דֹּאֲנֹן עִבְדוּן:
וַיֹּאמְרוּ לְמֹשֶׁה לְמִימַר
מִסְגֵּן עָמָא לְאִיתָתָא מִסְת
פִּלְחָנָא לְעִבְדָּתָא דְּפִקְד
לְמַעַבְד יְתָה: וַיִּפְקֹד
מֹשֶׁה וַאֲעִבְרוּ כְּרוֹזָא
בְּמִשְׁרֵיתָא לְמִימַר גִּבֹּר
וְאִיתָתָא לֹא יַעֲבִדוּן עוֹד
עִבְדָּתָא לְאֲפֻרְשׁוֹת
קוֹדֶשָׁא וּפִסְק עָמָא
מִלְּאִיתָתָא: וַיַּעֲבִדָּתָא
חֹת מִסְת לְכָל עִבְדָּתָא
לְמַעַבְד יְתָה וַיְתֵרֵת:

תו"א וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד יִשְׂרָאֵל כֵּס:
לֹא הֵם מִלְּאכָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהֵם הֵבִיאוּ
סֵם: וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד יִשְׂרָאֵל כֵּס:
ג' וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד יִשְׂרָאֵל כֵּס:

בַּעַל הַמְּרוֹס
לֵב דִּים לְכָל וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה: (ו) וַיֵּלֶךְ
מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה שִׁירָה
לְכָל וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה: (ו) וַיֵּלֶךְ
אֶחָד מִלְּאכָת הַמֶּשֶׁה וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד יִשְׂרָאֵל כֵּס:
בְּצִפּוֹר וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה: (ו) וַיֵּלֶךְ
וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה שִׁירָה לְכָל וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה:
מִלְּאכָת הַמֶּשֶׁה קֹדֶשׁ: ג' וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל
בְּמַחֲנֶה שִׁירָה לְכָל וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה: (ו) וַיֵּלֶךְ
וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה שִׁירָה לְכָל וְיִכָּלֵא כָּל מִינֵי הַמֶּשֶׁה:

הַמֶּשֶׁה לְכָל מִלְּאכָת הַמֶּשֶׁה וְהוּא מִגְדוּלֵי הַשְּׂכָמִים
לְקִיָּים מֵה שְׂאֵמֶר וְלֹא כֹכַר שֶׁנֶּאֱמַר לְכָל מִינֵי הַמֶּשֶׁה:
הַעֲבֹדָה. וַיֵּתֵר צ' מִכְדֵּי נוֹרֶךְ הַעֲבֹדָה: (ו) וַיִּכָּלֵא. הַמִּלְאכָה שֶׁל מִשְׁכָּן לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ וְהוֹתֵר: וְהוֹתֵר. כְּמוֹ
עֵיקָר שְׁפָתֵי חֲכָמִים
הַמֶּשֶׁה וּ מִן מִדֵּי הַעֲבֹדָה הוּא מִ"ם הִיתְרוֹן כְּמוֹ וַיִּכָּלֵא גִם אֶת רַחֵל מִלְאָה. וְהֵם הֵבִיאוּ לְרֵבִי הַעֲבֹדָה וְלֹא שְׂכִידָה עֲלֵמָה:
וְהַמִּלְאכָה הַרְאֵשׁוֹת נִאֲמָרָה לְעוֹשֵׂי הַמִּלְאכָה כִּי הִיְתָה דִּים וּפִסְק שֶׁנֶּאֱמַר לְכָל מִלְאכָת הַמֶּשֶׁה:
וְהוֹתֵר

וְהוֹתֵר צ' מִכְדֵּי נוֹרֶךְ הַעֲבֹדָה: (ו) וַיִּכָּלֵא. הַמִּלְאכָה שֶׁל מִשְׁכָּן לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ וְהוֹתֵר: וְהוֹתֵר. כְּמוֹ
עֵיקָר שְׁפָתֵי חֲכָמִים
הַמֶּשֶׁה וּ מִן מִדֵּי הַעֲבֹדָה הוּא מִ"ם הִיתְרוֹן כְּמוֹ וַיִּכָּלֵא גִם אֶת רַחֵל מִלְאָה. וְהֵם הֵבִיאוּ לְרֵבִי הַעֲבֹדָה וְלֹא שְׂכִידָה עֲלֵמָה:
וְהַמִּלְאכָה הַרְאֵשׁוֹת נִאֲמָרָה לְעוֹשֵׂי הַמִּלְאכָה כִּי הִיְתָה דִּים וּפִסְק שֶׁנֶּאֱמַר לְכָל מִלְאכָת הַמֶּשֶׁה:
וְהוֹתֵר

מִדָּה אֶחָת לַעֲשֵׂתִי עֲשֵׂה יִרְיעַת:
 טו וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמִשׁ הִירְיעַת לְבָד
 וְאֶת־שֵׁשׁ הִירְיעַת לְבָד: י וַיַּעַשׂ
 לָלֶאֱת חֲמִשִּׁים עַל שֵׁפֶת הִירְיעָה
 הַקִּיצָנָה בַּמַּחְבֵּרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת
 עָשָׂה עַל־שֵׁפֶת הִירְיעָה הַמַּחְבֵּרֶת
 הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ קָרְסֵי נְחֹשֶׁת
 חֲמִשִּׁים לַחֲבֵר אֶת־הָאֹהֶל לִהְיוֹת
 אֶחָד: יט וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לָאֹהֶל עֹרֹת
 אֵילִם מְאֹדִּים וּמִכְסֵּה עֹרֹת
 תַּחְשִׁים מְלֻמָּעֹה: כ חֲמִישִׁים וַיַּעַשׂ
 אֶת־הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים
 עֲמֻדִים: כא עָשָׂר אֲמֹת אָרְךְ הַקָּרֶשׁ
 וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֲמָה רָחֵב הַקָּרֶשׁ
 הָאֶחָד: כב שְׁתֵּי יָדָת לַקָּרֶשׁ הָאֶחָד
 מְשֻׁלָּבֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת בֵּין עֲשָׂה
 לְכָל קָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן: כג וַיַּעַשׂ אֶת־
 הַקָּרְשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲשָׂרִים קָרְשִׁים
 לָפֶאת נֹגֵב תִּימָנָה: כד וְאַרְבָּעִים
 אֲדָנִי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים
 הַקָּרְשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקָּרֶשׁ
 הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים
 תַּחַת־הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָתָיו: כה וַיַּצְלַע הַמִּשְׁכָּן
 הַשֵּׁנִית לָפֶאת צָפוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קָרְשִׁים:

תלתיין פאמין וארבע
 אמין פותיא דיריעתא
 חדא משחתא חדא לחד
 עשר יריען: טו ולפפ ית
 חמש יריען לחודות שש
 יריען לחוד: יח ועבד
 ענבין חמשין על ספתא
 דיריעתא בסמרא בית
 לופי וחמשין ענבין עבד
 על ספתא דיריעתא
 דבית לופי תניתא:
 יח ועבד פורפין דנחשא
 חמשים ללפפא ית
 משכנא למחוי חד:
 יט ועבד חופאח למשכנא
 משכי דדכרי מסמקי
 וחופאח משכי דססגנא
 מלעלא: כ חמשים ית
 דפאי למשכנא דאעי
 שטין קימין: כא עשר
 אמין ארפא דדפא
 ואמתא ופלגות אמתא
 פותיא דדפא חד:
 כב תרתין צירין לדפא
 חד משכבין חדא לקבל
 חדא בן עבד לכל דפי
 משכנא: כג ועבד ית
 דפאי למשכנא עשרין
 דפין לרוח עבד דרומא:
 כד וארבעין סמכין דכספ
 עבד תחות עשרין דפין
 תרתין סמכין תחות דפא
 חד לתרתין צירותי ותרתין
 סמכין תחות דפא חד
 לתרתין צירותי: כה ולסמ
 משכנא תניתא לרוח
 צפנא עבד עשרין דפין:

ט וארבעים אדניהם כסף שני
 אדנים תחת הקרש האחד ושני
 אדנים תחת הקרש האחד :
 כו ולירכתיהמשכן ימה עשה ששה
 קרשים : כז ושני קרשים עשה
 למקצעת המשכן בירכתים : כח והיו
 תואמם מלמטה ויחדו יהיו תמים
 אלראשו אל הטבעת האחת כן
 עשה לשניהם לשני המקצעת :
 י והיו שמנה קרשים ואדניהם כסף
 ששה עשר אדנים שני אדנים שני
 אדנים תחת הקרש האחד : לא ויעש
 בריחי עצי שטים חמשה לקרשי
 צלע המשכן האחת : לב ויחמשה
 בריחים לקרשי צלע המשכן
 השנית ויחמשה בריחים לקרשי
 המשכן לירכתים ימה : לד ויעש
 את הברית התיכן לברוח בתוך
 הקרשים מן הקצה אלי הקצה :
 לה ואת הקרשים צפה זהב ואת
 טבעתם עשה זהב בתים לבריהם
 ויצף את הבריהם זהב : לה ויעש
 את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
 משור מעשה חשב עשה אתה כרבים : לו ויעש

כז וארבעין סמכיהון
 דכסף תרין סמכין תחת
 דפא חד ותרין סמכין
 תחת דפא חד : כח ולסמכי
 משכנא מערבא עבד
 שתא דפין : כז ותרין
 דפין עבד לזוית משכנא
 בסופיהון : כח והיו
 מכונים מלרע וכתא הו
 מכונים על רישה לעוקתא
 חדא כן עבד לתרויהון
 לתרין זונן : ל ויהיו
 תמניא דפין וסמכיהון
 דכסף שתא עשר סמכין
 תרין סמכין תרין סמכין
 תחת דפא חד : לא ועבד
 עברי דאצי שטין חמשה
 לדפי סמר משכנא חד :
 לב וחמשה עברין לדפי
 סמר משכנא תניתא
 וחמשה עברין לדפי
 משכנא לסופיהון
 מערבא : לד ועבד ית
 עברא מציעא לא עברא
 בגו דפא מן סופי לסופי :
 לו וית דפא חפא דהבא
 וית עוקתהון עבד דהבא
 אתרא לעבריא וחפא ית
 עבריא דהבא : לה ועבד
 ית פרכתא תכלת
 וארגנא וצבע וזורי
 ובוצ שזיר עובד אמן
 עבד יתה צורת כרוכין :
 לי ועבד לה ארבעא
 עמודי שטין ו חפנן
 דהבא וויהון דהבא
 ואמיר להון ארבעא

ממבין דכסף: לו ועבד
פרסא לתרע משכנא
תכלא וארגנא ועבד
זהורי ובוגן שויר עובד
ציר: לו וית עמודותי
חמשא וית וויהון וחפא
רישיהון וכבושיהון
דחבא וסמכיהון חמשא
נחשא: « ועבד בצלאל
ית ארונא דאשי שמוין
תרמין אמיין ופלגא ארפה
ואמתא ופלגא פתיה
ואמתא ופלגא רומא:
ב נחפתי דרב דכי מגו
ומפרא ועבד לה דיר
דדחב סחור סחור:
ב ואמתיה לה ארבע עוקן
דדחב על ארבע זויתיה
ומרמין עוקן על סמרה
חד ומרמין עוקן על
סמרה תניתא: י ועבד
אריחי דאשי שמוין וחפא
יתיהון דחבא: ה ואעיל
ית אריחא בעוקתא על
סמרי ארונא למטל ית
ארונא: י ועבד כפרתא
דחב דכי תרמין אמיין
ופלגא ארפה ואמתא
ופלגא פתיה: י ועבד
תרין פרוכין דדחב נגיד
עבד יתהון מתרין סמרי
כפרתא: ח פרוכא חד

בעל הטורים

(ה) ויעש בצלאל חת הארון. כולם לא חסר

לה ארבעה עמודי שמים ויצפם
זהב וויהם זהב ויצק להם ארבעה
אדני-כסף: לו ויעש מסד לפתח
האהלת תכלית וארגמן ותולעת שני
ושש משור מעשה רקם: לה ואת
עמודיו חמשה ואת וויהם וצפה
ראשיהם וחסקיהם זהב ואדניהם
חמשה נחשת: פ לו ויעש בצלאל
את הארון עצי שמים אמתים וחצי
ארפו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי
קמתו: ב ויצפהו זהב טהור מבית
ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב:
ויצק לו ארבע טבעת זהב על
ארבע פעמיתיו ושתי טבעת על
צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו
השנית: י ויעש בדי עצי שמים
ויצף אתם זהב: יי ויבא את הבדים
בטבעת על צלעת הארון לשאת
את הארון: ויעש כפרת זהב טהור
אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי
רחבה: י ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם
משני קצות הכפרת: ח כרוב אחד מקצה מוֹת

רשי

והכבד ק את לבו. והכות את מואב: (ה) ויעש בצלאל. לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים ר נקראת
עיקר שפתי חכמים

ק והותר אינו זווי אלא מקור וכמו ולהותר: ר כי בכל המלאכות כתוב ויעש ולא הוסיף שם בצלאל אלא גבי ארון כתב: ויעש
בצלאל משום שכל הכלים לא סיס עושה לבדו אלא הראה לאהליאב ולהלמזו כי יעשו ארן כאלו כשכיל רב קדושתו טעם

וּכְרוּב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן־
 הַכִּפֹּרֶת עָשָׂה אֶת־הַכְּרָבִים מִשְׁנֵי
 קְצוֹתָיו: ^ט וַיְהִיו הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי
 כְּנָפִים לְמַעַלָּה סְכָכִים בְּכֹנֶפֶיהֶם
 עַל־הַכִּפֹּרֶת וּפָנִיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו
 אֶל־הַכִּפֹּרֶת הָיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים: פ
 וַיַּעַשׂ אֶת־הַשִּׁלְחָן עֲצֵי שֹׁטִים
 אֲמָתִים אַרְכּוֹ וְאַמָּה רְחֵבּוֹ וְאַמָּה
 וַחֲצִי קָמָתּוֹ: ^י וַיִּצַּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר
 וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: ^י וַיַּעַשׂ לוֹ
 מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זָר־זָהָב
 לְמִסְגֶּרֶתוֹ סָבִיב: ^י וַיִּצַּק לוֹ אַרְבַּע
 טַבַּעֲתֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבַּעֲתֹת עַל
 אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו:
^י לְעִמַּת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבַּעֲתֹת
 בָּתִּים לְבָדִים לְשֵׁאת אֶת־הַשִּׁלְחָן:
^{טו} וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים
 וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב לְשֵׁאת אֶת־הַשִּׁלְחָן:
^{טז} וַיַּעַשׂ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־
 הַשִּׁלְחָן אֶת־קַעֲרָתּוֹ וְאֶת־כַּפֹּתָיו
 וְאֶת מִנְקִיתָיו וְאֶת־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר
 יִסָּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר: פ ^{שְׁשִׁי שְׁלִישִׁי} כִּשְׁחַן

מִסְמְרָא מִכָּא וּכְרוּבָא
 מִד מִסְמְרָא מִכָּא מִן
 כִּפֹּרֶת עֲבַד יֵת כְּרוּבִיא
 מִתְרִין סְמֹרֹהי: ^ט וְהָיוּ
 כְּרוּבִיא פְּרִיטִין גְּדַפְּהוֹן
 לְעָלָא גְּמֻלִין גְּדַפְּהוֹן
 עַל כִּפֹּרֶת וּפָנִיהוֹן מִד
 לְקַבֵּל מִד לְקַבֵּל כִּפֹּרֶת
 מִן אִפִּי כְּרוּבִיא:
 וְעֲבַד יֵת פִּתּוּרָא דְאִעִי
 שְׁמִין פְּרִיטִין אֲמִין אַרְבַּה
 וְאַמָּתָא פְּתִיָּה וְאַמָּתָא
 וּפְלָגָא רֹמְחָא: ^י וַחֲפָא
 יֵתָה דְהַב דְּכִי וְעֲבַד לָהּ
 דִּיר דְּהַב סְחֹר סְחֹר:
 וְעֲבַד לָהּ גְּדַנְפָא רֹמְחָא
 פּוּשְׂכָא סְחֹר סְחֹר וְעֲבַד
 דִּיר דְּהַב לְגְּדַנְפָּה סְחֹר
 סְחֹר: ^י וְאַתִּיקָה לָהּ אַרְבַּע
 עֲזָקוֹן דְּהַב וַיִּתֵּב יֵת
 עֲזָקָתָא עַל אַרְבַּע וַיִּתֵּא
 דִּי לְאַרְבַּע רַגְלָהּ:
^י לְקַבֵּל גְּדַנְפָּא הָיוּ
 עֲזָקָתָא אֶתְרָא לְאַרְיִיתָא
 לְמַטָּא יֵת פִּתּוּרָא:
^ט וְעֲבַד יֵת אֶרֶיִתָּא דְאִעִי
 שְׁמִין וַחֲפָא יֵתָהוֹן דְּהַבָּא
 לְמַטָּא יֵת פִּתּוּרָא:
^{טו} וְעֲבַד יֵת מְנִיָּא דִּי עַל
 פִּתּוּרָא יֵת מְנִיִּסוּתִי וַיִּת
 בְּזֹכְרֵי וַיִּת מְכִילָתָה וַיִּת
 קְשׁוֹתָא דִּי יִתְנַסֵּךְ בָּהוֹן
 דְּהַב דְּכִי: ^י וְעֲבַד יֵת
 מִנְקִיתָא דְּהַב דְּכִי גְּמִיד
 עֲבַד יֵת מִנְקִיתָא שִׁידָה
 וְקָנָה בְּלִדְהָא מִנְקִיתָא
 וְשׁוֹשְׁנָהָ מְנָה הָיוּ:

מִמֶּנָּה הָיוּ: י' וְשֵׁשֶׁת קָנִים יֵצְאִים
 מִצִּדֵּיהָ שְׁלֹשָׁה וְקָנִי מִנְּרָה מִצִּדֵּיהָ
 הָאֶחָד וְשֵׁשֶׁת קָנִי מִנְּרָה מִצִּדֵּיהָ
 הַשֵּׁנִי: י' שְׁלֹשָׁה גִבְעִים מִשְׁקָדִים
 בִּקְנֵה הָאֶחָד כִּפְתָרוֹ פֶּרֶחַ וְשֵׁשֶׁת
 גִּבְעִים מִשְׁקָדִים בִּקְנֵה אֶחָד כִּפְתָרוֹ
 וּפֶרֶחַ כֹּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִן
 הַמִּנְרָה: י' וּבַמִּנְרָה אַרְבַּעַת גִּבְעִים
 מִשְׁקָדִים כִּפְתָרֶיהָ וּפֶרְחֶיהָ:
 כ' וּבַכִּתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה
 וּבַכִּתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה
 וּבַכִּתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה
 לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֵּצְאִים מִמֶּנָּה:
 כב כִּפְתָרֶיהֶם וּקְנֵתָם מִמֶּנָּה הָיוּ
 כָּלָה מִקְשָׁה אֶחָת זָהָב טָהוֹר:
 ג' וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתִּיהָ שִׁבְעָה
 וּמִלְּקָחֶיהָ וּמִחֲתָתֶיהָ זָהָב טָהוֹר:
 ד' כִּכְרֵ זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֶתֶּה וְאֶת
 כָּל־כָּלֶיהָ: פ' כ' וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבֵּחַ
 הַקְּטָרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָה אֶרְכּוֹ
 וְאֲמָה רָחְבוֹ רִבּוּעַ וְאֲמָתִים קָמְתוֹ
 מִמֶּנּוּ הָיוּ קָרְנָתָיו: כ' וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב
 טָהוֹר אֶת־זָנָו וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קָרְנָתוֹ וַיַּעַשׂ
 לְזָוֵר זָהָב סָבִיב: כ' וַיִּשְׁתִּי טָבַעַת זָהָב עָשָׂה לְזֹמַת תַּחַת

י' וְשֵׁשֶׁת קָנִין נִפְקִין
 מִמִּמֶּנָּה תִּלְתָּה קָנִי
 מִנְּרָתָה מִסְמֶרָה חֵד
 וְתִלְתָּה קָנִי מִנְּרָתָה
 מִסְמֶרָה תִּנְיָנָה: י' תִּלְתָּה
 כְּלִידִין מִצִּדֵּין בִּקְנֵי חֵד
 חִזּוֹר וְשִׁשָּׁן וְתִלְתָּה
 כְּלִידִין מִצִּדֵּין בִּקְנֵי
 חֵד חִזּוֹר וְשִׁשָּׁן
 כְּלִידִין מִצִּדֵּין בִּקְנֵי
 מִנְּרָתָה: כ' וּבַמִּנְרָתָה
 אַרְבַּעַת כְּלִידִין מִצִּדֵּין
 חִזּוֹרָהָ וְשִׁשָּׁן תִּלְתָּה:
 כ' וְחִזּוֹר תַּחַת תִּלְתָּה קָנִין
 מִנְּרָתָה וְחִזּוֹר תַּחַת תִּלְתָּה
 קָנִין מִנְּרָתָה וְחִזּוֹר תַּחַת
 תִּלְתָּה קָנִין מִנְּרָתָה וְחִזּוֹר
 דְּנִפְקִין מִנְּרָתָה: כ' חִזּוֹרָהּ
 וְקָנֵיהֶן מִנְּרָתָה הָיוּ כָּלָה
 נִגְדָה חֵדָה דְּהָב דְּכִי:
 ג' וְעִבְדֵי יְתֵי בִּזְיָנָהָ
 שִׁבְעָה וְצִבְיָנָהָ
 וּמִחֲתָתֶיהָ דְּהָב דְּכִי:
 ד' כִּכְרֵ דְּהָב דְּכִי עִבְדֵי
 יְתֵי וְיֵת כָּל מִנְּרָתָה:
 כ' וְעִבְדֵי יְתֵי מִדְּכָהָ
 דְּקִטְרֶת בִּזְיָנָהָ דְּאֵשׁ
 שִׁטִּין אֲמָתָה אֶרְכָּהָ
 וְאֲמָתָה פִּתְיָה מִרְבַּע
 וְתִרְמִין אֲמִין רִבּוּעָה מִנְּרָתָה
 הָיוּ קָרְנֵיהֶן: כ' וְחִפָּה
 יְתֵי דְּהָב דְּכִי יְתֵי אֲנָרָה
 וְיֵת כִּתְלֵיהֶן חִזּוֹר חִזּוֹר
 וְיֵת קָרְנֵיהֶן וְעִבְדֵי לָהּ
 דִּיר דְּדְּהָב חִזּוֹר חִזּוֹר:
 כ' וְתִרְמִין עֲזָקִין דְּדְּהָב
 עִבְדֵי לָהּ מִלְּרַע לְדִירָהָ

לִירוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו
 לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם:
 כִּי וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף
 אֹתָם זָהָב: כִּס וַיַּעַשׂ אֶת־שֹׁמֶן
 הַמִּשְׁחָה קֶדְשָׁאֵת קִטְרֵת הַסִּמִּים
 טָהוֹר מִעֲשֵׂה רֶקֶת: כִּס שְׁבִיעִי רְבִיעִי כֶּשֶׁן מְחֻבָּר
 לוֹ * וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי
 שִׁטִּים חֲמִשׁ אַמּוֹת אַרְבּוֹ וְחֲמִש־
 אַמּוֹת רָחְבוֹ רְבֹוע וּשְׁלֹשׁ אַמּוֹת
 קָמָתוֹ: כִּי וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל זָרְבַע
 פָּנָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קַרְנֹתָיו וַיִּצָּף אֹתוֹ
 נְחֹשֶׁת: כִּי וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ
 אֶת־הַסִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־
 הַמִּזְרְקֹת אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־
 הַמַּחְתֹּת כָּל־כְּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת:
 וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת
 נְחֹשֶׁת תַּחַת כַּרְכָּבוֹ מִלְמָטָה עַד־
 חֲצִיו: כִּי וַיִּצָּק אַרְבַּע טַבַּעַת בְּאַרְבַּע
 הַקְּצוֹת לַמִּכְבָּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים
 לְבָדִים: כִּי וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי
 שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם נְחֹשֶׁת: כִּי וַיֵּבֶא
 אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבַּעַת עַל צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁאת
 אֹתוֹ בָּהֶם נִבְנוֹב לְחַת עֲשֵׂה אֹתוֹ: כִּי וַיַּעַשׂ אֶת־הַכִּיּוֹר

עַל פְּתִילֵי וְנִתְּתָה עַל פְּתִילֵי
 סִמָּרֹה: כִּי וַיַּעַשׂ
 לְאַרְיֵיָא: כִּי וַיַּעַשׂ
 בָּהוֹן: כִּי וַיַּעַשׂ
 דְּאֵשִׁי שִׁמִּין וְחָפָא יְהוֹן
 דְּחָבָא: כִּס וַיַּעַשׂ
 מִשְׁחָא דְּרַבּוּתָא קֶדְשָׁא
 וְיֵת קִטְרֵת בּוֹסֻמִּיָּא דְּכִי
 עוֹבֵד בּוֹסֻמִּיָּא: * וַיַּעַשׂ
 יֵת מִדְּבָחָא דְּעֹלָתָא דְּאֵשִׁי
 שִׁמִּין חֲמִשׁ אַמִּין אַרְבַּה
 וְחֲמִשׁ אַמִּין פְּתִיה מְרַבַּע
 וְיֵתָא אַמִּין רֹמְהָ:
 כִּי וַיַּעַשׂ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע
 וְיֵתָא מִנָּה הָיוּ קַרְנֹתָיו
 וְחָפָא יְהוֹן נְחֹשֶׁת: כִּי וַיַּעַשׂ
 יֵת כָּל מִנֵּי מִדְּבָחָא יֵת
 פִּסְכֵּי רִנְיָא וְיֵת
 מִגְרֹפִיתָא וְיֵת מִזְרְקָא
 יֵת צִנּוּרִיתָא וְיֵת מַחְתֵּיתָא
 כָּל מִנּוּחֵי עוֹבֵד נְחֹשֶׁת:
 כִּי וַיַּעַשׂ לַמִּדְּבָחָא סִרְיָא
 עוֹבֵד מִצְדָּתָא דְּנְחֹשֶׁת
 תַּחַת סוֹבְבָה מְלַרַע עַד
 פְּתִיה: כִּי וַיַּעַשׂ אַרְבַּע
 עֲזֻקָּתָא בְּאַרְבַּע סִרְיָא
 לַסִּרְיָא דְּנְחֹשֶׁת אֹתָא
 לְאַרְיֵיָא: כִּי וַיַּעַשׂ
 אֲרִיֵּיָא דְּאֵשִׁי שִׁמִּין וְחָפָא
 יְהוֹן נְחֹשֶׁת: כִּי וַיַּעַשׂ
 אֲרִיֵּיָא בְּעֲזֻקָּתָא עַל
 סִרְיָא מִדְּבָחָא לְמִטָּא
 יְהוֹן בָּהוֹן חֲלִיל לְחִין
 עוֹבֵד יְהוֹן: כִּי וַיַּעַשׂ
 כִּיֵּרָא נְחֹשֶׁת וְיֵת בְּסִיסָה

רשי

דְּרִיָּא שִׁמִּין כִּי וַיַּעַשׂ: כִּס

על שמו: (ו) נבוב לוחות. נבוב סוף סלול וכן ועכו' ארבע אלכמות נבוב: נבוב לוחות. הנחות של עי

שמים

נְחֹשֶׁת וְאֵת כֶּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמֵרָאֵת
הַצִּבְאוֹת אֲשֶׁר צִבְאוּ פֶתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: ס וַיַּעֲשֶׂה אֶת-הַחֲצֵר לַפֶּאֱתָה
נֶגֶב תִּימְנָה קִלְעִי הַחֲצֵר שְׁשֵׁמִשׁוֹר
מֵאָה בָּאֵמֶת: י עֲמוּדֵיהֶם עֵשָׂרִים
וְאֲדָנֵיהֶם עֵשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי
הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: יא וְלַפֶּאֱתָה
צִפּוֹן מֵאָה בָּאֵמֶת עֲמוּדֵיהֶם עֵשָׂרִים
וְאֲדָנֵיהֶם עֵשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוִי
הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: יב וְלַפֶּאֱתָה
יִם קִלְעִי חֲמִשָּׁה בָּאֵמֶת
עֲמוּדֵיהֶם עֵשָׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֵשָׂרִים
וְוִי הָעֲמוּדִים וְחֹשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: יג
וְלַפֶּאֱתָה קִדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשָּׁה
אֵמֶת: יד קִלְעִי חֲמִשָּׁה עֵשָׂרִים אֵמֶת
אֶל-הַכֶּתֶף עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: טו וְלַכֶּתֶף הַשְּׂנִית
מִזֶּה וּמִזֶּה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קִלְעִי
חֲמִשָּׁה עֵשָׂרִים אֵמֶת עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: טז כָּל-קִלְעִי

נחשא במחזון נשיא
דאיתין לצלעה פתרע
משכן זמנא: ס ועבדית
דרתא לרוח עבר דרומא
סרדי דרתא דבזין שזיר
מאה באמין: עמודיהון
עשרין וסמכיהון עשרין
נחשא ווי עמודיא
וכפושיהון דכסף:
יא ולרוח צפונא מאה
אמין עמודיהון עשרין
וסמכיהון עשרין נחשא
ווי עמודיא וכפושיהון
דכסף: יב ולרוח מערבא
סרדין חמשין באמין
עמודיהון עשרא
וסמכיהון עשרא ווי
עמודיא וכפושיהון
דכסף: יג ולרוח קדומא
מדינחא חמשין אמין:
יד סרדין חמש עשרי
אמין לעברא עמודיהון
תלתא וסמכיהון תלתא:
טו ולעברא תניחא כפא
ומכא לתרע דרתא
סרדין חמש עשרי אמין
עמודיהון תלתא
וסמכיהון תלתא: טז כל
סרדי דרתא סחור סחור

בעל הטורים

נצלה אל על הארץ לו' שהיו נצלה יורד
סוד הארץ והמדינה סחורין הוא כנגד כסף
הכבוד: (ח) מנחות ד' כספים: כמ' חופ
הנבואה: ואמר אלויס: גשלה מנחות:
מנחות אלויס: מרי בירקאל: גשלו כויש
סוד מנחות: טעלה ונתן מנחותיו לנכס
מסכן ונתן פליס דא אלויס: הוצאות:
ג' מנחות: הוצאות ארץ יסכנן: אל כמיס

רש"י

חותם וטולות המראות וכל אחת רואה עממה עם בעלה
במראה ומשללתו כדברים לומר אני נאה ממך ומתוך
כך מביאות לבעליהם ליד חלום ומוקקות להם ומתעברות
ויולדות שם שנאמר תחת התפוח עוררתיו וזה שנאמר
במראות הוצאות, ונעשה הכיור מהם שהוא לשום שלום
בין איש לאשתו להסקות ממים שכתבו למי שקלא לה
בעלה א ונכתרה ותדע לך שהן המראות ממש ששר
עיקר ישפתי חכמים

שמים לכל רוח והחלל באמנע: (ח) במראות הצובאות.
בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשקות
ואף אותן לא עבדו מלהביא לגדלת המשכן והיה מואם
מזה בהן מפני שעשוים ליור הרע אל הקב"ה קבל כי
אלו חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם יעמידו הנשים
לצדית ש רבות בנארים כשהיו בעליהם יגיעים בעבודת
ספר היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות

פנמו: טז הוצאות לשון רבים חל המראות אשר נלו מהם לנאות רבים: ח סיפא דברים כי יסתה מתרגם ארץ יסכל
א מי שיקל לאסתה משקלה מים מהכיר כפ' נשח:

רְבוֹן שְׁוִיר: י' וּמִכְנֵי
לְעִמְדֵי נְחֹשׁ וְי
עֲמֻדָּא וְכִפְוִיָּהוּ
דְּכֶסֶף וְחִפְוִי רִישֵׁהוּ
דְּכֶסֶף וְאִנּוּן מִכְבָּשִׁין
דְּכֶסֶף כֹּף עֲמֻדֵי דְרָתָא:
י' וּפְרָסָא דְתַרַע דְרָתָא
עֹבֵד צִיר תְּכָא
וְאַרְגָּנָא וְצִבְע וְהוּרִי
רְבוֹן שְׁוִיר וְעִסְרִין אֲמִין
יִרְכָא וְרוֹמָא בְּפוֹתֵיא
חֲמִשׁ אֲמִין לְקַבֵּל סְרָדִי
דְרָתָא: י' וְעִמְדֵי הוּן
אַרְבַּע וּמִכְנֵי הוּן
אַרְבַּע נְחֹשׁ וְיָהוּ
דְכֶסֶף וְחִפְוִי רִישֵׁהוּ
וְכִפְוִיָּהוּ דְכֶסֶף: י' וְכֹף
סָבִיא לְמִשְׁכְּנָא וְלְדְרָתָא
קְתוֹר סְחוֹר דְנְחֹשׁא: י' וְסֶס

בעל הטורים

הַפְּטֻרָה בִּדְבַר נִי עַל כֵּן הָיָה יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֵן
יִשְׂרָאֵל נִי כֹהֵן עַל הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה
הַיָּמִין כְּדִלְכָּא כְּמִדַּת שְׁכִינָתוֹ כְּמִדַּת
וּמִשְׁכְּנוֹ לְעֵלְיוֹן וְיִשְׂרָאֵל לְסֵף:

הַחֲצֵר סָבִיב עֲשֵׂי מִשְׁוֹר: י' וְהָאֲדָנִים
לְעִמְדִים נְחֹשֶׁת וְיָהוּ הָעֲמֻדִים
וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפְוִי רִישֵׁהוּ
כֶּסֶף וְהֵם מְחִשְׁקִים כֶּסֶף כֹּף עֲמֻדֵי
הַחֲצֵר: מִפְטִירִיָּה וּמִסָּךְ שַׁעַר הַחֲצֵר
מַעֲשֵׂה רָקִם תְּכָלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר וְעִשְׂרִים
אַמָּה אֶרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חֲמִשׁ
אַמּוֹת לְעִמַּת קִלְעֵי הַחֲצֵר:
י' וְעִמְדֵי הֵם אַרְבַּעַה וְאֲדָנֵיהֶם
אַרְבַּעַה נְחֹשֶׁת וְיָהוּ כֶּסֶף וְצִפְוִי
רִישֵׁהוּ וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף: י' וְכֹף
הִיתַלְת לְמִשְׁכָּן וְלַחֲצֵר סָבִיב
נְחֹשֶׁת: ס ס ס

קכ"ב. קט"ו"ה סימן. ומפטירין ועש' חלום
כמלכ"ה א' סימן י':

רשי

חֲמֵר וְנִחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׂבָעִים כֶּכֶר וְגו' וְיֵשׁ צֶה וְגו'
וְכִיּוֹר וְכֹו לֹא הוֹכֵרוּ סֵס. לְמַדַּת שֵׁלָא הִיָּה נִחֲשֵׁת שֵׁל
כִיּוֹר מִנִּחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה כִּךְ דְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא וְכֵן
תַּרְגֵּם אוֹנֵקְלוֹס בְּמַחְזִין נִשִּׁיא וְהוּא תַרְגֵּם ב' שֵׁל
עִיקָר שְׁפָתֵי חֲכָמִים

ב' אוֹנֵקְלוֹס תַּרְגֵּם נְחִי מִרְאֹת שְׁמַתְקִשְׁטִין כֵּסֶם וְזוֹאוֹת וְכֵן תַּרְגֵּם עַל וְהַגְלִיטִים מְחֻוּיָּתָא שְׁוֹאוֹת כְּשִׁמְתְּקִשְׁטִים: ג' אֲכָלָא לְשׁוֹן
לֹא שְׁמֻקְלִין לֹא רַב לִכְתִּיב נִדְכָּתִין: ד' לֹא שִׁיךְ לִמְכַת לְעוֹמֵת לֹא מִסֵּה בְּסִיחַ כְּנֵדָה אֲכָל זֶה הִיָּה לְגַדִּים לִכְסִים
לְעוֹמֵת כְּמַדַּת כְּלוּמֵר בְּסִיחַ כְּמַדַּת: ה' חֲסֵלָת פִּרְשֵׁת וּיקהל

הַפְּטֻרָה וּיקהל במלכים א' בסימן ו' פ' מ'

וַיַּעַשׂ חִירֹם אֶת־הַכִּיּוֹרֹת וְאֶת־הַיַּעֲשִׂים וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וְיִכְלָ חִירֹם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה: עֲמֻדִים שְׁנַיִם וְלִלֵת הַתְּתֵרֹת
אֲשֶׁר־עָלָאֵשׁ הָעֲמֻדִים שְׁתֵּים וְהַשְּׁכָבוֹת שְׁתֵּים לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַתְּתֵרֹת אֲשֶׁר
עָלָאֵשׁ הָעֲמֻדִים: וְאֶת־הַרְמָנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לְשְׁתֵּי הַשְּׁכָבוֹת שְׁנֵי־מֵאוֹת רְמָנִים
לְשִׁבְכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גִלּוֹת הַתְּתֵרֹת אֲשֶׁר עָלָפְנֵי הָעֲמֻדִים: וְאֶת־הַמִּכְנּוֹת
עֶשֶׂר וְאֶת־הַכִּיּוֹרֹת עֶשֶׂרֶה עַל־הַמִּכְנּוֹת: וְאֶת־הַיָּם הָאֶחָד וְאֶת־הַקָּר שְׁנַיִם עֶשֶׂר
קַחַת הַיָּם: וְאֶת־הַכִּיּוֹרֹת וְאֶת־הַיַּעֲשִׂים וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת וְאֶת־כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה קִי
אֲשֶׁר עָשָׂה חִירֹם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נְחֹשֶׁת מְמָרָט: בְּכֶכֶר תִּירָדִי וְצִקֵם הַמֶּלֶךְ
בְּמַעֲכָה

לעבדא בבל עבדת
קדשא ונהה דהב
ארמוחא עמרין ותשע
כפרין ושבע מאה ותרין
סלעין בסלעי קודשא :
כה וכסף מעני כנשתא
מאה כפרין ואלף ושבע
מאה ושבעין וחמשה
סלעין בסלעי קודשא :
כיתקלא לנגלנא פלגות
סלעא בסלעי קודשא
לכא דעבר ער מנינא
מבר עמרין שני ואלף
לשית מאה ותלתא
אלפין וחמש מאה
וחמשים : כו וברה מאה
כפרין דכסף לאתכא ית
סמכי קודשא וית סמכי
דפרכתא מאה סמכין
למאה כפרין כפרא
לסמכא : כה וית אלפא
ושבע מאה ושבעין
וחמשה עבר ורין
לעמודיא וחפא רישיהון
בעל המורים

(כ) קט : ב' נחם' בקע לנגלת : פק
הסלע : שחז לה שטחיה כנה לבקול
פקע לנגלת : (כו) מאה ארס : כגד
פירוש : על ארס פו וכנס סקין ק' נכרות
כל יוס :

בכל מלאכת הקדש ויהי זהב
התנופה תשע ועשרים כפרין ושבע
מאות וששים שקל בשקל
הקדש : כה וכסף פקודי העדה מאת
כפר ואלף ושבע מאות וחמשה
ושבעים שקל בשקל הקדש :
כו בקע לנגלת מחצית השקל
בשקל הקדש לכל העבר עליה
הפקדים מבין עשרים שנה ומעלה
לשש מאות אלף ושלושת אלפים
וחמש מאות וחמשים : כו ויהי מאת
כפר הכסף לצקת את אדני הקדש
ואת אדני הפרכת מאת אדנים
למאת הכפר כפר לאדן : כה ואת
האלף ושבע המאות וחמשה
ושבעים עשה ווים לעמודים וצפה

(ל"א) וכסף פקודי כמדות ה : בקע לנגלת : ס : ויהי מאה ככר הכסף : ו : ואת האלף : ס :

רשי

כפול ד היה הרי הככר ק"כ מנה והמנה כ"ה סלעים
הרי ככר של קדש שלשת אלפים שקלים לפיכך מנה
בפרוטרוט כל השקלים שפחותין במנינם מג' אלפים
שאי מניעין לככר : (כו) בקע, הוא שם משקל ה של
מחצית השקל : לשש מאות אלף וגו' : כד היו ישראל
וכך עלה מנינם אחר שחוקס המשכן ו בספר במדבר
ואף עתה בנדבת המשכן כך היו ומנין חללי השקלים
כל שם מאות אלף עולה מאת ככר כל אחד של שלשת
עיקר שפתי חכמים

משמע שפנדת הלויס הוא פקודי המשכן וזה המנין לכ"ה לשאת ולהוריד וכו' : ד דלי לא כפול היה כרי ט"ו מאות שקלים
עולין לככר ומה מנה בפרוטרוט אלף ושבע מאות וכו' הרי עולין ליותר מוכר אלף מנה של קדש כפול היה וכו' אלפים שקלים
הולין לככר ע"כ מנה בפרוטרוט מה שלא פול לכך הככר שלם : ועוד אי לא היה כפול ועולין ט"ו מאות שקלים לככר : א"כ
המשכר שקלים שהיה ממנינם כינו ש' אלף ואלף ושבע מאות וששים עוליס לנ"א וי"א מנה ובכחוב מנה מאת
הככר ואלף ושבע מאות וחמשה וששים שקלים אלף ע"כ כפול היה : ה בקע לינו לשון ביקוע כמו כפית אלף שם משקל וכו' :
ו דקל הא"ר היה המכסר שזה המכסר שגודר בשם לא היה בתוך המכסר רק ישראלים שהלויס לא התקדשו וכו' : כאן היו
מביאים חסד הלויס נדבת וכו' לכ"ה כי השקלים בקע לנגלת לא היו מביאים רק ישראלים לככר של העגל אבל הלויס לא
שכדו את העגל ולא היה מביאים השקלים וכן היה ממנין : ככסר : במדבר : ד דקל : מביאים של חסוק משמע דקלי וכו' על
שוין כלא חוין עמנו ס"כ פקע עמנו אלא קלי אעמודים וגם היון נעשה משקלים בפרוטרוט מאה שלא ע"כ להשכון ככר

רְאִישֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵם אֲתָם : כִּם וְנִחַשְׁתָּ
הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּכֶר וְאַלְפִים
וָאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל : י וַיַּעַשׂ בָּהּ
אֶת־אֲדָנִי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת
מִזְבַּח הַנִּחֹשֶׁת וְאֵת־מִכְבַּר הַנִּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר־לּוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ :
י א וְאֶת־אֲדָנִי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֶת־
אֲדָנִי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֵת כָּל־יִתְדֹת
הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֹת הַחֹצֵר
סָבִיב : לט וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְגָדֵי־שָׂרָד
לְשָׂרֵת בִּקְדָשׁ וַיַּעַשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : פ שְׁנֵי חֲמִישֵׁי כִשְׁהֹן מִחוּבְרִין
כ וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֹפֶד זָהָב תְּכֵלֶת
וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר :
ז וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּתֵי הַזָּהָב וְקִצְצוּ
פְתִילֹם לַעֲשׂוֹת בִּתּוּךְ הַתְּכֵלֶת
וּבִתּוּךְ הָאַרְגָּמָן וּבִתּוּךְ תוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבִתּוּךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֵשֶׁב : י כִּתְּפַת עֹשֹׁר
לֹא חִבְּרַת עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו הֶבֶר : יי וְחֵשֶׁב אֶפְדָּתוֹ

וכבש יתהון : כס ונחשאת
דארמותא שבועין כפרין
ותרין אלפין וארבע מאה
סלעין : ל ועבד בה ית
סמכי תרע משכן זמנא
ות מדבחא דנחשא וות
סרדא דנחשא די לה וות
כל מני כדבחא : לא וות
סמכי דדרתא סחור סחור
ות סמכי תרע דרתא
ות כל סבי משכנא וות
כל סבי דרתא סחור
סחור : א ומן תכלא
וארגנא וצבע זהורי
עבדו לבושי שמושא
לשמשא פקודשא ועבדו
ית לבושי קודשא די
לאהרן כמא די פקיד יי
ית משה : כ ועבד ית
אפודא דהבא תכלא
וארגנא וצבע זהורי
ובוצ שזיר : ג ונדידו
ית מסי דהבא וקציצו
חומין למעבד בגו תכלא
ובגו ארגנא ובגו צבע
זהורי ובגו בוצא עובד
אמן : ד בתפן עבדו לה
מלפפן על תרין סמוריה
יתלפף : ה והמין תקווגה

בעל המורים

(א) וקצץ ג' וקצץ פתילים : וקצץ חסמ
וחד קצץ כחוש כעיס : שכימות חסמין
מפכרים על איביהם וקצץ חסמין :

ר' א' וחסמ הכונה : וקצץ פתילים וחסמ טב לפסח כחוש : ר' ש"י
(א) ומן התכלת והארגמן וגו' . ש לא נאמר כאן
וזכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהונה
דבגדי כהונה הוה שם אלא הם בגדים שמכסים בהם
כפי הקדש בשעת סלוק מסעות שלא הוה בהם שם :
(ג) וירקעו . כמו לרוקע הארץ . כתרומתו ורדידו טסין
פיו מרדדן מן הוהב אשכנדרא בלעז (אויזדעהען)

סצותיו קרי

טסין דקות . כאן הוה מלמדך הלא היו טווין את הוהב
עם החושין מרדדים טסין דקין וקולצין מהן פתילים
לאורך הטס לעשות אותן פתילים מעורבים עם כל מין
ומין כחשן ואפור שנאמר בהן וזכ חוט אחד של זהב
עם ששה חושין של תכלת וכן עם כל מין ומין שכל
המיתין חוטן כפול ששם והוהב חוט שכייע עם כל אסד

ואחד

די עצה מנה הוא
 פערבדויה דהבא תכלא
 וארגנא וצבע זהורי
 ובוץ שזיר כמא די פקיד
 י ית משה י ועבדו ית
 אבני בורלא משקען
 מרמזן דהב גליפכתב
 מפרש על שמחת בני
 ישראל י ו ישי יתחון
 על כתפא דאפודא אבני
 דוכנא לבני ישראל
 כמא די פקיד י ית
 משה י ועבדו ית חושנא
 עובד אמן פערבדי
 אפודא דהבא תכלא
 וארגנא וצבע זהורי
 ובוץ שזיר י מרבע הנה
 עיף עבדו ית חושנא
 זרתא ארבה וזרתא פתיה
 עיף י ואשלימו בה
 ארבעא סדרי אבן טבא
 סדרא קדמאה סמון
 ידון וברקון סדרא חד
 י יוסדרא תנינא אומרגין
 שבוז וסכה לו י
 י יוסדרא לתאח קנפרי
 טרקיא ועין ענלא י
 י יוסדרא רביעאה פרום
 ימא ובורלא ופנתרי
 משקען מרמזן דהב
 באשלימותהון י ואבניא
 על שמחת בני ישראל
 אנון תרתי עסרי על
 שמחתהון פתב מפרש
 כגלף דעוקא גבר על
 שמה לתרין עסר שבטין
 י ועבדו על חושנא תבין

בעל הטורים

י אדם וי' ב' כמס' ב' דאמר ואידך
 יסודן וי' יס' כמ' חזק וי' פוסד

אשר עליו ממנו הוא כמעשה זהב
 תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
 משור כאשר צוה יהוה את משה:
 ויעשו את אבני השם מסכת
 משבצת זהב מפתחת פתוחי
 חותם על שמות בני ישראל:
 וישם אתם על כתפת האפוד אבני
 זכרון לבני ישראל כאשר צוה יהוה
 את משה: פ ויעש את החשן
 מעשה חשב כמעשה אפוד זהב
 תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
 משור: ט רבוע היה כפול עשו את
 החשן וזרת ארבו וזרת רחבו כפול:
 וימלאו בו ארבעה טורי אבן טור
 אדם פטדה וברקת הטור האחד:
 י והטור השני נפק ספיר ויהלם:
 י והטור השלישי לשם שבו
 ואחלמה: י והטור הרביעי תרשיש
 שהם וישפה מוסכת משבצת זהב
 במלאותם: י והאבנים על שמות
 בני ישראל הנה שתיים עשרה על
 שמתם פתוחי חתם איש על שמו
 לשנים עשר שבט: ט ויעשו על
 החשן שרשרת גבלת מעשה עבת זהב טהור:

ויעשו

ז' וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבָּצֹת זָהָב וְשֵׁתִי
 ט' מִבְּעֵת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי
 י' הַמִּבְּעֵת עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:
 י" וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת הַזֶּהָב עַל־
 י"א שְׁתֵּי הַמִּבְּעֵת עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:
 י"ב וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתֹת
 י"ג נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצֹת וַיִּתְּנֵם עַל־
 י"ד כְּתֹפֶת הָאֹפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:
 י"ה וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעֵת זָהָב וַיְשִׁימוּ
 י"ו עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שִׁפְתָּו
 י"ז אֲשֶׁר אֶל־עֶבֶר הָאֹפֶד בֵּיתָה:
 י"ח וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעֵת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־
 י"ט שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֹפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול
 כ' פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֶשֶׁב
 כ"א הָאֹפֶד: כ"ב וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן
 כ"ג מִמִּבְּעֵתָיו אֶל־מִבְּעֵת הָאֹפֶד
 כ"ד בַּפִּתִּיל תִּכְלֹת לָהִית עַל־חֶשֶׁב
 כ"ה הָאֹפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֶד
 כ"ו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 כ"ז וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעֵת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־
 כ"ח שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֹפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול
 כ"ט פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֶשֶׁב
 ל' הָאֹפֶד: ל"א וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן
 ל"ב מִמִּבְּעֵתָיו אֶל־מִבְּעֵת הָאֹפֶד
 ל"ג בַּפִּתִּיל תִּכְלֹת לָהִית עַל־חֶשֶׁב
 ל"ד הָאֹפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֹפֶד
 ל"ה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 ל"ו וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעֵת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־
 ל"ז שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֹפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול
 ל"ח פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֶשֶׁב
 ל"ט הָאֹפֶד:

מִמִּבְּעֵת עוֹבֵד גְּדִילָו דִּהֵב
 דכ"י: י"ו וַעֲבָדוּ פִּרְמִין
 מִרְמָצִין דִּהֵב וּמִרְמִין
 עֲזֹקִין דִּהֵב וַיְהִי ית
 פִּרְמִין עֲזֹקְתָא עַל תִּרְזִין
 סְמָרִי חוּשְׁנָא: י" וַיְהִי
 פִּרְמִין גְּדִילָתָא דִּהֵב
 עַל פִּרְמִין עֲזֹקְתָא עַל
 סְמָרִי חוּשְׁנָא: י" וַיִּתְּ
 פִּרְמִין גְּדִילָו דְעַל פִּרְמִין
 סְמָרֹתֵי יִהְבּוּ עַל פִּרְמִין
 מִרְמָצָתָא וַיְהִינֶן עַל
 פִּתְפִּי אֹפֶדָא לְקַבְלָא
 אֹפֶדָא: י"ט וַעֲבָדוּ פִּרְמִין
 עֲזֹקִין דִּהֵב וְשִׁימֹו עַל
 תִּרְזִין סְמָרִי חוּשְׁנָא עַל
 סִפְתָּה דִּי לְעֶבֶר
 דְּאֹפֶדָא מִלְּגִיו: י"ט וַעֲבָדוּ
 פִּרְמִין עֲזֹקִין דִּהֵב
 וַיְהִינֶן עַל פִּרְמִין פִּתְפִּי
 אֹפֶדָא מִלְּרַע מִלְּקַבְלָא
 אֹפֶדָא לְקַבְלָא בֵּית לִוְיִי
 מִלְּגִיו לְחֶמֶן אֹפֶדָא:
 כ"א וַיִּחְדְּדוּ ית חוּשְׁנָא
 מִעֲזֹקְתָּהּ לְעֹקְתָּא
 דְּאֹפֶדָא בְּחֻמָּא
 דְּתִכְלֹתָא לְמַחְבְּרָתָא חֶמֶן
 אֹפֶדָא וְלֹא יִתְפָּרֵק
 חוּשְׁנָא מִלְּגִיו אֹפֶדָא
 כַּמָּא דִּי פִקִּיד יִי יִתְמַשֶּׁה:
 כ"ב וַעֲבָדוּ ית מִעִילָא
 דְּאֹפֶדָא עוֹבֵד מִחֻגְמִיר
 תִּכְלָא: כ"ג וְפִיִּם מִעִילָא
 כַּפִּיִּם לְגֹוָה כְּפֹּם שְׂרָן
 תִּרְזָא מִקַּר לְפִיִּם סְחֹר
 סְחֹר לֹא יִתְבַּזְעִי: י"ט וַעֲבָדוּ
 עַל שְׁפֹלֵי מִעִילָא רְמוֹי
 תִּכְלָא וְאַרְגָּמָא וְצִבְע

תולדות אהרן

וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִבְּעֵת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־
 שְׁתֵּי כְּתֹפֶת הָאֹפֶד מִלְּמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו

וארגמן

וְאֶרְנָמָן וְתוֹלַעַת שְׁנֵי מְשֹׁרִי :
 כה וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנִי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ
 אֶת־הַפַּעֲמָנִים בְּתוֹךְ הָרַמְּנִים עַל־
 שׁוֹלֵי הַמַּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרַמְּנִים :
 כו פַּעֲמָן וְרַמָּן פַּעֲמָן וְרַמָּן עַל־שׁוֹלֵי
 הַמַּעִיל סָבִיב לְשֵׁרֶת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : ס כו וַיַּעֲשׂוּ אֶת־
 הַבִּתְנָת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אָרָג לְאֹהֶרָן
 וּלְבָנָיו : כח וְאֶת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־
 פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעֶת שֵׁשׁ וְאֶת־מִכְנָסֵי
 הַבֵּד שֵׁשׁ מְשֹׁרִי : כט וְאֶת־הָאֲבֵנִים
 שֵׁשׁ מְשֹׁרִי וְתַכְלֶת וְאֶרְנָמָן וְתוֹלַעַת
 שְׁנֵי מַעֲשֵׂה רֶקֶם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה : ס ל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ נָזֹר־
 הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו
 מִכְתָּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה :
 לא וַיִּתְּנוּ עָלָיו פִּתּוּלֵי תַכְלֶת לְתֵת עַל־
 הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : ס לב וְתַכְלֶת כָּל־

וְהוֹרֵי שְׁזִיר : כה וַעֲבָדָה
 זָהָב דְּהָב דְּכִי וַיִּהְיוּ יָת
 זָהָב בְּגוֹ רַמְּנָא עַל
 שְׁפוּלֵי מַעֲלָא סְחֹר
 סְחֹר בְּגוֹ רַמְּנָא : כו זָהָב
 וְרַמְּנָא זָהָב וְרַמְּנָא עַל
 שְׁפוּלֵי מַעֲלָא סְחֹר
 סְחֹר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי
 פְקִיד יִי יָת מֹשֶׁה :
 כו וַעֲבָדוּ יָת כְּתוּבִין
 דְּבִצָּא עוֹבַד מַחֲלָאֶהָן
 וְלְבָנָוִי : כח וַיִּתְּ מִצְנֶפֶת
 דְּכִוְצָאוּת שְׁכַח כְּפֻבְעִיא
 דְּכִוְצָא וַיִּתְּ מִכְנָסֵי כְּכִוְצָא
 דְּכִוְצָא שְׁזִיר : כט וַיִּתְּ
 הַמִּנְאֵה דְּכִוְצָא שְׁזִיר וְתַכְלָא
 וְאֶרְנָמָא וַעֲבָד עוֹבַד
 עוֹבַד צִיר כְּמָא דִּי פְקִיד
 יִי יָת מֹשֶׁה : ל וַעֲבָדוּ יָת
 צִיצָא כְּלִילָא דְּקֹדֶשׁ
 דְּהָב דְּכִי וְכַתְּבוּ עָלָוִי
 גְּלִיפִן כְּתָב מִפְּרֶשׁ קֹדֶשׁ
 לַיִי : לא וַיִּהְיוּ עָלָוִי
 הַמִּנְאֵה תַכְלָתָא לְכַתְּבָן עַל
 מִצְנֶפֶת מַעֲלָא כְּמָא
 דִּי פְקִיד יִי יָת מֹשֶׁה :
 לב וְשִׁלְמִים כָּל פְּלָחִין
 מִשְׁכָּנָא מִשְׁכָּן זִמְנָא
 רַבִּיא וַיִּשְׁכּוּ אֶת הַכְּהֹנִת שֶׁ יוֹסֵף עַל :

בעל הטורים

שְׁמֵרְטוֹ לֹסֶס אֲבִי אֶתְרִי פִנְיָ : (כ) אֶת
 הַכְּהֹנִת וְגוֹ' אֶת יִצְחָק בֶּן כֹּהֵן אֶתְרִי לְכֹהֵן
 שְׁמֵרְטוֹ לֹסֶס אֶתְרִי : (ל) וְהָיָה כֹהֵן
 עֹשֶׂה מִשְׁכָּן : (כ) שְׁמֵרְטוֹ וְהָיָה כֹהֵן
 עֹשֶׂה מִשְׁכָּן : (כ) אֶת לֹמֶד יִי שְׁמֵרְטוֹ מִלֹּסֶס

רש"י

ואחד : (כח) ואת פאריהמגבעות. תפארתה המגבעות.
 המגבעות המפוארות : (ל) לתת על המצנפת
 מלמעלה. וע"י הפתילים היה מוסיפין על המצנפת
 כמין כתר וא"ל לומר הציץ על המצנפת שהרי בשמיטת
 קדשים שנינו שערו היה נראה בין ציץ למצנפת שש
 מניח תפילין והציץ היה נתון על המלח הרי המצנפת
 למעלה והציץ למטה והוא על המצנפת מלמעלה. ועוד
 הקשיתי בה כ"א הוא אומר ויתנו עליו פתיל תכלת
 ובענין הכוונה הוא אומר ושמח אותו על פתיל תכלת.
 עיקר שפתי חכמים
 ואומר אני פתיל תכלת זה חוטין הן לקשרו בהן במצנפת
 לפי שהציץ אינו אלא מאוזן לאוזן ובמה יקשרנו במצנפת
 והיו קבועין בו חוטין תכלת לשני ראשיו ובאמצעיתו
 שבהן קשרו ותולהו במצנפת כשהוא בראשו ושני חוטין
 היו בכל קצה וקצה אחת מומל ואחת מתחת ללד מלמעלה
 וכן באמצעו שכך הוא נוח לקשר ואין דרך קשרים
 כפחות משני חוטין לכך נאמר על פתיל תכלת. ועליו
 פתיל תכלת וקשר ראשיהם השנים כולם יהיו מאחוריו
 לומר ערפו ומוסיפו על המצנפת. ואל תחמה בלא נאמר
 עיקר שפתי חכמים
 שמהמלות הכתר נמשך לארמים : ח דלת פארי נאמר במעלה (ישיעם וי"ד) ל"ס שהוא נאמר תפארת יסארי הוא
 כ"ה

עבדת משכן אהל מועד ויעשו
בני ישראל ככל אשר צוה יהוה
את משה בן עשו: פתיעי לג יביאו
את המשכן אל משה את האהל
ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו
ועמדיו ואדניו: ואת מכסה עורת
האילים המאדמים ואת מכסה
ערת התחשים ואת פרכת המסך:
ואת ארון העדת ואת בדיו ואת
הכפרת: ואת השלחן את כל
כליו ואת לחם הפנים: ואת
המנרה הטהרה את נרותיה נרת
המערכה ואת כל כליה ואת שמן
המאור: ואת מזבח הזהב ואת
שמן המשיחה ואת קמרת הסמים
ואת מסך פתח האהל: ואת
מזבח הנחשת ואת מכבבה הנחשת
אשר לו את בדיו ואת כל כליו
את הכיר ואת כנו: ואת קלעי

ועבדו בני ישראל ככל
די פקודי יי ית משה בן
עבדו: לג ואיתו ית
משה בן א למשה ית
משכנא וית כל מנוהי
בפרוהי דפרוהי עפרוהי
ועמודוהי ומכותיה וית
חופאה משכי דדכר
מסמקי וית חופאה משכי
דמסגנא וית פרכתא
דפרסא: לה ית ארונא
דסודותא וית אריות
וית פפרתא: לו ית
פתורא וית כל מנוהי וית
לחם אפיא: לי ית מנרתא
דכיתא וית בוציגהא
בוציגי סדרא וית כל
מנהא וית משחא
דאנהרותא: לה וית
מדבחא דדבכא וית
משחא דדבכא וית
קמרת בוסמא וית פרסא
דתרע משכנא: לש ית
מדבחא דנחשא וית
סדרא דנחשא דלחא וית
אריותהי וית כל מנוהי
ית פיורא וית פסיסא:
מ ית סרדי דדרתא וית
תרא ויתו חא סמכין פ' ספר

בעל המורים

כל המורה: (מ) עמודים: (ל) כנס: חא
עמוד דים: חאני חכמי: עמודים: חאני
עמודים: עמודים: חאני חכמי: עמודים: חאני
עמודים: עמודים: חאני חכמי: עמודים: חאני

רש"י

(לג) ויביאו את המשכן וגו'. שלא היו יכולין י
להקמיו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח
לו הקב"ה הקמתו שלא היה יכול להקמיו שום אדם
מחמת כובד הקרשים שאין כח בלדם לוקמן ומשה עמידו
אמר משה לפני הקב"ה חייך אפשר הקמתו עמי אדם
חיל עסוק אחה בידך נראה במקומו והוא נזקק וקם

עיקר שפתי חכמים

ביחוד נאמר. וגם המגמדות היו מפוארים: פ דקל כיון דכתיב ותכל כל עבודת המשכן מאי עוד ויעשו וכי אלא להורות שלא
שנו בני אדם המלאכה כאשר צוה ה' י דקל להם הביאו אנשים אנשים היה להם להקמיו ואחרי היה להם להקמיו: ומשה
בניו בשלמות לבם שלא היו יכולים וכו' וזו קל הלא בכל מסעות בלם הקמו עו"פ כיון שמהם הקים פסע רחשום מחילוי
זמן היום והלאה הקמו ג"כ בנס אכל בשבת דף ל"ב משמע שמחת במשה היה גבוה קומתו פער אמות היה יכול להקמיו
בכחו

פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד: י וְנָתַתָּ
 אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שֵׁם מַיִם: י וּשְׁמַתָּ
 אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנָתַתָּ אֶת־מִסְדָּ
 שַׁעַר הַחֹצֵר: י וְלָקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן
 הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן
 וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ
 וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: י וּמִשַּׁחְתָּ
 אֶת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
 וְקִדַּשְׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ
 קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים: י וּמִשַּׁחְתָּ אֶת־הַכִּיֹּר
 וְאֶת־כָּל־וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ: י וְהַקְרַבְתָּ
 אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
 מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם:
 י וְהִלַּבַשְׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת־בְּגָדֵי
 הַקֹּדֶשׁ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ
 וְכָהֵן לִי: י וְאֶת־בָּנָיו תַּקְרִיב
 וְהִלַּבַשְׁתָּ אֹתָם בִּתְנִית: י וּמִשַּׁחְתָּ
 אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשַּׁחְתָּ אֶת־אֲבִיהֶם
 וְכָהֵן לִי וְהָיְתָה לָהֶם לָהֶם
 מִשַּׁחְתָּם לְכַהֲנַת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:
 י וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֹתוֹ בֶּן עֶשְׂרֵה: י שֵׁשִׁי וַיְהִי בַחֹדֶשׁ
 הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאַחַד

לחדש

י ונתת את פתח בין
 משכן ומנא ובין מדבחה
 ונתת פתח מנא: י ונתת
 את דרבנא סחור סחור
 ונתת את פתח דתרע
 דרבנא: י ונתת את
 משחא דרבנא ותרבי
 את משכנא וית כל די בה
 ותקדש יתה וית כל
 מנחיה ויהי קודשא:
 י ותרבי את מדבחה
 דעלתא וית כל מנחיה
 ותקדש ית מדבחה ויהי
 מדבחה קדש קודשין:
 י ותרבי את פתח וית
 בסיסה ותקדש יתה:
 י ותקרב ית אהרן וית
 בנחיה דתרע משכן ומנא
 ונתחיה יתהון במנא:
 י ותלבש ית אהרן ית
 לבושי קודשא ותרבי
 יתה ותקדש יתה וישמש
 קדמי: י וית בנחיה
 תקרב ותלבש יתהון
 בתנחין: י ותרבי יתהון
 כמא דירביתא ית אהרן
 וישמשון קדמי ויהי
 למהוי לחון רבניהון
 לכהנות עלם לדריהון:
 י ועבד משה ככל די
 פקיד יתה בן עבד:
 י ונתה בירחא קדמאה
 בשתא תנחא בחד
 לירחא אתקם משכנא:

הוא ונתח את הכיור ונתח את
 ומשח את מנחיה ויתח
 ויתח בחדש שנת פ ל"ב ג פנחיה

בעל המורה
 (ס) פשתל. י' דין ואידך כי פשתל כח
 פוס כס י' נחמן סס פשתל יסוס
 פשתל לכהות עולם אכל כמיתוס כסס מוס וא
 לנחן יסוס: (י) חוס. י' חוס. כמשת
 חוס על בני דוד. חוס אכל דבני יסוס
 רכב. כוסות סקס דוד הפקדס כמיתוס רחא
 חא אכני יוסב כנית חוס וי' חוס. על
 בני יסוסב כן רכב סקסו דבני חוס וי'
 חוס שחמל לא יסוס חוס לנחב כן רכב

והואקם משה ית משכנא
ויהב ית סמכוהי וישוי ית
דפוחי ויהב ית עברוהי
והאקם ית עמודוהי :
יש ופרס ית פרסא על
משכנא וישוי ית חופאה
דמשכנא עלוהי מלעלא
במא דיפקיד ית משה:
כגסיב ויהב ית סהדותא
לארונא וישוי ית אריתא
על ארונא ויהב ית
כפרתא על ארונא
כגלא : כא ואעל ית
ארונא למשכנא וישוי ית
פרכתא דפרסא ואמל
על ארונא דסהדותא
במא דיפקיד ית משה:
כגיהב ית פתורא במשכן
זמנא על צדא דמשכנא
צפונא מברא לפרכתא :
כג וסדר עלוהי מדור
דלחם קדם ית במא די
פקיד ית משה : כד וישוי
ית מרתא במשכן זמנא
לקבל פתורא על צדא
דמשכנא לדרומא :
כה ואדלק בוציקא קדם
ית במא די פקיד ית
משה : כו וישוי ית מדבתא
דדבתא במשכן זמנא
קדם פרכתא : כז ואקמר
עלוהי קמרת בוסמין
היא ויקם משה את המסכן פקודות על :
ויסדר את שבת כד על כנסת כל
קדושי על :

בעל המורים

פירוש וקני כל המושגים : (ה) ויקם משה את
משכן : משכן לא נאמר אלא במשכן לרבות
משכן של פועל דליתא כמסכתא שבת קכ"ב
לחלוקה של פועל לקיים משכן למעלה :
(ו) ויסד : דל דין ויסד ויסד אלוס בעדו :
יסד כלולוס : ויסד ויסד בני דור : כמות
יסד כלולוס של וכן שבת און לא כנס
לשבת עד שבתא ויסד ויסד לויסד על ארץ

לחד שהוקם המשכן ויהי ויקם משה
את המשכן ויתן את אדניו וישם
את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם
את עמודיו : יט ויפרש את האהל
על המשכן וישם את מכסה
האהל עליו מלמעלה כאשר צוה
יהוה את משה : ס ויקח ויתן את
העדת אל הארץ וישם את הבדים
על הארץ ויתן את הכפרת על
הארץ מלמעלה : כא ויבא את הארץ
אל המשכן וישם את פרכת המסך
ויסד על ארון העדות כאשר צוה
יהוה את משה : ס כג ויתן את
השלחן באהל מועד על ירך
המשכן צפנה מחוץ לפרכת :
כד ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה
כאשר צוה יהוה את משה :
ס כז וישם את המנרה באהל מועד
נכח השלחן על ירך המשכן נגבה :
כה ויעל הנרת לפני יהוה כאשר צוה
יהוה את משה : ס כז וישם את
מזבח הזהב באהל מועד לפני
הפרכת : כז ויקמר עליו קמרת

רש"י

(יט) ויפרש את האהל : כן וירעות העוים : (כ) את : כהני הלפני של רחוב : כתרנומו אידא
הערות : הלוחות : (כז) על ירך המשכן צפונה : כיך הוס שהוא כללו של חלם : (כז) ויקמר עניו
קמרת

סמים כאשר צוה יהוה את משה:
 ש שביעי כח וישם את מסך הפתח
 למשכן: כח ואת מזבח העלה שם
 פתח משכן אהל מועד ויעל עליו
 את העלה ואת המנחה כאשר
 צוה יהוה את משה: ס וישם
 את הכיר בין אהל מועד ובין
 המזבח ויתן שמה מים לרחצה:
 לא ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו
 את ידיהם ואת רגליהם: לכבאם
 אל אהל מועד ובקרבתם אל
 המזבח ורחצו כאשר צוה יהוה
 את משה: ס י ויקם את החצר
 סביב למשכן ולמזבח ויתן את
 מסך שער החצר ויכל משה את
 המלאכה: פ ספסיר לד ויבס הענן את
 אהל מועד וכבוד יהוה מלא את
 המשכן: לה ולא יכל משה לבוא
 אל אהל מועד כי ישכן עליו הענן

רשי

כמא די פקד יי ית
 משה: כח וישני ית פרסא
 דתרעא למשכנא: כח ית
 מדבחא דעלתא שני
 ברתע משכנא משכן
 זמנא ואסק עלוהי ית
 עלתא וית מנחתא כמא
 די פקד יי ית משה:
 ל וישני ית ביורא בין
 משכן זמנא ובין מדבחא
 ויהב פמן מוא לקדוש:
 לא ויקדשון מנה משה
 ואהרן ובניהי ית ידיו
 וית רגליהון: לכבמעלהון
 למשכן זמנא
 ובמקדוהון למדבחא
 יקדשון כמא די פקד יי
 ית משה: יג ואקם ית
 דרתא סחור סחור
 למשכנא ולמדבחא
 ויהב ית פרסא דתרע
 דרתא ושיצי משה ית
 עכידא: לה ונחפא עננא
 ית משכן זמנא ויקרא
 די אתמלי ית משכנא:
 לה ולא יכל משה למיעל
 למשכן זמנא ארי שרא
 הויא וכוהנו פמנו זכתי טי כח: ובקרבס
 חל זכתי כב: ולא יוכל יופת ד:
 בעל המורים

ויסד חלוס בעדו: (ג) ולפוח: כ' כפוסה
 לשכן ולמזבח בין החלוס ולפוח דמנ נפ"ד
 כפוס: מוצח כותח סיה הדבור כל לחס ט"ו
 ולפוח כפוסה שורה פל כפוסה וכן
 סמיו בין החלוס ולפוח וכו' ויחפא חוסה
 כ' על עפר שם כיו עוסים ומחללים
 כאמר ט"ו חל משה כפוס: על כל דבר ודבר

קמורת. שחרית וערבית כמו שנאמר בבקר בבקר
 בהיעיבו את הנרות וגו': (כט) ויעל עליו וגו'. אף
 ביום השמיני למולאים שהוא יום הקמת המשכן שמש
 משה ב והקריב קרבנות זכור מוח מאותן שנעוטה אהרן
 ב יום שנאמר קרב אל המזבח וגו': את העולה
 עולה ל התמיד: ואת המנחה. מנחת נסכים מ של
 תמיד כמו שנאמר ועשרו כל בלול בשמן וגו': (לא) ורחצו
 עיקר שפתי חכמים

כחיו: כ הא ו
 לאהרן ובניו לבו
 שמיני: מ ואת כח

MGB 137